CU PARTICIPAREA SOCIETĂȚII PSIHOLOGICE DE LA MOSCOVA ÎNTREBĂRI DE FILOZOFIE Și PSIHOLOGIE, sub redacţia profesorului I Ya Grot ANUL DOI jft Cartea MAI Publicat de A A Abrikosov Tip-litografie MOSCOVA Cel mai înalt aprobat T-va I N Kushnerev și strada Pimenovskaya, casă proprie Biblioteca "Runivers" Biblioteca "Runivers " ■ CUPRINS Pagină Morala vieții și idealul liber -K N Wentzel Teoria pesimistă a cunoașterii: critică, pozitivă vizm -E V de Roberti Metafizica religioasă a Orientului musulman S Umantsa $ Scrisori despre carte gr L N Tolstoi "Despre viață" (sfârșit) -K A Kozlova Despre determinism în legătură cu psihologia matematică - H I Şişkin De Zona și limitele sugestiei -H N Bazhenova Despre falsuri -Vl S Solovyov Departament special Ontologia lui Hegel -H P Gilyarov-Platonova Despre influența oboselii asupra percepției relațiilor spațiale -N Marina " ' Principalele puncte în dezvoltarea unei noi filozofii -N eu Grota Critică și bibliografie I REVIZIA REVISTELOR ' Philosophas che Studien -E I Chelpanova Annales des sciences psychiques -H I Grota Jurnalele spirituale rusești -X Popova şi I Moreva II RECENZIE de cărți W Preyer, Die Seele des Rindes -E I Chelpanova Biblioteca "Runivers" P Carus, Sufletul omului -H I Grota E L Raddov, "Despre interpretarea" lui Aristotel -E ȘI Chelpanov A Dervitsky, despre noul tratat al lui Aristotel -K KN S N Trubbetskoy, Păgânism imaginar sau creștinism fals? G t Struve, Recenzia lucrării lui P Leikfeld -K A R Wallace, Darwinism -P V Mokievkago - Foveau de Courmelles, Les facultés mentales des ani- maux -E I Chelpanova Sh POLEMICA i Referitor la nota lui P E Astafiev -P Karuea Răspuns domnului E Chelpanov -H N Lange Obiecție la nota anterioară -E I Chelpanova ANEXE Materiale pentru istoria filozofiei în Rusia: X Arh Nikanor; XI, V V Lesevici -Ya N Kolubovsky Societatea psihologică Anunturi è " Biblioteca "Runivers" MROSY DE FILOZOFIE SI PSIHOLOGIE Biblioteca "Runivers" Biblioteca "Runivers " Morala vieții și idealul liber "Cel mai important este să înveți să trăiești A trăi nu înseamnă a respira, ci a acționa; înseamnă să folosim organele, simțurile, facultățile, toate părțile ființei noastre Nu persoana care a trăit mai mult care poate număra mai mulți ani de viață, ci cea care a simțit viața mai mult* (J J Rousseau: "Emile sau educația *", p) eu Încet și treptat, a continuat dezvoltarea moralității în rasa umană Din acea stare primitivă proprie, pe care Letourneau o consideră că antropo-Faghiho este trăsătura distinctivă, de-a lungul multor și multor secole, omenirea a trecut la starea modernă a muncii salariate și a economiei bănești, la starea de ascunsă înrobire economică de om de om, care și-a asumat forma iluzorie a libertății Și la fel de încet, în conformitate cu dezvoltarea vieții individuale și sociale, au fost create și elaborate diverse sisteme și teorii ale moralității Fiecare dintre aceste sisteme era o reflectare a stării contemporane a vieții publice și private Dar viața socială este prea complicată: alături de o totalitate cunoscută de fenomene, Biblioteca "Runivers" K WENTZ E L trăind adevăratul depozit al acestei vieți, poți oricând să descoperi fenomene care reflectă trecutul ei, rămânând ca diverse feluri de experiențe și așteptând ca timpul să fie arhivat și, în cele din urmă, privind mai atent, vei putea descoperi și în prezent viata germenii unei noi ordini viitoare Această împrejurare este de mare importanță - ne explică de ce, într-o anumită perioadă a vieții sociale, ne întâlnim cu sisteme de moralitate atât de diverse și adesea opuse Acesta din urmă depinde de ce aspecte ale acestei vieți reflectă aceste sisteme diferite, ce "experiențe de viață" le-au stat la baza, reprezentanții ce principii și ce activități au fost creatorii lor Combinând împreună toate aceste sisteme diferite, precum cele care și-au găsit expresia în

cărți și au fost formulate în mod clar de oameni de știință și
gânditori, precum și de cele care își găsesc expresia în acțiunile
fiecărei persoane și sunt adesea întruchipate doar pe jumătate în mod
conștient de mulți oameni în viața practică - punându-le pe toate
împreună, putem obține o mai mult sau mai puțin imagine completă a
aspirațiilor morale ale unei societăți date; dar sistemele de cel mai
mare interes pentru noi vor fi întotdeauna cele care sunt expresia unui
viitor emergent Și în prezent există mai multe sisteme diferite de
morală: morala datoriei obiective, care crește pe pământul unor astfel
de relații sociale, când o forță externă, autoritate naturală sau
supranaturală, cântărește asupra vieții umane; moralitatea utilității
sau a plăcerii, care este o reflectare a societății mercantile a
timpului nostru, în care fiecare este ocupat să-și urmărească propriul
interes material personal și, în sfârșit, moralitatea căreia îi
aparține viitorul, morala iubirii libere dezinteresate pentru
umanitatea și pentru toate ființele vii, moralitatea unei vieți în curs
de dezvoltare naturală și idealul liber, armonia universală   și solidaritate, implementate
și întruchipate conștient * **)) Unul dintre reprezentanții de seamă ai
acestei din urmă morale este decedatul recent, talentatul gânditor
francez Guyot, expunerii și criticii teoriei morale căreia ne propunem
să îi consacrăm acest articol II În eseul său "La morale anglaise
contemporaine", rezumand concluziile generale ale unei revizuiri
critice a moralității engleze, Guyre se întreabă: "La ce rezultat
ajungem după această lungă critică a tuturor sistemelor utilitare
bazate pe căutarea plăcerii, a fericirii, bunăstare, sau pur și simplu
condiții normale de viață? Se pare că am putea formula următoarea
concluzie - și anume, că este dificil să se bazeze pe Fapte simple, cu
ajutorul unor inferențe pur științifice și fără ipoteze metafizice, un
sistem de moralitate în sensul direct în care este luat de obicei acest
cuvânt - Aceasta este conștiința imposibilității de a construi un
sistem științific de moralitate bazat exclusiv pe datele pozitive ale
experienței și care, în sfera sa, ar fi învecinat cu întreaga sferă a
moralității practice obișnuite - această conștiință constituie o
trăsătură distinctivă a pozării a întrebărilor morale din ultima vreme
A da un loc în domeniul moralității metafizicii, în sensul nobil al
cuvântului, se dovedește a fi inevitabil, cu excepția cazului în care
dorim să punem o persoană într-o poziție pasivă în fața multor sarcini
importante pe care i le pune viața la fiecare pas și pentru care
știința refuză să-i dea vreun răspuns exact și cert Dar numai
metafizica, care *) Este de la sine înțeles că fiecare dintre aceste
sisteme de moralitate are cele mai diverse forme și, în plus, există și
tot felul de sisteme mixte, pe care nu ne este datoria să le enumerăm
aici **) M Guyau: "La morale anglaise contemporaine , p și *   pe care cele mai noi sisteme de morală sunt
obligate să o admită - nu vechea metafizică a priori, cu imperativul
său categoric, cu obligația și sancțiunea lui absolută, cu deciziile ei
necondiționate - această metafizică nu poate trăi cot la cot cu știința
pozitivă Ea a fost înlocuită cu o ipoteză metafizică liberă despre
toate acele "întrebări blestemate" la care știința refuză să răspundă -
ipoteză care este obligatorie doar pentru cel care a alcătuit-o și care
poate avea un caracter "convingător", dar deloc obligatoriu în raport
cu toate celelalte "Acolo unde se oprește cunoașterea", spune A Fulier,
"trebuie să înceapă metafizica, și mai ales metafizica în acțiune,
această poezie a vieții, poate mai inspirată decât știința și mai
profundă decât metafizica abstractă, și care se exprimă în virtute,

sacrificiu de sine , dragostea de alții"* **)) Și dintr-o altă lucrare a lui - "Critica sistemelor moderne de moralitate" - suntem clar convinși că prin această metafizică Foulier nu înțelege metafizica a priori absolută a vechilor școli filozofice, care au pretenția de a-și imagina, că au o "înțelegere completă a binelui absolut" și că idealul lor este universal, obligatoriu pentru toți oamenii se comportă ca și cum ar avea certitudine obiectivă; se poate abține de la alții doar atunci când alții nu au împărtășesc aceeași părere sau acționează cu ajutorul lor atunci când își imaginează un ideal, evaziv pentru știință, în același mod ca și el Astfel, cei mai de seamă reprezentanți ai *) A Fouillée "La liberté et le determinisme", ρ **) A Fouillée: "Critique des systèmes de morale contemporains", Par , p XII (ed rusă, p) Cp his L'avenir de la métaphysique fondée sur l'expérience, Par Biblioteca "Runivers" MORALA VIEȚII ȘI IDEALUL LIBER Următoarele teorii morale din Franța, Fulier și Guyot, au ajuns deopotrivă la concluzia că etica, ca știință, nu poate pretinde în niciun caz că acoperă întreaga sferă a acțiunilor morale umane, așa cum avea pretenția să facă, în opinia lui G yuyo, sistem utilitarist și evolutiv al moralității Ea a cumpărat această extindere a domeniului ei, în opinia lui, cu prețul violării Faptelor Dar a limita știința în acest fel, înseamnă a submina adevărul ei? Deloc: înseamnă doar să îi dai un "caracter flagrant de credibilitate" "Etica cu adevărat științifică nu ar trebui să pretindă că îmbrățișează totul și, departe de a exagera domeniul său de aplicare, ar trebui să încerce să se limiteze Este necesar ca ea să fie de acord să spună sincer: într-un astfel de caz, nu vă pot prescrie nimic: nu mai există nicio obligație sau sancțiune; consultați-vă instinctele, placerile și antipatiile; faceți ipoteze metafizice despre natura lucrurilor, despre scopul ființelor și despre propriul vostru - din acest punct anume, sunteți lăsat la propria voastră guvernare Aceasta este libertatea în morală, care constă nu în absența oricărei reglementări, ci în abținerea de la reglementare, ori de câte ori nu poate fi justificată cu suficientă acuratețe * *) Tocmai stabilirii unei teorii științifice limitate a moralității în acest fel Guyau își dedică lucrarea remarcabilă: Esquisse d'une morale sans obligation ni sanction Această lucrare ne prezintă o încercare de a construi un sistem de moralitate doar pe date strict științifice, fără nicio îndatorire absolută sau sancțiune absolută, și de a sublinia unde se termină această știință a moralității și unde metafizica își iese în sine - unde moralitatea, în lucrarea lui Foulier cuvinte, încetează *) M Guyau: "Esquisse d'une morale sans obligation ni sanction", p , j Biblioteca "Runivers" K WENTZEL a fi "cunoaștere realizată *, dar devine transferul în practică a "ipotezelor morale înalte, credințe care stau deasupra dovezilor*, devine realizarea cunoștințelor "numai posibile și probabile, și nu pozitive și de încredere" *) Să vedem cum face față Guyot acestei sarcini III "O morală bazată pe Fapte", spune Guyot, "nu poate prezenta individului, ca prim motiv de acțiune, binele sau fericirea societății, deoarece fericirea publică este adesea în antagonism cu fericirea individului În cazurile unei astfel de opoziții, fericirea publică ca atare poate deveni un scop conștient pentru individ numai în virtutea purului altruism; dar acest pur altruism nu poate fi afirmat ca un Fapte, iar existența lui a fost întotdeauna contestată Astfel, pentru a nu conţine de la bun început un postulat care nu poate fi testat, morala trebuie să fie în primul rând individualistă; ea trebuie să se preocupe de destinele societății doar în măsura în care acestea îmbrățișează mai mult sau mai puțin destinele individului " dar această morală individualistă, bazată pe Fapte, nu

reprezintă în niciun caz o negație a moralității metafizice sau religioase, bazată pe , de exemplu, pe un ideal impersonal: departe de o astfel de intenție, pur și simplu s-a construit doar într-o sferă complet diferită Această morală nu se gândește nici să nege, nici să folosească *) A Fouillée: "Critique des systèmes de morale contemperains", p (ed pic , p) **) M Guyau: "Esquisse d'une morale", p   cheia oricăror scopuri pe care metafizicienii le consideră dezirabile (dezirables), pur și simplu lasă deoparte noțiunea de dorit ca fiind superior acestuia și se limitează la a afirma ceea ce ne dorim cu adevărat Scopurile urmărite efectiv de oameni și de toate ființele vii sunt extrem de diverse; cu toate acestea, întrucât viața prezintă peste tot proprietăți comune și același tip de organizare, este foarte probabil ca scopurile urmărite de indivizi diferiți să se ridice mai mult sau mai puțin la unitate "Acest scop unic al acțiunii nu poate fi nici un "bine", care este un concept nedefinit, care, atunci când se dorește să-l definească, se rezolvă în ipoteze metafizice, nici o obligație care nu mai apare științei ca un element de bază, primitiv, principiu ireductibil " Nici măcar, poate, fericirea " Care este, atunci, sfârșitul natural al acțiunii umane? Unde este punctul spre care țintește omenirea și care există în mod egal pentru toate ființele vii, "unde este acel centru al efortului universal al ființelor, spre care sunt îndreptate loviturile marii contingențe a lucrurilor (les coups du grand hasard des choses) - și, poate, nici una dintre aceste lovituri nu a aterizat niciodată perfect; mai mult decât atât, poate, scopul nu a fost niciodată atins în totalitate?" Potrivit "hedonistamului", direcția firească a fiecărei acțiuni este un minim de suferință și un maxim de plăcere: în evoluția ei, viața conștientă urmează întotdeauna linia celei mai mici suferințe Fără a contesta această definiție, Guyot găsește întunericul nu mai puțin, că este încă prea îngust, "pentru că se aplică numai actelor conștiente și mai mult sau mai puțin voluntare, și nu actelor inconștiente și automate, care sunt efectuate pur și simplu în urma linia celei mai mici rezistențe ^ Între timp, trebuie să admitem că conștiința cuprinde doar o fracțiune   și, în plus, o cotă destul de limitată din viață și activitate "Chiar și acțiunile care sunt efectuate cu conștiința deplină a lor înșiși își au începutul și prima lor origine în general în instinctele latente și în mișcările reflexive Conștiința este doar un mic punct luminos în vastul tărâm întunecat al vieții " Izvorul natural al acțiunii, înainte de a apărea în conștiință, trebuie să fi acționat deja înaintea lui, ca să spunem așa, dedesubt, în regiunea întunecată a instinctelor; scopul constant al acţiunii trebuie să fi fost iniţial cauza constantă a mişcărilor mai mult sau mai puţin inconştiente În esență, scopurile nu sunt altceva decât cauze obișnuite (motrice ale cauzelor) care au atins conștiința de sine; fiecare mişcare volitivă a început ca o mişcare spontană, executată orbeşte, deoarece aceasta din urmă prezenta cea mai mică rezistenţă; fiecare dorinta constienta a fost la inceput un instinct Domeniul scopurilor finale coincide, cel puțin în centrul său, cu domeniul cauzelor eficiente "Astfel întrebarea pe care ne-am pus-o mai înainte în această Formă, care este scopul către care este în permanență îndreptată acțiunea, se transformă din alt punct de vedere în următoarea întrebare: care este cauza constantă a acțiunii? În ciclul vieții, punctul în care se ține coincide cu chiar punctul din care sunt îndreptate loviturile "Credem", spune Guyot, "că adevărata morală științifică, pentru a fi completă, trebuie să admită că căutarea plăcerii este consecința unui efort instinctiv de

a păstra și de a spori viața: sfârșitul, care, de fapt, determină orice acțiune conștientă , este și cauza că fiecare acțiune este inconștientă: este viața însăși, viața în același timp cea mai intensă și mai variată în Formele ei De la primul fluturat al fătului în pântecele mamei până la ultima crampe de moarte a bătrânului, fiecare mișcare Biblioteca "Runivers" MORALA VIEȚII ȘI IDEALUL LIBER viata unei fiinte este cauzata de viata in evolutia ei; această cauză universală a acțiunilor noastre, dintr-un alt punct de vedere, este un efect și un scop constant Dorința de a persevera în viață este legea vieții însăși, nu numai în om, ci și în toate ființele vii, poate chiar și ultimul atom al etheraa *) Astfel, morala, bazată numai pe Fapte pozitive, poate fi definită, după Guyot, ca o știință care are ca obiect toate mijloacele de conservare și creștere a vieții materiale și intelectuale "Legile acestei morale vor fi identice cu legile vieții înseși și, în unele dintre teoremele sale, cele mai generale, această morală va avea un sens pentru toate ființele vii " decât pentru moralitate, atunci, așa cum crede Guyot, unul ar putea răspunde că moderația, deja de mult timp plasată printre virtuți, este în practică doar aplicarea igienei A crește intensitatea vieții, conform acestei morale, înseamnă Formele ei (într-o dimensiune compatibilă cu restabilirea forței) După ce a conturat astfel bazele "moralității vieții", Guyau se întreabă ce loc ar trebui acordat în sânul său hedonismului sau "moralității plăcerii" Plăcerea este o stare de conștiință care, potrivit psihologilor și fiziologilor, este legată de creșterea vieții; de unde rezultă că regula: crește în mod constant intensitatea vieții tale, coincide, până la urmă, cu regula: crește în mod constant intensitatea plăcerii tale Hedonismul poate astfel să existe în continuare, dar în al doilea rând, și mult mai mult ca o consecință decât ca principiu "Toată morala engleză- *) p p II Biblioteca "Runivers" K WENTZEL cearşafurile spun: plăcerea este singura pârghie prin care o fiinţă vie poate fi mişcată Dar această unilateralitate în viziunea școlii engleze provine din faptul că a acordat prea multă atenție unui tip de plăcere, care corespunde unei forme particulare și exterioare de activitate (plăcerea de a mânca, a bea etc), în timp ce există o altă plăcere, mai importantă, care este legată de însăși baza acestei activități (plăcerea de a trăi, a dori, a gândi etc) În primul caz, plăcerea este destul de senzuală; în al doilea caz are un caracter mai profund vital și este mai independent de obiectele exterioare: este una cu însăși conștiința vieții Oamenii nu acţionează întotdeauna în vederea realizării unei plăceri private, limitate, exterioară în raport cu acţiunea însăşi; uneori acţionează pentru plăcerea de a acţiona, trăiesc pentru a trăi, gândesc pentru a gândi Există o putere acumulată în noi care necesită cheltuirea ei; dar nu trebuie presupus că această activitate acumulată se dezvoltă numai în vederea plăcerii, având ca motiv plăcerea Viața se dezvoltă și se exersează pentru că este viață Plăcerea însoțește toate ființele în căutarea vieții mult mai mult decât le provoacă; trebuie mai întâi să trăiești și apoi să te bucuri "Plăcerea, ca un organ, provine din Funcție Mai târziu, însă, ca și organul însuși, afectează Funcția Dar plăcerea nu este prima; În primul rând, aceasta este Funcția, aceasta este viața Odată ce intensitatea vieții unei ființe este cunoscută cu diferitele mijloace de detectare posibile pentru activitatea ei, atunci este posibil să se prezică în avans direcția care trebuie luată care va fi impulsul interior al acestei ființe, așa cum ar putea prezice un astronom cursul unei stele numai în virtutea cunoașterii, masele sale, vitezele și acțiunile altor stele asupra ei Biblioteca "Runivers" MORALA VIEȚII II IDEAL GRATUIT ȘI

Din aceasta se poate vedea ce poziţie, în opinia lui Guyot, ar trebui să ocupe ştiinţa moralei - fără metafizică - în problema scopului moral "Având pe de o parte tărâmul inconștient al instinctelor, obiceiurilor, percepțiilor ascunse, pe de altă parte, tărâmul conștient al reflecției și voinței deliberate, morala se află la granița acestor două tărâmuri: este, prin urmare, singura cunoaștere care nu are ca obiect propriu Fapte exclusiv inconștiente, nici Fapte exclusiv conștiente Trebuie să caute o tendință care ar fi comună acestor două ordine de Fapte și care ar putea lega ambele zone IV Astfel, potrivit lui Guyot, "instinctul universal al vieții, uneori inconștient, alteori conștient, oferă singurul scop de încredere pentru știința morală" Totuși, aici moralitatea vieții se confruntă cu o dificultate destul de mare: domeniul vieții reprezintă lupta indivizilor, competiția tuturor ființelor pentru fericire și uneori chiar pentru existența simplă A găsi cheia pentru a reconcilia aceste interese și aspirații opuse care se nasc în ciclul vieții, pentru a combina într-un întreg astfel de două, aparent sau de fapt, principii opuse, precum egoismul și altruismul - aceasta este sarcina pe care moralistul o pune în principal se În acest scop, el încearcă să invoce o lege eternă, supranaturală, suprasensibilă, care este mai înaltă decât viața însăși Guyot refuză să se refere la o astfel de lege, măcar ca lege "Lumea suprasensibilă", spune el, "am plasat-o în tărâmul ipotezelor; nu dintr-o ipoteză se poate deriva o lege Trebuie să ne întoarcem din nou la viaţă pentru a reglementa viaţa Dar, într-un astfel de caz, este o viață mai plină și mai largă, care poate reglementa o viață mai puțin plină și mai puțin largă - că Biblioteca "Runivers" K WENTZEL kobo este de fapt singura regulă pentru moralitatea cu adevărat științifică Calitatea vieții care permite într-o oarecare măsură să se unească egoismul și altruismul este ceea ce Guyau numește "fertilitate morală" (fécondité morale) "Este necesar ca viața individuală să fie petrecută pentru alții, pentru alții și, în caz de nevoie, să se dea pe sine Această expansiune a vieții, expansiunea ei, nu este împotriva firii ei; ea, dimpotrivă, este de acord cu natura ei; nu, este însăși condiția vieții adevărate O viață individuală este expansivă pentru altul pentru că este fertilă și este fertilă pentru că este viață Să urmăm șirul gândirii prin care Guyot ajunge la stabilirea acestei remarcabile și extrem de importante calități a vieții pentru moralist Existența și viața, din punctul de vedere al Fiziologicului, reprezintă hrana, și de aici însuşirea, transformarea pentru sine a forţelor naturii Dar o ființă are întotdeauna nevoia să acumuleze un surplus de forță, chiar și pentru a avea ceea ce este necesar: mântuirea este însăși legea naturii Ce se va întâmpla cu acest surplus de putere acumulat de fiecare ființă sănătoasă, cu această abundență pe care natura reușește să o producă? Poate fi cheltuit mai întâi în procreare, care este un caz simplu de hrană Reproducerea, așa cum spune Haeckel, este un exces de hrană și creștere, în virtutea căruia o parte a individului devine complet independentă În celula elementară, producția de descendenți ia forma unei simple diviziuni Când reproducerea preia natura reproducerii sexuale, atunci începe o nouă fază morală pentru lume, s-ar putea spune "Organismul individual încetează să fie izolat; centrul lui de greutate se schimbă treptat și se va mișca din ce în ce mai mult Cu toate acestea, instinctul sexual este doar o formă specială a nevoii generale de fertilitate *) p R Biblioteca "Runivers" MORALA VIEȚII ȘI IDEALUL LIBER dii; această nevoie, simptom al unui exces de forță, afectează nu numai organele speciale de reproducere, ci afectează întregul organism în ansamblu; exercită un fel de presiune de

sus în jos a ființei, care se găsește, pe lângă sursa reproducerii, și în zona intelectului, simțirii și voinței Fertilitatea intelectuală se află într-un anumit antagonism cu productivitatea fizică Organismul nu poate face această dublă cheltuială fără a suferi: la specia animală, fertilitatea fizică pare să scadă odată cu dezvoltarea creierului "Nevoia de fertilitate intelectuală, chiar mai mult decât nevoia de reproducere sexuală, schimbă profund condițiile de viață ale omenirii Gândul este, de fapt, impersonal și dezinteresat - Așa cum mintea noastră se antrenează, partea noastră emoțională și sentimentală dorește să fie exercitată "Nu suntem de ajuns pentru c£~| râdem noi înșine, avem mai multe lacrimi decât ne trebuie pentru propria noastră suferință, mai multe bucurii rezervate decât ne justifică propria fericire Este necesar să mergi la alții, să te înmulți prin comunicarea gândurilor și sentimentelor În plăcerile înalte există o forță de expansiune, mereu gata să spargă coaja prea strânsă și îngustă a "Eului" nostru Aceste plăceri sunt în total contrast cu plăcerile foarte josnice, care uneori sunt egoiste Dar, ca și în fertilitatea intelectuală, aici trebuie evitată o extindere excesivă a vieții - "cheltuielile ar trebui să fie doar excitarea vieții, dar nu epuizarea ei" Afacerea moralei este de a limita instinctul de productivitate Rămâne de menționat fertilitatea voinței Avem nevoie de "a imprima lumii forma activității noastre Acțiunea a devenit un fel de necesitate pentru majoritatea oamenilor Cea mai constantă și mai corectă formă de acțiune este munca, împreună cu atenția pe care o necesită Sălbaticul este incapabil Biblioteca "Runivers" K WENTZEL L li la adevărata muncă și cu cât este mai incapabil, cu atât se află mai jos pe scara dezvoltării Odată cu trecerea timpului, munca devine din ce în ce mai necesară omului Munca este în același timp un fenomen economic și moral, unde egoismul și altruismul se împacă cel mai bine A munci înseamnă a produce; iar a produce înseamnă în acelaşi timp a fi util pentru sine şi pentru ceilalţi Este nevoie de a-i ajuta pe ceilalți, de a-i da propriul imbold acelui cărucior de drum care duce cu atâta greu omenirea înainte Una dintre formele inferioare ale acestei nevoi este ambiția, în care nu trebuie să vedem doar dorința de onoare și glorie, ci care este și, și mai presus de toate, nevoia de acțiune sau de cuvinte Astfel, așa cum spune Guyot, "în final, viața are două laturi: pe de o parte, este alimentația și asemănarea, pe de altă parte, productivitatea și fertilitatea Cu cât dobândește mai mult, cu atât trebuie să cheltuiască mai mult: aceasta este legea ei Cheltuieli Din punct de vedere fizic nu este rău, este una dintre expresiile vieții Este expirație după inhalare Viața este fertilitate, și invers, fertilitatea este viață debordantă, este adevărată existență Există o oarecare generozitate, nedespărțită de existență, și fără de care se moare, se usucă în interior Trebuie să înflorești; moralitatea, altruismul, este floarea vieţii umane *) -Toate acestea conduc la concluzia importantă că în viaţa celei mai simple celule există un principiu de expansiune care face ca individul să nu fie suficient pentru sine; cea mai bogată viață este și cea mai motivată spre extravaganță, să se sacrifice într-o oarecare măsură, să se împartă între ceilalți Astfel "cel mai perfect organism va fi și cel mai mult

*) p , p Biblioteca "Runivers" MORALA VIEȚII ȘI IDEALUL LIBER, Õ

protectoare", iar idealul vieții individuale este viața în comuniune cu ceilalți "Prin aceasta sursa tuturor acestor instincte de simpatie și socialitate, pe care școala engleză le considera de prea multe ori dobândite parcă mai mult sau mai puțin artificial în cursul evoluției și, ca urmare, parcă mai mult sau mai puțin întâmplătoare, această

sursă se dovedește pentru a fi transferat la fundamentul e creaturile În adâncul vieții individuale însăși există o evoluție corespunzătoare evoluției vieții sociale " v După ce a stabilit astfel principiul foarte important al "fertilității morale", Guyot își pune întrebarea în ce fel și sub ce formă psihologică se dezvăluie Pentru a face acest lucru, el devine succesiv în trei puncte de vedere diferite: voință, intelect și sentiment Din punctul de vedere al voinței, "datoria se reduce la conștiința unei "sau abilități" interioare A simți în interior ceea ce ești capabil să faci înseamnă, în virtutea acestui samago, să primești prima conștiință a ceea ce ești obligat să faci Nu este nevoie, pentru a pune în mișcare voința, să recurgem la "orice îndatorire mistică sau vreo plăcere privată" Datoria nu este altceva decât abundența vieții, care cere exercitarea ei; până acum a fost înțeles prea exclusiv ca un sentiment de necesitate sau de constrângere - este în același timp un sentiment de forță, de capacitate Fiecare putere care se acumulează pune presiune asupra obstacolelor puse în fața ei, fiecare abilitate produce un fel de obligație proporțională cu ea, capacitatea de a acționa este în același timp o datorie de a acționa "Din acest punct de vedere, o obligație morală nu are nimic mistic: se rezumă la următoarele mari Biblioteca "Runivers" K V E NT SCOP legea naturii: viaţa nu poate fi păstrată, decât dacă este cu condiţia cheltuirii ei^ Așa cum capacitatea de activitate creează un fel de obligație naturală sau de impuls imperios, tot așa și intelectul are în sine o putere motrice "Intelectul și activitatea nu mai sunt separate, parcă, de un abis A înțelege înseamnă a începe să realizezi în sine ceea ce a înțeles TÒ A recunoaște ceva mai bun decât ceea ce există de fapt înseamnă a face primul efort pentru a realiza acest lucru mai bine Acțiunea nu este altceva decât continuarea unei idei Prin urmare, nu mai este nevoie de a recurge la medierea plăcerii exterioare pentru a trece de la gândire la acțiune Ele sunt practic la fel Ceea ce se numește datorie sau constrângere morală nu este, în sfera intelectului, altceva decât sentimentul acestei identități fundamentale: datoria este o expansiune internă, nevoia de a ne completa ideile făcându-le să treacă în acțiune Cine nu acționează așa cum gândește, nu gândește pe deplin Imoralitatea este o mutilare interioară a sinelui Fiecare dintre mișcările spiritului nostru excită corpul A nu acționa conform ceea ce consideri că este cel mai bun înseamnă a fi ca o ființă care nu ar putea râde când este vesel, nici să plângă când este trist, care în cele din urmă nu ar putea exprima nimic în exterior, să nu transmită nimic din ceea ce simte Asta ar fi cea mai mare pedeapsă Se poate spune că voinţa · nu este altceva decât cel mai înalt grad de intelect, iar acțiunea este cel mai înalt grad de voință "De aceea, morala nu este altceva decât unitatea ființei Imoralitatea, dimpotrivă, este o bifurcare, opoziţia diferitelor abilităţi, care se limitează una pe alta Acum să luăm punctul de vedere al sentimentelor noastre "Un nou tip de obligație este generat de chiar Biblioteca "Runivers" MORALA VIEȚII ȘI IDEALUL LIBER un fel de sentiment, străduindu-se să se transforme sub influența evoluției Plăcerile superioare, care capătă în fiecare zi o cotă mai mare în viața omenirii, plăcerile estetice, intelectuale etc , necesită mult mai puține condiții exterioare și sunt mult mai accesibile tuturor decât plăcerile egoismului propriu-zis "Cele mai înalte plăceri sunt în același timp mai interioare, mai profunde și mai libere Ele conduc mult mai puțin la divizarea ființelor decât la plăcerile celor de jos Astfel, prin evoluția naturală, principiul unei mari părți din plăcerile noastre pare să se miște din exterior în interior Subiectul

simțitor poate găsi în propria sa activitate, și uneori independent de lucruri, o sursă variată de plăcere De aici rezultă că el se va retrage în sine și se va mulțumi cu sine, așa cum înțeleptul stoic s-a mulțumit cu sine? Dimpotrivă: plăcerile intelectuale au acea trăsătură remarcabilă că sunt în același timp cele mai interne ființei și cele mai comunicabile celorlalți, și cele mai individuale și cele mai publice Aceste plăceri stabilesc o legătură emoțională între oameni, produsă de o armonie completă sau parțială a sentimentelor și gândurilor Această legătură, care se va stabili între ei, le va lega și comportamentul și le va impune, în relațiile lor reciproce, un fel de datorie specială Cu cât avansăm mai mult, cu atât plăcerile umane par să capete un caracter social și sociabil Până la urmă, cineva se poate întreba, există încă o plăcere pur personală și egoistă și ce cotă ocupă ea în viață? Guyot răspunde astfel la această întrebare: "Când coborăm pe scara organismelor vii, vom vedea că sfera în care se mișcă fiecare dintre ele este îngustă și aproape închisă; când, dimpotrivă, urcăm la ființe superioare, vedem că sfera lor de acțiune este ,
 se extinde, se extinde și fuzionează cu sfera de acțiune a altor ființe "Eul" se distinge din ce în ce mai puțin de ceilalți "eu" Dacă ne întoarcem în mod special către umanitate, vom vedea că punctul ei de plecare a fost egoismul Dar egoismul, în virtutea însăși fertilității întregii vieți, a fost obligat să se extindă, să creeze în afara lui noi centre pentru propria sa acțiune În același timp, încetul cu încetul, s-au născut sentimente care se corelează cu această tendință centrifugă, ar fi blocat sentimentele egoiste care le-au servit drept bază Înaintăm spre acea epocă în care egoismul primitiv se va retrage din ce în ce mai mult în noi, va fi din ce în ce mai de nerecunoscut În această epocă ideală, o ființă nu se va putea bucura singură; plăcerea lui va fi ca un concert, în care plăcerea altora va intra ca element necesar Și în prezent, în majoritatea cazurilor, nu este deja așa? Chiar și cele mai egoiste plăceri, pentru că sunt de natură complet fizică, precum plăcerea de a bea sau de a mânca, își primesc tot farmecul doar atunci când le împărtășim cu alţii " *) Așa cum "sinele nostru, în general, pentru psihologia modernă nu este altceva decât o iluzie, iar noi suntem alcătuiți dintr-un număr infinit de ființe și mici conștiințe sau stări de conștiință - în mod similar, s-ar putea spune că plăcerea egoistă este o iluzie : plăcerea mea nu există pentru mine fără plăcerea altora; Simt că aici trebuie să coopereze mai mult sau mai puțin întreaga societate, de la mica societate care mă înconjoară, familia mea, până la societatea mare în care trăiesc* Deci, o știință cu adevărat pozitivă a moralității poate vorbi într-o oarecare măsură despre datorie și poate face acest lucru, pe de o parte, fără a utiliza
*) p , p ,
ce idee mistică, în schimb, fără a recurge, împreună cu Bain, la "coerciție"* externă și socială sau la "frică interioară" Pentru a face acest lucru, ea trebuie doar să ia în considerare "direcțiile normale ale vieții mentale: vom găsi întotdeauna un fel de presiune internă exercitată de însăși activitatea în aceste direcții religioase sunt de prisos; au fost create pentru mulțime, dar nu au nicio semnificație în ochii "de parcă cineva știe" (adică l-a cunoscut pe Dumnezeu) Toate preceptele islamului trebuie să fie complet uitate și, deși sufiții se numesc musulmani, dar după ce au abandonat toate lucrurile pământești și au ajuns să cunoască lucrurile spirituale , ei tratează toate religiile în mod egal și privesc cu același dispreț la sinagogă, la biserică, la moschee și la pagodă Sufiții compară viața umană cu o

călătorie (safar), iar pe cel care caută lumina adevărului divin cu un călător (sadik) Cea mai importantă îndatorire a călătorului este să realizeze cunoașterea perfectă a zeității (mariFat), care pătrunde tot ce există și se răspândește în tot universul, căci sufletul uman în trup este, parcă, în exil de zeitate, iar rămânerea sa în om este timpul îndepărtării lui de Creator În timpul acestei călătorii spirituale, sufitul trece prin mai multe stații Iată-le: ubudiya - slujire (lui Dumnezeu), ishk - dragoste, zuhd - schit, marifat - cunoaștere (a esenței divine), wajd - extaz, haqiqat - adevăr (cunoscut în timpul extazului, dăruit de zeitate sub formă de revelație), wasl - conexiune cu zeitatea și, în cele din urmă, Fana - absorbția personalității sufiților de către divin Biblioteca "Runivers" METAFIZICA ORIENTULUI MUSULMAN start Nu există unde să mergi mai departe: calea este completă, iar restul zilelor, până la moartea însăși, sufitul, ca să spunem așa, rămâne în inexistență, fiind absorbit constant de zeitate și absorbindu-l el însuși Începând pe calea vieții, sufitul trebuie să renunțe la posesiunile și dorințele sale El trebuie să-i slujească numai lui Dumnezeu, dar gândindu-se la bogăția pământească și străduindu-se să-și împlinească dorințele, el devine ca un idolatru Tot ceea ce ocupă mintea, cu excepția lui Dumnezeu, este un idol Călătorul este ajutat să facă călătoria în siguranță: I) atracție (injizab) de către Dumnezeu a inimii omenești, obligându-l să uite tot ce este lumesc pentru unul Dumnezeu; o astfel de persoană se numește mejzub - atras; și) devotament (față de Dumnezeu), ibadet, i e un marș necruțător de-a lungul drumului cunoașterii lui Dumnezeu, care are două căi - către Dumnezeu și în Dumnezeu Prima cale se termină cu dobândirea cunoașterii divine; al doilea, constând într-un studiu constant al calităților lui Dumnezeu și al forțelor naturii, este infinit și nu se poate încadra în cadrul vieții umane Cel care crede în revelație este mumin, credincios; ascultarea de voia lui Dumnezeu și petrecerea zilelor și nopților în rugăciune - a rămâne, a venera (Dumnezeu); cel care a alungat tot ce este lumesc din sufletul său și s-a predat cu totul contemplării puterii esenței divine devine un zagid, un pustnic; cel care îl cunoaște pe Dumnezeu și pătrunde în tainele universului este ariPh, cine știe; apoi urmează: wali - un sfânt, nabi - un profet cu puterea de a face minuni, iar rusul - trimis (de Dumnezeu) oamenilor pentru a împlini voia divină a celui care l-a trimis Cel care aduce omenirii o nouă învățătură este ulu l-azm Dacă această învățătură este ultima din univers, atunci persoana care o dă lumii atinge gradul de khatm - pecete Aceasta este scara perfecțiunii treptate a spiritului printre sufiți Sufletul, despărțindu-se de trup, merge în ceruri, corespunzător gradului de perfecțiune morală pe care l-a atins pe pământ Fiecare grad de calm moral Biblioteca "Runivers" S U M A N E T-uri b shenstva corespunde unui cer special; Numărul de perfecțiuni ale spiritului, conform sistemului sufi, corespunde numărului de sfere cerești: șapte inferioare și două mai mari Cu toate acestea, majoritatea sufiților înțeleg acest lucru oarecum diferit Ei susțin că mintea divină, corespunzătoare gradelor de perfecțiune mentală și morală atinse de om pe pământ, absoarbe sufletul în sine după ce l-a separat de corp In aceste sfere merg sufletele oamenilor care s-au ridicat la nivelul perfectiunii divine a SFvrului cel mai inalt sau chiar doar al celui mai jos; sufletele oamenilor care nu au atins niciunul dintre gradele de perfecțiune de mai sus coboară în iad, care se află sub sferele cerești inferioare Aceasta este, în termeni generali, învățătura sufiților, care se distinge atât prin originalitatea Formei, cât și

prin profunzimea gândirii și prin înălțimea aspirațiilor Influența filozofiei grecești asupra sufismului este incontestabilă Poezia sufiților, reprezentând pentru noi sub masca unei frumuseți însăși zeitatea, al cărei simbol, un ideal, o expresie vizibilă, este o dezvoltare directă a învățăturii lui Platon despre Dumnezeu ca singura frumusețe care dă naștere tot ceea ce este frumos în lume și constituie limita aspirațiilor sufletului uman Ideile înalte spiritualiste ale sufismului, susținând predominanța spiritului asupra cărnii, a cerescului asupra pământului, suprasensibilului și infinitului asupra senzualului și finitului, au avut o influență profundă și irezistibilă asupra oamenilor care nu erau încă calmați de acele răspunsuri la îndoielile minţii şi ale inimilor pe care le-a dat sunismul rece Cine au fost primii vestitori ai sufismului, este greu de spus exact Potrivit legendei, era o femeie pe nume Pà ia Ea, conform asigurărilor sufiților, a fost prima adeptă a iubirii divine mistice Lăsând deoparte legendele, găsim o indicație a lui Abu-Said-abi-l-Khair ca fondator al sectei sufite în jurul anului AH (d Hr) Contrar învățăturii lui Mahomed, care spune: "să nu existe monahism în islam!"- Biblioteca "Runivers" METAFIZICA ORIENTULUI MUSULMAN Abu Said a fondat o mănăstire în Khorasan, a adunat în ea adepții învățăturii pe care le-a propovăduit și a stabilit regulile vieții obștești Potrivit unor oameni de știință, totuși, cu greu se poate presupune că SuPhysm a primit dezvoltarea deplină și completă în mănăstirea Abu Said, așa cum învață sufiții Sufismul nu a rămas mult timp în limitele evlaviei pure și misticismului, deoarece misticismul este prea în dezacord în general cu doctrina rece și uscată a Coranului S-a schimbat încetul cu încetul în panteism, germenii căruia au fost mereu în el sub influența vechilor sisteme filozofice ale hindușilor și budismului În sufism vedem un exemplu izbitor a ceea ce ar trebui să devină deismul, dus până la ultimele limite ale abstractității sale mortale Ideea abstractă a islamului despre un singur zeu, îndepărtat de umanitate și, din cauza destinului imuabil, care nu cedează eforturilor omului de a se apropia de el, ar trebui să lase un gol neumplut în inima omului Acest zeu este prea străin omului, nu are nicio influență morală asupra lui, îl ucide cu o soartă inexorabilă, destinată lui din veșnicie Ca o consecință inevitabilă a acestui lucru, are loc o răcire a unei persoane față de o astfel de zeitate și dorința de a găsi un alt zeu, mai de înțeles pentru o persoană, mai aproape de ea Astfel, sufismul panteist a apărut în opoziție cu deismul islamului, cu ideea sa imuabilă a unei zeități abstracte L-a atras pe Dumnezeu, omul înstrăinat, l-a făcut să coboare din cer și să se reverse în univers, l-a transformat într-un ceva absolut care umple lumea și a identificat cu el un om, ca o părticică a acestei esențe lumii Sufiții au fost împărțiți în două ramuri principale Capul unuia dintre ei era Bestami (m), celălalt era Jonaid (m) Bestami, un persan, a predicat deschis panteismul, incompatibil cu religia deschisă Un alt simț sufi a predicat același doc- Biblioteca "Runivers" Cu inteligent trigon, ca Bestami, dar a exprimat-o cu mai multă precauție Lumea musulmană nu ia privit întotdeauna pe sufiți în același mod Când își propovăduiau doctrinele cu discreție, fără a fi duși de extreme, expunând în principal învățătura lor despre asceză și viața contemplativă ca mijloc de a se ridica în spirit la cunoașterea deplină a lui Dumnezeu, apoi i-au privit pe sufiți ca pe oameni evlavioși și i-au tratat cu mare respect Când, dimpotrivă, ei, lăsând prudență, și-au dezvăluit mulțimii doctrina lor, atunci panteismul lor în ochii deiștilor musulmani și-a asumat dimensiunile celei mai îndrăznețe blasfemie și au fost aspru persecutați și au pierit ca

martiri De asemenea, s-a întâmplat adesea ca musulmanii ortodocși să nu știe ce să creadă despre sufiți Aceasta este ceea ce vedem, de exemplu, în legătură cu celebrul martir Sou-Fit Hallaj Viața și moartea lui sunt îmbrăcate în legende SuFi cu un caracter religios legendar În legende, el este cel mai elocvent exponent al doctrinei sufiților, în special al concepției lor despre moarte și, în special, martiriul, ca cea mai mare fericire pentru sufi, căci prin moarte sufletul său este eliberat din temnița sa - trupul , iar "iubitorul" realizează unirea completă cu "ființa iubită* (Dumnezeu), care este scopul și sarcina vieții fiecărui sufi Știm deja ce loc a ocupat celebrul Ghazali în lupta dintre ortodoxie și gândirea filozofică liberă a sectanților A încercat să împace opiniile opuse Temându-se de ateism, el a apărat statul de drept, dar s-a bucurat de succesul gândirii filozofice Tenta mistică a scrierilor sale înmoaie în el severitatea sunniților și scepticismul filozofilor Atunci când rezolvă cele mai importante prevederi, Ghazali apelează la sentimentul interior, nu se limitează la credință și rațiune Rămânând fidel Coranului și tradiției, el le explică, însă, în sensul mistic al sufiților, către care s-a simțit mereu înclinat Biblioteca "Runivers" METAFIZICA ORIENTULUI MUSULMAN ness El este un reprezentant tipic al misticismului ortodox și al ortodoxiei mistice Datorită lui, sufismul se abate în cele din urmă de islam, păstrând doar un aspect musulman Acum, în Persia, ei numesc sufi pe fiecare liber gânditor religios Sheikh Sorovardi (f -) este principalul reprezentant al sufismului anti-islamic S-a răzvrătit împotriva ortodoxiei și i s-a opus cu un întreg sistem filozofic, în care ideile filozofiei grecești au fost inițial împletite cu visele fanteziei orientale Sorovardi a murit la vârsta de de ani, după ce a scris, însă, nu puține lucrări savante Tratatele teologice ale lui Sorovardi reprezintă o combinație deosebită a ideilor din învățăturile lui Zarathustra, neoplatoniști și șiiți El se străduiește să armonizeze teosofia cu filosofia speculativă Există oameni pe pământ", spune el, "care se ocupă de problemele ființei; sunt filozofi, reprezentanți ai lui Dumnezeu pe pământ; un adevărat teozof este un imam, un vicar al lui Dumnezeu, un "ajutor" mistic; puterea îi aparține, dreptatea și lumina vin de la el pe pământ Dumnezeu este "lumina luminii", el este lipsit de toate atributele Zeul Sorovardi este un zeu ascuns, deși "lumină Materia eternă se luptă cu eternitatea absolută În această luptă dintre cele două lumi, cea materială și cea spirituală, vedem o repetare a teoriei lui Empedocle despre iubire și ură Predominanța rămâne de partea principiului spiritual, iar iubirea triumfă asupra urii: principiul non-material învinge esența materială Sorovardi dezvoltă o teorie a ideilor-tipuri, similară teoriei platonice Aceste idei-tipuri, imagini spirituale ale lucrurilor pământești, sunt la fel de eterne ca materia primară, anorganică Sorovardi explică alegoric locurile Coranului despre plăcerile paradisului și chinurile lumii interlope Pe lângă reprezentanții științifici și teologici, sufismul are și o întreagă gamă a exponenților săi poetici Poeți renumiți ai lumii musulmane - Ferid-ed-din-Attar, Jalal-ed-din-rumi, Mahmud-Shebisteri, Sa- * Biblioteca "Runivers" S U M A H E C b Adi, HaFiz, Jami și alții erau mistici zeloși, admiratori pasionați ai sufismului, iar în diferite epoci propovăduiau doctrina sufiților cu versurile lor sonore Luptă continuă pentru iubirea ideală, pasională pentru "regele" cerului mistic, autoaprofundare, contemplare interioară a lumii suprasensibile, identificarea sinelui cu cel mai mare Tot, esența lumii, distrugerea propriei personalități în divin infinit, dându-i cuiva puterea de a deveni egal cu zeitatea, de a deveni propriul

dumnezeu om, - acestea sunt motivele poeziei sufite Pe lângă adepții poetici, sufismul are și reprezentanți speciali ai principiilor sale în multitudinea nenumărată de fachiri sau derviși Aceștia sunt membri ai numeroase interpretări spirituale sau ordine care au apărut încă din primii ani ai apariției islamului Tendința înnăscută a popoarelor din Răsărit spre contemplare, pe care am menționat-o mai devreme, a fost motivul formării în islam, în zilele lui Mahomed, a frățiilor religioase, care au făcut din datoria lor față de membrii lor - sărăcia, săvârșirea de anumite rituri religioase și o viață contemplativă, spirituală Ulterior, astfel de frății s-au format foarte multe Aceste frății religioase, contrar prescripției exacte a lui Muhammad, s-au transformat de-a lungul timpului în secte semimonastice bine organizate, care aveau propriile lor hărți speciale și ai căror membri sunt numiți derviși sau fachiri În prezent, există de feluri de derviși în Est Se deosebesc unul de celălalt prin carta și performanța dhikr-ului, care constă în invocarea milei lui Dumnezeu și glorificarea zeității, și în unele interpretări în sărituri, învârtiri și urlete, care amintesc de "radiația , " sălbatică a hlystovismului nostru , precum și în unele trăsături ale îmbrăcămintei membrilor Dervișii care recunosc regulile Islamului includ bests (fondat de Bayazid Bestami), nakeshbendi (fondat de Pir Mohammed Nakeshbendi) și bakhtashi (fondat, haji Bakhtash), care ar fi originar din Biblioteca "Runivers" METAFIZICA ORIENTULUI MUSULMAN comunitate religioasă fondată de primul calif Abu-Bek-rom Toate celelalte ordine de derviși îl consideră pe Ali strămoșul lor Nakeshbendi sunt foarte numeroși Bakhtashi dezvoltă o doctrină simbolică a centurii: fiecare derviș de acest fel încinge lăcomia, mânia, zgârcenia, ignoranța, pasiunea, foamea și tot ce este satanic și dezlănțuie generozitatea, blândețea, evlavia, frica de Dumnezeu, iubirea de Dumnezeu, saturația spirituală și tot ceea ce este divin - Mevlevi (de bază Jalal-ed-din-rumi) este sensul dervișilor, cel mai răspândit în Turcia Ei poartă numele de ^dervişi învârtitori · se adună în mănăstirea lor (tekie) și, la un semn de la șeic, cu o viteză amețitoare încep să se învârtească într-un loc până ajung la extaz (wajd) și apoi la epuizare completă - Rufai, purtând în Turcia și Egipt numele de urlet der-vishes", în timpul adunărilor lor de rugăciune, ei umplu aerul cu strigăte sălbatice, care apoi se transformă într-un urlet inuman Din păcate, dervişii, fiind reprezentanţi ai sufismului, mai degrabă îl denaturează şi îl umilesc decât îl înalţă Pe de o parte, ei joacă un rol departe de a fi de invidiat, umblând printre oameni ca cerșetori zdrențuiți, cerșetori, vânzători de diverse talismane, interpreți de vise și chiar magicieni; pe de altă parte, încercând să se apropie de zeitate prin înălțarea spiritului prin mortificarea cărnii, ei se răsfață la dansuri sălbatice și învârtire, care, obosind trupul, provoacă în același timp o iritare extraordinară a întregului sistem nervos și produc satisfacții mai degrabă de natură senzuală decât spirituală Islamul în Occident, în Maroc și Spania, se deosebea de islamul Orientului printr-o mai mare calm în viața interioară și era predominant exclusiv ortodox Cu toate acestea, învățăturile religioase care au apărut în adâncul sufletului său nu au nici o căptușeală metafizică serioasă, nici originalitate a Formei Această diferență în starea religioasă și morală a musulmanului medieval Biblioteca "Runivers" S U M A N E T-uri b skago Est și Vest se explică prin natura însăși a populației Popoarele Asiei, acel leagăn străvechi al religiilor, trecuseră deja printr-o lungă perioadă de dezvoltare religioasă și filozofică înainte de a accepta învățăturile lui Mahomed Islamul era prea sec, prea puțin exaltat, prea material și nu profund,

astfel încât, după ce i-a satisfăcut moral, să poată da hrană minții și imaginației lor Nu este deloc ceea ce vedem în Africa și Europa, printre popoarele slab dezvoltate în sens religios, împrumutând mereu religia de la alții Pentru berberii ignoranți, semi-sălbatici, islamul era atât de mult deasupra nivelului lor, mental și moral, încât l-au acceptat în totalitate, fără a fi capabili să îl privească critic Islamul nu a găsit un teren mai puțin favorabil în Spania Aici sectele islamului occidental nu puteau avea aceeași semnificație pe care au dobândit-o în Orientul mahomedan, de exemplu, sufismul cu ideile sale panteiste și amprenta sa mistico-ascetică și, mai devreme, mutaziliteismul, care a fost atins de filozofia greacă Almoravidei, care l-au avut ca strămoș pe un emir barbar pe nume Yahya, s-au remarcat prin fanatism extrem și îngustimea opiniilor religioase, uitând cum odată fondatorul lor, împreună cu un misionar musulman, Abd-alla-ibn-Yaz altul *), s-au rugat și a postit în insulița pustie, a întemeiat un cămin de pustnici - Rabita (care locuia în Rabita și de aceea se numeau Almurabitun au primit numele de Almo-Rayids în limba europenilor) și visa la o viață contemplativă și la isprăvi ascetice Almoravizii au fost înlocuiți de almogazi (cu adevărat al-muvotidun - unitarieni, apărători ai unității lui Dumnezeu, spre deosebire de almoravide, care recunoșteau atributele lui Dumnezeu și erau politeiști în ochii almogadilor) Deși almogazii erau mult mai puțin fanatici decât predecesorii lor și au aderat la un sistem filozofic bazat pe principiile învățăturilor lui Ashari cu un amestec de teorii Vezi Aboulfeda: An mosl , t III, p Biblioteca "Runivers" METAFIZICA ORIENTULUI MUSULMAN Șiismul și mutaziliteismul, însă, au făcut puțin pentru dezvoltarea filozofiei musulmane, deși nu s-au sfiit de ea La curtea unuia dintre emirii almogadilor, Yusu(r)a (I Ó -), a trăit faimosul Ibn-Rushd sau, în pronunţie europeană, Averres (-), care a scris comentarii binecunoscute despre Aristotel Acceptat de multe popoare semi-sălbatice, superstițioase și cu minte slabă, islamul, schimbându-se treptat, a împărtășit soarta comună tuturor sistemelor religioase în general: a fost pervertit dincolo de recunoaștere! Încetul cu încetul au încetat să-l privească pe Mohammed ca pe un simplu muritor, așa cum se considera el însuși; - respectul pentru el a fost adus într-un cult și făcut din creatorul islamului - un fel de Fetiș, care pretindea închinare reverentă și obsequioasă Mahomed a fost urmat de o întreagă categorie de sfinți Aproape fiecare sat musulman avea propriul său sfânt patron special și fiecare oraș avea câteva dintre ele Luxul condamnat de profet a înflorit liber printre admiratorii săi Monahismul, interzis categoric de islam, a fost susținut cu zel de zvonurile despre dervişi Vechea puritate a moravurilor a dispărut Beția și desfrânarea domneau în rândul populației musulmane Apartenența la islam a început să se limiteze doar la respectarea ritualurilor; toată latura spirituală a lui a fost deteriorată Islamul a încetat să mai fie islamul lui Mahomed, la fel cum papismul medieval a pierdut spiritul dătător de viață al moralității creștine Catolicismul a dat naștere Reformei cu Luther în frunte Islamul și-a avut Luther în persoana lui Abd-al-Wagab Convins de faptul că islamul modern nu se aseamănă cu învățăturile predate de Mahomed, Abd-al-Waghab și-a propus să curețe Islamul de corupție și a început să predice reforma în Islam cu ardoare, dar la început nu a avut succes El a răspândit conceptele religioase corecte printre beduini, musulmani doar în nume, dar păgâni în sufletul lor, și s-a înarmat călduros cu Biblioteca "Runivers" S U M A N E T-uri b împotriva cultului îndumnezeirii persoanei profetului şi a veneraţiei excesive a

sfinţilor Adepții săi de pretutindeni au atacat cu înverșunare capelele și mazarurile (mausoleele), care, dacă era posibil, împodobeau mormintele sfinților musulmani și i-a distrus fără milă Adepții lui Abd-al-Vag-gab au mers mult mai departe: nemulțumiți cu persecutarea cinstirii sfinților, au atacat tutunul de fumat, luxul îmbrăcămintei, mai ales permis de turci, folosirea hașișului, mătăniile (la rugăciune) și amulete Ei au căzut adesea într-un puritanism excesiv în căutarea reformei vieții interioare a islamului Dintre principalele prevederi ale waggabismului, opinia demnă de atenție este că fiecare are dreptul de a avea propriile opinii religioase, fără a fi stânjenit de interpretările teologice stabilite și de principiile generale ale adevăratului islam, precum și de învățătura lor despre necesitatea unor relații directe între zeitate și om, în plus față de care oricare ar fi sfinții De asemenea, este de remarcat faptul că, interpretând unele dintre expresiile Coranului despre Dumnezeu destul de literal, ca, de exemplu, acele locuri în care se spune despre scaunul lui Dumnezeu din ceruri, despre mâinile, picioarele sale etc , vagabiți în același timp, ei au atribuit acestor expresii o semnificație specială, susținând că nu le-a fost dat oamenilor să înțeleagă cum are loc exact ședința lui Dumnezeu în cer și în ce sens are mâinile etc Acum vagabismul este în declin complet, deși semințele aruncate de Abd-al-Waggab nu s-au stins complet: spiritul învățăturii sale trăiește până în zilele noastre Protestanții din Orient nu au avut succesul fraților lor occidentali: au vrut să reformeze islamul, dar au eșuat Au lăsat, totuși, în inimile multor musulmani dorința de reformă, străduința pentru aceasta și numai în aceasta este o parte nu mică a meritului vagabismului în fața lumii musulmane *) *) Pentru waggabism, vezi i) Hunter: Musulmans of India;) Brydge: Scurtă istorie a wahhabiților;) W Blunt: Viitorul Islamului;) Burkhardt: Bédouini și Wahhaby și $) Lady Blunt: Pelerinaj la Najd Biblioteca "Runivers" METAFIZICA ORIENTULUI MUSULMAN Persia a fost întotdeauna un teren foarte fertil pentru apariția și dezvoltarea a tot felul de secte și interpretări Acest lucru a fost în mare măsură facilitat în principal de natura iranienilor: curiozitatea lor inerentă și originalitatea minții, necunoscute altor fii ai Orientului, lărgimea de vedere a mediului și dragostea pentru cercetarea mistic-filosofice-cerului Așa a fost Persia de pe vremea subjugării ei de către musulmani și așa a rămas până astăzi Mișcarea religioasă relativ recentă (-) a Babidenilor din Persia, care și-a adăugat un caracter socio-politic și a jucat într-o dramă sângeroasă uimitoare, al cărei final, poate, urmează să vină, confirmă încă o dată de mai sus Babismul, care a apărut sub influența sufismului, a fost una dintre numeroasele și, așa cum era de așteptat, nereușite încercări de reformă religioasă și socială în Islam Ce fel de persoană a fost fondatorul Babismului, Ali-Mohammed Bab, și care a fost, în esență, învățătura lui - aceste întrebări încă rămân și probabil vor rămâne nerezolvate pentru totdeauna Știm prea puțin despre ceva pozitiv despre Bab, deși există o mulțime de legende despre el, ca și despre alți profeți ai islamului Fiind un mistic și devotat învățăturilor tarikat-ului, Babul în discursurile sale întunecate și ambigue, caracteristice tuturor misticilor în general, a spus probabil același lucru ca toți sufiții: el a propovăduit autoperfecționarea prin autoaprofundare și autocunoaștere , a lăudat avantajul vieții contemplative, spiritele noe față de cerințele dure-reale ale cărnii, a predicat pocăința și smerenia și a anunțat venirea iminentă a imamului Mahdi așteptată de șiiți În același timp, fiind un fiu al timpului său, el, probabil, a exprimat uneori ceea ce mulți au simțit și gândit de mult în Persia, și

anume, a vorbit despre necesitatea reformei în islam și, în același timp, în guvernarea țării Babismul nu a fost niciodată creația lui Bab însuși și a fost Biblioteca "Runivers" S U M A N E T-uri b în întregime lucrarea ucenicilor săi, care și-au folosit cu succes numele, acel farmec pe care a început să-l dobândească în mulțime, pentru a propovădui în numele lui tot ceea ce era de mult așteptat în mintea poporului din Persia și căuta o ocazie a izbucni Dacă nu ar fi apărut Báb, el ar fi fost creat de acea mișcare mentală din Persia care a început în prima jumătate a acestui secol, care continuă până în zilele noastre și constă în dorința de reformă religioasă și socială Principiul principal, de bază, al Babismului este viața nu conform literei, ci conform spiritului legii O idee similară se găsește constant în Coranul lui Baba, compilat de cel mai apropiat discipol al său, Sayyid-Hussein Învățătura lui Bab despre Dumnezeu este aceeași ca și în Coranul lui Muhammadan, dar în chestiuni legate de învățătura divinității (illagiyat), subiect de nesfârșite dispute între teologii scolastici musulmani, noi, din păcate, nu cunoaștem părerea lui Bab însuși În doctrina esenței divine, babii au aderat la doctrinele generale ale mu'taziliților Dumnezeu, conform învățăturilor Babidenilor, este ființa cea mai înaltă, creatorul vizibilului și al invizibilului, este unul și nu are nicio asemănare cu Sine Atributele lui Dumnezeu, cumva: atotștiința, atotștiința, omnipotența etc , sunt veșnic inseparabile de ființa sa Aici, apropo, trebuie remarcat că, deși mu'taziliții își atribuie această doctrină, care se presupune că a apărut din teama că mărturisirea diferitelor atribute externe ale unicului Dumnezeu nu ar introduce nici cea mai mică nuanță de politeism în conceptul de cea mai înaltă ființă, dar trebuie să presupunem că această doctrină este un dosha, un ecou al sistemului filozofic platonic Foarte remarcabilă este învățătura Babisului că totul în natură este pur, în contrast cu împărțirea tuturor obiectelor de către Coran în pur și impur Acest adevăr a fost la început subiectul secretului, și apoi al învățăturilor explicite ale lui Báb și a fost elaborat de unul dintre principalii călăreți ai revoltei babilor din Zandzhan, Mullah-Muhammad-Ali, fost un cunoscut mujtehid șiit (recunoscut Biblioteca "Runivers" METAFIZICA ORIENTULUI MUSULMAN õ autoritate în chestiuni de credință și lege), și apoi unul dintre cei mai zeloși bebeluși Recunoscând totul în natură ca fiind pur, Babis predica abstinența și moderația în mâncare Ei au susținut egalizarea drepturilor femeii cu cele ale bărbatului, pentru acordarea libertății acesteia în societate și pentru limitarea ușurinței divorțului, care depinde în întregime de arbitrariul soțului Este imposibil să nu recunoaștem validitatea gândirii exprimate de regretatul profesor Mirza-Kazem-Bek că principiile generale ale babismului originar, ca să spunem așa, babismul în forma sa cea mai pură, se apropie, într-o oarecare măsură, de morala evanghelică Aceste considerații obligă involuntar să privim ba-bismul ca pe o doctrină care s-ar putea dezvolta într-o etapă de tranziție a islamului, la creștinism, dacă aspirațiile politice nu s-ar fi amestecat în el, ceea ce a dat naștere unei mișcări revoluționare în Persia și a distorsionat complet înclinația inițială a ba-bismului de a realiza reforme în Islam în mod pașnic prin predicare și influență morală, și nu prin sabie și lovituri violente Babismul încă există în Persia și are mulți prozeliți secreti din diferite clase ale societății Există mai ales mulți Babi în Fars, Khorasan și Karbala, locurile dezvoltării inițiale a sectei Guvernul șahului este conștient de existența acestor sectanți periculoși, dar nu îndrăznește să înceapă o persecuție deschisă, temându-se de repetarea

fostelor necazuri sângeroase Persecuția sectanților din Persia continuă însă în ultima vreme cu o forță deosebită, ceea ce provoacă migrarea babidilor în Caucaz și regiunea transcaspică Mai ales o mulțime de bebeluși se mută la noi din Khorasan În Askhabad, au înființat o casă de rugăciune, ceea ce a provocat o mare nemulțumire șiiților locali În regiunea Transcaucaziană, Babi a deschis două capele în districtul Lenkoran, provincia Baku, iar una ar trebui să se deschidă în curând în districtul Nukhinsky, provincia Elizabeth-Pol Biblioteca "Runivers" S U M A AND E Ts b În încheierea scurtă a rezumatului nostru a principalelor secte musulmane din Orient și Occident, le cerem cititorilor noștri să nu se plângă de noi pentru o oarecare concizie și poate chiar subestimare, pe care le-ar putea întâlni în prezentarea noastră concisă a principalelor curente de gândire filosofică în Islam Articolul nostru a fost principala sarcină - de a oferi o înțelegere generală despre sectarul mahomedan, ca reprezentant al metafizicii musulmane, în perspectiva absenței aproape complete în limba rusă a schismei musulmane, manifestarea importanței și interesului incontestabil ca sarcină filosofică, deci pentru sarcini pline de viață Sve Cei care doresc să se familiarizeze pe scurt cu istoria metafizicii musulmane, ne referim la ^Eseul nostru despre dezvoltarea gândirii religioase-filosofice în islam (Sankt Petersburg,) S Umanets Biblioteca "Runivers" Scrisori despre carte gr Tolstoi "Despre viață" *) Scrisoarea a treisprezecea, de la autor către domnul NN Acum voi trece la etica gr Tolstoi, dar o să mă opresc relativ pe scurt pentru a nu mă repeta încă o dată După cum știți, în eseul meu "Despre religia lui Gr Tolstoi" i-am analizat în detaliu sistemul etic Este complet identic cu etica, ale cărei prevederi principale sunt exprimate în componența Vieții Cum este gr Tolstoi își pune | porunci sub forma unei legi divine, deci și aici legea morală de bază a iubirii este legea Logosului, rațiunea; cum este obligatorie împlinirea poruncii gr Tolstoi despre dragostea pentru toți oamenii din rațiune și voință s-a bazat pe faptul că împlinirea ei ar duce la fericirea universală, așa că aici această iubire este singura cale către fericire și bucurii ale "vieții eterne și adevărate"; la fel cum acolo i s-a poruncit să se renunțe la împotrivirea răului, a drepturilor cuiva, a proprietății etc , tot așa aici i se poruncește să dea altora timpul, munca, viața etc O analiză detaliată și amănunțită a întregului sistem etic al gr Tolstoi în general şi toate poruncile, în care ♦) Vezi "" Questions of Philosophy and Psych , "carte - Biblioteca "Runivers" A K O 'I VOL ryh este Formulat în special, m-a condus apoi la o concluzie în care nu pot schimba un singur cuvânt chiar în acest moment Voi repeta și aici această concluzie în forma ei cea mai generală și anume: "învățătura morală a cărții Religia Ma nu are un fundament suficient; obligativitatea poruncilor sale nu este susținută de nimic din rațiune; dimpotrivă, ele contrazic fiecare altele, logica, morala si natura in general umane, si prin urmare nu sunt fezabile si nu corespund niciunui scop clar si realizabil"(p) Va mai amintiti ca in acelasi eseu nu m-am oprit doar la această concluzie, dar a încercat să indice geneza sistemului etic al lui Gr Această încercare m-a condus la o alta, confirmând prima, concluzia că sistemul său a apărut din "nevoile subiective ale naturii individuale ale contelui Tolstoi și influențele generale asupra lui epocii şi păturilor sociale, printre care a trăit şi a acţionat" (p II) Vă trimit pentru această analiză detaliată a sistemului etic al gr Tolstoi și pentru toate temeiurile și dovezile concluziilor scrise acum la lucrarea mea anterioară, acum, sub forma aforismelor, voi atinge câteva puncte, care, pe de altă parte, ne vor

servi ca un supliment la ceea ce a fost exprimată în eseul despre religie de gr Tolstoi, iar pe de altă parte, o explicație și o întărire a acelor prevederi și concluzii pe care v-am exprimat până acum în analiza mea a cărții Despre viață Dar în prealabil consider necesar să subliniez încă o dată caracterul general al prezentării și argumentării Gr Tolstoi, care se pronunță mai ales în chestiunile legate de etică Aici, mai mult decât oriunde, se reflectă, să spun așa, spiritul fanatic al predicării sale; aici, nu numai că nu este constrâns de cerințele terminologiei filozofice sau de regulile logicii generale și particulare, dar în fiecare minut el intră într-o contradicție flagrantă cu faptele realității, atât exagerând acele aspecte ale acesteia care vorbesc în favoarea predica lui, Biblioteca "Runivers" SCRISORI DESPRE КНПГН GR d n Tolstoi "despre viață și prin disprețuirea și ignorarea altor aspecte ale acesteia care nu sunt de acord cu această predică Voi da câteva exemple care confirmă tot ce tocmai s-a spus și care pot servi și ca o infirmare a filozofiei sale în general și a eticii în special Exemple de atitudine părtinitoare și unilaterală c Tolstoi la realitate Pentru a-și consolida învățăturile etice, gr Este foarte important pentru Tolstoi să arate că oamenii care "preferă pe alții față de ei înșiși" sau iubesc în general (în special: buni, blânzi, milostivi, plini de compasiune, drepți, morali, rezonabili etc) suferă mai puțin și primesc mai multe bucurii și plăceri decât oamenii care urmează "învățăturile acestei lumi" și, în general, nu iubesc (în special: rău, răzbunător, fără inimă, nemilos, nedrept, imoral, nerezonabil), în ciuda faptului că aceștia din urmă încearcă în toate modurile posibile să obțină departe de suferință cu ajutorul științei, civilizației, progresului în viața culturală și de stat și așa mai departe Pentru a dovedi această idee, el folosește cele mai pitorești descrieri despre cum în cei care nu iubesc, "nevoile, umflate de rațiune falsă, cresc până la limite infinite" și, prin urmare, nu pot fi niciodată satisfăcute (cap XX), motiv pentru care nenumărate apar suferințe Dar în ceea ce privește suferința pe care îndrăgostiții trebuie să le îndure în numele iubirii, ei sunt ocoliți și tăcuți: gr Tolstoi pare să uite de acele nenumărate și de nedescris chinuri cunoscute din istorie, pe care le-au îndurat îndrăgostiții dintre cei care nu iubeau pe rug, pe cruci, sub chinuri, chinuri, în tot felul de morți dureroase, în tot felul de persecuții (de exemplu, creștini din păgâni și în general religioși), în timpul Inchiziției, în timpul tot felul de războaie, invazii, terori, revoluții, reacții, restaurări, pretutindeni și pretutindeni, în fiecare clipă de la începutul lumii noastre până astăzi Dar mai ales se înclină gr Tolstoi despre suferința psihică a celor care nu iubesc ("chin- Biblioteca "Runivers" A KOZLOV pauze de durată, opriri, frica de a pierde viața cu condițiile ei etc ") și le pune în contrast cu plăcerile spirituale (liniște, liniște sufletească etc) ale celor care iubesc În acest caz, cea mai abundentă temă pentru el este întrebarea morții, care umple inimile celor care nu iubesc de groază și care este întâmpinată cu bucurie de cei care iubesc Cred că Gr Tolstoi, în acest moment, uită de realitate și nu ține cont de faptul că cei care iubesc, în general, sunt înzestrați cu o natură mai sensibilă și mai plină de compasiune, se simt mai dureroase și mai intense decât orice suferință spirituală, izvorâtă din patimile și amăgirile umane, ale lor și ale celorlalți, și simt nu numai pentru ei înșiși, ci și pentru ceilalți oameni, între timp, cei care nu iubesc, datorită naturii lor stupide, egoiste și neimpresionabile, îndură mai ușor orice suferință psihică Chiar și frica de moarte, în măsura în care este în general caracteristică oamenilor, provoacă suferințe mai

mari pentru cei care iubesc decât pentru cei care nu iubesc Cert este că teza lui gr "Nu există moarte" a lui Tolstoi conține în esență o greșeală destul de comună cu el, potrivit căreia nu ține cont de acea proprietate a conceptelor corelative, potrivit căreia unul dintre ele nu poate fi conceput fără ca celălalt să îi corespundă Moartea și viața sunt, de asemenea, concepte corelative și, prin urmare, dacă nu există moarte, atunci nu există viață Raționamente gr Tolstoi despre moarte sunt foarte adevărate și bune, dacă înlocuim cuvântul moarte cu cuvântul "- cuvântul: anihilare sau dispariție Desigur, tot ceea ce există cu adevărat sau substanță, fie că este un atom, un animal sau o persoană, nu poate fi distrus și există în afara timpului și spațiului; dar partea din existența umană care se numește viață, care constituie activitatea noastră în strânsă legătură cu activitatea substanțelor care constituie corpul nostru, se termină prin ruperea acestei legături, care este manifestarea morții noastre Existența substanței noastre după moarte este certă; dar în ceea ce privește forma existenței, putem Biblioteca "Runivers" SCRISORI DESPRE CARTEA GR L N TOLSTOI "despre viață* dorim să facem doar câteva concluzii mai mult sau mai puțin probabile despre ea, care sunt foarte departe de certitudinea existenței însăși a substanței noastre Din aceasta este clar că, dacă ne îngrijorăm în mod firesc pentru viitorul nostru atunci când ne mutăm dintr-un apartament în apartament, dintr-un oraș în altul, dintr-un stat în altul și, în sfârșit, dintr-o țară a lumii în alta, atunci nu există nimic absurd și nebunesc prin faptul că ne putem teme și ne îngrijorăm de consecințele unei catastrofe atât de majore în existența noastră ca separarea de valorosul și credinciosul tovarăș și tovarăș al ființei și activității noastre, pe care o cunoaștem după imaginea corpului nostru Dacă, în general, este firesc și posibil ca o persoană să se teamă de moarte, atunci cei care iubesc suferă mai mult de această frică, din nou, nu pentru că le pare foarte rău pentru binecuvântările slabe ale vieții noastre, ci pentru că gândul și imaginația lor se opresc mai intens şi mai des asupra chestiunii viitorului existenţa după moarte şi mai ales legătura foarte probabilă a acestei existenţe viitoare cu existenţa pe care o numim viaţă Cei care nu iubesc, care sunt puțin capabili să se gândească la astfel de obiecte metafizice, le este frică de moarte doar atunci când o au, după cum se spune, pe nas, dar și aici, așa cum arată experiența istorică veche, ei întotdeauna cumva știi cum și în aceste scurte momente de moarte găsesc diverse mângâieri atât din învățăturile religioase (învățăturile înțelepților), cât și din știință și din cultura publică (de exemplu, în asigurarea vieții rasei sale etc) Mai mult decât atât, cei care nu iubesc sunt adesea atât de frivoli, încât până și moartea însăși poate deveni un fel de distracție pentru ei, așa cum arată exemplele de ucigași, tâlhari, care mor adesea veseli și în glumă sub cuțitul ghilotinei și pe spânzurătoare; sau celebrul conducător al Imperiului Roman, Nero, care, după cum se știe, a murit în glumă, în ciuda atrocităților teribile comise de el în viața sa b Biblioteca "Runivers" A KOZLOV Deci, este necesar să faceți opusul gr Concluzia lui Tolstoi: dragostea nu oferă deloc plăcere și fericire în viață "aici și acum", așa cum apare în predicile sale Prin urmare gr Tolstoi este dus și greșește atunci când contestă opinia generală, care consideră abnegația și sacrificiul de sine o ispravă Această opinie se bazează pe experiența interioară directă a fiecărei persoane care știe cât de greu este să renunțe la dorințele sale reale date în fiecare minut în numele iubirii, adevărului, datoriei etc , nu a găsit chiar în acest act de lepădare de sine și consecințele sale imediate cel puțin o

anumită compensație pentru victima sa Desigur, pentru suferințele celor care iubesc "aici și acum * răsplata și plăcerea sunt posibile acolo și apoi *), dar care sunt promisiunile gr Tolstoi, vom vedea mai jos Există, totuși, un avantaj indubitabil al celor care iubesc, dar tocmai în acest sens nu am întâlnit indicații clare cartea "Despre viață" Mă refer la acele plăceri scurte, dar extrem de înalte, în ceea ce privește ideile sau ideile asociate acestora, și puternice, ca intensitate, plăceri pe care îndrăgostiții le experimentează în sentimente de natură predominant religioasă, cunoscute sub diferite denumiri, cum ar fi, de exemplu, simțul adevărului, dreptatea, un sentiment de supunere față de Dumnezeu, dragoste pentru El, comuniunea și uniunea cu El, un sentiment de armonie și unitate cu lumea, un sentiment de datorie morală îndeplinită, un sentiment de demnitate personală, un sentiment de calm constiinta etc Un alt exemplu de atitudine părtinitoare a Contelui Tolstoi la realitate și evaluarea sa unilaterală este prezentată în repetarea constantă a poziției care se presupune că *) Dacă v-ați lua în cap să-mi reproșați că contrazic expresii figurate: "acum, atunci, aici, acolo, atunci am dreptul la ele nu mai puțin de gr Tolstoi, care, poate, le folosește chiar și fără conștientizarea deplină a figurativității lor Biblioteca "Runivers" SCRISORI DESPRE CARTEA GR L N TOLSTOI "despre viață" "simpli și needucați" oamenii sunt mai iubitori și mai abnegați, că nu-și apără drepturile, sau că sunt ca niște copii, când "sufletul lor nu este încă înfundat cu falsele doctrine ale această lume" , sunt gata să iubească toate ființele, "vreau ca toată lumea să fie bine și veselă Consider că este inutil să dovedesc poziția cunoscută tuturor oamenilor cu experiență și cunoștință, dar nu susceptibilă de fals sentimentalism, că "oameni simpli și needucați" " sunt, de asemenea, întotdeauna gata să apere ceea ce ei consideră dreptul lor sau proprietatea lor și să apere cu nu mai puțină vigoare și vehemență decât cei educați, doar într-o formă încă mai grosolană decât cei din urmă este o cu totul altă chestiune În același mod, copiii, după cum știe orice observator imparțial, sunt mari și adesea nemilos egoiști În același timp, nu pot să nu remarc o contradicție importantă în învățăturile contelui Tolstoi Conform capitolului XXXII, "vedem că întregul curs al vieții noastre aici este o creștere neîncetată, o intensificare a iubirii noastre, care nu se oprește niciodată, ci este ascunsă de ochii noștri doar prin moartea trupească" (p) comparăm aceste cuvinte cu afirmația că copiii sunt plini de iubire, pe care o pierd pe măsură ce cresc și cad sub influența "învățăturilor acestei lumi", și că, prin urmare, fiecare adult regresează în comparație cu vârsta copilăriei , adică pierde acel grad de iubire cu care a intrat în viață și pe care l-a dat dovadă în copilărie, atunci contradicția se dezvăluie în deplină claritate și forță În cele din urmă, voi evidenția încă un exemplu de exagerări și interpretări unilaterale ale realității de către Gr Tolstoi Vorbind despre legătura morților cu cei vii prin intermediul amintirii, el pune problema în așa fel încât, parcă în amintire, numai morții acționează asupra celor vii, pe care el îi clasifică, între timp, drept iubitor Biblioteca "Runivers" A KOZLOV istoria reală ne arată că toți oamenii care trec dincolo de nivelul general: atât iubitoare, cât și lipsite de iubire, precum și înțelepții cu adepții lor, și fariseii și cărturarii etc , au avut aceeași influență prin exemplul și prin învățătura lor asupra urmașilor lor Să ne amintim de Mahomet, care, prin principala poruncă religioasă, a prescris exterminarea radicală a necredincioșilor; Să ne amintim că faptele lui Alexandru cel Mare, Iulius Caesars, Attille, Genghis Hans, Tamerlanes, Napoleons, au

acționat asupra sentimentului și imaginației a mii și milioane de oameni și au creat mulțimi întregi de admiratori, adepți, cântăreți etc Chiar și diverse Fra-diavolos, Cartouches, La ceners și Troppmann acționează în anumite cercuri amintindu-le și producând imitatori și adepți Dar destule dintre aceste exemple pe subiectul prezentat mai sus și, prin urmare, mă întorc la un alt aforism Deficiențe ale teoriei cunoașterii și metafizicii gr Tolstoi se reflectă și în etica sa Această propoziție poate fi deja asumată a priori, pe baza legăturii inseparabile dintre cele trei laturi ale oricărui sistem filozofic Dar te vei convinge imediat de asta și a posteriori, dacă vei prezenta sistemul filozofic al lui Gr Tolstoi următoarele întrebări referitoare la condițiile de bază pentru dezvoltarea unei etici satisfăcătoare În primul rând, întrebarea este dacă există un gr Tolstoi un subiect definit al activității etice, sau există în filosofia sa o substanță sau o ființă capabilă să acționeze conform propriei sale naturi? În al doilea rând, poate această ființă să conștientizeze și să cunoască motivele activității sale, să le deosebească unele de altele, să aleagă între ele și să-l stabilească pe cel ales ca scop al activității sale sau, ceea ce este același lucru, să acționeze liber? În al treilea rând, această ființă are capacitatea de a înțelege care dintre aceste obiective sunt fezabile și care nu sunt fezabile în lumea în care agentul însuși există și acționează și dacă poate subordona un scop și o activitate altuia și așa ceva? Biblioteca "Runivers" SCRISORI DESPRE CARTEA GR LN TOLSTOI "despre viață" să elaboreze deodată, sub controlul rațiunii și logicii, un sistem de scopuri, bunuri corespunzătoare și mijloace pentru atingerea acestor scopuri Din păcate, pentru toate aceste întrebări nu primim în etică c Tolstoi răspunsuri satisfăcătoare În ceea ce privește problema unei ființe sau substanțe active, am văzut deja că omul care ar trebui să fie acest agent nu poate fi de fapt una L-am văzut pe acel Conte Tolstoi "I , este un personaj, adică forma permanenta de activitate; dar, până la urmă, caracterul nu este o substanță, ci doar o proprietate, un atribut, sugerând o substanță care are cutare sau cutare caracter Mai mult, am văzut că omul este un concept colectiv, adică din nou, nu o substanță Aceasta înseamnă că doar una dintre părțile constitutive ale unei persoane poate fi un agent etic Eliminând din această posibilitate substanţa, care, conform învăţăturilor gr Tolstoi, nu are independență și se supune orbește legile rațiunii, ne rămâne cu o alegere între personalitatea animală și rațiune Dar exact în același mod, aceste două ființe, luate separat, nu pot fi subiecte ale activității etice Personalitatea animală, ca atare, în funcțiile sale naturale de autoconservare și continuarea rasei se supune orbește legii rațiunii La om, pare să iasă din această ascultare și să forțeze mintea să-și slujească poftele; dar se dovedește că nu ea face asta de fapt, ci aceeași minte, ci doar una falsă, care, asemenea diavolului sau spiritului minciunii și răului, îi inventează, "umflă" poftele, le îndreptățește și astfel o seduce şi o cufundă într-un întreg iad de suferinţă La fel, rațiunea nu poate fi subiectul activității etice, deoarece prin ea însăși și separat nu acționează: este o substanță, ci o substanță generală și impersonală, și nu una individuală Pentru ca mintea să-și împlinească scopurile raționale și bune, cu siguranță este nevoie de alte ființe, ca, de exemplu, o substanță care se împlinește în acțiunea sa Biblioteca "Runivers" A KOZLOV legile rațiunii, sau personalitatea animală, care, supunând rațiunii în om, își împlinește legea și prin aceasta obține binele Repet încă o dată că nu pot înțelege deloc cum materia este subordonată personalității și rațiunii animale; mai departe, cum se pot uni în om

ființe la fel de diferite precum mintea și personalitatea animală; În sfârșit, nu pot înțelege și mai mult cum rațiunea, care pretutindeni își păstrează unitatea și subjugă întreaga lume, se ridică brusc asupra ei în persoană și se desparte în adevărat și fals Mi se pare că această învățătură a fost împrumutată de Conte Tolstoi de la unul dintre înțelepți, iar rațiunea adevărată și falsă nu sunt altceva decât Ormuzd și Ahriman, cele două principii supreme ale lui Zoroastru Într-o legătură evidentă cu această învățătură este o altă, nu mai puțin obscură pentru mine, o învățătură despre un fel de "amăgiri și păcate" pe care fiecare persoană le aduce la viață din trecutul său îndepărtat Care sunt aceste păcate și amăgirile?- întreb și Mai mult, Învățătura contelui Tolstoi nu se potrivește deloc cu metafizica sa, unde nu există loc pentru substanța individuală și, prin urmare, nu există posibilitatea ca suferințele cuiva din viața prezentă să fi fost consecințele păcatelor vieții trecute ale aceleiași ființe Dar fără a mai insista asupra neînțelegerii acestor învățături despre scindarea minții, despre păcatul originar etc , voi vorbi acum despre rezultatul îmbinării în om a rațiunii și a personalității animale Se dovedește că, ca și Ormuzd, care în sfârșit îl învinge pe Ahriman, conștiința rațională trezită și în creștere învinge rațiunea falsă și, prin urmare, fiecare persoană realizează "lucrarea sau mișcarea vieții", care constă în "creșterea gradului de iubire", apoi moare, pentru că deja nu mai este nimic de făcut în această viață Cum? - întreb nedumerită - este într-adevăr același Nero, care s-a sinucis doar pentru a evita moartea inevitabilă care l-a amenințat de la alții, într-adevăr Biblioteca "Runivers" SCRISORI DESPRE CARTEA GR L N TOLSTOI "despre viață" Și a ieșit din viața trupească cu un grad mai mare de iubire decât intrase în ea, a murit și el, pentru că "a făcut lucrarea vieții"? Dar aceasta este nedumerire Tolstoi elimină faptul că, pe de o parte, noi (aici "noi" înseamnă toți oamenii) "nu putem ști despre nimeni în afară de noi înșine dacă mișcarea vieții adevărate a avut loc în el", iar pe de altă parte, noi (aici "noi" înseamnă doar contele Tolstoi cu adepții săi) cunoaștem legea rațiunii, care constă în creșterea constantă a iubirii în fiecare persoană Dar dacă noi (aici "noi" înseamnă pur și simplu eu) credem în existența acestei lege la cuvânt, atunci trebuie să înțelegem că acesta este un fel de lege fatală în împlinirea căreia o persoană cu voința și activitatea sa nu joacă niciun rol Dacă o persoană a trăit bine, rău, moral sau imoral, dacă a iubit sau a urât , gradul iubirii și bunătății sale Acest lucru este în deplin acord cu atitudinea disprețuitoare pe care am remarcat-o în lucrarea "Despre religia contelui Tolstoi" (p jui) față de discuțiile filozofice despre liberul arbitru, care pentru el nu este mai mult decât un cuvânt gol scopul face complet inutilă chiar şi propovăduirea învăţăturilor etice ale Contelui Tolstoi, din simplul motiv că nicio persoană rezonabilă nu va sacrifica chiar și binecuvântările nesemnificative ale vieții temporare, dacă atinge același scop fără sacrificiu, adică cel mai înalt grad de iubire și, odată cu acesta, cel mai înalt grad de bine Acum întrebarea este: unde se duce și cine va beneficia de creșterea dragostei pe care o realizează fiecare persoană în viață? Cel mai firesc ar fi să credem că i-ar fi de folos însuși, dar așa cum am subliniat deja în analiza anterioară (p lOÇ și urm) și cât de clar este acest lucru din conținutul prezentului eseu Despre viață, Contele Tolstoi nu recunoaște nemurirea personală sau, ceea ce este la fel, existența unei substanțe umane individuale; dimpotrivă, întreaga sa predică se bazează pe negarea acestei Biblioteca "Runivers" A KOZLOV tiya și nemurirea

Dragostea dobândită de fiecare om, deși nu se știe cum, devine proprietatea comună a omenirii; acesta, ca să spunem așa, în continuă creștere în munca vieții umane, capitalul trebuie să se reflecte în bunăstarea următoarelor generații de oameni Fiecare persoană individuală, ca ființă colectivă, cu toate actele "conștiinței sale temporale , în continuă schimbare, conform învățăturilor cărții "Despre viață" (cap XXVII și urm), dispare la moarte Dintre părțile constitutive dintre el, una, și anume, personalitatea animală, continuă în rasă, iar cealaltă, adică rațiunea, își continuă din nou fosta funcție universală, întrupându-se în oamenii din generația următoare, luptă în ei cu individualismul și poftele animalelor personalități, le înfrânge și susține legea mondială, conform căreia mor oameni din fiecare generație lăsând ca moștenire izvorul tuturor binelui, un grad mare de iubire Dacă există nemurire la contele Tolstoi, aceasta nu este personală, ci generală; nu oamenii individuali sunt nemuritori, ci o ființă generică sau umanitate, care există nu separat, ci în indivizii umani, sau, mai precis, în personalitățile animale ale oamenilor, fiind în mod constant reînnoit în ei Această nemurire a omenirii a fost în mod clar exprimată de contele Tolstoi în lucrarea sa "Ma religie", și de aceea vă sugerez să apelați la analiza mea asupra acestei lucrări (p I și următoarele) Ce înseamnă gr Tolstoi, scopul ultim spre care duce iubirea din ce în ce mai mare în umanitate? Constă și în acea fericire pe pământ când fiecare nu se va iubi deloc pe sine, ci va iubi numai pe alții, astfel încât fiecare să nu-și dobândească binecuvântările pentru sine și pentru sine, ci le va primi de la toți oamenii În această stare fericită a umanității, nu vor exista numai războaie, vrăjmășie, luptă, state, instanțe, poliție, dar nici măcar surse din care să vină toate poftele individualismului și răul asociat cu acestea, și anume: nici științe, nici arte Biblioteca "Runivers" SCRISORI DESPRE CARTEA GR L N TOLSTOI "despre viață" nici muzee, nici teatre, nici orase, nici "cai ferate, gratie carora oamenii brutali ai societatii europene moderne zboara in toata lumea si, prin lumina electrica, isi arata intregii lumi starea lor bestiala" (cap XXI, p), într-un cuvânt, nu va exista cultură, nu va exista civilizație În loc de științe, toți oamenii vor cunoaște învățăturile înțelepților; dar chiar și în ele, mi se pare, nu va fi nevoie, pentru că fiecare persoană însuși se va combina simultan în sine pe Confucius, La-Odza și Buddha! Concluzia generală a tuturor acestui aforism o pot formula astfel: etica gr Tolstoi nu mă mulțumește, în primul rând, pentru că nu există nicio persoană în el, ca o anumită substanță, sau subiect al activității etice În al doilea rând, nu mă mulțumește nici pentru că, chiar dacă admitem că o ființă umană colectivă poate acționa etic, atunci această activitate nu este liberă, nici independentă, iar în rezultatele ei nu este în niciun caz dependentă de agent În al treilea rând, o persoană care acționează etic nu are gr Tolstoi, nu există motive rezonabile pentru această activitate, deoarece consecințele ei nu vor fi recunoscute și înțelese de el, ca o binecuvântare creată de eforturile sale și de victimele sale Între două ființe neidentice - creând bine și bucurându-se de el - în sistemul gr Tolstoi zace un întreg abis al inexistenței Ce înseamnă Gr Tolstoi sub iubire, și cum poate această iubire să fie baza activității etice? Toată lumea crede că dragostea este ceva destul de familiar pentru el, pentru că nu există persoană care să nu iubească pe cineva sau ceva La fel, nu există nimic care să nu poată fi obiect de iubire pentru cineva! Vorbim constant despre dragoste pentru ocupații (științe, arte etc), vorbim despre dragoste pentru ființe vii și lucruri moarte, vorbim despre dragoste Biblioteca "Runivers" A KOZLOV

vorbim despre oameni și despre diferitele ei feluri (sexuale, înrudite, prietenoase etc), vorbim despre dragoste pentru idei, pentru adevăr, pentru patrie, pentru umanitate, pentru dragoste pentru Dumnezeu etc , etc Între timp, noi nu te gandesti deloc la care este lucrul comun care intra in toate aceste relatii de dragoste si in virtutea caruia sunt toate notate printr-un singur cuvant? Și că acest lucru este obișnuit este dovedit, fără îndoială, comparând și contrastând dragostea noastră pentru obiectele cele mai eterogene Deci spunem, de exemplu, că NN iubește ceva știință sau își iubește religia, patria sa mai mult decât soția și copiii, iar MM iubește caii și câinii mai mult decât orice altceva pe lume, iar RR nu iubește nimic mai mult decât vinul și prânzul bun În același mod, nu ne gândim la clasificarea conceptului general de iubire și la semnul său care servește sau poate servi drept bază pentru împărțirea lui în genuri și specii În fine, nici măcar nu bănuim deloc acele întrebări metafizice de bază care apar inevitabil, de exemplu, din Faptele de iubire dintre oameni date în experiență Întrebarea este, este posibil să explicăm în mod satisfăcător aceste Fapte, dacă oamenii nu sunt substanțe, ci doar fenomene, adică din punctul de vedere al filozofiei pozitiviste? Mai mult, cum este posibilă iubirea din punctul de vedere al materialismului? Cum este posibilă iubirea între oameni din punctul de vedere al filozofiei lui Spinoza, Hegel, Kant, Schopenhauer etc ? Este de la sine înțeles că Contele Tolstoi, a cărui doctrină a iubirii, după părerea mea, este, pe de o parte, produsul unei interpretări arbitrare a realității, iar pe de altă parte, produsul unei confuzii de concepte În învățătura sa despre iubire, el pornește aparent dintr-un sentiment care ne este familiar din experiență (cap XXII), dar imediat înlocuiește acest concept empiric al iubirii cu altul, care are un caracter și un sens cu totul diferit Temeiurile pe care el condamnă acest sentiment "imaginar ( ) de iubire, cunoscut nouă din experiență, constau în faptul că acest sentiment nu este puternic, că nu este Biblioteca "Runivers" SCRISORI DESPRE CARTEA GR L N TOLSTOI Depinde de voința omului ca diversitatea și multiplicitatea obiectelor simțirii, pe de o parte, și lipsa de ordine și consecvență în apariția ei în noi în raport cu aceste diverse obiecte, pe de altă parte, să o facă complet imposibil de satisfăcut; și de aceea, conchide dl Tolstoi, nu numai că nu poate da bine, dar devine pentru oameni o sursă nouă și abundentă de luptă, rău și suferință Toate aceste obiecții din partea dlui Tolstoi împotriva sentimentului propriu-zis al iubirii nu are caracterul unui studiu filozofic, ci al unei declamații de predicare Deci, de exemplu, sentimentul de iubire, ca atare, nu este deloc de vină pentru faptul că nu este puternic De vină sunt oamenii iubitori, ale căror sentimente nu sunt profunde și puternice, fie din cauza naturii lor incapabile de a iubi, fie din cauza pasiunii lor pentru aspectele trecătoare și nesemnificative ale obiectelor îndrăgite În ceea ce privește dificultatea care decurge din multiplicitatea obiectelor iubirii, aceste dificultăți sunt prea exagerate de Gr Tolstoi, pentru că, în realitate, dragostea egală pentru diferite obiecte nu se întâmplă niciodată, așadar, iar activitatea unei persoane raționale de dragul acestor obiecte este reglementată proporțional cu diferența de forță a iubirii față de ele Dar gr Tolstoi a pierdut complet din vedere cele mai puternice mijloace de ordonare a activității noastre în raport cu diverse obiecte ale iubirii Acesta, după părerea mea, este chiar un principiu mai înalt al activității etice decât iubirea, și anume justiția, în a cărei ciocnire cu iubirea trebuie să cedeze cea din urmă Desigur, atât iubirea cât și dreptatea presupun deopotrivă o legătură

metafizică profundă a fiecărei ființe cu toate celelalte care alcătuiesc lumea și coordonarea binelui său cu binele tuturor celorlalte; de aceea, iubirea, nu de la sine, ci numai în lipsa dreptății, poate deveni cu adevărat acel izvor al răului, despre care vorbește autorul cărții Despre viață Dar dacă rațiunea și dreptatea cu toate instituțiile Biblioteca "Runivers" ' L KOZLOV catâri și Forme care servesc drept expresie (știință, cultură, civilizație, religie, stat, jurisdicție, poliție etc , etc), și nu ar putea, din cauza imperfecțiunii naturii umane, să elimine complet toate dificultățile asociate cu natura iar sentimentele reale iubesc, atunci Tolstoi uită cu desăvârșire de viitoarea viață umană pe care o predică, în care, la oamenii mai desăvârșiți, un adevărat sentiment de iubire ar putea deveni o condiție imperturbabilă și deplină a bunătății și a bucuriei Aici, de altfel, voi spune că cât de repede există nemurirea, chiar dacă numai în acea Forma nesatisfăcătoare propovăduită de Conte Tolstoi, atunci majoritatea conținutului predicilor sale își pierde sensul și rațiunea de a fi Acum voi trece la analiza acelui concept de iubire (XXIII și urm), pe care gr Tolstoi pune în practică sentimentul natural și real al iubirii Sursa acestei iubiri este, potrivit autorului, "conștiința inutilității existenței individului, conștiința imposibilității binelui său" Această iubire "nu este un impuls", ci o stare în care iubitul, nu în cuvinte, ci "în faptă și sincer, nu-i pasă și nu are nevoie de nimic" (XXIV,), de aceea el este gata să dea totul, nu excluzând viața, indiferent oricui o cere Dar înainte de a analiza acest concept de iubire, voi nota în gr Tolstoi este o contradicție atunci când, pe de o parte, afirmă că "dragostea nu este un impuls" (adică, mai exact, nu este un sentiment), dar, pe de altă parte, că "nu este o concluzie a mintea " Dimpotrivă, în opinia mea, ceea ce el numește iubire este tocmai concluzia minții, care și-a dat seama de "inutilitatea existenței individului" Apoi, întorcându-mă la conținutul acestui concept de iubire, eu, contrar acestuia, afirm că nicio persoană nu i-a iubit vreodată cu adevărat pe toți oamenii Deși, poate, nu ați contesta poziția mea, totuși voi oferi următoarele considerații în sprijinul acesteia Biblioteca "Runivers" SCRISORI despre cărți GR L N TOLSTOI "despre viață"; Se știe că activitatea noastră vie în numele iubirii se reflectă întotdeauna asupra noastră printr-o pierdere mai mare sau mai mică a forțelor noastre, mai ales atunci când nu putem ajuta persoana iubită; apoi suferim, ne îmbolnăvim și uneori chiar murim de suferință, durere și conștiința neputinței noastre Întrucât suferința tuturor oamenilor în fiecare moment este incalculabilă, atunci, în cazul iubirii reale pentru toți oamenii, cel care nu iubește nici măcar un moment ar putea trăi din imposibilitatea absolută de a ajuta toți oamenii la fel de iubiți: să se rupă și să moară din suferință ar fi pentru el soarta cea mai firească și inevitabilă Deci, din cauza imposibilității iubirii reale pentru toți oamenii, folosim termenul actual de iubire pentru umanitate la figurat, sau în locul altor concepte (compasiune, dreptate, devotament față de ideile umanității, patrie etc) Dar dragostea adevărată pentru toți oamenii este, de asemenea, imposibilă din punct de vedere logic În virtutea însuși conceptului de iubire, este de neconceput fără conceptele opuse corespunzătoare de indiferență, dezgust, furie, ură etc , care îi corespund Toată dragostea adevărată, presupunând o atracție pentru un bine, include aversiunea față de răul său opus Cine iubește adevărul și adevărul urăște minciuna și greșeala; cel ce iubește frumosul urăște pe cel urât; cel ce iubește binele nu iubește răul; cine iubește pe cei înțelepți nu iubește pe cei neînțelepți; cine

îl iubește pe Dumnezeu nu îl iubește pe diavol etc Prin urmare, dezgustul, furia și lupta cu toate ființele, fără a exclude oamenii care produc răul, sunt corelativul necesar al iubirii pentru ființe în general, și în special pentru oamenii care produc bine Mai departe, sacrificiul de sine absolut cerut de iubirea contelui Tolstoi este indiferent tuturor oamenilor, logic de neconceput și din punctul de vedere că distruge unul dintre membrii necesari ai acelei relații care se numește iubire Când fac un sacrificiu unui obiect iubit, este necesar, dacă numai aceste cuvinte ar trebui să aibă Biblioteca "Runivers" A KOZLOV simț inteligent, astfel încât acest al meu am avut un fel de conținut, adică să fie ceva despre sine și pentru sine, ca să poată iubi și de dragul iubirii să facă un sacrificiu Dar de îndată ce I devine egal cu zero și încetează să mai fie l, atunci sacrificiul devine imposibil Prin urmare, dragostea reală pentru altul nu poate fi concepută fără corelarea ei, adică iubire de sine Dragostea pentru sine, sau afirmarea a ceea ce este natura și esența iubitului, este singura sursă, exemplu și exemplu de iubire pe care oricine îl poate avea pentru altul Prin urmare, fiecare îi iubește pe ceilalți în modul în care se iubește pe sine Dacă o persoană își iubește doar activitățile inferioare (activități de plăcere senzuală, autoconservare, vanitate etc) și nu iubește activitățile superioare (știință, artă, justiție etc), atunci nu se va ocupa niciodată de nevoile superioare și perfecțiunea celor pe care îi iubește rude sau prieteni Iubire și sacrificiu de sine propovăduit de gr Tolstoi, ei îl numesc în mod incorect dragoste pentru oameni; de fapt, cea din urmă este iubirea de sine Nu este altceva decât un mijloc de a scăpa de suferință Iubitor la gr Tolstoi dă totul altora, nu pentru că, din dragoste pentru ei, vrea fericirea și plăcerea acestor ceilalți, ci pentru că fericirea și plăcerea îi sunt imposibile și, în consecință, nu are nevoie de nicio condiție pentru fericire, - el le este indiferent Dragoste gr Tolstoi este în esență principiul ascezei, mortificarea cărnii, mortificarea tuturor dorințelor Sacrificiul în numele iubirii reale pentru altul implică faptul că iubitul apreciază și ar putea folosi el însuși binele sacrificat, dar că renunță la el de dragul iubirii pentru altul Iubitor, conform gr Tolstoi, se sacrifică pentru că îi este frică de suferința care ar rezulta din propria sa bucurie de bine Sentimentul real al iubirii pentru altul în toate felurile posibile extinde, înalță, îmbogățește ființa noastră: atât în forță, cât și în cantitate, și în intensitatea bucuriei Biblioteca "Runivers" SCRISORI DESPRE CARTEA GR L N TOLSTOI "despre viață" õ sejururi si placeri Cu cât ei înșiși sunt mai iubitori și mai perfecți, cu atât mai mare și mai intensă este orice plăcere comună, începând de la cea mai joasă, cum ar fi, de exemplu, o masă comună sau distracție comună, și până la cea mai înaltă, care, de exemplu, sunt acordul în concepte și acțiuni pentru așezarea în comun a vieții adevărului și adevărului, sau acordul în Formele de comuniune religioasă cu cea mai înaltă ființă etc Dar dragostea ascetică, negativă a gr Tolstoi nu numai că nu extinde sferele vieții, activității și plăcerii, dar le restrânge la tipare și transformă o persoană dintr-o ființă voluntară și conștientă de sine într-una cu voință slabă și inertă Dacă poate exista plăcere în atingerea acestui scop, atunci aceasta nu este plăcerea inerentă sentimentului de iubire și unitate cu alte ființe, ci inerentă sentimentului de mândră mulțumire de sine quetistică, sentimentul propriei superiorități și puteri Acest sentiment, ajungând, de exemplu, în rândul hindușilor la autoîndumnezeire, este, după părerea mea, chiar opusul sentimentului iubirii față de ceilalți, care

are ca sursă nevoia de alte ființe necesare deplinătății existenței noastre În încheierea acestui aforism, pot spune că dacă principiul etic al gr Tolstoi și poate fi numit dragoste, atunci dragoste nu pentru alții, ci dragoste pentru sine Dar de vreme ce, în același timp, realizarea deplină a acestui principiu transformă eu-ul iubitor de sine în ceva universal și impersonal, sau, ceea ce este la fel pentru el, în nimic, atunci întreaga etică bazată pe acest principiu se dovedește a fi fii iluzoriu, căci își stabilește un scop imaginar , -g- bine, dispărând atunci când cel care se străduiește pentru el îl consideră atins A paisprezecea scrisoare, op domnul NN autorului Deși am multe de obiectat la ultimele tale două scrisori, dar văzând că ar fi inutil, pentru că te încăpățânezi să urmărești scopul stabilit pentru tine dinainte, de a contesta și a-ți lua semnificație serioasă cu orice preț Biblioteca "Runivers" A KOZLOV chenie la doctrina etică profundă a gr Tolstoi, mă voi abține de la alte dispute cu tine și doar pentru a-mi curăța conștiința, îți voi cere să răspunzi la următoarele întrebări: I) Dacă etica gr Tolstoi și principiul său de iubire sunt nesatisfăcători, atunci spune-mi, te rog, cum este formulat principiul iubirii în etica ta ca mijloc de a obține fericirea?) Dacă sistemul gr Tolstoi este de nesuportat și nu există adevăr în el, atunci care este sensul unora dintre expresiile tale în care atribui gr Tolstoi mare putere de minte și talent, influență etc ? În sfârșit, cum este posibil ca învățătura lui, așa cum am auzit de la unul dintre tinerii mei prieteni, să pătrundă "în cea mai bună parte a tinereții noastre , că le face inimile să bată mai repede și că, urmând această învățătură", ei să intre în o luptă cu răul, neadevărul, minciunile, să nu-i pese de bunăstarea lor, să ard corăbii în urma lor și să lăsăm tot ceea ce erau înrudiți - civilizație, cultură, știință etc și așa mai departe? Chiar crezi că învățăturile gr Tolstoi aduce vreun rău societății? Scrisoarea cincisprezece, de la autor către domnul NN Din păcate, din tonul scrisorii tale văd că nu ești mulțumit de analiza mea asupra cărții pe care ai trimis-o, Despre viață Dar totuși, o voi termina, tot "pentru a-mi curăța conștiința", și pe lângă asta, în speranța că mai târziu, când iritarea voastră se va domoli, veți revizui din nou scrisorile mele și, poate, le veți trata favorabil Cât despre întrebările pe care mi le-ați adresat, consider imposibil să răspund la prima dintre ele, pentru că, răspunzând la aceasta, ar trebui să expun nu numai etica, ci și metafizica și teoria cunoașterii întregii mele viziuni filozofice asupra lumii, ceea ce, poate, , chiar o voi face tipărită în timp, dacă Dumnezeu tolerează păcatele Cu toate acestea, nu pot decât să vă întreb de ce credeți că și eu trebuie să văd fericirea și bucuria ca scop al activității etice și mijloacele pentru aceasta Biblioteca "Runivers" SCRISORI DESPRE CARTEA GR LN TOLSTOI "despre viață" îndrăgostit Te înșeli în această presupunere Dacă fericirea și plăcerea însoțesc atingerea scopului final al activității etice, atunci ca un produs secundar al acesteia În același mod, consider dragostea ca fiind doar unul dintre mijloacele pentru a duce la capăt orice activitate etică La a doua ta întrebare, o să răspund acum și voi vedea mereu în gr Tolstoi nu este doar un mare talent artistic, ci și o mare forță mentală, combinată cu o voință puternică, din care marea sa influență ia naștere în mod necesar în mediul în care acționează Dar toate acestea nu sunt suficiente pentru a rezolva în mod satisfăcător acele întrebări filozofice care sunt tema constantă a predicii sale În filosofie, ca și în orice altă știință, pentru o activitate de succes, pe lângă condițiile subiective ale talentului, inteligenței etc , este necesar să se studieze sistematic știința în care acționează o persoană și

legătura strânsă a acestuia activitate cu activitatea predecesorilor săi Această condiție importantă nu există Tolstoi Cum? - spui tu, este cu adevărat posibil să te gândești la acel Conte Tolstoi nu cunoaște și nu a citit lucrările celor mai cunoscuți filosofi, Platon, Spinoza, Kant etc ? Fără îndoială, cred că, cu un grad ridicat de educație, c Tolstoi, în general, are și o educație filozofică și că a citit acele sau alte lucrări ale filozofilor Dar asta nu este suficient! Ca în orice știință, așa mai ales în filosofie, voi spune, este necesar să nu citim lucrările celor mai buni reprezentanți ai științei, ci să le studiem, adică să parcurgem din nou temeinic și metodic întregul proces al gândirii, realizat de cei mai remarcabili Filosofi pentru a rezolva cel puțin una și aceeași, dar în momente diferite și diferit puse, probleme și întrebări Este necesar nu numai să cunoaștem, ci și să experimentezi în mod conștient în sine acele puncte de vedere asupra cărora s-au așezat filozofii din diferite vremuri la această decizie, pentru a reproduce realist > Biblioteca "Runivers" A KOZLOV în propriul lor spirit, acele temeiuri și motive care l-au făcut pe fiecare filozof să ridice și să decidă chestiunea în acest fel și nu altfel și să evidențieze clar punctele esențiale în dezvoltarea uneia și aceleiași idei, referindu-se la același punct în toți filozofii , începând din antichitate și până în prezent Numai în acest fel o persoană poate stăpâni cu adevărat tot ceea ce s-a făcut în domeniul științei filozofice și pe această bază, dacă are suficientă forță mentală, să ridice construirea acesteia mai departe Nu numai că nimic din toate acestea nu s-a întâmplat, dl Tolstoi, dar nici măcar nu a putut face acest lucru din cauza falsei noțiuni preconcepute cu care și-a pus treaba Așa cum am subliniat deja în lucrarea mea anterioară, el a dorit să rezolve rapid, fără îndoieli și ezitări, "întrebările vieții" care se ridicau în el, sub influențele indicate acolo Forma dominantă a științelor, în special a celor considerate exacte, este complet străină de aceste întrebări; sunt tratate și decise de religie și filozofie Dar fiecare religie, indiferent dacă este adevărată sau falsă, se bazează în decizia sa pe tradiție și, într-un fel sau altul, pe revelația dată a zeității Apocalipsa presupune interpretarea ei; și întrucât interpretarea poate fi diferită, corectitudinea interpretării poate fi garantată doar de o singură autoritate imuabilă a comunității religioase sau a bisericii Deci, cum gr Tolstoi nu a vrut să se supună unei astfel de autorități, apoi a trebuit să se îndrepte către filozofie Dar el nu considera filosofia, împreună cu opinia actuală, o știință Apoi gr Tolstoi creează deja din el însuși, pe de o parte, din concepțiile fragmentare ale diverselor sisteme filozofice, pe care le-am indicat acolo, iar pe de altă parte, din elementele învățăturilor religioase, sistemul pe care l-a exprimat în scrierile sale "De la vie" ", "Ma réligion" și etc Pentru a conferi acestei învățături o autoritate incontestabilă și chiar o culoare religioasă, el o formulează Biblioteca "Runivers" SCRISORI DESPRE CARTEA GR L N TOLSTOI η despre viață sub forma revelaţiilor minţii supreme, care operează în lume şi în toţi oamenii şi se exprimă mai ales în învăţăturile tuturor înţelepţilor, iar în prezent are gr Tolstoi Dar nesatisfăcătoarea generală a sistemului gr Tolstoi nu interferează deloc cu manifestarea marilor sale puteri spirituale în detaliile acestui sistem Veniturile lui sunt argumente puternice, înțelegerea lui subtilă a altora, arta lui, arta lui de a-și exprima științific și la mine, impresia vie, pe care am spus-o în timpul analizei mele cartea "Despre viață" și le introduc în propria mea carte puncte de vedere Conceptul foarte potrivit și atât de corect botezat de "volyapyuk științific" este

pentru mine dobândirea de valoare ridicată Cât despre faptul că "tinerețea" îl urmărește pe contele Tolstoi, această împrejurare, chiar presupunând că este incontestabilă, nu mă atrage deloc, pentru că, până la urmă, nu fac parte din numărul admiratorilor acestui zeu În plus, nu pot decât să observ că exaltarea de sine neceremonioasă care emană din cuvintele tânărului tău prieten pare să înceapă să-i dezguste chiar și pe vechii predicatori ai acelui idol numit tinerețe În sfârșit, la întrebarea dvs despre pericolele învățăturilor Contelui Tolstoi, voi răspunde că conceptele de rău și beneficiu pot fi folosite doar într-un sens relativ (adică pentru cine, în ce și când); nu există niciun beneficiu sau rău absolut Dar dacă vorbim despre beneficii și prejudicii relative, atunci, cu toate acestea, în sensul strict al cuvântului, nu se poate vorbi despre rău sau beneficiu adus societății, deoarece societatea este un concept colectiv și există doar în mintea noastră Cât despre membrii societății, care sunt ființe reale, de obicei se întâmplă ca același fenomen în același timp să fie util unora, dăunător altora Cel mai util este predarea gr Tolstoi ar putea fi acele persoane care apar în romanele sale, de exemplu T* Biblioteca "Runivers" A KOZLOV Steve Oblonsky și alții; dar, din păcate, Stiva este cel mai puțin afectată de ea Cât despre cei care urmează această doctrină, "arzând corăbii în urma lor și lăsând civilizația, știința, cultura etc " asta, deturnându-i spre Calea Fantastică a "nerezistenței la calomnie", "simplificărilor" plății (imaginare) datoria față de oameni "(care este, de asemenea, un concept colectiv), îi îndepărtează de la singura cale deschisă ființei umane către perfecționarea sa totală (în cunoaștere, simțire, dorință și mișcare), în formele evolutive și evolutive de dezvoltare istorică existență și viață (știință, artă, cultură, activitate tehnică, stat, religie etc *) Acum voi rezuma toate analizele mele anterioare și voi încerca să lipesc, conform sfatului dumneavoastră, diferitele laturi ale sistemului gr Tolstoi etichetează cu isme adecvate Cu toate acestea, din cauza incertitudinii și a arbitrarului în construcția acestui sistem, nu există nicio modalitate de a aduce cu acuratețe direcția și metoda acestuia sub orice tip stabilit în istoria filozofiei Aceasta înseamnă că nu pot face asta decât aproximativ și, așa cum ar fi, să finalizez munca întreprinsă de mine la invitația ta Conform teoriei cunoașterii, sistemul gr Tolstoi înainte *) Să notăm venerabilului autor al acestui articol că a pierdut din vedere beneficiul enorm pe care îl au învăţăturile contelui Tolstoi asupra tinerilor trezind în ei tocmai acele interese religioase și filozofice pe care, în opinia autorului, L N Tolstoi le-a servit atât de fără succes cu lucrările sale în aceste două domenii Este posibilă contestarea prevederilor private ale învăţăturilor filozofice ale gr Tolstoi, dar este greu de argumentat împotriva faptului că el a fost, și nu oricare dintre noi, filozofi jurați, care, prin marea putere a autorității și a cuvântului său artistic, a insuflat din nou în societatea rusă interesul pentru a discuta problemele filozofice și a pregătit astfel posibilitatea unei răspândiri cu succes a întrebărilor filozofice în societatea noastră jurnal şi scrieri ale filosofilor de specialitate El a ridicat și a pus acele întrebări pe care trebuie să le rezolvăm Ed Biblioteca "Runivers" SCRISORI DESPRE CARTEA GR l n Tolstoi "despre viață" poate primi numele de dualism Deși nu găsim la el niciun concept elaborat de "cunoaștere", el distinge fără îndoială două feluri de ea, corespunzătoare a două surse de cunoaștere O sursă este internă, sau conștiința noastră imediată, cealaltă sursă este externă Aplicând la terminologia mai des folosită în timpul nostru, cunoașterea externă poate fi numită

senzuală, iar interioară - mentală, rațională sau rezonabilă nu vad gr Tolstoi, nicio încercare de a determina mai clar și mai precis relația dintre aceste concepte între ele și, de asemenea, de a explica posibilitatea lor din natura subiectului și obiectului cunoașterii; dar el are o caracteristică a importanţei şi semnificaţiei lor în raport cu interesele şi nevoile persoanei cunoscătoare Cunoașterea internă sau rațională este incomparabil mai importantă decât cunoștințele externe în ceea ce privește acuratețea și fiabilitatea datelor sale referitoare la natura și destinul omului Cu toate acestea, acest principiu al fiabilității excepționale a cunoașterii interioare este total încălcat de prevederile c Tolstoi, referitor la materie, care este dat doar într-o "reprezentare exterioară": prevederile privind realitatea și substanțialitatea materiei, precum și cu privire la subordonarea ei legii rațiunii, au la contele Tolstoi caracterul de neîndoielnic, deplin de încredere S-ar putea ca, fără o conștiință clară a acestui lucru, contele Tolstoi să fi recunoscut drepturi egale pentru cunoașterea internă și externă și, în același timp, dualismul în teoria sa a cunoașterii să se dezvăluie în plină forță - și, în plus, prezentul nostru conștiința, care își apropie teoria cunoașterii de filosofia critică, începând cu Kant, nu-l urmărește încă pe el și pe urmașii săi (Fichte, Schelling, Hegel, Herbart, Schopenhauer), care au negat caracterul real al cunoașterii senzoriale și, prin urmare, mai mult sau mai puțin consecvent, ei au văzut în materie doar fenomenul conștiinței, și nu ființa reală Biblioteca "Runivers" A KOZLOV lisma gr Tolstoi revine din nou la dogmatismul filozofiei carteziene și al scolasticii medievale, și mai departe la dogmatismul lui Platon și Aristotel și, împreună cu acestea, recunoaște materia ca realitate Dar din moment ce materia este o realitate despre ea însăși, atunci, desigur, atât spațiul, cât și timpul, fără de care această realitate este de neconceput, se dovedesc, de asemenea, a fi reale; și de aceea întreaga lume materială, inclusiv corpul uman și viața lui trupească, este supusă legilor lor Dar întrucât în om există un alt început, nematerial, dualismul teoriei cunoaşterii gr Tolstoi se reflectă clar în doctrina sa despre o viață dublă: viața adevărată sau rațională în afara spațiului și timpului și viața falsă sau materială în spațiu și timp Este si mai greu sa aduci sistemul gr Tolstoi ca un anumit tip în metafizică, ale cărui principii sunt exprimate în el chiar mai puțin clar decât principiile teoriei sale a cunoașterii și eticii Cel mai probabil, metafizica sa poate fi numită denumirea de idealism în sensul idealismului grec al lui Platon și Aristotel, a cărui trăsătură esențială este doctrina că ființa reală nu este individuală, ci este formată din substanțe generale sau generice care corespund conceptelor în cunoaștere Lucrurile și indivizii separati în filosofia greacă sunt supuși domeniului originii și existenței, sau apariției și distrugerii neîncetate Asa este si cu gr Tolstoi, așa cum v-am subliniat deja, individul nu este ceva permanent, neschimbător, ci există doar temporar și, în domeniul ființelor vii, ia naștere odată cu nașterea și este distrus cu moartea Cel mai izbitor exemplu al acestui punct de vedere l-am văzut în învățăturile gr Tolstoi despre Yaya noastră, asemănătoare cu învățătura lui Schopenhauer despre același subiect O serie de "conștiințe temporale" care alcătuiesc întregul conținut al ființei noastre, așa cum este dat în conștiința imediată, după contele Tolstoi, se schimbă și trece odată cu acele momente temporare (prezente), de la Biblioteca "Runivers" SCRISORI DESPRE CARTEA GR l n Tolstoi "despre viață" din care constă această serie Nu se schimbă, rămâne doar caracterul, care gr Tolstoi este în mod evident un concept

personificat, ipostatizat, sau acel concept general care poate fi abstras din întreaga serie a acestor stări temporare, schimbătoare de conștiință prin abstracție În mod similar, tot ceea ce este individual în alte ființe, animale, plante etc , este doar o combinație temporară de materie Ceea ce el numește personalitate animală este, de asemenea, o substanță generică, adică ceea ce corespunde conceptului de animal La această caracteristică a metafizicii Gr Tolstoi, voi adăuga un alt indiciu despre modul în care acesta reflectă dualismul teoriei sale a cunoașterii După părerea mea, toate începuturile adevărate ale gr Tolstoi fără exagerare poate fi redus în esență la două materie și minte, astfel încât toate ființele vor fi doar o combinație de materie și minte Contradicția cu această propoziție este, aparent, lumea vie; dar dacă ne amintim că, pe de o parte, se supune legilor materiei și, pe de altă parte, legii rațiunii, înseamnă că viața plantelor și animalelor nu are în temelia sa un principiu real special Această viață nu este altceva decât mișcarea materiei conform legilor sale mecanice, supusă scopurilor minții care o guvernează Pentru realitatea a doar două principii metafizice din gr Tolstoi se spune și prin considerația că pentru el întreaga lume intermediară dintre materie și minte nu constituie substanțe în sensul strict al cuvântului Lumea vie, oricât de lungă este reînnoirea ei în rasă, încă nu este eternă și este supusă, prin însăși natura sa, posibilității distrugerii În consecință, din acest punct de vedere, dualismul metafizicii gr Tolstoi este cel mai potrivit pentru dualismul metafizicii lui Platon și Aristotel Platon are două principii metafizice: ideile (egale în unitatea lor cu ideea de bine) și materia; la Aristotel, forma (= ideile lui Platon) și materia; iar la gr Tolstoi, aceleași două principii sunt materia și mintea A KOZLOV Diferența este doar în nume și în detalii minore Conform eticii, sistemul gr Tolstoi ar trebui să primească numele de eudemonism sau hedonism, deoarece principiul său principal este plăcerea, fericirea Aceasta poate părea o contradicție cu părerea pe care mi-am exprimat-o deja, aceea în dragoste, care Conte Tolstoi propovăduiește, ca mijloc de plăcere, începutul ascetic minciuna; dar istoria filozofiei arată că combinarea principiului fericirii, ca scop al activității etice, cu asceza, ca mijloc al acesteia, este un fenomen destul de comun în sistemele filozofice Un astfel de fenomen întâlnim, de exemplu, în vechea școală cireneană, care avea drept principiu plăcerea, în persoana unuia dintre reprezentanții ei, Hegesia, care propovăduia sinuciderea, pentru că, după condițiile de viață, este imposibil să obține o plăcere pozitivă și nu poți scăpa de ea decât prin moarte din suferință În noua filozofie, pesimismul lui Popenhauer și Hartmann vede singurul bine posibil pentru noi în distrugerea lumii și a vieții În mod similar, în etica lui Gr Asceza lui Tolstoi nu este în niciun fel în contradicție cu principiul plăcerii În același timp, trebuie să remarc că, la fel ca în multe alte sisteme, asceza și quietismul gr Tolstoi este o consecință inevitabilă a erorii fundamentale exprimată în conceptul fals de materie O explicație detaliată a acestei situații ar necesita un eseu separat și, prin urmare, acum nu pot decât să adaug puțin mai mult la ceea ce am spus despre același subiect într-una din scrisorile mele anterioare Materia, conform acestui concept fals, este un principiu real, a cărui activitate constă în mișcări în spațiu și timp, reflectate în conștiința noastră prin senzații Deoarece alte fenomene ale conștiinței noastre sunt indisolubil legate de senzații: sentimente, dorințe, idei și concepte, atunci motivul lor, cel puțin SCRISORI DESPRE CARTEA GR L I TOLSTOI "despre

viață" parțial, se poate căuta în aceeași acțiune asupra noastră materia Prin urmare, dacă vreun sistem filozofic nu merge direct pe calea materialismului și nu vede întreaga cauză a fenomenelor conștiinței în mișcările materiei și recunoaște un altul nu material, ci Factorul lor spiritual, atunci pentru aceasta, ca în general pentru orice filozofie dualistă, apar dificultăți insolubile În primul rând, nu îi este ușor să scoată din datele unei conștiințe unificate elementele care se presupune că aparțin a doi Factori complet diferiți În al doilea rând, ea nu are nicio modalitate de a explica modul în care materia care se mișcă în spațiu poate acționa asupra unui spirit lipsit de spațiu și înapoi să-și experimenteze efectul asupra ei însuși În al treilea rând, îi este imposibil să explice cum este posibil ca în fenomenele non-spațiale ale conștiinței, gândurilor, sentimentelor și dorințelor, senzațiile să se reflecte și să intre în conținutul lor, care sunt produse ale materiei care se mișcă mecanic în spațiu Aceste dificultăți insolubile, așa cum am spus deja mai înainte, pot fi înlăturate doar într-o astfel de perspectivă filosofică, care vede în spațiu, timp, mișcare și materie simple idei sau concepte și nu le acordă o semnificație reală Atunci materia se dovedește a fi o idee în care ne gândim la totalitatea senzațiilor direct conștiente și trăite de noi, senzațiile în sine trebuie apoi înțelese ca produse ale unei Funcții mentale speciale, asemănătoare, în esență, cu produsele altor funcții: cognitive, dezirabile și senzoriale Pentru această funcție psihică, desigur, puteți lăsa vechiul nume și îl puteți numi motor, dar aveți grijă să nu puneți sub acest nume ideea de deplasare spațială Atunci senzațiile care intră în ideile noastre vor avea o singură semnificație psihică, pornind din activitatea sufletească, ca sentimentele, dorințele etc ; iar așa-numitele imagini ale lucrurilor sau reprezentări concrete trebuie Biblioteca "Runivers" A KOZLOV să fie înțeleși ca produse mentale ale gândirii, corelând aceste senzații între ele în legătură cu activitatea de fantezie involuntară sau obiectivă Apoi, pe baza compoziției omogene a conștiinței noastre, putem construi un sistem metafizic al lumii, format din ființe reale asemănătoare cu noi, al căror prototip și model va fi "Eul" direct conștient de noi cu activitățile sale de asemenea direct conștient de noi În ceea ce privește etica, această concepție falsă despre materie se reflectă de obicei în ea printr-o viziune incorectă asupra originii și esenței răului, printr-un grad mai mare sau mai mic de tendințe ascetice sau liniștite și printr-o îndoială extremă în posibilitatea de a realiza scopul cel mai etic, care constă de obicei în presupunerea că principiul spiritual va duce la un efect zero al materialului asupra omului Materia, ca început independent, acționând fără scopuri, conform legii necesității mecanice, este în filosofia dualistă sursa oricărui rău, nebunie și urâțenie și infectează întreaga lume mentală a unei persoane cu ele la fel de larg ca presupusa influență de materie se poate extinde Prin urmare, etica dualistă are întotdeauna o atitudine negativă față de așa-numita senzualitate, față de Formele vieții și plăcerile sale Dar, datorită unității conștiinței și a legăturii tuturor elementelor sale între ele, etica dualistă este inevitabil suspicioasă față de toate elementele conștiinței noastre și, cu cât este mai consistentă, cu atât este mai negativă atitudinea sa față de întreaga compoziție a conștiinței noastre si viata Prin urmare, în etica sistemului gr Tolstoi, ca și în altele legate de acesta, sunt condamnate întregul domeniu al artei și aproape întregul domeniu al științei, domeniul tehnologiei, industriei, în general, toată viața culturală și civilizată, și apoi toate sferele statului și publicului

viața omenirii sunt deja supuse condamnării și negării Și în el, ca și în alții Biblioteca "Runivers" SCRISORI DESPRE CARTEA GR LN TOLSTOI "despre viață" sisteme ascetico-quietice, întreaga funcție a unei ființe umane trebuie redusă la minimum necesar Prin urmare, este extrem de greu de imaginat Formele de viață în care grăsificatul gr Tolstoi, dragostea și plăcerea acelor viitori oameni, în care dragostea pentru sine se va transforma în zero, iar iubirea pentru toți ceilalți va "vărșa într-un șuvoi de bunăvoință" (XXIV,) Cerința iubirii active presupune ca cel care iubește, se bucură și este bogat în condițiile desfătării, să dorească să împartă această bogăție cu cei pe care îi iubește Idealurile lui Gr Tolstoi ne conduce la ideea care a fost în uz, în special sub influența lui Rousseau, în secolul al XVIII-lea, ideea vieții sălbaticilor primitivi, încă deloc atinși de civilizație cu inegalitatea ei, de stat, de curte iar poliția, trăind simplă, dar liberă, ducea pe valuri sentimente ale iubirii universale, viața păscând liber și vesel în sânul naturii binefăcătoare a turmei umane Acum îmi rămâne să spun câteva cuvinte despre caracterul iluzoriu al eticii lui Gr Tolstoi Întrucât, conform metafizicii sale, materia va pătrunde întotdeauna în toate ființele lumii și în om sub forma unei combinații speciale a acesteia, numită personalitate animală, atunci ea (sau, totodată, rațiunea falsă) va rezista rațiunea (adică adevărată) și, prin urmare, va fi întotdeauna o sursă de rău, nebunie și rușine Prin urmare, nu există nicio speranță că lumea va fi vreodată diferită de felul în care o cunoaștem în trecut și acum Cât despre acel plus sau creștere a dragostei, care, potrivit Contelui Tolstoi, este dobândit de fiecare persoană din viață, atunci cu siguranță nu văd elemente reale în care acest plus ar putea fi păstrat și să intre în compoziția reală a lumii Elementele constitutive ale omului, mintea și materia, rămân pentru totdeauna identice cu ele însele și neschimbate În ceea ce privește personalitatea animală umană, aceasta Biblioteca "Runivers" A KOZLOV desigur, nu poate fi gardianul acestui plus, pentru că la moartea unui individ uman, el este distrus fără urmă cu toate actele care alcătuiesc o serie de "conștiințe temporale" Caracterul însă, așa cum sa spus deja, nu este ceva real, ci există doar, ca concept, în minte Aceasta înseamnă că această creștere notorie a dragostei este un fel de mit provocat de gr Setea de plăcere a lui Tolstoi "aici și acum Dacă într-adevăr aceste plusuri de iubire, dobândite în viață de fiecare persoană, au fost cumva și undeva păstrate pentru umanitate și reflectate în fericirea din ce în ce mai mare a vieții sale în general, atunci, luându-și viața doar la mai puțin din vremea când înțelepții au început să predice, adică vreo de ani, atunci, atunci, achizițiile făcute de fiecare dintre nenumărații oameni care au trăit în acest timp ar echivala cu o cantitate atât de monstruoasă de dragoste, încât am fi avut demult promisiunea gr Paradisul pământesc al lui Tolstoi Dar dacă ați dori cu el, în infirmarea părerii pe care tocmai mi-am exprimat-o, să indicați progresul istoric, care constă nu într-o creștere a iubirii, ci în atenuarea constantă a Formelor de viață socială (care, de fapt, constituie adevăratul baza pentru promisiunile autorului cărții Despre viață), atunci nu aveți dreptul să vă referiți la acest progres, care vine în principal din răspândirea și dezvoltarea culturii și civilizației, deoarece din punctul de vedere al filozofiei gr Tolstoi, este complet inexplicabil și duce la o cu totul altă viziune asupra lumii, care se bazează pe recunoașterea existenței unor substanțe individuale, în care nu se pierde nici un act cel mai mic al existenței, activității și dezvoltării lor reale, ci devine proprietatea fiecare substanță, deci b și toate legate între ele într-

un singur sistem al lumii, substanțe Așadar, închei, din toate părțile filozofiei gr Tolstoi trece în mod clar prin principiul dualismului Apoi, în aplicarea acestui principiu general pe diferitele laturi ale sistemului, poate, în teoria cunoașterii, să obțină Biblioteca "Runivers" SCRISORI DESPRE CARTEA GR L N TOLSTOI "despre viață numele de raționalism, în metaoism, idealism, iar în etică, eudemonism ascetic și quetist Aici s-a încheiat corespondența noastră cu domnul NN, oferind-o publicului cititor, trebuie să remarc că prezentele scrisori nu au epuizat încă tot ce s-ar putea spune despre cartea domnului NN Tolstoi "Despre viaţă" Sper că ceea ce s-a omis în aceste scrisori va fi posibil de compensat prin criticile pe care aceste scrisori le-ar putea provoca în literatură Din partea mea îmi propun să răspund într-un fel sau altul oricărui lucru serios şi demnă de discuţie remarcă critică A Kozlov Biblioteca "Runivers" Despre determinism în legătură cu psihologia matematică*) În societatea noastră de psihologie am auzit multă comunicare cu privire la diferite metode de investigare a vieții psihice O singură metodă a rămas complet depărtată și nimeni nu a spus niciun cuvânt despre ea Vorbesc despre psihologia matematică, a cărei fundație a fost pusă deja în urmă cu șaptezeci de ani Mulți oameni cred că cel mai natural, iar unii cred că chiar și singura modalitate de a construi o psihologie matematică este de a reduce treptat întrebările psihologice la întrebările biologice; iar acestea din urmă, ca şi chestiunile de fizică în general, trebuie să fie, din acest punct de vedere, doar un caz particular al mecanicii - ştiinţa matematicii Dar, pe de o parte, o astfel de formulare a întrebării conține deja o presupunere preconcepută că fenomenele mentale constituie un caz special de fenomene biologice, care trebuie încă dovedit; pe de altă parte, *) Comunicarea în societatea psihologică, februarie Publicat într-o formă semnificativ mărită Biblioteca "Runivers" DESPRE DETERMINISM ÎN LEGĂTURILE CU MATEMATIC PSIHOLOGIE această setare nu este corectă dacă o comparăm cu modurile în care matematica este aplicată la diferite ramuri ale fizicii De fapt, latura mecanică a multor fenomene fizice este departe de a fi elucidată satisfăcător și, între timp, aplicarea matematicii a dus la rezultate extrem de fructuoase și pentru acestea Psihologia experimentală abordează psihologia matematică într-un mod diferit, deși nu își propune direct o astfel de sarcină Oferă un material numeric foarte bogat, din care se sugerează legile numerice și așa-numitele formule empirice În acest caz, nu numai că nu întâlnim nicio gândire preconcepută, dar Formulele, prin alcătuirea lor, ne permit să alegem oricare dintre metodele de cercetare: psihologică sau psihofiziologică, în funcție de dacă găsim un supradesen între astfel de elemente care exprima o stare mentală, sau acordă atenție dependenței dintre una dintre ele și acele constante care sunt date de fiecare experiment și observație și care au, fără îndoială, o semnificație fiziologică Dar formulele empirice în fenomene atât de complexe precum cele ale sufletului necesită prea mult pentru a le recunoaște universalitatea, deoarece nu numai diversitatea individuală a observatorilor se reflectă în ele, ci astfel de fluctuații sunt introduse de una și aceeași persoană, care depind de starea de spirit a unui moment dat Dacă luăm, de exemplu, cea mai simplă și mai dezvoltată dintre legile numerice ale psihologiei experimentale, care ar trebui considerată legea lui Weber, vom vedea că s-a cheltuit multă muncă exclusiv pentru verificarea sa, iar rezultatele cele mai opuse sunt obținut: această lege fie este confirmată, apoi infirmată, apoi se solicită modificările ei esențiale Mi se pare că ar fi mult mai fructuos dacă cercetătorii din psihologia

experimentală ar adopta propriile legi numerice, chiar și fără
Biblioteca "Runivers" n Shishkin verificate de toți, pentru ipoteze și supunându-le la diverse transformări matematice, s-au obținut astfel de relații simple, a căror realitate și universalitate ar fi incomparabil mai ușor de verificat Dar dacă psihologia experimentală alege această cale, se va transforma astfel într-o mare parte în psihologie matematică teoretică, adică din știința inductivă va deveni deductivă Din aceasta se poate observa că psihologia matematică necesită pentru construcția sa foarte puține adevăruri sau ipoteze empirice simple, dar, dacă este posibil, universale, care apoi trebuie deja extinse cu ajutorul analizei matematice și, anticipând experiența, pot ghida cercetările experimentale Un fenomen mental elementar și, în plus, universal, care ar putea sta la baza psihologiei matematice, a fost propus de Herbart Constă în faptul, într-un fel sau altul recunoscut de toți, că senzațiile, ideile și complexele lor mai complexe - bbrasele - se ciocnesc în conștiință între ele, parcă ar intra într-o luptă, care poate fi numită "luptă" pentru existență" Rezultatul acestei lupte este slăbirea unor idei, întărirea altora, dispariția altora și noua manifestare a celor care mai înainte păreau să fi dispărut Herbart a exprimat prin intermediul unor ipoteze foarte simple o astfel de interacțiune a reprezentărilor prin ecuații Nu vom analiza acum latura matematică a cercetării sale Ne este suficient să cităm opinia celebrului matematician Jacobi, care cu această ocazie s-a exprimat astfel: "Am citit psihologia lui Herbart și pot declara că dacă principiile fundamentale din care pornește Herbart sunt corecte, atunci fiecare pagină a lui Herbart lucrarea are acelaşi merit ca pagina din filosofia naturală a lui Newton Cu toate acestea, în ciuda unei opinii atât de înalte, nu putem să nu mărturisim eșecul psihologiei Herbartian - Biblioteca "Runivers" DESPRE DETERMINISM ÎN RELATIILE CU MATEMATICA PSIHOLOGIE · într-un asemenea eşec încât părerea lui Ribot devine de înţeles, încât în prezent are doar interes istoric De fapt, Drobish, publicându-și "Psihologia matematică" în , se plânge că, în decursul a de ani de la apariția lucrărilor lui Herbart, această știință nu a făcut nici un pas înainte și putem, la rândul nostru, să spunem că de pe vremea lui Drobish și până în ziua de azi nu se observă nicio dezvoltare în ea [Să spunem mai multe: Herbartenii susțin acum deschis că simplele reflecții logice bazate pe opiniile lui Herbart dau nu mai puțin decât formulele matematice pe care le-a derivat De ce, s-ar putea întreba, a apărut un asemenea rezultat? Nu se poate decât să admită că este ciudat că psihologia matematică, tratând senzațiile și ideile ca mărimi, făcând relații și ecuații între ele, nu oferă nicio scară pentru măsurarea lor Nu numai atât, apărătorii săi asigură că această scară nu poate exista Dacă acest lucru este adevărat, atunci, desigur, oricât de spirituale ar fi Formulele și Ecuațiile, acestea vor fi inutile Ele nu numai că nu pot fi testate prin experiență, dar multe dintre ele vor fi complet imposibil de înțeles Dar este adevărat că cele mai simple fenomene psihice, precum senzațiile și ideile, nu au măsură? Fechner, fondatorul psihofizicii, a fost primul care a punctat posibilitatea de a măsura Faptele psihice, cel puțin din punct de vedere al senzațiilor Așa cum măsurarea unui fenomen atât de abstract ca timpul a devenit posibilă atunci când a fost găsită legătura lui cu mișcările reale, de exemplu, cu mișcarea firmamentului, cu turnarea unui corp lichid sau liber, cu oscilația unui pendul etc , deci pentru măsurătorile senzațiilor, este necesar să se găsească dependența acestora de orice fenomene exterioare accesibile observării și experienței directe Astfel de fenomene sunt iritații prin care sunt

provocate senzații Dacă știm legătura dintre vedere și lumină, auz și sunet etc θι Biblioteca "Runivers" n Shishkin l , atunci putem măsura tensiunea văzului și a auzului prin tensiunea luminii și a sunetului Aceasta este opinia lui Fechner și crede că, de îndată ce legătura indicată poate fi exprimată matematic, întreaga întrebare va consta doar în alegerea unei unități convenționale care ar putea oferi pe deplin scala finită Dar, pornind de la observații corecte și exacte, Fechner și-a construit Formula, care exprimă legătura dintre senzații și iritare, într-un mod care conține o contradicție în esență, și în acest fel și-a condus adepții la multe neînțelegeri Am vorbit deja despre asta în articolul meu despre "Fenomene psihofizice din punct de vedere mecanic"; Voi analiza acum această întrebare mai detaliat Schimbând puțin terminologia lui Fechner, vom spune că întreaga sa teorie se bazează în principal pe recunoașterea existenței unui prag absolut și relativ Pragul absolut este cantitatea de iritație la care senzația începe să fie observată pentru prima dată Este foarte important pentru noi să arătăm că fiecare serie de senzații are un anumit prag, a cărui valoare numerică, dacă fluctuează între anumite limite, atunci în niciun caz nu fluctuează mai mult decât orice cifră obținută din experiență Acest tip de fluctuație apare din acele cauze aleatorii, care, ca de exemplu oboseala, obisnuinta, imaginatia, cu numeroase experiente ale uneia sau mai multor persoane se acopera reciproc Îndoiala uneori exprimată cu privire la existența pragului nu provine din aceste fluctuații, ci este o consecință a Faptului general că cifra pragului scade odată cu îmbunătățirea metodelor noastre de observare, iar aceasta conduce la presupunerea că mărimea pragului nu poate scădea fără limită și devine mai mică decât orice valoare dată Cu toate acestea, o examinare mai atentă a fenomenelor înrudite arată că această scădere infinită a valorii pragului nu este dovedită prin experiență și observație Dacă cineva cu un ochi simplu nu poate distinge lungimea Biblioteca "Runivers" DESPRE DETERMINISMUL ÎN RELATIE CU MATEMATICA PSIHOLOGIE Dacă este mai mică de o zecime din linie și atunci un microscop care o mărește de de ori va vedea o miime din ea, asta nu înseamnă deloc că mărimea pragului absolut a devenit mai mică pentru observator; totul se explică prin faptul că senzația a miilei părți a liniei, cu ajutorul unui microscop, a devenit complet identică cu senzația a zecea parte a acesteia, vizibilă cu ochiul liber Acest exemplu este prea simplu și clar, dar este posibil să se indice fenomene atât de complexe încât este deja mult mai greu de înțeles Astfel, senzațiile de lungime, care constituie o trăsătură de însoțire atât de importantă pentru toate celelalte senzații externe, conduc la valori numerice foarte variate ale pragului absolut Care este motivul pentru aceasta? Este de căutat în faptul că senzația de lungime conține un număr mare de diverse alte senzații, uneori simple, alteori foarte complexe Senzația de lungime verticală este destul de diferită de cea de orizontală; linia de culoare este percepută diferit decât cea neagră; linia care alcătuiește latura unui pătrat sau diametrul unui cerc dă și două senzații complet diferite În plus, fundalul pe care apar este de o importanță enormă pentru astfel de senzații O pată albă pe un fundal alb este încă vizibilă la un unghi de vedere de IO", în timp ce o pată neagră pe un fundal alb este abia vizibilă la un unghi de " După aceasta, este clar că dacă, pentru un anumit scop practic, dorim să facem vizibile semnale îndepărtate și pentru aceasta înlocuim unele semne cu altele, nu reducem deloc pragul senzațiilor fără limită, ci înlocuim o senzație cu un prag mare de altul, care are un prag mai mic Cu greu este necesar să extindem faptul că în alte sfere ale

sentimentului ne întâlnim cu o varietate similară de valori numerice ale pragului absolut, care, totuși, nu dovedește deloc variabilitatea sa reală Nu vedem stele în lumina soarelui, pentru - * Biblioteca "Runivers" n Shishkin pe cei mai strălucitori dintre ei îi vedem doar cu lună plină, iar cerul fără nori al unei nopți întunecate de sud este presărat cu ei în toate părțile sale În mod similar, senzația de greutate este percepută de noi în mod diferit, nu numai în funcție de diferența dintre părțile corpului nostru asupra cărora acționează această greutate, ci și datorită diferențelor de formă a corpului greu Același lucru este clar din experimentele cu simțul tactil, temperatură, sunet Și totuși, toate cercetările în aceste domenii arată că, odată cu eliminarea stărilor de spirit interne aleatorii ale observatorului, cu posibila scădere a influenței senzațiilor străine care însoțesc constant, valoarea numerică a pragului absolut tinde către o cifră specifică Existența unui prag absolut poate fi considerată stabilită nu numai pentru senzații cantitative, ci și calitative, cum ar fi, de exemplu senzații de pitch S-a dovedit că cel mai scăzut ton pe care îl observăm corespunde cu - de vibrații pe secundă Adevărat, într-o serie de experimente Savart a încercat să arate existența unui ton special la -b vibrații pe secundă; dar experimentele sale au fost întâmpinate cu obiecții din partea lui Despretz, care a subliniat că în acest caz se obține doar zgomot, provenind din lovituri primite succesiv Nu putem da o cifră precisă similară în regiunea spectrului de culori, dar nu există nicio îndoială că aceasta există, deoarece lungimea spectrului cu diferite surse de lumină și pentru diferiți [observatori variază în anumite limite și putem spune că cea mai probabilă cifră pentru pragul absolut de culoare , corespunzătoare capătului roșu extrem al spectrului, există , miliarde de oscilații pe secundă Dacă un stimul este crescut în mod constant, atunci observăm o schimbare a senzației pe care o evocă numai atunci când creșterea stimulului față de primul stimul are același raport definit Dacă avem de lumânări aprinse în fața noastră, și mai adăugăm Biblioteca "Runivers" DESPRE DETERMINISMUL ÎN RELATIE CU MATEMATICA PSIHOLOGIE unul, atunci nu vom observa nicio diferență față de aceasta; dimpotrivă, adăugarea a două lumânări va fi deja observată de noi Dacă avem lumină de la de lumânări, atunci vom observa o diferență de iluminare atunci când li se adaugă lumânări Într-un cuvânt, doar o sutime parte din tensiunea deja existentă a luminii, adăugată la aceasta, face posibilă observarea acestei adăugări Numărul care arată acest raport va fi numit prag relativ Pragul relativ pentru orice serie de senzații tinde spre o valoare numerică definită, dacă luăm în considerare doar circumstanțe similare cu cele pe care le-am indicat atunci când luăm în considerare pragul absolut Influențele aleatoare aici, precum și acolo, sunt eliminate prin multiplicitatea și varietatea observațiilor Îmbunătățirea metodelor de observare nu duce la o modificare a pragului relativ - fie leagă Faptele admise de minte cu Faptele percepute, fie înlocuiește senzațiile cu un prag mai înalt cu altele care au un prag mai mic Ca exemplu al primului caz, putem da un dispozitiv foarte simplu folosit pentru a măsura expansiunea tijelor metalice din căldură Prelungirile tijei, insesizabile pentru ochi, se transmit cu ajutorul unei pârghii săgeții ale cărei mișcări sunt deja vizibile ochiului Evident, nu avem aici dreptul să spunem că pragul relativ al senzațiilor noastre a devenit mai mic Alungirea tijei este un Fapt, admis doar de minte, iar pentru senzația unui Fapte real rămâne doar mișcarea săgeții, care își păstrează invariabil pragul relativ în percepția noastră Ca exemplu al celui de-al doilea caz,

putem indica următorul fapt: dorind să comparăm senzațiile produse de două surse de lumină, comparăm între ele două suprafețe iluminate de acestea, sau două umbre, care se obțin dintr-un corp opac care le întârzie razele Dar, în plus, în determinarea valorii numerice a pragului relativ, mai mult decât oriunde altundeva, încă un lucru este important Biblioteca "Runivers" N SHISHKIN Un factor care însoțește mereu senzația și îi modifică calitatea Acest factor este atenția Acolo unde atenția este absentă, fie temporar, așa cum se întâmplă cu oboseala, fie permanent, ca la persoanele distrase și bolnave mintal, are loc o creștere a pragului relativ Dimpotrivă, rafinamentul atenției, obiceiul de a o concentra asupra anumitor senzații, reduce considerabil acest prag O persoană obișnuită cu ochiul va simți diferența de dimensiune a două obiecte îndepărtate acolo unde un observator obișnuit le consideră egale; pentru a poseda aceeași abilitate, un observator neexperimentat trebuie să exerseze, i e abate-ti constant atentia de la alte senzatii catre aceleasi; dar aceasta nu înseamnă că a dobândit astfel capacitatea de a modifica valoarea pragului relativ, care în natura noastră este o mărime constantă - el dobândește doar obiceiul de a crește rapid atenția, care este în el o mărime variabilă Mai trebuie să subliniez câteva motive pentru neregula obținută pentru pragul relativ atunci când acesta este determinat cu stimuli apropiati de pragul absolut, sau, dimpotrivă, când senzațiile se apropie de limita lor cea mai înaltă, pe care o pot atinge doar În primul caz, măsurătorile stimulilor înșiși devin deja inexacte din cauza micii lor, iar în al doilea, stimulii devin atât de intensi încât au un efect modificator asupra organului nostru de percepție și, prin urmare, îi afectează indirect funcțiile Cu toate acestea, avem tot dreptul să presupunem și aici că pragul relativ este neschimbat, deoarece se dovedește a fi stabilit pentru un număr mare de stimuli medii Existența unui prag relativ, nu numai în senzații cantitative, ci și calitative, poate fi constatată în unele cazuri fără Biblioteca "Runivers" DESPRE DETERMINISM ÎN LEGĂTURĂ CU MATEMATIC PSIHOLOGIE lucrare specială Aici, de exemplu, aparțin senzațiile de sunet Cu o creștere constantă a numărului de vibrații ale unui instrument de sunet, încă distingem doar câteva tonuri care sunt în anumite relații unele cu altele Probabil același lucru există și în diferența de culori; Nu cunosc experimente concrete în această direcție, dar faptul că în trecerea de la roșu extrem la violet extrem nu putem urmări transformarea continuă a unei culori în alta, arată că și aici prezența unei relative constante trebuie presupus pragul Recunoscând existența unui prag absolut și relativ, Fechner, pe baza proprietăților pe care le exprimă, construiește o formulă matematică, dar în același timp înlocuiește incrementele finite de iritare și senzație cu valori infinitezimale, în urma cărora obține legea binecunoscută că senzația crește ca o iritație de logaritm Poate fi considerată reușită această înlocuire a cantităților finite cu infinitezimale? Mi se pare că prin ea Fechner distruge cu propriile mâini cele mai importante fundamente ale teoriei sale Și, de fapt, conform formulei Fechner, în primul rând, se dovedește că fiecare iritație corespunde propriei senzații speciale, iar acest lucru contrazice, fără îndoială, Faptul existenței unui prag relativ; în al doilea rând, din aceasta rezultă că atunci când amploarea iritației este egală cu pragul absolut, senzația este egală cu zero, ceea ce contrazice din nou Faptul existenței acestui prag și, în sfârșit, ca înălțimea tuturor neînțelegerilor, din din această formulă rezultă că atunci când iritațiile sunt sub pragul absolut senzațiile devin negative, iar când iritația este egală cu zero,

senzația devine infinit negativ Cu toate acestea, existența unui prag absolut și relativ demonstrează, în primul rând, că senzația este o magnitudine care se modifică discontinuu Se manifestă în salturi și crește în salturi Această discontinuitate, desigur, Biblioteca "Runivers" n Shishkin nu ar trebui să se înțeleagă ca și cum senzația ar apărea mai întâi și apoi dispare, formând goluri goale în conștiință; înseamnă doar că de la un salt la altul, adică, de la un grad perceput de intensitate sau diferență cantitativă până la cel mai apropiat de acesta, senzația trebuie să rămână aceeași Doar absența obiceiului de a se ocupa de cantități discontinue l-a forțat pe Fechner, ca mulți alții, să introducă continuitate artificială acolo unde aceasta nu există, și astfel să limiteze valoarea Formulei pe care a derivat-o Între timp, în natura din jurul nostru există o mulțime de cantități care reprezintă între ele un set de unități indivizibile, iar măsurarea unor astfel de cantități se realizează printr-o metodă foarte simplă Pentru ei, ei nu aleg nicio unitate convențională, ci pur și simplu numără acele unități indivizibile care sunt date În acest fel, se numără stelele de pe cer, locuitorii din orașe, celulele organice din țesut, moleculele din celulă și atomii din moleculă Este clar că senzațiile noastre exprimă și totalitatea senzațiilor elementare indivizibile, iar numărarea lor, sau, ceea ce este același lucru, numărarea sărituri prin care una dintre ele trece în alta, este singura modalitate de a le măsura Așa cum comparăm populația a două orașe, împărțind numărul de locuitori ai unuia dintre ele la numărul de locuitori ai celuilalt, tot așa trebuie să comparăm și senzațiile produse, să spunem, de două linii, sau două tonuri, împărțind un număr de salturi în altul Ne rămâne doar să indicăm cum trebuie numărate săriturile, cu alte cuvinte, să înlocuim Formula lui Fechner cu o altă Formulă care să țină cont de existența unui prag absolut și a unui prag relativ Această formulă este ușor de construit, cunoscând matematica elementară, deoarece problema numărării salturilor este identică cu determinarea numărului de membri ai unei progresii geometrice, primul membru al căruia este pragul absolut, ultimul membru este o iritare dată, iar numitorul progresiei este relativ Biblioteca "Runivers" DESPRE DETERMINISM ÎN LEGĂTURILE CU MATEMATIC PSIHOLOGIE prag puternic; trebuie amintit că numărul membrilor nu poate fi decât un întreg *) Dar am văzut că pentru o evaluare corectă a senzației este necesar să se țină cont de încă un factor - atenția Dacă privim, de exemplu, schimbarea unei linii drepte cu toată atenția, trebuie să observăm toate acele elemente care constituie contul senzației; dar dacă acordăm puțină atenție, suntem conștienți doar de unele dintre aceste schimbări Prin urmare, măsura exactă a senzației trebuie să fie exprimată ca un întreg din produsul numărării complete cu o fracțiune adecvată Dacă senzația liniei cu atenție deplină este exprimată prin numărul IO, atunci cu atenție = - senzația va fi egală cu Trecând de la senzații la reprezentări, nu este greu de observat că reprezentarea este doar a doua fază a existenței senzației, care apare atunci când iritația încetează; prin urmare, reprezentarea este, ca să spunem așa, o urmă de senzație și trebuie să fie compusă din aceleași elemente ca și cea din urmă Avem dreptul să ne așteptăm ca și el să se schimbe în salturi, ca o senzație Și de fapt, deși în mintea noastră există un nume pentru toate valorile posibile ale lungimii, dar nu avem o conștiință directă a diferenței dintre reprezentări, de exemplu: I fathom și I fathom with a top Drept urmare, neglijăm adesea zeci și sute de verste atunci când reprezentăm multe distanțe pământești, mii și milioane atunci când vrem să ne imaginăm distanțele dintre corpurile cerești Toate cazurile

individuale de acest fel sunt exprimate în așa-numita rotunjire a numerelor, care constă în eliminarea zecimalelor, unităților, sutelor, milioanelor, pe măsură ce numărul în sine crește *) Dacă pragul absolut este a, pragul relativ este b, iritația este r, atunci senzația op no-s se va măsura: s = E unde E este simbolul care arată T că s este în mod necesar un număr întreg Biblioteca "Runivers" n Shishkin Stabilind măsura exactă a acelor mărimi care, sub denumirea de senzații și idei, au intrat în ecuațiile psihologiei matematice, vom da imediat acestor simboluri obscure un sens real și vom deschide astfel posibilitatea convergenței lor cu psihologia experimentală Formulele lui Herbart, Drobish și Witstein reprezintă o rezervă bogată pentru experimente în institute și laboratoare de psihologie Desigur, nu-mi pot imagina astfel de experimente din partea mea, dar consider că este posibil să menționez o abordare pe care am reușit să o fac Două formule empirice - Ebbinghaus și Wolfe - arată că raportul dintre numărul de Fapte reținute de memorie și numărul de Fapte uitate este invers proporțional cu logaritmul timpului Și tocmai această lege decurge din psihologia matematică, dacă doar mărimile ei primesc sensul despre care am vorbit Conform teoriei lui Herbart, o reprezentare poate fi slăbită prin acţiunea altor reprezentări; În acest proces, așa-numitul sentiment general, compus din senzații foarte mici, individual imperceptibile, care sunt aduși în mod constant cu toți nervii în câmpul conștiinței, joacă un rol important în rândul adepților săi în acest proces Acest sentiment general este cel care provoacă uitarea Faptelor percepute, în ciuda atenției totale acordate acestora, așa cum se face în experimentele lui Ebbinghaus și Wolff Din Formulele teoretice ale lui Drobish, introducând acolo condițiile noastre, putem deduce că raportul menționat mai sus dintre numărul de Fapte reținute de memorie și numărul de Fapte uitate va fi invers proporțional cu sentimentul general în continuă creștere Între timp, simțul general în continuă creștere, așa cum arată experimentele psihofizice, este măsura simțului subiectiv al timpului Dar, pe de altă parte, experimentele lui Glass, expuse în jurnalul lui Wundt, arată că sensul subiectiv al timpului este logaritmul obiectivului, o lege, în opinia lui Glass, care permite Biblioteca "Runivers" DESPRE DETERMINARE ÎN LEGĂTURĂ CU MATHEMATCH PSIHOLOGIE nu mai mult decât cele permise în verificarea experimentală a legii lui Marriott În consecință, în acest caz, formulele psihologiei matematice confirmă și prezic în general concluziile experimentului Să ne îndreptăm acum atenția către următoarea întrebare Dacă psihologia matematică este posibilă și dacă formulele și ecuațiile ei sunt adevărate, nu rezultă de aici că fenomenele psihice au aceeași certitudine indubitabilă ca, de exemplu, cea observată în fenomenele astronomice? Nu s-ar dovedi atunci că, în fiecare caz particular, având în vedere completitatea datelor, ar trebui să putem prezice cu o acuratețe perfectă atât cursul gândirii, cât și cursul fanteziei și poate chiar o serie de acțiuni, așa cum prezicem debutul unei eclipse, calea unei comete etc ? Cu concluziile deterministe ale psihologiei Fiziologice sau ale oricărei alte psihologii, îndoiala este încă de conceput în posibilitatea îndeplinirii exacte a predicției, dar concluzia matematică este incontestabilă Mulți matematicieni celebri, pe care i-am menționat în comunicarea mea recentă, simțind pe de o parte posibilitatea psihologiei matematice și, pe de altă parte, nedorind să distrugă credința în libertatea voinței umane, au vrut să prevină din timp decizia de a favoarea indeterminismului Ei căutau ceva în matematică însăși care să permită, cel puțin în unele cazuri individuale, nedeterminarea soluției, în ciuda caracterului complet al

datelor; și întrucât în același timp, ca și psihofiziologii, și-au asumat în secret speranța de a reduce fenomenele mentale la cele mecanice, este de înțeles că au încercat să discearnă ceea ce Bussenesque numea bifurcare în întrebările mecanice Mi se pare însă că nu este nevoie să căutăm atât de departe dovada adevărului că psihologia matematică, în ciuda rigurozității și preciziei ei, este incapabilă să nege libertatea în activitatea psihică Dovada acestui lucru constă în însăși natura cantităților incluse în psiho- matematică Biblioteca "Runivers" n Shishkin logica pe care am subliniat-o acum este variabilitatea lor în sărituri Cert este că la acest gen de cantități discontinue există și alte cantități indicate pentru prima dată, din câte știu eu, de un membru al societății noastre N V Voi încerca să dau o idee despre ele cât mai popular posibil Dacă două mărimi se modifică continuu și, în plus, depind una de alta, atunci fiecare valoare a uneia dintre ele va corespunde unei valori specifice a celeilalte Într-un astfel de raport, de exemplu, sunt timpul și înălțimea unui corp în cădere Prin urmare, putem prezice oricând oricând la ce înălțime va fi corpul în cădere Dar să ne imaginăm că dintre două cantități legate între ele, una se schimbă continuu, iar cealaltă sare, astfel încât atunci când prima ia toate valorile posibile de la o la th, cealaltă va fi constant o, iar în timp ce prima se schimbă de la io la , al doilea va fi i etc Atunci va exista o diferență semnificativă în determinarea lor reciprocă Evident, pentru orice valoare dată a primei mărimi se va obține o anumită valoare a celei de-a doua Dacă primul, de exemplu, este egal cu r, nu vom ezita să spunem că al doilea va fi egal cu r; dar, argumentând invers, nu vom mai avea certitudine, pentru că fiecărei valori a celei de-a doua mărimi îi va corespunde o serie întreagă de valori între limite cunoscute Valoarea lui r va corespunde oricărei valori de la la Cu o dependență de valori de acest fel, nu poate fi vorba de o predicție precisă a unor valori de la altele Se poate întâmpla, în sfârșit, ca ambele mărimi dependente una de cealaltă să se schimbe în sărituri și, în plus, perioadele sărituri, ca să spunem așa, să nu fie aceleași Va fi atunci întrebarea foarte dificilă? Uneori prima, apoi a doua valoare ar trebui să primească o valoare arbitrară; uneori limitele între care acest arbitrar Biblioteca "Runivers" DESPRE DETERMINISM ÎN LEGĂTURILE CU MATEMATIC PSIHOLOGIE are loc, trebuie să se extindă sau să se contracte, sau să dispară cu totul pentru un timp, astfel încât să se poată stabili apoi o relație perfect definită între cantități Tot ceea ce am spus poate fi exprimat mai aproape de termenii folosiți în mod obișnuit în matematică, deci: Funcțiile de mărimi care se modifică în salturile pe care le-am indicat sunt funcții Interlimit Să aplicăm această remarcă la Formulele Psihologiei Matematice Am văzut că senzațiile și ideile sunt cantități discontinue, schimbându-se în salturi; de aceea, în relaţiile lor cu cantităţile continue, ce sunt stimuli externi, precum şi în relaţiile lor reciproce, avem dreptul să ne aşteptăm la arbitrariul mai sus menţionat Într-adevăr, luând în considerare mai întâi legătura senzațiilor cu stimulii, observăm că primii se schimbă discontinuu, iar cei din urmă continuu Și acum, pe baza considerațiilor de mai sus, este ușor de observat că atunci când trebuie să determinăm senzații prin stimuli, obținem întotdeauna o decizie neîndoielnică; dimpotrivă, soluția va fi întotdeauna între limite, dacă este necesar să se determine iritația prin senzație Dar determinarea iritației prin senzație este ceea ce în viața de zi cu zi și în știință numim observație și experiență Distribuția sistematică a observațiilor și experimentelor duce la construirea unei lumi

obișnuite; în consecință, construcția lumii obiective din observație și experiență este întotdeauna arbitrară în anumite limite Dacă cântarul nostru practic a atins perfecțiunea ideală și am putea arăta fără greșeală că greutatea unui corp complex chimic este egală cu greutatea corpurilor care îl alcătuiesc, atunci aceasta ar afirma doar Faptul egalității senzațiilor, din care, totuși , din cauza observatiilor facute, nu urmareste inca egalitatea totala a stimulilor Și dacă acest lucru este adevărat, atunci în loc de legea conform căreia materia este întotdeauna conservată, experiența și observația dau în esență o altă lege, acea materie fie este conservată, fie Biblioteca "Runivers" N SHISHKIN crește și scade doar în limite imperceptibile Și acest lucru nu se datorează faptului că metodele și instrumentele noastre de cântărire nu sunt perfecte, ci în primul rând pentru că sentimentele noastre cresc la salturi și limite În același mod, eforturile vor fi întotdeauna în zadar pentru a completa geometria teoretică cu geometria empirică pentru a demonstra, de exemplu, că suma unghiurilor unui triunghi este egală cu două drepte Și dacă recunoașterea legii conservării materiei și a acestei teoreme este destul de suficientă pentru scopuri practice, atunci, dimpotrivă, îndoiala în fiabilitatea lor necondiționată deschide un câmp larg pentru gândirea creativă pentru a construi diverse, dar nu mai puțin echivalente, ipoteze Nu știm ce revoluție în ideile fizice ar rezulta din încălcarea legii conservării materiei în valoarea absolută care i se atribuie; fizicienii nu au dat peste ipoteze similare; O unghie care este familiarizată cu geometria superioară știe că îndoiala în teorema menționată mai sus cu privire la egalitatea sumei unghiurilor unui triunghi cu două drepte duce la îndoială în infinitatea spațiului Să trecem acum de la facultatea de cunoaștere la activitatea mentală generală, îmbrățișând dezvoltarea ideilor noastre Reprezentările, acționând reciproc reciproc, ajung în cele din urmă la acea stare, pe care Herbart o caracterizează prin denumirea de echilibru Este clar că dacă unele dintre reprezentările astfel asociate se schimbă, atunci se vor schimba și celelalte în funcție de prima Va rezulta un fenomen, care se numește în general reproducere și care servește drept bază pentru gândire și creativitate Ce caracter interior ar trebui să distingă acest fenomen? În psihologia matematică a lui Drobish, drumul pe care îl parcurge reproducerea reprezentărilor este foarte convenabil descris printr-o anumită linie curbă, ceea ce ar trebui să fie cazul având în vedere continuitatea și unicitatea care distinge elementele care intră în Formula care exprimă această cale Dar din moment ce suntem obligați să înlocuim aceste elemente Biblioteca "Runivers" o DETERMINISM ÎN LEGĂTURA CU MATEMATICA PSIHOLOGIE altele - discontinue și interlimitate, atunci noi, în virtutea regulii generale despre dependența reciprocă a unor astfel de cantități, vom vedea că reproducerea poate fi efectuată pe una dintre multele căi care satisfac în mod egal întrebarea Aceste trasee vor fi descrise de orice curbă trasată într-o anumită bucată a zonei Pre-limitând această piesă și provocând multă libertate și creativitate, acestea pot fi mai dureros sau răspândite, în funcție de faptul că prezentarea va fi reprodusă de către primul, rapid sau încet, mai dependent, de ei dependent Luați, de exemplu, relația dintre imagini și numele lor Dacă avem în față un fel de localitate, atunci descrierea ei verbală va fi mai mult sau mai puțin predeterminată dinainte, dar dacă ni se oferă doar o descriere verbală a acestei localități, atunci reproducerea ei în imaginile Fantasiei admite un arbitrar infinit Am putea merge și mai departe și să extindem considerațiile pe care le-am exprimat asupra fenomenelor

psihice de ordin superior - la sentimente, pasiuni, afecte, la mișcările estetice și etice ale sufletului etc Herbart și școala sa se uită la aceste fenomene superioare de viața psihică nu la fel de independentă ci se deduc din modificarea și complicarea reprezentărilor, astfel încât din acest punct de vedere orice act mental complex trebuie descompus în reprezentări, la fel cum un corp complex chimic este descompus în elemente simple Dacă o astfel de ipoteză este acceptată ca adevărată, atunci este evident că aceleași corelații voluntare și involuntare care există între reprezentările individuale se extind în mod inevitabil la actele mentale superioare Dar dacă acestea din urmă sunt de natură independentă, atunci experiența se confruntă cu sarcina de a determina dacă variabilitatea lor nu are loc în aceleași salturi ca cele observate în variabilitatea senzațiilor și a ideilor? Mi se pare că experiența interioară confirmă parțial această presupunere Biblioteca "Runivers" n Shishkin poziţie; totuși, în domeniul psihologiei experimentale, nu găsim încă suficiente date pe care să putem fundamenta astfel de concluzii și de aceea trebuie să le amânăm până la o perioadă mai fericită Ceea ce s-a spus, mi se pare, este suficient pentru a vedea că psihologia matematică nu este doar posibilă, ci este capabilă să ofere multe lucruri noi care nu pot fi văzute nici cu ajutorul investigației metafizice, nici experimentale a fenomenelor psihice Dar, în același timp, este, în esența sarcinii sale, strâns legată de ambele metode Trebuie să-și ia bazele din psihologia experimentală și să caute teste în ea Ea se apropie în mod firesc de înțelegerea metafizică a vieții spirituale prin împrejurarea că nu poate fi decât o știință indeterministă Cu greu se poate descurca fără ideea unei puteri speciale care produce astfel de fenomene care nu pot fi în niciun caz prezise dinainte Această forță, împreună cu Boussenescul, poate fi numită ultrafizică, deoarece, prin trăsăturile ei fundamentale, nu permite explicarea din cauze mecanice; împreună cu L M Lopatin i se poate atribui un caracter creativ, deoarece ea, din proprie inițiativă, creează consecințe atât în domeniul cunoașterii, cât și în domeniul gândirii, fanteziei și voinței, care nu au fost predeterminate în conținutul lor dat de anterioare experienţă; dar, desigur, o analiză cuprinzătoare a naturii acestei forțe este deja dincolo de sfera cercetării matematice N Şişkin Biblioteca "Runivers" Zona și limitele sugestiei *) Mm Gg! Apărând astăzi în fața dumneavoastră la acest departament, eu, neavând personal, desigur, niciun drept să o ocup în ziua reuniunii anuale a Societății de Psihologie din Moscova, atribui această onoare în întregime acelui grup de colegi, medici de profesie , care, la fel ca mine, sunt incluși în componența Societății menționate și vă rog să vedeți în aceasta un semn al muncii comune de prietenie a psihologilor și a medicilor Leibniz și-a exprimat, de asemenea, dorința ca medicii să studieze filosofia, iar filozofii să studieze știința naturii "Plût à Dieu", spune el, "que l'on pût faire que les médecins philosophassent ou que les philosophes médicinassent " Acest pium desiderium are loc chiar sub ochii noștri: acum este la fel de obișnuit să întâlnim un medic printre psihologi , ca psiholog în și am preluat tema prezentului meu discurs din acel domeniu al fenomenelor neuropsihice, care, ca o mină bogată, este dezvoltat cu zel de reprezentanții acestor două discipline Ultimul deceniu de cercetare neurologică a fost foarte bogat în rezultate în diverse direcții, *) Discurs rostit la reuniunea anuală solemnă a Societății Psihologice din Moscova din ianuarie θ! Biblioteca "Runivers" N BAZHENOV dar caracteristica acestei perioade va rămâne interesele trezite de întrebările de hipnoză, sugestie și Fenomene

conexe Fenomenele de acest fel nu mai erau știri nici pentru oamenii de știință, nici pentru public Fără a urca mai departe, putem observa o mare renaștere a interesului în această direcție la sfârșitul secolului trecut (Mesmer, marchizul de Puysegur etc) și la începutul prezentului (Faria, du Potet etc) Deși această perioadă este marcată de o atitudine neștiințifică față de aceste probleme și întunecată de un amestec de misticism Illuminati *), dar perioada științifică pozitivă a hipnologiei poate fi considerată deja din , când Brad a scris faimosul său Neuripnological / Liebeault, care se numără printre marile autorități de astăzi din această ramură a psihofiziologiei, a publicat prima sa carte ("Du Sommeil et des états analogues considérés au point de vue de l'action du moral sur le physique", Paris) încă din anii şaizeci Adevărat, a trecut neobservat atunci și chiar și numele autorului a devenit zgomotos și celebru abia acum vreo - ani , Lasegue și alții, dar, evident, chiar și lucrări științifice speciale au avut sua fata, pentru că abia de la mijlocul- anii ' aceste întrebări încep să dobândească un cerc tot mai larg de cititori și noi grupuri de cercetători Pentru asta, de atunci, interesul pentru hipnologie a crescut cu salturi Fenomenele hipnozei sunt dezvoltate în laboratoarele clinice și demonstrate în sălile de clasă de către un număr de oameni de știință de frunte din toate țările lumii civilizate, se creează societăți și reviste speciale și organe ale presei medicale generale *) Acest lucru este deosebit de interesant având în vedere următoarea comparație Mesmer a apărut la Paris în același timp (același an și lună) cu Voltaire, care și-a făcut intrarea triumfală în capitala Franței după o absență de de ani Biblioteca "Runivers" AREA SI LIMITE DE SUGESTIE larg deschis pe paginile lor accesul la studiile acestui ordin de fenomene Dessoux, în bibliografia sa despre hipnotismul contemporan, enumeră peste două sute de astfel de reviste Noua doctrină a fost popularizată foarte repede, prea repede Experimentele de hipnoză și sugestie și-au găsit foarte curând drumul din clinici și laboratoare în camere de zi și chiar au devenit o distracție la modă, iar în Feuilletons ale presei generale, aceste fenomene și întrebări aferente au început să fie tratate la fel de des ca și în paginile publicației speciale presa Într-un cuvânt, hipnologia a devenit proprietatea unui mare public Aceasta, poate, a avut partea ei bună, dar nu este de mirare că în societate circulă o mulțime de idei false și false despre fenomenele de hipnoză și sugestie Datorită necesității unui scurt discurs public, nu vă pot atrage atenția cu o expunere a doctrinei hipnozei și o descriere a fenomenelor de sugestie și sunt obligat să-mi restrâng și să-mi limitez subiectul Se crede larg că sugestia este un fel de Fenomen, observat doar în stare hipnotică și caracterizat prin proprietăți absolut excepționale și uimitoare, de exemplu putere și putere fără margini - într-un cuvânt, acest fenomen, dacă nu miraculos, atunci cel puțin misterios și de neînțeles, căci nimic analog cu el nu se observă în psihologia normală Cred că, printre celelalte concepții greșite care circulă în societate pe această temă, această concepție greșită este cea mai mare și mai dăunătoare Orice altceva este doar o greșeală sau necunoaștere și are nevoie doar de o corectare sau adăugire, iar acesta este un punct de vedere fals, denaturând complet întreaga formulare a întrebării, aruncând aceste Fenomene dincolo de limitele cercetării și cunoașterii psihologice și fiziologice de astăzi, prevenind acele generalizări foarte importante și interesante, care acum sunt create prin eforturile conjugate ale medicilor și psihologilor Dimpotrivă, aceste fenomene nu numai că nu stau deoparte, ci Biblioteca "Runivers" N BAZHENOV dar studiul lor oferă cheia pentru

rezolvarea multor întrebări obscure ale psihologiei și, aș putea adăuga, sociologiei, căci această disciplină dezvoltă și studiază și psihologia și în mod specific psihologia mulțimii, psihologia maselor Aceasta este poziția de bază și punctul de plecare al lecturii mele actuale Majoritatea oamenilor care și-au observat viața mentală introspectiv au observat că există, parcă, două feluri de activitate mentală, parcă două suflete Aș putea cita o serie întreagă de citate din scrierile psihologilor și ale scriitorilor de ficțiune care mărturisesc acest lucru, dar, de dragul conciziei, mă voi limita la câteva "În fiecare om", spune Condillac, "există, parcă, două lucruri: eu sunt obișnuință și sunt rațiune Primul ego atinge, vede etc , treaba lui este să ghideze corpul, să-l protejeze de accidente, să aibă grijă de siguranța lui Al doilea l, lăsând aceste necazuri în seama primului, se dă el însuși intereselor superioare, care în cele din urmă contribuie la complicarea dorințelor noastre și la creșterea fericirii noastre În esență, ambele servesc unui singur scop comun: primul l merge pe stradă cu mine și mă protejează de șocuri, al doilea mă gândesc în acest moment la rezolvarea unei probleme * În această formă empirică, Condillac repetă ceea ce a spus Leibniz înaintea lui, iar într-o formă mult mai științifică este spus acum de mulți psihologi, fiziologi și psihofiziologi "Sunt de acord cu cartezienii", spune Leibniz, "că sufletul gândește constant, dar nu pot fi de acord cu ei că ar trebui să fie conștient de toate gândurile sale, pentru că marile noastre percepții și judecățile noastre mari sunt alcătuite dintr-o multitudine de percepții mici și mici eforturi, pe care nu le putem observa Și în aceste percepții imperceptibile stă esența a tot ceea ce se întâmplă în noi* Și cu atât mai clar: " cel care ar nega influența lor (micile percepții) în domeniul moralității, Biblioteca "Runivers" ZONA ȘI LIMITE de sugestie ar fi ca acei oameni needucați care neagă semnificația unor corpuri imperceptibil de mici în Fizică Găsim diverse adaptări ale aceleiași doctrine în învățăturile lui Carpenter despre "cerebrarea inconștientă", Hamilton despre "modificarea mentală latentă", celebrul nostru fiziolog I M Sechenov despre reflexele creierului etc *) Am făcut toate aceste citate și referințe pentru a-mi conduce ascultătorii la familiarizarea cu acele fenomene ale vieții mentale care sunt descrise sub denumirea de automatism psihic Prin aceasta se înțeleg acele manifestări ale vieții mentale care sunt, în primul rând, independente, chiar dacă doar aparente, și, în al doilea rând, regularitate, asemănare cu mașinile Cu toate acestea, expresia "a acţiona ca un automat" a căpătat un sens atât de puternic şi precis în limbajul colocvial încât nu văd nevoia să mă opresc asupra definiţiei acestui termen Pentru noi în momentul de faţă este important să remarcăm doar că în viața noastră de zi cu zi toţi ne imaginăm foarte des dezmembrarea conștiinței și divizarea personalității: efectuăm o serie întreagă de mișcări automate și automat - acțiuni oportune în mod inconștient, în timp ce conștiința noastră este ocupată cu ceva complet diferit Se poate juca un joc foarte dificil piesa pe un instrument muzical si in acelasi timp traiesti cele mai complexe senzatii emotionale, nimic in comun nici cu muzica in general, nici cu aceasta piesa in special *) Comparați în Sechenov: "procesul unui act conștient al unei persoane și procesul unui reflex sunt aceleași", iar în alt loc: "sarcina mea principală este să dovedesc că toate actele vieții conștiente și inconștiente sunt reflexe în termenii modului lor de origine" și mai departe în Mill: "Afirm în mod pozitiv că ceea ce suntem conștienți este alcătuit din ceea ce nu suntem conștienți" (St Mili, La Philosophie de Hamilton, trad franc , p c) Biblioteca

"Runivers" N BAZHENOV vorbitor Mill spune că și-a creat sistemul logic în timp ce se plimba pe străzile cele mai pline de viață și aglomerate ale Londrei În toate aceste exemple, pe care s-ar putea da câte vrei și care, bineînțeles, îți sunt familiare tuturor, întrucât le observi zilnic asupra ta, la o persoană sănătoasă și în limitele normei fiziologice, așa cum eu a spus, o personalitate divizată și dezmembrarea conștiinței și el efectuează o serie întreagă de acțiuni în același mod în care le realizează o persoană care se află într-o stare de somn hipnotic După cum mulți dintre voi știți, desigur, acest vis și fenomenele psihice observate la hipnotici se caracterizează prin următoarele semne: în primele etape, care aparțin așa-numitei catalepsii, încetarea sensibilității și percepției și proprietatea de aparatul neuromuscular să se supună voinței altuia; în etapele următoare ale stării hipnotice, legate de așa-numitul somnambulism, fenomenele mentale devin mai complicate în sensul că dacă catalepsia este definită ca o stare de monoideism, atunci în somnambulism, spune Charcot, există tendința de restabilire a personalității , iar ideile care apar în mintea subiectului, mai puțin fragmentare Unii autori, în special școala Salpetriere, au subliniat simptomele care caracterizează starea de somnambulism și prin care această fază a somnului hipnotic se distinge de celelalte faze ale sale O serie întreagă de alți oameni de știință nu mai puțin autoritari neagă acest lucru, unii, ca de exemplu Pierre Janet, ei chiar afirmă că nu numai că nu există semne fizice prin care un subiect în somnambulism ar fi diferit de unul care nu este în el, dar că această stare poate fi determinată numai în raport cu starea obișnuită a aceleiași persoane, deoarece în somnambulism , poate vorbi, se mișca, poate acționa în așa fel încât un observator neavertizat să nu facă Biblioteca "Runivers" AREA SI LIMITE DE SUGESTIE vede că vede un hipnotizator în fața lui Din acest motiv, modificările mentale sunt foarte constante și caracteristice și se reduc la modificări deosebite ale memoriei și anume: în aceeași stare După ce am caracterizat prin aceste scurte trăsături Fenomenele vieții mentale caracteristice diferitelor faze ale stării hipnotice, să vedem dacă există fenomene similare în psihologia noastră obișnuită Mai sus, am subliniat fenomenele automatismului psihic ca o componentă comună și indispensabilă a vieții noastre mentale Voi spune mai multe: garanția progresului spiritului și gândirii umane constă tocmai în faptul că, la fel cum pentru muncitor rezultatele muncii sale constituie o valoare dobândită, iar mâinile și uneltele lui sunt eliberate pentru o altă sarcină, tot așa umanitatea este transferată în zona obișnuinței, în zona mișcărilor inconștiente ale sufletului, într-un cuvânt, în zona automatismului psihic a acumulat de-a lungul secolelor bogăția gândirii sale creatoare și eliberează forțele creierului său și mijloacele vieții sale mentale superioare pentru o muncă neobosită în continuare Din acest punct de vedere, astfel de concepte nedefinite și metafizice precum "vocea conștiinței", "instinctul" etc , primesc o explicație psihofiziologică: aceasta nu este altceva decât Forme moștenite de gândire și reacție mentală Pe Pământ pare cu totul ciudat să ai interziceți să mănânce carne atât de gustoasă precum carnea umană, atunci un sălbatic mai înalt în scara evolutivă va permite misionarului să se convingă că este rău, iar europeanul modern va sări înapoi de la un astfel de fel de mâncare cu groază și dezgust, iar reacția sa mentală va afecta mai întâi într-un simplu reflex Nu are nevoie de participarea centrilor săi superiori ai creierului pentru a determina Biblioteca "Runivers" N BAZHENOV atitudinea sa față de antropofagie: în temelia sa principală, viața sa mentală, stă o antipatie moștenită,

transmisă succesiv față de aceasta, care s-a creat, însă, nu fără dificultate, din ezitare și îndoială la început, din convingere mai târziu Activitatea automată a sufletului este concentrată în om, după cum vedem, în Fenomenele obișnuinței și memoriei, deci miezul personalității, eul său Sintetizat într-o măsură mai mare sau mai mică, spun eu, pentru că acesta este miezul personalității, acest eu, este supus unor schimbări și fluctuații constante și este într-o dorință neîncetată de a se stabili și de a se organiza într-o singură percepție personală, într-o singură percepție personală constiinta personala Dar acesta din urmă nu este doar diferit la oameni diferiți, dar nu este identic la una și aceeași persoană și variază atât în funcție de influențele externe, cât și de cauzele somatice interne Să ne imaginăm această sinteză a proceselor mentale sub forma unui candelabru mare cu gaz, în care fiecărui corn de flacără îi corespunde un Fenomen psihic, iar nivelurile acestor coarne reprezintă diferite categorii ale acestor Fenomene: în partea de jos, moștenite și dobândite de mult timp și formele învățate de manifestare a vieții mentale, etc activitate, la vârful manifestării activității intelectuale superioare Această comparație va fi și mai completă dacă ne imaginăm că luminile individuale ale acestui candelabru sunt conectate în grupuri separate, de exemplu, datorită capacelor multicolore, formează figuri colorate separate Dacă stingem o parte din coarnele acestui candelabru, atunci va fi evident diferit de candelabru anterior, când toate coarnele lui ardeau în el - diferit nu numai cantitativ, deoarece dă mai puțină lumină, ci și în mod clar, deoarece combinația de surse individuale de lumină se va schimba, ȘI EFECTUL de culoare va fi diferit Această comparație ne oferă posibilitatea de a ne explica cum una și aceeași persoană poate nu numai să nu fie identică în sine, ci chiar să reprezinte stări uimitoare precum așa-numita personalitate divizată Foarte mulți dintre voi cunoașteți probabil biografia celebrei Felida X , al cărei nume se repetă atât de des pe paginile nu numai ale lucrărilor speciale, ci și ale articolelor populare Când Felid avea aproximativ ani (aceasta a fost în), dr Azam, profesor la Bordeaux, a fost invitat pentru prima dată la ea ca medic pentru următoarele fenomene dureroase: calm, rezervat, chiar oarecum trist, serios și harnic - cum ar fi este ea de obicei; dar din când în când, cam o dată pe săptămână, vine o criză de somn, care durează minute, și din aceasta iese cu totul altfel - veselă, vioaie, chiar prea vioaie, mobilă și sociabilă; aceasta continuă timp de câteva ore, apoi din nou o criză de somn și după aceasta o întoarcere la starea anterioară, pe care o vom numi prima și în care ea nu păstrează nicio amintire despre tot ce a făcut în a doua stare Acest lucru, desigur, o pune în situații extrem de dificile, neplăcute, chiar tragice Deci, după ce a rămas însărcinată în a doua ei stare, ea, revenind la prima ei stare, nu a înțeles deloc ce era în neregulă cu ea Cu trecerea anilor, ea s-a aplicat la viața ei dublă și și-a ascuns mai mult sau mai puțin abil ciudata boala Odată, spune Azam, întorcându-se de la înmormântarea unei rude, stătea într-o trăsură cu alte doamne, iar în acel moment trebuia să treacă dintr-o stare în alta Ea nu știa absolut de ce era în doliu și nici ce fel de decedat îl lăudau tovarășii ei, dar cu întrebări pricepute ea a scos s-a împiedicat de jenă și s-a orientat din nou De-a lungul anilor, a doua stare a început să prevaleze asupra primei, iar revenirile la acesta au devenit scurte și rare În literatura psihiatrică și neurologică, nu există mai mult de o jumătate de duzină de astfel de cazuri, în care o personalitate divizată este

atât de pe deplin exprimată, dar astfel de observații, în care această tulburare specială este mai puțin pronunțată, dar în care există încă o personalitate divizată caracteristică și tulburare de memorie nu mai puțin caracteristică, putem afirma atât de multe Astfel de simptome sunt observate în cursul a numeroase boli, cum ar fi febra, comoția cerebrală, multe boli nervoase și mentale, în special isteria, epilepsia și așa-numita transă alcoolică Pentru a vă face o idee despre amploarea acelei întunecări parțiale a conștiinței care poate fi observată în epilepsie, vă voi da ca exemplu și cazul destul de cunoscut al unui om de afaceri parizian care, după ce a ieșit în dimineața la treburile lui, a dispărut și s-a întors abia după câteva săptămâni Știe că s-a întors din India, dar nu știe cum a ajuns acolo, căci s-a trezit abia la raidul de la Bombay cu deplină nedumerire față de tot ce se întâmplase până în acel moment Mai sus, vorbind despre semnele caracteristice somnambulismului, v-am rugat să rețineți că acestea constau doar într-o tulburare specială a memoriei - în orice altceva, un subiect în stare de somnambulism poate acționa exact ca unul normal și doar o uitare completă a tot ceea ce s-a întâmplat în această stare, indică faptul că aceasta a fost într-adevăr o stare specială, neobișnuită, somnambulică În exemplul dat unui comerciant epileptic, în biografia Felidei X , și în foarte multe cazuri similare, observăm aceleași două simptome caracteristice: o serie de acțiuni, parcă, arbitrare și conștiente, și apoi dispariția completă a memoriei AREA SI LIMITE DE SUGESTIE Fără a identifica stadiul somnambulistic al hipnozei cu starea de Felida sau de epileptic, avem, totuși, dreptul de a concluziona că mecanismul mental al acestor stări este foarte asemănător și că întregul punct în toate aceste cazuri se rezumă la faptul că că, revenind la exemplul nostru, multe lucruri se sting prin coarnele candelabrelor, inclusiv în principal din nivelul superior, adică, vorbind în termeni psihologici, câmpul conștiinței se îngustează, sinteza fenomenelor mentale este perturbată, elementele conștiinței se dezagreg, miezul personalității se desparte, iar o persoană, având un aspect normal, continuă de fapt să trăiască doar o parte din sufletul său spiritual și, în plus, din moment ce nivelul superior al coarnelor este stins, toate acțiunile sale sunt automate și "subconștiente" , după cum exprimă unii psihologi Deci, am văzut că starea de somnambulism nu numai că nu este o stare specială care nu are nimic analog cu ea însăși, ci că, dimpotrivă, nu are nici măcar o caracteristică specială și poate fi determinată numai în raport cu viața mentală obișnuită a aceluiași subiect Somnambulismul nu este altceva decât a doua sa stare Mai mult decât atât, una și aceeași persoană poate cădea în mai multe tipuri de somnambulism și nu mai prezintă două, ci trei, patru, chiar cinci stări psihice diferite, iar în fiecare dintre ele păstrează memoria doar a atacurilor anterioare ale aceleiași stări și pierde ea în raport cu tot ceea ce s-a întâmplat în rest, de asemenea somnambulistic, afirmă În masele publicului se crede pe scară largă că sugestibilitatea, adică subordonarea usoara si neconditionata a subiectului hipnotizat de vointa altei persoane (hipnotizatorul) Această părere este complet greșită Fenomenele de sugestibilitate și sugestie sunt, desigur, foarte interesante Desigur, somnul hipnotic a fost evocat cel mai adesea de dragul acestor fenomene, ca în practică N BAZHENOV atât în scopuri logice, cât și teoretice, dar aceste fenomene nu pot servi ca o caracteristică a somnambulismului hipnotic din următoarele motive În primul rând, sugestibilitatea unei persoane într-un vis hipnotic nu numai că nu este nelimitată, ci, dimpotrivă, este

foarte diferită și uneori este egală cu zero; în al doilea rând, sugestibilitatea este un fenomen psihofiziologic foarte frecvent, și pe lângă stările de hipnoză și somnambulism Să ne oprim mai întâi asupra acestor două teze și apoi să luăm în considerare mecanismul mental al sugestiei Toți observatorii au avut ocazia să se convingă că printre persoanele care pot fi hipnotizate - și nu oricine poate fi adormit - există subiecți care nu percep deloc sugestiile Dar chiar și cei dintre ei care sunt predispuși la sugestii de foarte multe ori nu acceptă toate sugestiile Oricine a practicat hipnotismul a avut ocazia să întâmpine rezistență din partea subiecților aparent cei mai ascultători S-ar părea că aici este o persoană complet subordonată voinței hipnotizatorului și îi poți inspira orice, dar între timp, atunci când trebuie să inspiri ceva foarte contrar trăsăturilor de bază, ca să spunem așa, prețuite ale sufletului său, atunci, adesea, chiar și sugestia persistentă implică mai degrabă o potrivire convulsivă decât supunerea Cred că este important să remarc, totuși, că depinde foarte mult de ingeniozitatea, priceperea și tactul hipnotizatorului, așa cum veți vedea din următoarea observație a lui Pierre Janet Voi cita acest caz și pentru că ilustrează perfect multiplicitatea conștiințelor personale care pot fi trezite și evocate succesiv la una și aceeași persoană, în funcție de gruparea diferită a elementelor mentale și de luminozitatea relativă a acestora Printre pacienții hipnotizați de Janet, s-a numărat unul, pe care, cu ajutorul sugestiilor, l-a eliberat de multe fenomene dureroase dureroase, dar și-a păstrat cu încăpățânare pierderea sensibilității în jumătatea stângă a feței și Biblioteca "Runivers" AREA SI LIMITE DE SUGESTIE orbire la ochiul stâng Nu era nicio modalitate de a face față asta Probabil ați citit sau auzit că un hipnotizator poate fi făcut să se încarneze în diferite tipuri sau să se portretizeze pe sine la vârste diferite și că face asta adesea cu o fidelitate atât de mare față de realitate încât chiar și un actor experimentat și talentat este de neatins Janet a profitat de acest lucru și a făcut-o pe pacienta lui, care pretindea că este oarbă la un ochi de la naștere, să retrăiască diferiții ani din viața ei în stare de hipnoză Când a întors-o la vârsta de cinci ani, s-a dovedit că a văzut bine și, prin urmare, acest simptom dureros a apărut în al șaselea an Apoi Janet, prin diverse combinații pline de spirit, a forțat-o să joace în fața lui diferite episoade din copilăria ei și în acest fel a aflat că cauza orbirii era următoarea împrejurare: când era o copilă de cinci ani, era forțată, în ciuda fricii și dezgustului ei, să doarmă pe același pat cu un alt copil, care avea o crusta pe partea stângă a feței În urma acesteia, ea a dezvoltat o erupție cutanată similară pe aceeași parte a feței și în aceleași locuri, care însă în curând a dispărut, dar de atunci jumătatea stângă a feței ei a fost anesteziată și ochiul stâng nu poate vedea Cheia a fost găsită Janet o hipnotizează, o readuce la aceeași vârstă, reproduce aceeași scenă, dar cu sugestia că copilul este foarte dulce și că nu are erupție pe față Îl mângâie pe copilul imaginar fără teamă sau dezgust și drept urmare, sensibilitatea feței i s-a restabilit, iar ochiul, care nu mai văzuse de de ani, a redevenit văzător Pe lângă acele trăsături ale acestui caz, asupra cărora v-am atras deja atenția, vă rog să rețineți că suferința vindecată prin sugestie a început datorită sugestiei - doar fără hipnoză Adevărat, ea era copilă la acea vreme, iar la copii, sugestia în starea de veghe se realizează foarte ușor Biblioteca "Runivers" N BAZHENOV Din cazuistica bolilor nervoase și ale copilăriei pot fi citate multe cazuri când, prin sugestie fără hipnoză, a fost posibilă eliminarea fenomenelor dureroase foarte grave de la copii și

să se efectueze vindecări, în ochii celor neinițiați, misterioși și miraculoși Iar la adulți, pe lângă hipnoză, se poate observa o stare de sugestibilitate Cel mai ușor este de constatat acest lucru la neuropați și la persoanele aflate sub influența otrăvurilor creierului, cum ar fi, de exemplu hașiș și alcool În cele din urmă, există condiții mentale interne care creează aceeași stare de sugestibilitate ușoară și instabilitate a conștiinței și a personalității Vorbesc despre afect, despre pasiune Artiștii au remarcat de multă vreme că această stare se caracterizează prin suprimarea activității funcțiilor mentale superioare și izolarea unui grup de elemente ale conștiinței, parcă, într-o personalitate nouă, liberă de acele frâne mentale care erau comune pentru prima personalitate Pentru a nu merge departe pentru exemple, le voi lua de la scriitorii de ficțiune ruși moderni Amintiți-vă de la Goncharov scena când Vera, care i-a cerut anterior lui Raisky să nu o lase să intre în stâncă și, dacă este necesar, să o țină cu forța, la auzirea unei împușcături condiționate, îi izbucnește din mâini "Frate", îl roagă ea pe Paradis, "dacă ai ars vreodată ca cărbunii, ai murit de o sută de ori pe zi? un minut apoi dă-mi drumul! " Nu am curajul să traduc în limbajul terminologiei psihologice uscate tulburările emoționale ale Verei, una dintre cele mai elegante imagini feminine din literatura rusă Să o facă pe Janet pentru mine, din a cărei carte despre automatismul psihic împrumut următorul fragment: "Dacă se dă o parte dintr-o senzație sau emoție, părțile rămase apar fatal și se adună într-un grup întreg, complet, care are propria memorie Un individ complet sănătos în sensul mental ar avea întotdeauna o singură conștiință și o singură memorie, dar nu există astfel de oameni perfecți, Biblioteca "Runivers" AREA SI LIMITE DE SUGESTIE și multe împrejurări - somnul, ebrietatea, boala sau pasiunea - diminuează sau distrug unele imagini din minte, învie altele și schimbă întregul curs al gândurilor Mai iau un exemplu artistic de la Cehov În schița sa mică, dar frumoasă, Nes își amintește în privat de eroina, "o femeie măritată care își iubește soțul și copiii, când o mărturisire pasională, la care nu se aștepta deloc și la care a fost sceptică la început, îi izbucnește în suflet, prinde rădăcini și crește în conștiință, iar într-o luptă fără rezultat cu o idee violentă se dovedește a fi învins Dar să vorbească autoarea în locul meu: " Sofia Pavlovna și-a aruncat o talmă ușoară peste ea, a stat nemișcat, a gândit încă mai avea hotărârea să-i spună soțului ei adormit: dormi? Ma duc la plimbare vrei sa vii cu mine? A fost ultima ei speranță Neprimind niciun răspuns, ea a plecat Era vânt și proaspăt Nu simțea nici vântul, nici întunericul, dar mergea și mergea O forță irezistibilă o împingea mai departe și părea că dacă se oprește va fi împinsă în spate Imorală! mormăi ea mecanic cu rușine, nu și-a simțit picioarele sub ea, dar ceea ce a împins-o înainte a fost mai puternic decât rușinea ei, și rațiunea, și frica " Nu cumva hipnotizatorul trezit îndeplinește sugestia făcută într-un vis și nu găsim în acest pasaj artistic aceleași trăsături de bază care sunt indicate în orice manual care tratează hipnotismul: aceeași necesitate fatală de a ceda unui idee care a izbucnit în conștiință, că aceeași paralizie a voinței conștiente, aceeași neputință a ei în lupta împotriva sugestiei? Sugestibilitatea și sugestia într-un grad mai mic este un Fenomen psihofiziologic comun și obișnuit Știți cu toții cum, de exemplu căscat sau tuse contagioasă Această experiență este ușor de reprodus oriunde s-au adunat mulți oameni și îmi amintesc cum, mulțumită unei asemenea sugestii și imitativități a maselor, într-o zi, în interpretarea lui Sarah Bernhardt, mai multe scene din ultimul act din "Ladies with

Biblioteca "Runivers" N BAZHENOV camelii(r) Întregul teatru a ascultat-o pe actriță cu o atenție intensă; se auzea o muscă zburând pe lângă Deodată, de pe scenă s-a auzit o tuse uscată și consumatoare a muribundei Marguerite Gautier; după ea, tușeau în tarabele, tușeau în cutii, tușiră în raika și întregul Teatrul Bolșoi s-a umplut timp de câteva minute cu sunete foarte nearmonice ale laringelui care își dreseau glasul în diferite chei și tonuri, dar nu a fost un singur cuvânt auzit din explicația pe moarte a eroinei către iubitul ei Vom reveni acum la toate aceste fenomene și vom încerca să le dăm o interpretare, iar acum, din moment ce am ajuns la legile imitației, permiteți-mi să vă opresc atenția asupra acestei manifestări extrem de interesante a activității mentale a indivizilor și a maselor Aceste fenomene psihice, pe lângă psihiatri și psihologi, au fost studiate de istorici și sociologi, dintre care trebuie să îi numesc pe Adam Smith și Carlyle Dintre scriitorii ruși, domnul Mihailovski s-a oprit asupra acestui subiect În prezent, unul dintre cei mai originali și mari gânditori ai Franței moderne, Tarde, a mers și mai departe și a făcut din aceste Fapte baza unei întregi teorii sociologice Teza sa inițială este următoarea: o persoană, în măsura în care este o ființă socială, este în primul rând un imitator, iar imitația este aceeași proprietate de bază într-un organism social ca ereditatea la indivizi și vibrația într-o lume anorganică El definește societatea ca o colecție de ființe care se imită între ele sau sunt asemănătoare pentru că se bazează pe un model comun Și așa, spune el, consider "l'homme social comme un véritable somnambule" Atitudinea oamenilor mari - conducători, comandanți, profeți - față de poporul lor este identică cu cea a magnetizatorului față de somnambul: același prestigiu, aceeași autoritate pe de o parte, aceeași subordonare pasivă pe de altă parte*) *) Vezi Carlyle, Les Héros, le culte des Héros et l'héroique dans l'histoïre, trad franc , p , și y domnul Mihailovski în articolul "Eroii și mulțimea" o serie de Biblioteca "Runivers" AREA SI LIMITE DE SUGESTIE Pentru a completa și a clarifica punctul de vedere al autorului, ale cărui principale teze tocmai v-am subliniat, trebuie să adaug că diferența esențială dintre psihologia maselor și psihologia indivizilor constă tocmai în faptul că individul diferențele sunt netezite în mulțime, că, vorbind pe scurt, ea trăiește și se mișcă nu prin acele acte și fenomene mentale care dau culoare individuală vieții spirituale a unei persoane individuale, ci prin acele procese mentale care sunt identice în fiecare cu alții; ca urmare a acestei interferențe a motivelor psihice personale, gregaritatea mulțimii și aceasta explică sugestibilitatea ei și asemănarea unei persoane dintr-o mulțime cu un somnambul Deoarece ne rămâne acum să găsim mecanismul psihic al somnambulismului, al sugestibilității și al sugestiei, vă rog să vă amintiți Faptele pe care vi le-am spus în ultima parte a discursului meu Ati auzit ca nu toata lumea este usor hipnotizata in acelasi grad si, fiind in stare hipnotica, usor sugestibila ♦), ca, in fine, chiar si in stare de hipnoza si somnambulism, gradul de sugestibilitate este foarte diferit Ați mai auzit că, pe de altă parte, fenomenele de sugestie pot fi constatate cu aceeași intensitate chiar și în starea de veghe și că, în afară de neuropați, sugestibilitatea este un fenomen psihic extrem de general, atât de general încât întregi construcții sociologice se fac acum pe el şi sisteme istorice Acum permiteți-mi să vă amintesc din nou de comparația conștiinței cu un candelabru aprins Între o persoană a cărei putere spirituală se regăsește în date extrem de interesante, comparații pline de spirit și generalizări ample, mai ales remarcabile pentru că acest studiu a fost

scris într-o perioadă în care acea literatură extinsă despre hipnoză, sugestie, măsurare etc , care este acum disponibilă, nu încă există *) Din mulți este posibil să se realizeze o stare hipnotică doar prin încercări repetate și prelungite de a linişti Unii se opun atât de mult hipnotizatorului încât s-a sugerat (la un congres de hipnotism de la Paris) să se recurgă la utilizarea prealabilă a narcoticelor Biblioteca "Runivers" V H BAZHENOV armonie completă și a cărei sinteză mentală puternică reunește într-o singură consonanță toate elementele psihicului său, între o astfel de persoană, pe de o parte și, pe de altă parte, între cei săraci cu spiritul, a căror viață mentală este caracterizată de fragmentare, slăbiciune iritabilă , incertitudinea si coordonarea insuficienta), - intre aceste doua tipuri extreme, zic eu, poate pune intreaga umanitate pe o scara Candelabrele noastre ard mai mult sau mai puțin puternic, cu o flacără mai mult sau mai puțin uniformă, grupuri separate de lumini își aruncă lumina mai mult sau mai puțin uniform și dau combinații de culori mai mult sau mai puțin armonioase Cu cât coborâm mai jos această scară, cu atât numărul de coarne din fiecare candelabru este stins sau afumat mai mare; in sfarsit, cauze accidentale sau conditii speciale pot schimba conditiile de ardere chiar si a celor mai perfecte dintre ele Cu cât câmpul conștiinței este mai larg, cu atât conexiunea sintetică dintre elementele individuale ale vieții mentale este mai puternică, cu atât activitatea și voința conștientă sunt mai puternice, cu atât este mai dificil să se obțină fenomenele de somn hipnotic și sugestie și invers, cu atât este mai restrâns câmpul conștiinței, cu atât este mai ușor să rupeți legătura între elementele sale individuale, cu cât sub-și coordonarea sunt mai slabe, cu atât este mai ușor să le despărțiți și să formați grupuri separate de idei și idei independente de conștiință, cu atât este mai completă automatismul subiectului Deci, esența psihică a tuturor fenomenelor descrise mai sus este o dezagregare a activității mentale, o încălcare a coordonării și subordonării elementelor mentale și, în consecință, o tulburare a unității personalității, care poate fi mai mult sau mai puțin completă Am spus deja că sinteza fenomenelor psihice într-o singură conștiință personală se află într-o stare de străduință constantă pentru a fi organizată și că, de regulă, forțele mentale ale oamenilor nu sunt nici într-o armonie completă, nici într-un echilibru stabil Din aceasta este clar de ce și cum sugestibilitate, imitație și automată Biblioteca "Runivers" AREA ȘI LIMITE DE SUGESTIE supunerea tică sunt fenomene psihofiziologice atât de comune și atât de răspândite Toate aceste considerații necesită însă o rezervă Dacă punctul de vedere asupra fenomenelor sociologice, ca și asupra Fenomenelor imitației, al acelui filozof francez, pe care l-am citat mai sus, este atât original, cât și interesant și corect în multe privințe, atunci viața psihică a indivizilor și a societăților nu este mai puțin epuizat de imitaţie Tarde însuși își modifică sistemul, subliniind că dacă legile imitației ar fi singurele legi sociologice, atunci omenirea ar fi înghețată într-un cerc uniform de idei și tradiții Alături de legile imitației, ca principal element sociologic, autorul ia ca factor istoric egal și puterea de inițiativă, creând noi modele pentru continuarea imitației nesfârșite Numai ideile pe care le-au adus pe lume, oamenii mari își datorează numele, iar aceste idei au fost adesea create de oameni necunoscuți și mici Multe exemple istorice pot fi folosite pentru a demonstra puterea și importanța acestor doi factori istorici Geniul unora și imitația altora au creat înalta cultură a Atenei și a Romei Dar dacă Imperiul Roman s-a prăbușit cu mult timp în urmă, cucerirea romană continuă și astăzi După ce i-a

învins pe germani cu Carol cel Mare, pe anglo-saxoni cu William Cuceritorul, America cu Columb, prin mijlocirea englezilor și a rușilor, ea introduce Asia, Australia și Oceania în ideile și cultura ei și a cucerit Japonia sub ochii noștri Statica și dinamica socială, istoria și progresul sunt determinate, așadar, de rezultanta a două forțe: sociale (tradiție, imitație reciprocă și succesivă) și extrasociale (inițiativă, cercetare liberă, creativitate de noi modele) Dacă viața noastră, atât individuală, cât și socială, este în ultimă analiză rezultatul interacțiunii unor sugestii care influențează constant și dacă gândul dominant sau adesea N BAZHENOV acțiunea repetată devine obișnuită și devine o componentă obligatorie în conștiința personală, apoi de aici rezultă că fiecare dintre noi în întreaga serie de acțiuni care alcătuiesc cariera sa de viață, și care în el și pentru urmașii lui sunt echivalente cu cele corespunzătoare și modificări transmise ereditar în centrii nervoși, - fiecare dintre noi, zic eu, în acest fel își ridică sau coboară descendenții pe scara evolutivă În economia naturii, nimic nu se irosește: părinții au fost struguri verzi, iar dinții copiilor sunt așezați, spune zicala biblică; știința modernă spune că degenerarea neuropsihică ereditară se poate datora nu numai bolii strămoșilor, ci și faptului că aceștia și-au folosit puterile creierului, activitatea mentală pentru rău Astfel, Maudsley, puternic în experiența sa clinică ca psihiatru, susține, de exemplu, că oamenii care și-au dedicat viața pentru a câștiga au puține șanse de a transmite creier și nervi sănătoși copiilor lor În același mod, sugestiile care emană constant din condițiile sociale din jurul nostru nu sunt doar o influență cu care trebuie să ne socotim în acest moment, ci - ceea ce este mult mai important - o influență pe termen lung care îi afectează pe contemporani și prin ei posteritatea Printr-o astfel de influență succesivă, puterile creierului și bogățiile spirituale ale întregii rase cresc sau scad, se creează conținutul și se determină puterea conștiinței sale personale Amintiți-vă de celebra zicală - Hegel: "Lanțurile nu creează un sclav, ci o conștiință de sclav"! Sarcina mea principală a fost să arăt că chiar și acele Funcții psihice care, la un studiu superficial, ni se par neobișnuite, sunt incluse în categoria Fenomenelor psihice supuse studiului nostru și situate în limitele metodelor noastre științifice de cercetare Acum voi spune mai multe: ele reprezintă o manifestare particulară a marii legi generale a conservării energiei - N Bazhenov Despre falsuri eu În treburile umane, chiar și în cele mai bune, partea negativă se face simțită de obicei mult mai rapid și mai puternic decât pozitiv Întorsătura marcată a societății noastre către interesele religioase din ultimii ani este foarte reconfortantă; dar și aici, deocamdată, vedem în principal partea proastă Următoarea consecință nefericită a acestei întoarceri este că mințile care sunt străine de adevărata religie sau, în orice caz, nu sunt suficient de impregnate de ea, se agață de ea influența modei și, nedeținând lucrul real, adăugând la aceasta -Yutsya diverse falsuri, propriile lor și altele Între contrafacerile sau înlocuirile actuale ale creștinismului, cea mai nevinovată, desigur, este aceea care, sub numele de religie creștină, încearcă să propage moralitatea abstractă, parțial filantropică, parțial ascetică Există motive plauzibile pentru o astfel de înlocuire Că creștinismul constă în principal în a-l iubi și într-o viață virtuoasă este la fel de adevărat/ca și faptul că vinul de struguri, chimic vorbind, constă în principal din apă Mai mult, morala pură, ca x VL SOLOVIEV iar apa curata nu este doar foarte

utila, ci constituie si o necesitate de baza De ce, totuși, să te înșeli pe tine și pe alții numind vin de apă și moralitate abstractă creștinism? Poruncile cumpătării, dreptății și filantropiei, aspirațiile ascetice și filantropice nu aparțin exclusiv unui anumit crez - toate acestea, slavă Domnului, sunt moștenirea comună a multor religii și școli filozofice Iar dacă rostul este în aceste porunci în sine, atunci nimic nu ne împiedică să le propunem simplu, în numele propriei lor demnități interioare De ce acest semn special, arătând spre obiecte de alt fel, complet străin și chiar neplăcut pentru predicatori, morală pură? Nimeni nu-ți interzice să te descurci singur cu apă; dar de ce îl îmbuteliezi din cramă și îl dai drept vin adevărat? Mult mai dăunătoare, în orice caz, este o altă înlocuire Mulți oameni, recunoscând pe bună dreptate în creștinism, pe lângă morala pură, și alte elemente esențiale, precum dogmele, sacramentele, ierarhia, își imaginează că în aceste elemente în sine, luate separat și abstract, constă întreaga forță a religiei creștine Continuând analogia anterioară, este la fel ca și cum cineva, știind că diferența chimică dintre vinul de struguri și apă, constă în prezența alcoolului și a altor substanțe, a decis pe această bază să bea totul în loc de vin cu Alcool gol amestecat cu acid tanic și substanțe colorante Efectul mortal al unui astfel de tratament atât asupra celor sănătoși, cât și asupra celor bolnavi nu ar fi pus la îndoială Un efect similar, așa cum istoria mărturisește suficient acest lucru, a fost întotdeauna găsit atunci când creștinismul viu este înlocuit cu alcool pur de dogme abstracte cu un amestec de elemente fizice ierarhice și mistice, neechilibrate de principiile iluminării umane ■, ■■· Dacă se vede în creştinism o religie vie în care Biblioteca "Runivers" DESPRE FAKE Dacă tu însuți participi, din care te hrănești spiritual, atunci argumentul despre predominanța și avantajul în el a unuia sau altuia nu are sens Este foarte interesant și util să cunoaștem compoziția chimică a alimentelor noastre, dar niciun chimist nu va veni ca urmare a analizei sale să înlocuiască pâinea cu carbon, sau carnea cu azot El însuși se hrănește doar cu combinații organice specifice ale acestor elemente, la fel ca toți ceilalți oameni care nu au auzit nici măcar de chimie Cu o atitudine vie față de creștinism, o valoare esențială necondiționată nu aparține acelor sau altor elemente constitutive ale acestei religii, ci doar unui singur principiu spiritual, care formează din ele un întreg definit, în care și din care toate părțile își primesc relativul lor Creștinismul autentic nu este nici dogmă, nici ierarhie, nici liturghie, nici morală, ci "spiritul dătător de viață al lui Hristos, cu adevărat^deși invizibil prezent în umanitate și acționând în ea~prin procesele complexe de dezvoltare și creștere spirituală,-du xb, întruchipată în religios - Formele și instituțiile care alcătuiesc biserica pământească - corpul ei vizibil, dar neepuizat de aceste forme, nerealizate în cele din urmă în vreun Fapt dat - Instituții, Forme și Formule tradiționale - sunt necesare umanității creștine, ca un schelet este necesar unui organism animal de ordin superior, dar scheletul în sine nu constituie un corp viu Un organism superior nu poate trăi fără oase, ci atunci când pereții arterelor, sau valvele inimii, încep să se osifice , acesta este un semn sigur de moarte iminentă Nu vreau să consider aici însăși viața societăților creștine, ci vreau doar să subliniez câteva falsuri teoretice ale creștinismului, care, totuși, au semnificație practică ca semne nefavorabile pentru sănătatea noastră socială Biblioteca "Runivers" VL SOLOVIEV , π Toți sunt de acord că adevăratul creștinism adevărat este cel pe care însuși Fondatorul religiei noastre l-a predicat Ce anume a predicat El? Dacă

alegeți cuvinte individuale din Evanghelie după propriul gust, atunci această întrebare se va dovedi a fi multe diferite răspunsuri Unii vor găsi esența învățăturii creștine în nerezistența față de rău, alții în supunerea față de autoritățile spirituale ("cel care te ascultă, mă ascultă pe mine"), alții vor insista asupra credinței în miracole, al patrulea pe despărțirea de divin din lumesc etc În acest caz, textele rupte arbitrar sunt supuse la fel de arbitrare restrângeri, căci, citite în întregime și în context, nu dau sensul cerut Lăsând deocamdată aceste pasiuni exegetice, observăm doar că multe puncte de vedere asupra esenței creștinismului, care sunt foarte diferite unele de altele, dar la fel de solide (căci fiecare dintre ele se bazează pe un text separat al Evangheliei), nu pot în niciun caz mod de exprimare * esența reală a creștinismului; în cel mai bun caz, acestea sunt doar puncte particulare de doctrină, dintre care se pot prezenta atâtea câte cuvintele individuale ale lui Hristos au ajuns la noi A înțelege adevăratul sens al acestor adevăruri particulare și a evalua semnificația lor reală este posibil doar prin relația lor cu ideea centrală unică a creștinismului Iar pentru a determina aceasta din urmă, nu se mai poate baza mecanic pe litera textelor individuale, ci trebuie să se recurgă la o altă metodă, mai semnificativă Nu există oare o indicație directă în Evanghelie a ceea ce Hristos însuși și ucenicii Săi cei mai apropiați au recunoscut ca esența predicării Sale? La urma urmei, Evanghelia vorbește despre învățăturile lui Hristos în întregime, iar ideea este exprimată acolo Creștinismul ca întreg unic Cum este desemnat atunci? Se numește doctrina nerezistenței la rău, sau a autorităților spirituale, sau a miracolelor, a sacramentelor, Biblioteca "Runivers" DESPRE FAKE • Despre dogma Treimii, răscumpărare etc ? - Nu, toate aceste puncte sunt în Evanghelie, dar Evanghelia însăși, vestea foarte bună a lui Hristos, nu se desemnează din aceste părți Ea nu se numește Evanghelia nerezistenței, nici Evanghelia ierarhilor, nici Evanghelia minunilor, nici Evanghelia credinței, nici măcar Evanghelia iubirii: se recunoaște și se numește invariabil Evanghelia Împărăției - vestea bună a împărăției lui Dumnezeu*) Cuvântul Adevărului, pe care Fiul Omului îl dă naștere, este "cuvântul Împărăției lui Dumnezeu revelat lor, esența tainelor împărăției, adevărații Sale ■' Deci, nu există nicio îndoială că ideea centrală a Evangheliei, conform Evangheliei însăși, este ideea Împărăției lui Dumnezeu Aproape toate discursurile lui Hristos sunt dedicate explicației sale directe sau indirecte - și pilde adresate oamenilor, și conversații ezoterice cu ucenicii și, în final, păstrate în rugăciunile Evanghelice către Dumnezeu Tatăl Din totalitatea textelor relatate aici, reiese clar că ideea evanghelică a împărăției nu este epuizată de conceptul de stăpânire a lui Dumnezeu asupra a tot ceea ce există, stăpânire aparținând lui Dumnezeu ca Atotputernic și Atotputernic Această stăpânire este un Fapt, etern și neschimbat, în timp ce împărăția pe care Hristos-meu o proclamă este ceva care se mișcă, se apropie, vine Mai mult, are laturi diferite Este în noi, și apare și din afară: crește în omenire și în întreaga lume prin intermediul unui proces organic obiectiv și este luat și prin efortul liber al voinței noastre Pentru fanii scrisorii, toate acestea pot părea contradictorii, dar *) Ev Mame tllï, ; IV, , ; V, , io, , O; VI, io ; VII, ; VIII și: IX, ; X, ; XI, n, ; XII, ; XIII, i, , , , , , , , , , , , ; XVI, , ; XVIII, i, ; XIX, , , , ; XX și; XXII, ; XXIII, i , XXIV, ; XXV, i, Ev Ştampila: I, , ; V ii, , ; IX, ï; X, , A , , ; XII, ; XIV, Ev Arcuri: IV, ; VIII, ï, io; IX, , i, , , ; X, ; XI, , ; XII, ; XIII, , ; XIV, ; XVI, ; XVII, , ; XVIII, , , , ; XIX,

li; XXI, ; XXII, , , , ; XXIII, , · £"· Ioan: III, , ; XVIII, Fapte I, ■· · · Biblioteca "Runivers" Õ VL Soloviev pentru cei care au mintea lui Hristos, toate acestea sunt combinate într-o singură definiție simplă și cuprinzătoare, conform căreia Împărăția lui Dumnezeu este realizarea deplină a divinului în firesc-uman prin Omul-Hristos, sau, cu alte cuvinte , plinătatea vieții umane naturale, unită prin Hristos cu b plinătatea Dumnezeirii Unirea perfectă^' a Divinului cu umanitatea trebuie să fie reciprocă (acea unire, în care unul dintre cei conectați este distrus, nu este deloc o uniune, dar aceea în care nu își păstrează libertatea, nu este o unire perfectă) Posibilitatea interioară, condiția de bază pentru unirea cu Divinul, se găsește astfel în ființa umană însuși - Împărăția lui Dumnezeu este în interiorul tău Dar această posibilitate trebuie să treacă în realitate, o persoană trebuie să se manifeste, să descopere împărăția lui Dumnezeu ascunsă în el, pentru aceasta trebuie să îmbine efortul evident al liberului său arbitru cu acțiunea secretă a harului lui Dumnezeu în el - împărăția lui Dumnezeu este luat cu forța și cei care folosesc forța o pun în stăpânire b Fără aceste eforturi proprii, posibilitatea va rămâne o posibilitate, gajul binecuvântărilor viitoare se va pierde, germenul vieții adevărate va muri și va pieri *) Astfel, împărăția lui Dumnezeu, desăvârșită în ideea divină eternă ("în cer"), potențial inerentă naturii noastre, trebuie să fie împreună cu ea ceva făcut pentru noi și prin noi Din această parte este afacerea noastră, sarcina activității noastre Această afacere și această sarcină nu pot fi limitate la existența individuală fragmentată a indivizilor Omul este o ființă socială, iar cea mai înaltă cauză a vieții sale, scopul final al eforturilor sale nu constă în soarta personală, ci în destinele sociale *) Este remarcabil în această privință că cuvintele: "Împărăția lui Dumnezeu este înlăuntrul vostru" au fost adresate de Hristos fariseilor și cărturarilor necredincioși, dintre care majoritatea, probabil, au rămas necredincioși; în consecință, aici a fost înțeles doar generalul, inerent naturii umane potențialul de a se conecta cu Divinul Biblioteca "Runivers" DESPRE FAKE lõh ¿cero al omenirii Așa cum potențialul general intern al nobiliarii lui Dumnezeu pentru realizarea sa trebuie să treacă mai întâi într-o ispravă morală individuală, tot așa aceasta din urmă, pentru deplinătatea sa, intră inevitabil în mișcarea socială a întregii omeniri, se învecinează într-un fel sau altul, la un moment dat iar în condiţii date, la general procesul divin-uman al istoriei lumii Dacă împărăția lui Dumnezeu este combinația harului lui Dumnezeu cu o persoană, atunci, desigur, nu cu o persoană izolată în egoismul său, ci cu o persoană ca membru viu universal, întreg O astfel de persoană găsește Împărăția lui Dumnezeu nu numai în sine, ci și în fața sa, în cursul și ordinea obiectivă a Revelației, în combinațiile date ale Divinității cu umanitatea trecută și prezentă, precum și în anticiparea ideală a alte combinații mai perfecte în viitor În toate acestea, fără îndoială, există ceva predeterminat, fatal, independent de voința personală a fiecăruia Libertatea individuală este implicit păstrată, căci fiecare este liber să folosească sau să nu folosească pentru sine moștenirea religioasă comună a omenirii, să intre sau să nu intre prin puterea sa vie în creșterea organică a Împărăției lui Dumnezeu cazul nu se limitează la lumea morală subiectivă a fețelor personale, ci are propria sa realitate obiectivă, formele și legile sale universale și se dezvoltă într-un proces istoric complex în care indivizii joacă parțial un rol activ și parțial pasiv De aici și marea semnificație a bisericii vizibile ca instituție formală, simbolizând și într-o oarecare măsură realizând acel tot ecumenic în care indivizii

participă, în care intră, dar care nu este deloc format din suma lor aritmetică, sau masa mecanică În același timp, numai cu natura obiectiv organică a procesului colectiv divin-uman, care presupune și include morala noastră personală Biblioteca "Runivers" Õ VL SOLOVIEV acte, dar nu compuse din ele - numai cu un asemenea caracter supra-personal (deși nu impersonal) al acestui proces este posibil ca brusca (pentru noi) la debutul rezultatelor sale finale, care este afirmată direct de Evanghelie *) Desigur, această bruscă este doar relativă, destul de compatibilă cu creșterea continuă și prestabilită a organismului divin-uman, la fel cum apare o bruscă similară în manifestarea exterioară a momentelor critice pregătite intern cu creșterea pur fizică Un bob umflat și germinat în pământ își aduce deodată vlăstarul la suprafața pământului și tot așa deodată un fruct copt cade pe pământ; în mod similar, cele mai importante faze ale împărăției lui Dumnezeu vin, deși brusc, dar în plinătatea timpului, adică necesare pregătite prin procesul precedent Astfel, această bruscă nu exclude, ci, dimpotrivă, presupune participarea activă a forțelor individuale la creșterea generală a împărăției lui Dumnezeu Astfel, contradicțiile dintre natura interioară și exterioară a Împărăției lui Dumnezeu, dintre treptat și bruscarea realizării ei, care par la o privire superficială, sunt eliminate de la sine cu o adevărată înțelegere a materiei Așa cum există pentru noi, împărăția lui Dumnezeu trebuie să fie propria noastră stare de spirit, și anume starea de unire interioară cu Divinul O astfel de unire și-a atins desăvârșirea individuală în teiul Dumnezeului-om - Hristos; dar imediat s-a dezvăluit ca supra-individual Adevărata unire cu altul nu poate fi doar o stare subiectivă: unirea întregii persoane cu Dumnezeu nu poate fi doar personală Împărăția lui Dumnezeu sau a cerurilor nu poate fi doar un Fapt psihologic: este în primul rând adevărul obiectiv etern al întregii unități pozitive ! *) Ev Mate XXIV, , Compară, pe de altă parte, în același corp ■ Art , ■ Biblioteca "Runivers" DESPRE FAKE lõ? • Acest adevăr este încorporat și în omul natural - în natura socială a vieții sale, în proprietatea universală universală a minții sale - încorporat, dar nerealizat, - nu dat, ci doar dat Plinătatea a tot ceea ce există este perfect unită cu Dumnezeu prin Fiul Omului este un ideal necondiționat, a cărui realizare a început și continuă în istoria lumii, ca o cauză comună, la nivel mondial, a omenirii; inconștient și involuntar toată lumea lucrează la ea, dar a participa la ea, în plus, independent și conștient, este datoria morală și socială a unui creștin luminat Pe această parte, împărăția lui Dumnezeu este formată nu printr-un simplu act de unire a sufletului cu Dumnezeu, ci printr-un proces complex și atotcuprinzător, creșterea și dezvoltarea spiritual-fizică a organismului divin-uman atot-unit în lumea Această creștere, la fel ca orice creștere organică, reprezintă nu numai continuitatea momentelor cantitative (așa cum alții își închipuie grosolan că întregul punct constă în acumularea unei anumite cantități de suflete drepte pentru împărăția cerurilor), ci și separarea gradelor calitative și Forme, dintre care cele mai înalte, deși inferioare sunt neapărat presupuse și pregătite de ei (în ordinea genetică), dar în niciun caz nu pot fi deduse complet din ele și de aceea apar ca ceva nou și minunat *) După ce am stabilit ideea centrală a creștinismului adevărat, putem distinge și denunța cu ușurință diversele comune acum falsifică "Dintre ei, le notăm aici DOAR pe cele mai semnificative și mai dăunătoare ■ ■ III Întrucât venirea Împărăției lui Dumnezeu nu este ca Deus ex machina, ci este condiționată de istoricul mondial *) Dar aceste noi minuni, împreună cu întunericul, sunt și noi revelații, care aruncă lumină

asupra tainelor și tainelor de odinioară Căci din adevăratul punct de vedere teleologic, formele și gradele inferioare le presupun deja ca scop pe cele superioare și, prin urmare, numai odată cu descoperirea acestui scop superior sunt explicate și primesc sens Biblioteca "Runivers" ow Solovyov ■proces divin-uman în care Dumnezeu acționează numai în conjuncție cu omul și prin om, atunci trebuie să recunoaștem ca o falsificare grosolană a creștinismului o asemenea concepție, conform căreia omul are doar un rol pur pasiv în lucrarea lui Dumnezeu, iar întreaga datorie în raport cu împărățiile sunt a lui Dumnezeu, pe de o parte, să ascult cu sclavie de Faptele divine date (în biserica vizibilă) și, pe de altă parte, să aștept inactiv revelația finală viitoare (împărăția slavei), lăsând astfel toate activitățile lor către interese lumești și păgâne, care aici nu sunt în niciun fel legate de lucrarea lui Dumnezeu Pentru plauzibilitate, o astfel de privire se referă la consideraţia că Dumnezeu este totul şi omul nu este nimic Dar această falsă smerenie este, în esență, o răzvrătire împotriva lui Dumnezeu, care a iubit și a mărit omenirea în Hristos, dar creștinii nu trebuie să se despartă de El: "Le-am dat o regiune pentru ca copiii lui Dumnezeu să fie " Fiii ai împărăției sunt liberi și sunt chemați la participarea conștientă și independentă la lucrarea Tatălui Dacă printre ei sunt minori spirituali, atunci acesta este doar un Fap care trebuie luat în considerare, dar nu ridicat la un principiu final și universal ' Acțiunea lui Dumnezeu în adunarea și zidirea împărăției Sale, în creșterea și dezvoltarea organismului divin-uman ■ anchetatorii echivalează contrafacerea menționată mai sus a creștinismului cu descoperirea atotputerniciei lui Dumnezeu în fenomenele naturii și evenimentele vieții lumești Dar în acest fel își denunță minciunile, încurcându-se într-o contradicție internă Dacă ei consideră că este inadmisibil să se amestece activ în soarta împărăției lui Dumnezeu, cum · depind de voia Lui, atunci ei nu ar trebui să se amestece în nicio treabă, căci totul depinde de voia lui Dumnezeu Totuși, ei nu fac asta, ci cu toată energia și entuziasmul lor se ocupă de organizarea a tot felul de treburi lumești, personale, naționale etc De unde această diferență? Biblioteca "Runivers" DESPRE FAKE De ce consideră că este necesar în treburile lor neînsemnate să-l ajute atât de sârguincios pe Dumnezeul atotputernic, dar în marea Sa lucrare nu vor să ajute? Evident, pentru că sunt interesați de acestea, dar nu de asta Aceasta înseamnă că lucrarea lui Dumnezeu nu este lucrarea lor și, prin urmare, ei nu au nimic de-a face cu ea Dar, până la urmă, creștinismul constă doar în faptul că lucrarea lui Dumnezeu a devenit, împreună cu acea lucrare, complet umană Această solidaritate divino-umană este împărăția lui Dumnezeu și vine doar în măsura în care se realizează Evident, acești pseudo-quietiști ne propovăduiesc un creștinism contrafăcut Ei se dăruiesc lui Mamona cu atât mai activ în fapte, cu atât mai pasiv se supun în cuvinte altui Maestru, a cărui sfințenie și măreție le servesc doar ca un pretext plauzibil pentru a nu se gândi la El Acest fals este de obicei legat de negarea oricărei dezvoltări și progrese în religia creștină De la faptul că mulţi evoluţionişti aderă la conceptul unilateral, mecanic al evoluţiei, care exclude acţiunea Forţei Superioare şi orice teleologie, de la faptul că mulţi predicatori ai progresului istoric îl înţeleg ca autoperfecţiune fără limite om fără Dumnezeu și împotriva lui Dumnezeu - de aici se trage în grabă concluzia aparent absurdă că înseși ideile de dezvoltare și progres au un fel de caracter ateist și anti-creștin Între timp, nu numai că nu este așa, ci dimpotrivă - aceste idei sunt în mod specific creștine-\skiya (sau, mai precis, evrei-creștine), ele au fost aduse în

mintea oamenilor doar de profeții lui Israel și de predicatori a Evangheliei Păgânismul, atât oriental, cât și occidental, în expresiile sale cele mai înalte - în budism și în nou llatonism - a plasat perfecțiunea absolută necondiționat în afara procesului istoriei, care pentru ea a reprezentat fie o schimbare fără sfârșit și fără scop a șanselor, fie o trecere treptată la cele mai rele*) Numai creștin (sau *) Aparenta excepție reprezintă acea viziune asupra procesului mondial, pe care o găsim în cartea persană IB/ndegesh Dar acest monument Biblioteca "Runivers" VL SOLOVIEV că aceeași idee - mesianică) despre Împărăția lui Dumnezeu, revelată în mod consecvent în viața omenirii, dă sensul istoriei și determină adevăratul concept de progres Creștinismul oferă umanității nu numai idealul perfecțiunii absolute, ci și calea spre realizarea acestui ideal, prin urmare, este în esență progresivă Prin urmare, orice viziune care neagă acest element progresist în creștinism este o falsificare care ascunde reacția păgână sub numele de creștin Scopul ei, desigur, nu întotdeauna clar realizat, este de a distrage atenția oamenilor de la lucrarea lui Dumnezeu și de a-i stabili în acea realitate rea a lumii, pe care Hristos, care a cucerit lumea, a venit să o desființeze victoria, în orice posibil susținând, trăind acele ordine și instituții lumești care nu au nimic în comun cu împărăția lui Dumnezeu De unde poate veni o astfel de direcție protectoare în creștinismul real, autentic, care este și străin de principii conservatorism, precum și radicalism fundamental? Pe baza religiei creștine, nici păstrarea, nici distrugerea vreunei ordini a lumii, în sine, nu ne poate interesa Dacă ne pasă de albul Împărăției lui Dumnezeu, atunci trebuie să acceptăm ceea ce este demn de a sluji acestei cauze și să respingem ceea ce îi este contrar, călăuzindu-ne nu după criteriul mort al unor isme abstracte, ci (după apostolul Pavel) după criteriul viu al minții lui Hristos, dacă o avem în noi înșine; dar dacă nu o facem, atunci este mai bine pentru noi să nu ne numim creștini De drept, cei care poartă acest nume ar trebui să aibă grijă nu de păstrarea și întărirea cu orice preț a acestor grupuri și Forme sociale în umanitatea lumească, ci, dimpotrivă, de renașterea și transformarea lor în cri- deși conține elemente religioase Zend antice, în întregime se referă la vremuri mai târzii (secolul XII după R X-)> și, evident, sugerează o influență puternică a ideilor creștine ' Biblioteca "Runivers" DESPRE FAKE S spiritul stanelor (în măsura în care sunt capabili de aceasta), - despre adevărata introducere a lor în limitele împărăției lui Dumnezeu · ■ Deci, ideea Împărăției lui Dumnezeu ne conduce în mod necesar [(mă refer la fiecare creștin conștient și sincer) la datoria de a acționa - în limitele chemării cuiva - niya - pentru realizarea începuturilor creștine în viața colectivă a omenirii, juk transformarea "în spiritul celui mai înalt" "Adevărul al tuturor relațiilor noastre sociale" ^ sau "m-Ti, - adică ne conduce la politica crestina Aici ne confruntăm cu o nouă contrafacere a creștinismului, sau mai bine zis, cu o nouă modificare aceeași reacție anti-creștină deghizată "Politica creștină, spun ei, este o contradictio in ad-jecto, nu poate exista nimic în comun între creștinism și politică: Împărăția mea nu este din această lume etc , etc Din faptul că împărăția lui Hristos nu este al acestei lumi, nu rezultă în niciun fel că nu poate acționa în lume, nu poate lua în stăpânire și guverna lumea Altfel ar trebui afirmă că, deoarece puterea autocratică nu este de la popor (ci din harul lui Dumnezeu), ea nu poate guverna poporul Conform unei logici sănătoase, dimpotrivă, tocmai din faptul că împărăția lui Hristos nu este a lumii, ci de sus, rezultă că are dreptul să stăpânească și să stăpânească lumea Unul din două

lucruri: fie societățile care se autointitulează creștine trebuie să renunțe la acest nume, fie trebuie să-și recunoască datoria de a-și armoniza toate aspectele politice și sociale relații noi cu principiile creștine, adică introducerea lor în actuala împărăție a lui Dumnezeu - și în asta constă adevărata politică creștină Dacă, după cum susțin susținătorii individualismului pseudo-creștin, toate formele politice și sociale sunt străine "sau chiar contrare creștinismului, atunci rezultă direct că adevărații creștini trebuie să trăiască în afara tuturor formelor politice și sociale Dar aceasta este o absurditate evidentă, expusă prin propria lor viață și activitate yu Și dacă, pe de o parte, este imposibil să desființezi public Biblioteca "Runivers" C Z■ VL SOLOVIEV și forme politice de viață (ceea ce ar echivala cu desființarea omului însuși, ca ființă socială și politică), și, pe de altă parte, este indubitabil că aceste Forme în realitatea lor dată nu corespund de departe principiilor creștine, ele sunt departe de a fi introduse în împărăția lui Dumnezeu De aici urmează direct sarcina politicii creștine: a desăvârși, a înălța aceste Forme, a le restabili în Împărăția lui Dumnezeu Adevărat, politica creștină a fost foarte abuzată și abuzată Împărăția lui Dumnezeu pe pământ a fost și este prezentată ca o colecție de oameni care recunosc verbal anumite dogme Recent, un susținător al acestui creștinism (din nou evident contrafăcut) a declarat în presă că este imposibil să avem părtășie cu "liberalii" pe motiv că ei se presupune că "nu-L mărturisesc pe Iisus Hristos în trup care a venit", după cum spune Sf cere apostolul Ioan teolog Pe ce bază nu se cunoaște această afirmație Cunosc conservatori înfocați care sunt foarte străini de orice mărturisire a lui Hristos și cunosc liberali cărora nu li se poate reproșa așa ceva Dar nu acesta este ideea Evident, zelotul nostru al credinței nu a recurs la timp la autoritatea Sfântului Ioan Teologul Textul citat, așa cum este bine cunoscut de oricine s-a ocupat de acest subiect, este îndreptat împotriva erorii apărute în acel moment a docetilor, care au recunoscut natura supranaturală a lui Hristos, dar au negat întruparea Sa actuală, care a văzut în trupul său înfăţişarea şi în personalitatea sa istorică doar o fantomă Această opinie falsă a devenit ulterior foarte înrădăcinată și s-a răspândit în diferite secte gnostice Dar spun cu cea mai mare hotărâre că nu cunosc niciun liberal care să fie în vreun fel vinovat de această eroare docetică Desigur, textul din Ioan Teologul, ca orice cuvânt al Sfintei Scripturi, are și un "sens general dincolo de sensul său istoric direct sens Dar chiar și aici este îndreptat nu împotriva liberalilor, ci doar împotriva susținătorilor acestei sub- Biblioteca "Runivers" DESPRE FAKE creștinismul real, care se reduce la o credință moartă, pe de o parte, și la o vorbă ipocrită despre sfințenia personală și mântuirea personală a sufletului, pe de altă parte La urma urmei, ei sunt cei care, separând toate sarcinile omenești de Duhul lui Hristos, neagă toată puterea întrupării Sale, care a avut loc nu pentru el, ci pentru omenire Reducând creștinismul la o dogmă abstractă, negând realizarea lui în viața socială și politică, ei arată clar că nu mărturisesc înzestrarea lui Hristos care a venit în trup și, prin urmare, sunt supuși anatemei apostolice, pe care unul dintre ei și-a amintit-o atât de neglijent În orice caz, Apostolul Iubirii nu putea reduce tot creștinismul la o credință moartă; el, bineînțeles, el cunoștea adevărul pe care colegul său Iacov îl exprima atât de bine: demonii cred și tremură Într-adevăr, o alianță cu liberalii nu este la fel de periculoasă ca o alianță cu demonii Același publicist a întrebat solemn: "ce învață Vladimir Solovyov?" La aceasta pot răspunde scurt și sigur: nu am nicio învățătură a mea; •

prin datoria cuiva din diferite părți, în diferite Forme și cu diferite ocazii de a afla ideea principală a creștinismului - ideea împărăției lui Dumnezeu ca plinătate a vieții umane, nu numai individuală, ci și socială și politică, reunită prin Hristos cu plinătatea Divinului; iar în ceea ce privește celelalte uniuni, evit cu siguranță doar unirea cu demonii care cred și tremură / Vladimir Solovyov ' Biblioteca "Runivers" Biblioteca "Runivers " SCOALA SPECIALA Biblioteca "Runivers" Biblioteca "Runivers " Ontologia lui Hegel *) Συμπαντρί δε είναι λέγουσι νουν και φρονησιν Diogen Laert IX, Dacă o persoană care gândește nu ar trebui să lase o singură doctrină filosofică fără un studiu amănunțit, atunci filosofia lui Hegel în prezent necesită o analiză savantă, în principal înaintea altor sisteme filozofice Este nevoie de o astfel de analiză doar pentru că este o filozofie modernă Orice altă filozofie are deja propria sa evaluare mai mult sau mai puțin adevărată și mai mult sau mai puțin completă în filosofia care urmează Prin urmare, o nouă filozofie este de obicei *) H P Gilyarov-Platonov (|i y) a scris raționamentul propus în ca teză de master Dar dl Filaret a văzut în ea un "spirit filosofic" pe care a considerat că este de datoria lui să-l suprime, iar susținerea disertației nu era permisă Ulterior, H P , după cei care l-au cunoscut îndeaproape, a tradus tot Hegelul, dar traducerea a ars într-un foc Scrisori curioase de la H P Gilyarov-Platonov (Rusk-Arkh/ , , p -), unde vorbește despre relația sa cu slavofilii și despre episodul menționat mai sus cu disertația sa Din aceleași scrisori reiese clar că de mai multe ori a respins propunerile de ocupare a catedrei de filosofie la una sau alta universitate Cititorului i se oferă prima jumătate a disertației, deoarece a doua fusese deja publicată cu unele completări de către H însuși P v "Rus Bes u (, KH· , pp -) sub titlul: "Mișcarea raționalistă a filozofiei timpurilor noi"* La tipărirea jumătății propuse de disertație, care prezintă un interes istoric incontestabil, au fost eliminate unele arhaisme și au fost corectate erori evidente ale scribalilor h Biblioteca "Runivers" H P GILYAROV-PLATONOV se pare că observă în primele sisteme o soluţie nesatisfăcătoare a întrebărilor filosofice Dacă ea însăși le rezolvă nu cu o mai mare satisfacție, ea, cel puțin, întotdeauna ghicește corect cutare sau cutare punct slab al filozofiei precedente: propria ei nesatisfăcătoare, la rândul ei, provoacă propria critică Dar filosofia modernă, precum cea a lui Hegel acum, nu are "după" propriu; indicând nesatisfăcătoarea vechiului, ea însăși stă neatinsă în toată prospețimea ei; admiratorii ei, pe care filosofia modernă îi are întotdeauna mai mult decât oricare alta, sunt atât de mai fierbinți și mai numeroși, încât slăbiciunea părții opuse este mult mai convexă în ea decât a ei; Astfel, filosofia modernă încă așteaptă apariția, dacă nu a unei noi filozofii, atunci cel puțin a vechilor convingeri, să iasă în față cu o armă îndreptată tocmai împotriva ei și, prin aceasta, să-și arate fie propria netemeinicie, fie nesatisfăcătoarea ei Cu toate acestea, filosofia lui Hegel dobândește o prioritate față de alte sisteme, dreptul la atenția noastră nu numai prin știrile sale, ci prin meritele sale pozitive Nu aparține acelor noutăți care nu fac decât să distrugă vechiul, fără a prezenta, în locul lui, ceva demn de atenție În acest sens, ea nu seamănă deloc cu filozofarea enciclopediștilor din secolul trecut, care a avut un caracter pur negativ și a cărui critică la vremea lui era necesară doar ca o apărare împotriva unei noutăți negative și nu ca o infirmare sau apărarea unei opinii pozitive Sistemul lui Hegel este de așa natură încât istoria filosofiei moderne nu reprezintă încă un altul care să unească în egală măsură unitatea și comprehensiunea începutului

cu cercetarea rotundă Ca să nu mai vorbim despre Bacon, Descartes, Malebranche și Locke, ale căror scrieri sunt lipsite chiar și de o simplă integritate sistematică și pot fi numite mai degrabă filosofare decât filozofie, Spinoza, care pentru metoda sa geometrică a fost considerat cândva un model de sistematism și și-a privat filosofia de caracterul unei unităţi stricte prin însuşi faptul că a permis în ea mai mult de o presupunere Biblioteca "Runivers" ONTOLOGIA LUI HEGEL, zhenie, ca adevăr (axiomat) evident, de nedemonstrat În Germania însăși, căreia îi aparține preeminent, în timpurile moderne, onoarea elaborării sistematice a filosofiei, niciun sistem nu se poate, în aceste privințe, să se ceartă cu sistemul lui Hegel Oricât de versatil a fost talentul personal al lui Leibniz, filosofia sa, scrisă în cea mai mare parte fragmentat, nu reprezintă rotunjimea și completitudinea pe care le vedem la Hegel În sistemul lui Hegel, sfârșitul se contopește cu începutul: urcând de la ființa concretă la esențe pure, acest filozof nu se oprește în dezvoltarea conceptelor până nu ajunge la aceeași ființă concretă de la care a început Oricât de mult a încercat să livreze unitatea filozofiei lui Kant printr-o delimitare precisă a forțelor spirituale și căutarea unor forme experimentale de cunoaștere anterioare, dar în filosofia sa nu există încă un astfel de început de la care totul să se dezvolte unul după altul El furnizează, de exemplu, patru categorii, dar nu au un astfel de început de legătură, unic, în care ar sta la baza pentru care urmează una după alta în aceasta, și nu în altă ordine Se poate spune despre filosofia sa în cuvintele lui Hegel că în ea o tranziție se face numai prin astfel de fraze: "capitolul doi", sau: "acum mergem mai departe", și așa mai departe *) Hegel, dimpotrivă, nu a acceptat doar un principiu din care se nasc toate celelalte dar, strict vorbind, chiar acest început este singurul conținut al filozofiei sale, el însuși este acel alt lucru care se naște din el Dacă Fichte, în învățătura sa științifică (Wìssen-schaftslehre), a luat un "eu" drept început, atunci filosofia sa, deja prin această unitate, ar fi trebuit să-și piardă orice speranță de universalitate Întregul conținut al existentului nu putea intra în cadrul îngust al individului "eu"; multe lucruri trebuie neapărat să stea în afara lui, de parcă nu ar exista deloc Filosofia hegeliană, pe de altă parte, îmbrățișează totul: și-a luat asupra sa osteneala de a deriva de la originea ei - bazele artei, mișcarea istoriei și esența celei mai deschise religii În aceste privințe, Hegel are un avantaj chiar și față de Schelling, de la care a împrumutat ideea principală a filozofiei sale Dacă Schelling deține primul *) Wissenschaít der Logik, partea I, Berlin , p * Biblioteca "Runivers" N P GILYAROV-PLATONOV Gând , atunci Hegel aparține invenției metodei originale, care dă sistemului său aspectul de știință adevărată, și nu de fantasmagorie goală Adevărat, în timpurile moderne Schelling a încercat să-și prezinte filosofia într-o metodă nouă, mai bună Dar chiar aceste schimbări în sistem, această nemulțumire constantă cu fiecare schimbare și, cu toate acestea, dorința încăpățânată de a continua să reconstruiască pe vechea fundație, nu pot decât să sugereze că Hegel a rămas mai fidel principiilor primului inventator decât a fost el la a lui Un fenomen atât de strălucit în lumea filozofică, așa cum filosofia lui Hegel apare din exterior, obligă în mod natural să pătrundă mai adânc în însăși esența ei Se pune întrebarea: realizează, într-adevăr, această filozofie tot ceea ce taxonomiștii au visat vreodată și, într-o formă atât de strălucitoare, concluzionează ceea ce este cel mai drag filozofiei - adevăratul conținut? Sau este doar o suflare a minții, o reconciliere forțată a ireconciliabilului, o

clădire a științei construită pentru a fi pe placul formalismului gol, în detrimentul adevărului și chiar, poate, în detrimentul acestui formalism arhitectonic? Indiferența față de această întrebare este indiferență față de adevăr Pentru rezolvarea acestei întrebări, o analiză detaliată a întregii filozofii a lui Hegel este de prisos Filosofia este suficient de evaluată prin derivarea unora dintre propozițiile sale esențiale și fundamentale și, deoarece o astfel de derivare este de obicei căutată în ontologie, este suficient să luăm în considerare doar ontologia lui Hegel Acesta este subiectul prezentului studiu Totuși, dacă, pe de o parte, o analiză științifică a filosofiei hegeliene și, în special, a ontologiei, pare necesară, atunci, pe de altă parte, se dovedește a fi la fel de dificilă, dacă nu imposibilă Aceasta ne conduce la considerații care, atunci când avem de-a face cu alte filozofii, sunt complet de prisos, dar capătă aici caracterul unei necesități esențiale Într-o analiză cu adevărat învățată (wissenschaftlich) a filozofiei, de obicei, se ia în considerare mai întâi dacă acele principii sunt adevărate, de la pe care ea își deduce propozițiile, apoi se uită la derivarea în sine, dacă este fidelă propriilor sale principii; și în sfârșit, uitându-mă la fie că începuturile sunt adevărate sau false și dacă derivarea lor este adevărată sau falsă, judecata finală este deja pronunțată asupra adevărului sau falsității înseși rezultatelor Biblioteca "Runivers" ONTOLOGIA LUI HEGEL tov Dar o astfel de metodă de investigare nu este cu siguranță aplicabilă în cazul de față Hegel nu are de fapt ceea ce Noi numim începutul (Princip), adică o poziție generală, care, bazată pe experiență sau conștiință de sine, ar servi drept suport pentru toate gândurile private; nu are ceea ce numim de obicei rezultat Pentru el, toată filosofia este doar derivație, care începe de la sine, se dezvoltă și se termină pe ea însăși și prin ea însăși Dacă, împotriva unui asemenea mod de expunere, observăm din prima dată că filosofia trebuie să se bazeze pe ceva, și nu pe ea însăși, atunci observația noastră nu va avea forță Căci filosofia luată în considerare, la rândul ei, ne va observa ea însăși că un astfel de mod de prezentare este cu adevărat filozofic; că în filozofie conţinutul însuşi trebuie să fie un început absolut, imediat**), şi trebuie să fie un cerc şi chiar un cerc de cercuri ***) Critica va avea la fel de puțină putere dacă, din lipsă de începuturi, va analiza separat toate aceste propoziții-rezultate ale derivației ontologice, ca propoziții independente Sistemul luat în considerare ne va observa din nou că propozițiile sale își găsesc justificarea doar în dezvoltarea lor, în necesitatea cu care una dintre ele decurge din cealaltă ****) Astfel, în ambele cazuri, critica va fi tragerea din țintă, demonstrarea adevărului, având forță doar pentru cei care sunt deja convinși de ea, dar în niciun fel nu servind la justificarea sau infirmarea filozofiei în cauză în sine După aceea, ar fi lăsat criticului ontologiei hegeliene, după propria sa dorință, să urmărească pas cu pas dezvoltarea acesteia în ordinea în care urmează și să observe dacă în ea se respectă o succesiune strictă Dar chiar și acest mod de acțiune, oricât de mult promite aparent succes, nu poate servi nici ca o apărare, nici ca o infirmare a ontologiei luate în considerare Filosofia hegeliană, chiar la începutul ei *) Ibid , p ♦*) Ibid , p Cf de asemenea partea , p s ***) Ibid , partea a III-a, p Cf Sàmmtliche Werke, VI, ·, și Logik, Berlin, , partea i, pp boss ****) Phãnomenologie des Geistes, Berlin, , p , s Vezi, de asemenea, Logik, partea I, p Biblioteca "Runivers" n P GILYAROV-PLATONOV a mânca, mult, presupune deja ceea ce se deduce doar la sfârşitul ei: acest lucru trebuie să fie relevat din însuşi faptul că constituie un "cerc de

cercuri" Cea mai nou inventată metodă dialectică prin care își începe și își continuă dezvoltarea, însuși conceptul de filozofie, este explicată doar în ultimul capitol al logicii*) Criticul, în mod necesar, devine jenat Dacă vrea să urmărească pas cu pas dezvoltarea conceptelor ontologice, atunci trebuie să fie de la bun început să se declare de acord cu noua metodă și să vadă dacă nu se schimbă; sau - să o respingă și să încerce dacă conceptele ontologice derivate prin metoda nouă pot fi derivate prin metoda obișnuită Dar în primul caz, criticul, care și-a dat osteneala să examineze soliditatea filozofiilor, va acționa el însuși la primul pas fără niciun motiv Încă neștiind și neavând dreptul de a ști dacă această metodă se va deduce de la sine, el este deja de acord cu ea și, prin urmare, deja, fără nicio investigație, este de acord, poate, cu punctul cel mai esențial al filozofiei luate în considerare Și acest lucru este cu atât mai adevărat cu cât, potrivit lui Hegel însuși, metoda lui este cununa întregii filozofii - nu este o formă de cunoaștere, dar în sine este adevăratul conținut și sufletul oricărui conținut Într-un alt caz, dacă criticul judecă derivarea în raport cu metoda obișnuită, critica lui va fi din nou valabilă doar pentru "propria lor" Filosofia luată în considerare va avea în continuare dreptul să spună: "Avem dreptate! ne-a judecat după legi străine! Simțind toate aceste dificultăți, unii critici care nu erau de acord cu convingerile lui Hegel au încercat să găsească, pentru a-l infirma, un punct asupra căruia atât el, cât și ei să fie deopotrivă de acord Acceptând acest punct ca criteriu, ei au arătat apoi dezacord cu celelalte prevederi ale filosofiei lui Hegel Dar acesta este cel mai mizerabil mod de a discuta despre filozofia hegeliană Astfel de critici iau în considerare de obicei Creștinismul este un astfel de punct în care convingerile lor sunt de acord cu ale lui Hegel, dar ei uită că Hegel acceptă adevărul creștinismului, dar nu în totalitate, ci doar într-un anumit grad de educație spirituală Numind creștinismul o religie absolută, el furnizează în capitolul următor cunoștințele absolute despre cum ♦) Ibid , partea , p - Biblioteca "Runivers" ONTOLOGIA LUI HEGEL adevăr nou, în care adevărul creștinismului trebuie dizolvat) O astfel de critică nu numai că nu îl respinge pe Hegel, nici măcar nu se apără, pentru că nu numai că nu intră în adevărul adversarului, dar nici nu încearcă să găsească temeiuri pentru propria sa opinie, ci o pune fără sprijin, ca și cum deja recunoscut de adversar Chiar servește într-un fel la apărarea filozofiei hegeliene După ce a pus în aparență acordul criticii asupra uneia dintre pozițiile sale, această filozofie o poate indica ca pe un exemplu viu al unei conștiințe care nu s-a ridicat încă la cunoaștere absolută Și este imposibil să găsim în întreaga filozofie a lui Hegel un singur punct care să fie de acord cu opiniile filozofiei creștine; dacă găsim unul, acesta nu va avea suficientă generalitate pentru a servi drept criteriu Tot ceea ce am infirma această filozofie, toate acestea au fost deja explicate acolo și explicate în așa fel încât să fie benefic pentru ea Însăși legile gândirii la care ne-am referi, sensul general, însuși conceptul de filozofie - toate acestea sunt acceptate acolo într-un sens diferit Și la toate obiecțiile ridicate din afară, ea se va încăpățâna să răspundă că se justifică După toate acestea, criticul devine evident aproape în aceeași relație cu filozofia hegeliană în care realistul este cu scepticul pur Oricât de evidentă ar fi falsitatea acestei din urmă opinii, ea nu poate fi infirmată fără a include cercul în propria sa demonstrație (circulus in probando) Fără să vrea, trebuie fie să se limiteze la un simplu "nu", fie să folosească un fel de sofism, duh, dar, în orice caz, incorect

din punct de vedere logic *) **) Dar nici măcar un astfel de sofism nu poate fi folosit în analiza ontologiei hegeliene, deoarece aceasta nu este o singură propoziție, ci o serie întreagă a acestora și, în consecință, aceeași serie de sofisme trebuie puse împotriva lor Dacă ultimul mod de a discuta filozofia hegeliană se dovedește a fi nesatisfăcător, atunci prin necesitate *) Phãnomenologie, p - , s **) Așa este faimosul "cogito, ergo sum" Desigur, este perfect adevărat că gândirea îmi mărturisește ființa mea; dar adevărul este că scepticul, în timp ce respinge ființa, desigur, respinge astfel și gândirea și, prin urmare, dovezile de a fi gândind nu pot fi numite în niciun caz absolut corecte Biblioteca "Runivers" H P HILYAROV-PLATONOV din nou revenim la prima metodă, deja respinsă Nu există în filosofia lui Hegel acele principii pe care, la prima vedere, nu le-am găsit în ea - principii, dacă nu direct postulate, atunci cel puțin presupuse? Nu este acest sistem doar o șmecherie inteligentă, conform căreia merită să fii de acord doar cu primul pas al lui, pentru ca ulterior să nu mai ai dreptul să te întorci și să spui că nu dă adevărul promis? Sau, cel puțin, dacă ea însăși este înșelată asigurându-se pe ea și pe ceilalți că a ajuns la începuturile ei abia la sfârșitul ei? Lasă-o să spună că ar trebui să fie așa - o întrebăm dacă a devenit și poate fi ceea ce crede că ar trebui să fie? În primul rând, observăm că sistemul pe care îl avem în vedere, dacă nu dorește să recunoască înaintea lui un început în sensul fundamentelor (Princip), trebuie totuși să fie de acord, și să fie cu adevărat de acord, că are un început, la cel puțin în sensul de întreprindere (Anfang, initium) Cu toată circularitatea sa, totuși, ea nu este altceva decât o derivare sau un proces succesiv de concepte și, în consecință, cercul său este doar întoarcerea unei linii la punctul său de plecare și deloc o astfel de izolare precum, de exemplu, o roată sau un cerc geometric reprezintă pentru noi De îndată ce filosofia are un început, atunci acest început, desigur, nu mai este nimic pur, ci are un conținut determinat, deși Hegel încearcă să demonstreze că începutul științei sale este "nedeterminarea și golul perfect" *) Nimic altceva decât un început este încă imaginabil când este vorba de un început în sens obiectiv, adică despre începutul lucrurilor în sine; și chiar și acolo ea poate fi de fapt reprezentată doar ca limită a începutului, și nu ca chiar începutul Dar când vine vorba de știință, atunci începutul ei nu poate fi pur neant, pentru însuși motivul că nu este doar un început, ci tocmai începutul științei: chiar acest lucru constituie deja conținutul său definit, că este tocmai începutul ştiinţă Prin urmare, dacă știința a început cu adevărat cu neant sau, dacă doriți, fiind egală cu neant, așa cum o face ontologia pe care o luăm în considerare, atunci acest neant nu va fi deloc un nimic perfect, sau pur și simplu nimic, ci nimic, așa cum deja proprietatea a științei, adică a neantului nu prin nimic în sine, ci *) Logik, partea I-I, pagina "· Biblioteca "Runivers" ONTOLOGIA LUI HEGEL un concept de nimic, un concept complet gol, desigur, dar totuși un concept - ceva și nu nimic Neantul real, pur este evaziv pentru știință, inexprimabil și inimaginabil, pentru că de îndată ce vorbim despre el sau îl reprezentăm, atunci va exista deja o idee despre nimic și, în consecință, ceva și nu nimic Chiar dacă știința ne-a spus că începe cu nimic, adică un astfel de gol, care nici măcar nu este un concept, atunci acestea ar fi cuvinte goale fără nici un sens Începutul într-un asemenea caz ar fi din nou nu acest nimic pe care știința s-ar pune în frunte, ci ceva care i-a urmat, ceva; nimic, acest neant pur ar însemna aici același lucru cu zero pus înaintea unu, adică, nu ar însemna nimic *) Deci, în orice caz, oricare ar fi începutul științei,

începutul ei trebuie să aibă un conținut determinat, chiar dacă acest conținut constă doar în faptul că este un concept; cu alte cuvinte, primul concept de știință presupune în mod necesar existența altor concepte, fără de care propria sa existență este imposibilă Pentru a fi pe deplin convinși de tot ce s-a spus mai sus, merită să aruncăm cea mai superficială privire asupra sistemului pe care îl luăm în considerare: acolo vom descoperi imediat că toate părțile sale care au avut sau au pretenția de a fi primele, cumva: fenomenologia , logica și prima parte a enciclopediei - împovărată cu multe prefețe, introduceri și concepte preliminare Toate aceste prefețe și introduceri, în conștiința filozofului însuși, stau în afara științei însăși și nu sunt altceva decât asigurări preconcepute, adică ele dezvăluie în avans științei ceea ce mai târziu va fi dedus și explicat în sistemul însuși Întrebarea este, pentru ce este? De ce să explic ceea ce va fi explicat în locul lui? Desigur, deci, că, necunoscând aceste concepte preliminare, cititorul ei nu poate intra în știință însăși și, în consecință, filozoful însuși nu ar putea începe să o construiască Deci, dacă în știință există presupuneri care constituie condițiile necesare existenței sale, atunci avem tot dreptul *) În alte limbi, acest lucru este exprimat foarte bine Acolo este imposibil să exprim ființa neantului fără a spune chiar prin această expresie că ea nu există deloc Nichts ist, nihil est, ου&έν εση - înseamnă în același timp că "nimic este", și împreună că "nimic este" Biblioteca "Runivers" EL P GILYAROV-PLATONOV consideră-le ca fundamente ale acestei științe, tocmai pentru că aceste presupuneri sunt date înaintea tuturor celorlalte concepte Este adevărat că și aici Hegel, parcă cu intenție, vrea să obstrucționeze privirea critică a criticului, tocmai pentru că el numește cele două părți ale științei sale în mod egal prima Publicându-și fenomenologia spiritului înaintea altor părți ale filosofiei, el părea să fi arătat deja că aceasta era prima parte a sistemului său El a confirmat acest lucru și în logică, spunând că este rezultatul cercetărilor fenomenologice Dar, ulterior, în enciclopedia sa și în logica însăși, el stabilește ființa pură drept adevăratul început, adică începutul logicii Părea că vrea să-și lase singur, pentru orice eventualitate, scuza că primul concept al fiecăreia dintre părțile filozofiei sale, oricare ar fi să o luăm, este rezultatul direct al unei alte părți a aceleiași științe Dar cu această momeală, dacă într-adevăr a fost o momeală, se poate prinde doar pe unul care ar fi atent doar la o parte a filosofiei, fără să întrebe de cealaltă - care, de exemplu, în analiza logicii sale, nu ar vrea să știe există în afară de ea și exact în ce relație se află fenomenologia cu ea? Dar dacă îmbrățișăm toate părțile filozofiei dintr-o privire și o întrebăm pe care dintre părți o recunoaște mai întâi, una sau alta, atunci, desigur, nu poate spune în același timp că logica este rezultatul fenomenologiei, ci fenomenologiei , la rândul ei, presupune deja logica A spune acest lucru ar însemna a afirma că un lucru există înaintea lui însuși și chiar înainte de unde provine, altfel ar însemna o absurditate completă Deci, putem presupune că, plasând logica ca știință primară, filosoful a abandonat deja prima dovadă că prima parte a filozofiei sale este fenomenologia; și, în consecință, putem considera cu siguranță conținutul cu care apare începutul logicii, ca ceva mai întâi, dat înaintea oricărei științe, sau ca pură presupunere Pentru aceasta suntem într-un fel împuterniciți de însuși Egel, care, vorbind despre începutul științei, admite că "principiul trebuie să fie împreună și începutul (Anfang), iar ceea ce constituie priais pentru gândire trebuie să fie primul și în cursul gândirii" *) *) Ibid , p

Biblioteca "Runivers" ONTOLOGIA LUI HEGEL I Astfel, prima noastră întrebare va fi: cu ce conținut specific este începutul logicii? Și atunci, pe ce bază îl definește ea în acest fel și nu altfel și este suficient acest motiv? - Aici ne servește avantajul că acest presupus conținut, prin însuși faptul că este presupus, se află în afara științei însăși și, în consecință o putem analiza fără să ne stânjenim câtuşi de puţin prin metoda dialectică; cu atât mai mult cu cât prefeţele şi introducerile lui Hegel, unde aceste presupuneri sunt exprimate în cea mai mare parte, nu sunt prezentate prin această metodă dialectică, ci sunt, după spusele filosofului însuşi, simple rezonanţe *) II După ce am discutat ipotezele științifice ale sistemului hegelian, putem acum să trecem cu siguranță la analiza însăși derivației conceptelor ontologice și să ne gândim dacă această dialectică este adevărată atât pentru ea însăși, cât și pentru ipotezele sale fundamentale Și acest lucru ne va fi cu atât mai ușor, cu cât ontologia lui Hegel, conform propriei sale mărturii, este cuprinsă în logica sa **), și, în consecință, ne este posibilă o trecere directă de la presupuneri la derivarea însăși III După aceea, fără să ne mai temem de reproșuri pentru "a judeca după legile străine", vom avea tot dreptul să considerăm conceptele ontologice ale lui Hegel în separarea lor, nu ca momente de dezvoltare dialectică, ci ca ipoteze independente, și să pronunțăm o judecată asupra validității lor sau insolvența nu pe baza coerenței sau inconsecvenței proprii, interne, ci pe baza fidelității sau infidelității lor față de principiile pe care le recunoaștem drept adevărate Metoda propusă dă speranță de a-și atinge scopul, deoarece scara de verificare a pozițiilor filosofice nu ia principii străine filozofiei luate în considerare și nu vreun punct anume al acesteia, ci chiar fundamentele pe care crede că se sprijină Desigur, are și dezavantajele sale, deoarece criticul lui Tegel are de-a face cu un adversar genial care mai mult sau mai puțin prevede și previne toate obiecțiile posibile împotriva sistemului său *) Ibid , **) Ibid , Biblioteca "Runivers" N P GILYAROV-PLATONOV Subiecte Dar cercetările anterioare ne-au arătat deja că acesta este singurul mod științific posibil de a discuta despre filosofia hegeliană în general și ontologia în special Cu ce presupus conținut este începutul logicii? Și este legală această presupunere? Nu este nevoie de multă perspicacitate pentru a răspunde la prima dintre întrebările de mai sus În primul rând, în introducere s-a dezvăluit deja că orice început al științei, oricât de gol ar fi, are întotdeauna deja în sine acel conținut definit, că este tocmai începutul științei În al doilea rând, știm că Hegel însuși nu oferă primului său concept absolut niciun conținut și îl consideră egal cu nimicul și chiar identic cu acesta De aici este ușor de înțeles că primul concept al logicii hegeliene, sau conceptul de ființă pură, are un conținut definit în sine, că, în primul rând, aparține filosofiei și, în al doilea rând, că servește tocmai drept începutul său, adică , că din ea, într-un fel sau altul, se nasc toate celelalte concepte ale filozofiei și, în al treilea rând, și în cele din urmă, că este un gol și un neant perfect Cu alte cuvinte, în ființă pură, Hegel presupune conceptul de filozofie, conceptul de metodă filosofică și conceptul de neant Pentru o dezvăluire cât mai clară a tuturor acestor presupuneri, este evident necesar să explicăm care este, după Hegel, particularitatea filosofiei și particularitatea metodei filosofice Nu avem nevoie să dezvăluim conceptul de nimic din simplul motiv că, deoarece nu este nimic, nu este nimic de spus despre el, cu excepția faptului că nu este nimic Dacă nu vrem să spargem consistența în modul de prezentare, atunci este

destul de dificil să oferim un concept definit de filozofie în sensul lui Hegel, fără a spune un cuvânt despre însăși derivarea acestei științe, iar această dificultate a fost recunoscută , și chiar de mai multe ori, prin filozofia însăși pe care o analizăm *) Dificultatea aici constă tocmai în faptul că filosofia, după Hegel, este rezultatul final al tuturor cercetărilor filosofice și, mai mult, în așa fel încât conceptul de filozofie să includă, ca conținut sau ca elemente, toate conceptele , oricare ar fi *) Ibid Phãnomenologie , Biblioteca "Runivers" ONTOLOGIA LUI HEGEL a condus în lunga sa călătorie, de la primul până la ultimul Este evident, așadar, că pentru a da o idee despre filozofie, este necesar mai întâi să o expunem în mod corespunzător în derivarea ei efectivă; între timp, avem nevoie de un mod complet opus de a acționa Adevărat, pe baza a tot ceea ce s-a spus în introducere, avem tot dreptul să presupunem că, pe lângă derivarea științei în sine, există și alte motive pentru care Hegel a acceptat acest concept și nu un alt concept de filozofie, un proces diferit prin care acest conceptul sa format în gândirea lui -dar nu avem acum să cunoaștem aceste temeiuri Să-şi caute propria ma- doar acest concept cel mai dorit de filozofie poate servi drept sediu; și, în consecință, dacă ar fi să expunem aici dinainte acest alt proces, ar trebui să găsim necunoscutul prin intermediul unui alt necunoscut, ceea ce ar fi o contradicție cu totul nerezonabilă Deci, ceea ce putem spune dinainte despre filozofie este doar cel mai general, și anume, ceea ce Hegel însuși expune în Introducerea sa în logică *) În acest scop, desigur, nu este suficient să spunem doar că filosofia este cunoaștere, căci există și cunoaștere nefilosofică Filosofia, adevărata filozofie sau perspicacitatea absolută, după Hegel, are particularitatea cunoașterii nefilosoficului, că trebuie să cucerească și să distrugă toate contrariile, pe care orice altă conștiință se prezintă ca fiind opuse Pentru a înțelege acest lucru, trebuie să ne amintim că lumea ne apare și este de obicei înțeleasă de noi ca o colecție de nenumărate mulțimi de ființe separate care se raportează între ele, ca opus față de opusul ei sau, cel puțin, ca alta la celălalt al său (alter alterius) Astfel, în primul rând, conștiința se distinge de obiectul său și consideră că obiectul există separat și independent de cunoaștere; mai departe, ca însuși obiectul cunoașterii înainte *) Hegel expune în detaliu conceptul de filozofie în concepte preliminare (Vorbegriffe) la enciclopedia sa, dar nu există nicio modalitate de a le prezenta aici, deoarece, datorită însuși detaliului său, acest concept spune o mulțime de lucruri care nu pot fi înțelese deloc fără să-l citești singur Științe Cuvintele, de exemplu, gândire, adevăr, spirit etc , sunt definite nu după sensul general, ci după conceptele filozofiei moderne Biblioteca "Runivers" N P GILYAROV-PLATONOV ne este prezentată de o mulțime nenumărată de lucruri separate, așa că înțelegem cunoașterea însăși ca o mulțime nenumărată a celor care cunosc e Filosofia, acum, pentru a deveni adevărată filozofie sau înțelegere absolută, trebuie să se elibereze de toate aceste opuse în conștiință și cunoaște totul ca unul și în esență identic În primul rând, ea este cea care trebuie să distrugă prima scindare a conștiinței sau separarea eului cunoscător de obiect, adică trebuie să cred că lumea exterioară este aceeași cu eul cunoscător, că îmi aparține ca creație proprie Într-un cuvânt, filosofia trebuie să fie în esență conștiința de sine În același mod, nu trebuie să vadă contrarii nici în sine, nici în obiectele înseși Pentru a ajunge la viziunea absolută, eu, acest I separat, trebuie să renunțe la individualitatea sa și să se ridice deasupra a tot ceea ce poate fi conceput separat Petru, de exemplu, trebuie să uite că el este

Petru, că este rus, că aparține secolului al XIX-lea și așa mai departe - într-un cuvânt, mint și uit tot ce avea cel puțin o diferență în eu însumi sau în afara mea, uită că sunt eu, chiar uită că întreaga lume îmi aparține, că sunt conștiința de sine*) În acest moment, evident, mă voi prezenta ca fiind complet gol, indiferent și împreună cu toată lumea, adică purtând în sine totul și atrăgând în sine tot ce era în afara mea; sau, ca să fiu mai precis, nici măcar nu mă voi reprezenta în asta, nu voi reprezenta absolut nimic și voi fi pur și simplu gânditor sau contemplat, complet simplu și indiferent Cunoașterea va fi ființă pură, în care nu există nimic, nici aceasta, nici aceasta, nici alta, și împreună există totul, sau poate deveni totul, orice și aceasta, și asta și cealaltă Acesta va fi începutul viziunii absolute, victoria rațiunii *) Să remarcăm aici, în treacăt, pentru acei critici care se gândesc să-l respingă pe Hegel prin principii creștine sau prin acordul său cu aceste principii, că Hegel nu recunoaște pentru el însuși autoritatea revelațiilor religiei, deoarece în ea, potrivit lui Hegel, spiritul nu și-a cucerit încă conștiința, adică -e își privește conștiința în continuare ca conștiință, nu o uită, nu-și face conștiința de sine un obiect al conștiinței Iar adevărul, în opinia lui, constă într-o victorie perfectă asupra tuturor diferențelor, iar filosofia sa a obținut deja o astfel de victorie Din aceasta este evident că mai întâi este necesar să se dovedească că adevărul nu se află în această victorie și apoi să se compare propozițiile lui Hegel cu adevărurile religiei Vezi Phãnomen , p e n Biblioteca "Runivers" ONTOLOGIA LUI HEGEL peste cunoașterea neștiințifică și din acest punct începe filosofia hegeliană Drept urmare, putem spune în general că filosofia, după Hegel, constă în începutul ei în identitatea perfectă și unitatea indiferentă a tuturor contrariilor Dacă ne întrebăm acum despre metoda filosofică sau despre modul în care începutul științei ar trebui să-și dezvolte conținutul din sine, atunci aceeași dificultate se prezintă aici, așa cum am prezentat mai sus, deoarece conceptul de metodă filosofică este dedus de Hegel abia la sfârșit a logicii În consecință, iar aici trebuie să ne limităm la conceptul cel mai general al modului de comportament, prin intermediul căruia știința sau înțelegerea absolută va dezvolta întregul conținut al ființei din această indiferență proprie, care este într-adevăr egală cu neantul O asemenea proprietate generală caracteristică a metodei absolute constă tocmai în faptul că primul concept trebuie să dezvolte din el însuși întregul conținut al ființelor din nou prin contrarii Conceptul, tocmai, dă naștere opusului său față de sine, sau, mai bine, devine acest opus al lui însuși, se împarte în două momente, care se exclud reciproc Aceste două momente, deoarece se exclud reciproc, apoi se distrug reciproc iar și iar, devin astfel un singur concept Dar acest nou concept nu mai este ceea ce au fost cele două momente anihilate în prima lor unitate, adică indiferență simplă: această indiferență a fost deja împărțită în două, iar această scindare nu mai poate fi netezită, astfel încât nici măcar o urmă din ea nu este vizibilă Noul concept este un singur concept, dar care conține deja separat ambele opuse, de la pe care a fost compus Apoi această unitate se rupe din nou în două opuse, adică devine din nou ceea ce nu este în sine, iar aceasta se contopește din nou într-o nouă unitate, în care din nou primele două concepte și cele două concepte ale ultimului sunt deja cuprinse separat Un astfel de act va continua și va continua în aceeași ordine, ca și procesul de circulație a sângelui, în care sângele se repetă brusc de la inimă la extremități, apoi se reped înapoi la ea și apoi din nou diverge și face un nou circuit Dacă luăm acum în considerare atât unul

cât și celălalt concept presupus, i e atât conceptul de filozofie cât și conceptul despre mine Biblioteca "Runivers" N P GILYA ROV-PLATONOV atunci vom vedea că ambele, în esența lor, conțin același lucru și una se bazează pe cealaltă Prin urmare, putem reduce ambele ipoteze într-una generală și o putem exprima astfel: primul concept al filozofiei hegeliene presupune adevărul legii că toate contrariile, în esența lor, sunt una și aceeași și trebuie înțelese din nou ca identice, adică trebuie readusă în unitate Hegel însuși admite parțial existența unei astfel de presupuneri în sine atunci când spune că știința presupune deja eliberarea conștiinței de opoziție *) El numește percepția acestei unități a contrariilor cuvântul greu de tradus Spekulație, în contrast cu viziunea obișnuită, pe care o numește gândire intelectuală, conform căreia contrariile constituie ceva separat, străin unul de celălalt și esențial incompatibil unul cu celălalt După ce am găsit ipotezele de bază ale ontologiei hegeliene, trebuie acum, conform planului propus, să ne gândim dacă aceste ipoteze sunt legitime La prima vedere, par deja ilegale pentru că sunt presupuneri, adică deoarece nu exprimă niciun motiv pentru care un astfel de mod de gândire ar trebui considerat absolut adevărat și adevărat În primul rând, nu se poate spune că asumarea ontologiei hegeliene își poartă adevărul în sine, conține în sine motivul pentru care ar trebui acceptată ca adevărată și adevărată O astfel de frază chiar pare cu totul lipsită de sens și nici nu ar fi necesar să vorbim despre ea ca despre multe alte lucruri care sunt în general cunoscute, ceea ce se spune și se dovedește aici, dacă acest raționament nu ar avea ca obiect o critică a unei astfel de lucruri filozofie, care este tocmai contrară a tot ceea ce este general acceptat, și dacă într-adevăr nu ar exista fraze în această filozofie care să aibă tocmai un astfel de sens **) "Temelia primului concept al științei, sau adevărul său, se află în sine", cum să înțelegem o astfel de expresie? Evident, are sensul ca primul *) Logik/ I, **) Ibid , I, g Biblioteca "Runivers" ONTOLOGIA LUI HEGEL Înțelepciunea științei se bazează pe absolut nimic Despre știința însăși, desigur, acest lucru s-ar putea spune totuși, dacă ar fi acceptat în sensul exact care a fost arătat mai sus Dar nu vorbim deloc despre știință în sine, ci tocmai despre această știință particulară, despre știință ca presupunere a lui Hegel; nu despre motivul pentru care știința există așa și nu altfel, ci despre motivul pentru care Hegel o înțelege așa și nu altfel Este posibil să ne întrebăm despre motivul pentru care știința este așa și nu altfel, doar atunci când suntem deja convinși că este într-adevăr așa Dar nu am fost încă asigurați și tocmai despre acest lucru ne întrebăm, cum ne va asigura Hegel că înțelege știința exact așa cum ar trebui? De ce a luat-o așa să înțeleagă? Cum ai ajuns la un astfel de concept? În acest caz, a spune că știința nu se bazează pe nimic, desigur, filosofia lui Hegel în sine nu vrea; căci asta ar însemna să admit că tu însuți este cel mai neîntemeiat Da, chiar dacă și-ar dori, nu ar trebui să se recunoască ca atare, pentru simplul motiv că, strict vorbind, nici nu este în stare să facă asta În orice caz, ea aparține unei anumite persoane, a ieșit din el și prin el și, prin urmare, își are în mod necesar fundația sau punctul de ieșire, cel puțin în el, în voința sa, sau cel puțin în viața spirituală anterioară , până când a ajuns înainte de această presupunere Hegel însuși admite că în afara științei sale există cel puțin o intenție sau o hotărâre (Entschluss) de a o începe În consecință, chiar dacă a fost o singură intenție, mai exista un motiv pentru a accepta aceasta și nu o altă presupunere Dacă, totuși, presupunerea ontologiei hegeliene nu poate conține în sine baza adevărului ei, atunci consecința cea mai firească urmează este că

această presupunere, dacă nu complet falsă, cel puțin nu este cert-adevărată O astfel de consecință se bazează tocmai pe faptul că știința sau cunoștințele unui individ la ceea ce iese sau pe care se bazează, nu se raportează deloc ca fenomenul său inevitabil necesar, ci ca o acțiune complet liberă, care poate deduce din temelia ei ce este în ea deloc, sau chiar să ia chiar motivul *) Logik, I, ·   care nu are deloc dreptul să fie o bază Cunoașterea noastră se află în aceeași relație liberă cu însăși legile sale: atunci când își deduce presupunerea, ea poate atât să se supună, cât și la fel de mult nu le poate asculta, și să urmeze unicul arbitrar al filosofului Prin urmare, dacă știința ne ascunde fundamentele și chiar modul de a decurge din aceste fundamente și începe prin însuși rezultatul, atunci rămâne un loc de îndoială dacă filozoful s-a bazat pe principii demne de încredere sau și-a urmat propriul arbitrar singur O astfel de îndoială poate avea loc cu atât mai mult, cu cât este cel mai firesc să ne asumăm motivul tăcerii fundamentelor filozofiei tocmai în conștiința neputinței lor, de teama să nu le dezvăluie nesatisfăcătorul, care altfel, poate, va rămâne neobservat Desigur, toate acestea nu ar fi nimic dacă doar ontologia lui Hegel ar fi singura de acest fel, adică dacă numai Hegel ar exista cu ontologia sa, și nimeni altcineva Apoi, oricât de arbitrare ar fi propozițiile sale, ele ar avea, cel puțin pentru un moment dat, demnitatea adevărului deplin Deși false în sine, dar adevărate pentru el, ele ar fi adevărate pentru toată lumea, căci numai în el totul ar fi conținut, iar arbitrarul lui personal ar fi împreună cu legea supremă a cunoașterii Dar adevărul este că există și alte ontologii care aparțin altor persoane și, în același timp, cu cea hegeliană, ele deduc concepte cu un cu totul alt sens; și chiar dacă nu ar fi dedus, atunci cel puțin se presupune întotdeauna posibilitatea unei astfel de derivații Și într-un astfel de caz nu te poți limita la o simplă asigurare că propunerile mele sunt mai corecte decât ale tale! "Sugerând în acest fel", să spunem în cuvintele lui Hegel însuși, "filozofia și-ar declara propria ființă ca putere; dar cunoașterea neadevărată se va proteja în același mod și va asigura că știința nu este nimic pentru ea; iar o asigurare uscată înseamnă la fel de mult ca cealaltă" *), sau, mai bine, ambele nu înseamnă nimic Filosofia pe care o discutăm - credem cu tărie acest lucru - ar dori să fie adresată cu întrebări nu persoanei care a compus-o, ci ei însăși ; i-ar plăcea foarte mult să credem în universalitatea ei, să credem că ea este cu adevărat *) Phãn , p o   știința în sine și că persoana, această persoană individuală sau Hegel, a fost deja anihilata în ea; și în acest scop vorbește mereu cititorilor ei în propria ei persoană, și nu în cea a autorului ei; ea ar dori ca toți ceilalți să se recunoască și pe ei înșiși și toate lucrurile ca fiind complet dispărute în ea și să creadă că ea cuprinde totul, iar noi înșine suntem deja în el și nicio contradicție nu este posibilă Dar aceasta este o dorință atât de ciudată, care trebuie să-și demonstreze imprudența prin lucruri prea simple și evidente Acesta este scopul, că încă nu vrem să fim anihilati și nu vedem niciun motiv pentru asta; Tocmai din acest motiv ne întrebăm: de ce ar trebui să ne despărțim de individualitatea noastră și de ce ar trebui să o distrugem oriunde apare? Desigur, este și adevărat că Hegel nu s-ar putea în niciun fel să nu presupună fundamentele filozofiei sale în afara științei însăși Dacă ar fi vrut să elimine o astfel de presupunere, atunci, desigur, nu ar trebui în primul rând să facă altceva decât să pună în interiorul științei însăși ceea ce se află acum în afara ei, ca

fundament al începutului sau ca punct de plecare Dar prin aceasta ar fi făcut doar că, în loc de o presupunere, ar fi ales alta, căci chiar și acest nou început, pe care l-am considerat până acum la baza celui dintâi, trebuie, ca și prima, să aibă un fel de definit și, în consecință, sens presupus, despre care ne putem întreba din nou pe ce se bazează Și indiferent cât de departe am merge într-o astfel de implicare a ceea ce se află în afara științei în știința însăși, rezultatul va fi întotdeauna același: vom schimba doar presupunerile unul cu altul și nu vom scăpa complet de ele În cele din urmă, vom ajunge la astfel de concepte, care sunt deja determinate de un fapt imediat sau de o lege imediată a gândirii Aici trebuie să ne oprim Nu mai putem pune în știință lucrul în sine sau însăși legea gândirii - putem doar să dăm conceptul ambelor, putem reprezenta lucrul sau legea așa cum sunt în știință, și nu pe ei înșiși așa cum sunt în sine Totuși, dacă știința nu poate decât să-și presupună fundamentele în afara ei însăși, atunci cel puțin i se cere în mod evident ca, pentru a evita orice îndoială, Biblioteca "Runivers" N P GILYAROV-PLATONOV ne-a arătat aceste motive; și anume, pentru ca toată lumea să poată vedea că "în primul rând, fundamentul însuși este de așa natură încât are dreptul să determine conținutul conceptelor și, în al doilea rând, că filosofia însăși nu a greșit derivând din acest fundament Adevărat, este imposibil să găsim nici un astfel de fundament, care să întrunească în toată consimțământul unanim asupra legitimității sale, nici un astfel de concept, al cărui sens este unanim afirmat de toți: oponenții s-au găsit prin conceptul de ființă însuși, pe care , mai presus de toate, ar fi necesar să ne așteptăm la consimțământ Dar într-un asemenea caz, avem cel puțin dreptul să pretindem de la adevărata filozofie ca ea să dovedească oponenților săi adevărul presupunerii sale și, în același timp, să luăm din nou ca bază un astfel de punct asupra căruia adversarii înșiși sunt de acord, adică , și-ar arăta contradicția internă, prin care ei înșiși se infirmă • Dovedindu-si presupunerea, dar numai din propriile sale inceputuri, filosofia va avea din nou puterea adevarului numai pentru sine, iar pentru altii va avea sensul de opinie arbitrara Adversarul își va pune temeiul împotriva lui și ambii vor avea aceeași forță sau, mai degrabă, amândoi nu vor avea nicio forță Dar Hegel nu se obosește să arate temeiurile presupunerii sale Adevărat, o demonstrează, dar din propriile sale principii; sau, mai bine, își demonstrează propoziția prin aceeași propoziție, deduce conceptul de filozofie și metodă filosofică prin aceeași metodă nedovedită Având în vedere toate acestea, presupunerile sale sunt destul de demne de reproșul, cel puțin pentru că sunt neștiințifice, pe care le face lui Schelling, Jacobi și Reinhold Tocmai începutul său trebuie numit "ca o lovitură de pistol" sau "problematic, sub forma unei cereri, o opinie presupusă" *) Cu toate acestea, apariția neștiințifică nu exclude adevărul: ipotezele ontologiei hegeliene pot fi complet adevărate și, în ciuda faptului că însuși filozoful nu a încercat să ne arate bazele, care au servit drept suport pentru el și pentru noi ar trebui să fie o garanție a adevărului părerii sale Poate că nu ne-a dezvăluit motivele sale, deloc pentru că aceste motive erau doar arbitrariul său personal și, în acest fel, prin descoperirea ♦) Logik, I, , Biblioteca "Runivers" NT L G JAEGEL le era frică să descopere nesemnificația atât a lor, cât și a acelor presupuneri pe care le determinau Nu este de mirare că în acest caz au fost mânați de un motiv complet diferit Motivele presupunerilor sale sunt poate destul de demne de încredere, iar concluzia din ele este destul de corectă Și dacă acestea Dacă motivele nu ne sunt date, atunci

aceasta poate fi tocmai pentru că Hegel spera să găsească în afara sistemului său un acord deja unanim asupra presupunerilor sale Legătura dintre ipotezele în sine și fundamentele lor i s-a părut, poate, atât de strânsă și necesară încât, în opinia sa, ideea de fundație trebuie neapărat să se nască de la sine în capul fiecăruia, de îndată ce presupunerea însăși este exprimată I s-a părut, poate, că chiar la prima anunțare a propoziției de bază a filosofiei speculative, fiecare dintre noi va descoperi imediat în sine legea gândirii, până atunci neobservată de el, dar între timp absolut necesară și chiar constituind întreaga viață a cunoștințele noastre - însăși legea că toate contrariile trebuie înțelese în esență ca fiind complet identice între ele Sau, poate, se gândea că fiecare, auzind sugestia lui, va descoperi în lucrurile înseși ceea ce până atunci nu le-a fost observat, dar absolut necesar și chiar constituind natura lor cea mai profundă, interioară, și anume că toate lucrurile opuse ale lor trec una în sine alta și sunt complet identice între ele Pentru ca toată lumea să fie chiar surprinsă cum nu a văzut până acum că atât de multe sunt esențiale și necesare În ceea ce privește opiniile filozofice străine, Hegel le considera, poate, "un fenomen gol al cunoașterii, care dispare imediat odată cu apariția adevăratei științe" *), datorită puterii propriei sale contradicții interne, care ar trebui să fie dezvăluită în mod clar tuturor și toată lumea, de îndată ce filosofia speculativă va apărea pe scenă "Trebuie să fim convinși", spune el, "că adevărul, prin însăși natura lui, capătă putere dacă i-a venit vremea și că el apare doar la timpul său și prin urmare, nu apare niciodată devreme și nu întâlnește niciodată un public imatur* **) ' *) Phãn , p *♦) Ibid , Biblioteca Runiverse N I GILYAROVA-PLATONOVA Desigur, o astfel de opinie a lui Hegel despre necesitatea încrederii universale în presupunerile sale nu returnează ontologiei sale demnitatea imaginii științifice, deoarece ea în sine nu este mai mult decât o presupunere nedovedită și este luată din propria sa filozofie Dar, în orice caz, ne conduce la concluzia că adevărul presupunerilor lui Hegel încă mai trebuie să fie decis Cu alte cuvinte, dacă Hegel nu ne arată concepția (Werden) a filozofiei sale, atunci noi înșine trebuie să o găsim și să o reproducem și să ne gândim de unde provin aceste presupuneri Este necesară apariția lor și, prin urmare, ar trebui să le atribuim puterea adevărului universal? Sau este apariția lor complet arbitrară și accidentală și, în consecință, trebuie să le acordăm dreptul de a fi adevărate, în cuvintele lui Hegel însuși, tocmai doar în și pentru ei înșiși, dar cu siguranță pentru nimeni altcineva? Dacă acum începem să căutăm ceva în afara logicii hegeliene care să conducă în mod necesar la presupunerile sale, altele decât arbitrariul propriu al creatorului său, sau unele circumstanțe meschine și accidentale, atunci primul lucru care pare să ne atragă atenția este că un astfel de punct de sprijin poate servi ca pură conștiință de sine Cu alte cuvinte, Hegel nu a descoperit în el însuși și nu a existat într-adevăr o astfel de nevoie în el, pentru care altfel să nu se gândească la contrarii ca la ceva esențial identic unul cu celălalt - dacă această nevoie ar fi doar o lege formală, adică? o relație necesară de concepte între ele, sau o regulă definită, înnăscută: "Înțelege lucrurile așa și nu altfel"? Totodată, remarcăm dinainte că, chiar dacă Hegel ar fi descoperit o asemenea necesitate în gândirea sa, atunci ea poate fi recunoscută ca o necesitate reală sau universală doar atunci când fiecare o descoperă în sine, astfel încât, în general, nimeni nu poate evita să nu nu ascultându-i în gândirea ei Deci, de exemplu, nimeni nu poate crede că de două ori doi nu înseamnă patru Altfel, chiar dacă îl credem pe Hegel

că simte în sine nevoia inevitabilă de a gândi în acest fel și nu altfel, atunci avem tot dreptul să considerăm că nu este deloc o necesitate, ci la fel de mult un accident, ca și cum s-ar fi bazat pe pur arbitrar O astfel de necesitate, simțită de o singură persoană și de nimeni altcineva Biblioteca "Runivers" ONTOLOGIA LUI HEGEL este mai ușor și a avea puterea, evident, nu poate fi decât pentru el, și pentru nimeni altcineva Ea poate fi privită pe bună dreptate ca fiind nimic altceva decât rezultatul unei stări de boală a puterilor mentale sau a unei deformări spirituale Adevărat, Hegel pare să se opună unei asemenea poziții Dar cum atunci, după aceasta, vom crede adevărul, dacă dăm fiecăruia dreptul să afirme cu egal adevăr ceea ce găsește în sine însuși? Dacă totuși acceptăm că necesitatea revelată în conștiința de sine poate fi recunoscută ca adevărată necesitate doar atunci când fiecare o simte în ei înșiși, atunci abandonăm imediat presupunerea că hegelienii presupunerile se bazează pe conștiința de sine Știm că din cele mai vechi timpuri, logica, reprezentanta conștiinței generale, consideră două reguli drept o lege invariabilă a gândirii, complet opusă celei care este afirmată de Hegel Într-adevăr, logica obișnuită, în fruntea investigațiilor sale, tinde să presupună că gândirea consideră întotdeauna fiecare lucru egal cu sine și, în al doilea rând, că două opuse nu pot fi unite în același act de gândire Și știm că conștiința umană nu a rezistat niciodată și încă nu rezistă acestei legi; dimpotrivă, el consideră că este chiar o imposibilitate totală să se elibereze de ea și, odată cu încălcarea ei, ar recunoaște întreaga chestiune a gândirii ca fiind distrusă Căci dacă un lucru ar fi înțeles ca deloc ceea ce este, atunci nu ar putea exista înțelegere și totul s-ar transforma într-un haos, în care este imposibil să știi ce este acolo și cum exact Dimpotrivă, conștiința obișnuită se consideră cu atât mai fericită și mai aproape de scopul său, cu atât mai separată poate distinge un lucru de altul "Totuși, Hegel însuși nici măcar nu se gândește să pretindă acordul propozițiilor sale cu conștiința generală, ci, dimpotrivă, renunță solemn la aceasta și își stabilește scopul, așa cum am văzut deja mai sus, tocmai în ridicarea acestei conștiințe deasupra însuşi şi forţându-l să renunţe la imaginea principală a viziunii sale Bunul simț, care este de obicei considerat reprezentantul gândirii bazate pe legile conștiinței obișnuite, joacă în Hegel un rol atât de nesemnificativ încât se vorbește despre el cu regret, dacă nu cu derizoriu *) *) Phãnomen , p Biblioteca "Runivers" H P GILYAROV-PLATONOV Deci, dacă Hegel are temeiuri necesare pentru presupunerea sa, atunci, desigur, ele nu se află în conștiința de sine, ci în ceva care este mai înalt decât conștiința de sine și căruia trebuie să se supună chiar și legile gândirii generale Consecința imediată a acestui lucru poate fi presupunerea că deasupra conștiinței de sine este o dovadă a lucrurilor înseși sau a existenței efective a obiectelor cunoașterii în sine; acestea Hegel, poate, în mișcarea lucrurilor înseși, a descoperit că, contrar legilor conștiinței obișnuite, ele ies în esență din același lucru și sunt din nou anihilate unul de celălalt și din nou revin la unitate; că binele în sine este deja rău, adevăratul este deja fals și așa mai departe Că Hegel avea cu adevărat o asemenea bază în minte este evident din propriile sale cuvinte: căci el spune clar că apariția științei sale are ca punct de ieșire experiența, care constă tocmai într-o mișcare atât de anihilată reciproc a lucrurilor înseși *); ne asigură solemn de necesitatea acestei mișcări și chiar prezintă cursul ei actual în fenomenologia sa Fenomenologia este tocmai calea despre care am vorbit mai sus, ca ridicarea eului individual la cunoașterea absolută, un proces treptat de auto-coincidență a

contrariilor "În fenomenologia spiritului, spune Hegel, am reprezentat conștiința în mișcarea ei înainte de la primul său opus imediat și obiect până la viziunea absolută Această cale trece prin toate formele de relație a conștiinței cu obiectul și are ca rezultat conceptul de știință Astfel, acest concept nu are nevoie aici (adică, în logică) de justificare, pentru că l-a primit acolo* **) Consecința tuturor acestor lucruri, desigur, este că trebuie să investigăm ce fel de experiență este aceasta, care, parcă, trebuie neapărat să ne aducă la conceptul de viziune absolută Este atât de necesar ca el să uite legile fundamentale ale gândirii noastre și este atât de corect încât să putem crede adevărul concluziei sale? Adevărat, dificultatea aici este că am decis să privim această știință nu ca pe prima, ci ca pe ultima parte a sistemului hegelian Cu toate acestea, această dificultate se rezolvă de la sine Dacă vom merge *) Phăn , str bbs **) Logica I, Cf ibid , p Phãnom , p , p Biblioteca "Runivers" ONTOLOGIA LUI HEGEL Dacă luăm acum această știință, atunci, întrucât singura ei sarcină este să ne aducă la conceptul de viziune absolută, nu trebuie să o considerăm nici ca prima sau ultima parte a filozofiei, ci trebuie să o considerăm ca pe o experiență care nu chiar aparțin științei însăși, dar se află în afara ei și în fața ei Prin urmare, spunem dinainte, nu ar trebui să ne stânjenim deloc dacă întâlnim în ea vreo propoziție care nu are temei în însăși existența faptică a lucrurilor luate în considerare, ci se bazează pe aceeași știință la care vrea să ne conducă Putem numi direct astfel de prevederi nefondate; presupusa experiență va fi opera violenței și nu evidența voluntară a lucrurilor în sine Dacă ne întoarcem acum la analiza propriu-zisă a cercetării fenomenologice, atunci, în primul rând, se dovedește a fi neîntemeiat că experiența este plasată deasupra conștiinței de sine pure și că dovezile lucrurilor înseși au posibilitatea de a contrazice legile generale de gândire, să-i cred și chiar să le dea o resemnare curată Hegel gândește în experiment pentru a descoperi nesemnificația legilor generale ale gândirii; dar cine va realiza acest experiment și unde este scara care trebuie verificată că experimentul a fost efectuat absolut corect și concluzia trasă din acesta este absolut corectă? Desigur, ambele nu pot aparține nimănui în afară de Hegel însuși: el va produce și experiență și are și o scală pentru verificarea acestei experiențe Dacă da, atunci întrebarea este: care va fi exact acest principiu de testare sau etalon pentru verificarea concluziilor? Dacă legile generale ale cunoașterii și gândirii sunt adoptate pe această bază, atunci se poate spune dinainte că ele nu-l vor aduce pe Hegel la rezultatul pe care și-l dorește Îi vor spune același lucru pe care îl spun tuturor; ei îi spun să știe lucrurile așa cum sunt cunoscute de toată lumea, căci a vorbi altfel înseamnă a vorbi împotriva sinelui, a se contrazice cu sine și, mai mult, în așa fel încât din dovezile lor nu se poate trage absolut nicio concluzie Din ființa lucrurilor înseși, ele ne vor arăta propria lor nesemnificație; dar dacă sunt lipsiți de valoare, atunci nu trebuie să credem chiar mărturia lor despre ei înșiși că sunt fără valoare Dacă, totuși, Hegel este ghidat în experiența sa de alte legi, atunci prin aceasta vom ajunge din nou la același punct de la care am început investigația: de la care Biblioteca "Runivers" H P GILYAROV-PLATONOV A luat Hegel aceste alte legi, le-a găsit în experiență sau în pură conștiință de sine? Astfel, ne vom învălui în mod constant în același loc, fără a ne înclina câtuși de puțin înainte și nu rezolvăm deloc întrebarea principală: pe ce se bazează ipotezele ontologiei hegeliene? și lucrul care este testat, sau chiar lucrul despre care acesta este testat Și într-un asemenea caz, desigur, nu poate spune altceva despre

sine, ci doar ce este și ar trebui să fie, după legile sale generale; iar dacă el spune altfel, atunci mărturia lui, după cum am văzut deja, va mărturisi doar starea bolnavă a organelor sale și nu va avea nicio valabilitate pentru alte cunoștințe separate care aparțin altor persoane separate Hegel a anticipat aceste obiecții și s-a grăbit, în felul său, să le prevină El spune că în experiența fenomenologică nu-și aduce deloc scara de sondare; că această scară constă în relația reciprocă a lucrurilor testate, în egalitatea sau inegalitatea lor între ele; că obiectul și conceptul, astfel, își simt ei înșiși inegalitatea și, ca urmare a acesteia, ei înșiși, fără ajutorul nostru, sunt distruse și transformate în altele noi, nefiind nevoie de nimic de la noi, cu excepția unei observații complet pasive, străine (Zusehen) Dar a spune așa înseamnă a rezolva o contradicție prin alta și chiar mai puternică Pentru prima dată, toate aceste cuvinte ale lui înseamnă nu mai puțin decât că, fără participarea noastră activă, toate lucrurile și tot eu sunt distruse și intră într-o identitate comună; dar care va fi, dacă nu cea mai disperată contradicție a existenței lucrurilor, care, chiar și după sistemul său, foarte calm încă mai există în afara lui, ionul - cel puțin sub formă de carte *) - există printre ele , și nu el printre ei? *Da, în plus, aceste cuvinte se contrazic în cel mai înalt grad Obiectul și conștiința obiectului sunt distruse și înlocuite de ele însele; dar Gee *) Iată care sunt dovezile la care se recurge în analiza acestei celebre filosofii Să facem o mică remarcă aici Această părere a lui Hegel despre experiența conștiinței este corectă dacă privim fenomenologia ca rezultat al altor părți ale sistemului Dar nu avem dreptul să o examinăm din acest punct de vedere Biblioteca "Runivers" ONTOLOGIA LUI HEGEL gel spune că în orice caz trebuie să veghem asupra acestei mișcări a lucrurilor, să fim martori ai schimbării și distrugerii lor Întrebarea este, cine suntem? Desigur, nimeni altul decât aceiași indivizi care trebuie anihilati Filosoful se bazează mai ales pe faptul că această observație este complet pasivă, că chiar scăpăm de necazul de a compara lucrurile testate Dar înainte de asta? În orice caz, ne rămâne cu ocazia și datoria de a observa experiența, iar această observație, oricât de pasivă, duce în mod necesar din nou la faptul că mișcarea lucrurilor trebuie să ne apară exact așa cum le cer legile noastre generale ale conștiinței; căci, chiar dacă lucrurile într-adevăr nu au existat în acest fel, în nici un caz nu le putem reprezenta contrar legilor conștiinței*) Deci, în orice caz, dacă concluzia trasă de Hegel este contrară legilor conștiinței, aceasta ne dovedește doar că experimentul a fost efectuat incorect O astfel de concluzie, făcută de noi înainte de a urca în fenomenologia însăși, este complet justificată dacă privim cu atenție interiorul științei În acest scop, prezentăm aici, cuvânt cu cuvânt, întregul prim capitol al fenomenologiei, considerat de discipolii lui Hegel ca model de cercetare analitică H P Gilyarov-Platonov (Continuarea articolului) *) Spunând acestea, nu ne gândim deloc să apărăm viziunea subiectiv-idealistă a lui Kant, de parcă am avea de-a face doar cu propria noastră activitate interioară - dimpotrivă Că putem cunoaște numai prin organele noastre de cunoaștere și numai în conformitate cu legile susceptibilității lor, cu structura optică a ochiului nostru spiritual, este propunerea incontestabilă a lui Kant Dar de ce sunt toate acestea? Nu pentru că subiectul în sine este în întregime pentru cunoașterea noastră, ci tocmai pentru că structura sa este perfect adaptată la structura organelor noastre Că nu putem cunoaște un lucru în sine, fără formele noastre - chiar acest lucru arată că formele cunoașterii coincid cu formele lucrurilor înseși și că, având un lucru într-o

reprezentare legală, împreună îl avem în fața noastră și în la fel cum este în sine și pentru sine Hegel însuși nu numai că nu respinge toate acestea, dar în alte locuri, când analizează Kas, el afirmă toate acestea chiar mai mult decât este necesar Prin urmare, ne putem referi pe bună dreptate la el comparația pe care o face despre Kant și anume că seamănă cu acel scolastic care a vrut să învețe să înoate fără să atingă apa Biblioteca "Runivers" Influența oboselii asupra percepției relațiilor spațiale În domeniul psihologiei, sfârșitul secolului al XIX-lea va fi probabil caracterizat ca un timp de dezvoltare deosebită a "nedefinitului și vagului", în cuvintele lui Spencer, fenomen al sentimentului Acest lucru este dovedit nu numai de abundența monografiilor apărute pe acest subiect, ci și de numeroasele lor merite Și trebuie să admitem că atenția deosebită acordată acestei laturi a activității mentale este pe deplin justificată de importanța profundă a subiectului pentru multele aspecte diferite ale existenței umane Arta, morala, religia, activitatea politică și chiar știința însăși *) se bazează în întregime pe un singur fundament comun - sentimentele: ele sunt chemate la ființă și există pentru ea Prin urmare, importanța studiului cel mai detaliat al acestui fenomen "întunecat" este de înțeles: rezultatele ar trebui să răsplătească munca și timpul petrecut Una dintre cele mai dificile întrebări din psihologie este problema interacțiunii diferitelor procese mentale Această întrebare a fost cu greu rezolvată de psiho- *) T Ribot: "Mintea este stimulată la activitate numai prin efectele plăcute, neplăcute sau mixte ale obiectelor asupra ei, i e afectează* "Psihologia atenției* Transl din franceza SPb , p Vezi și articolul lui N Groth "The Significance of Feeling in Human Cognition and Activity* Moscova Biblioteca "Runivers" INFLUENŢA OBOSEILOR ASUPRA PERCEPTĂRII SPAŢIILOR, RELAŢIILOR, ^ logicii şi prezintă atât de multe dificultăţi semnificative pentru studiu încât cu greu poate fi rezolvată în momentul de faţă în întregime Dar unele aspecte particulare sunt, fără îndoială, susceptibile de analiză, iar o astfel de problemă rezolvabilă este problema influenței oboselii asupra percepției relațiilor spațiale A prezenta unele fapte din acest domeniu și a le oferi cel puțin cea mai generală explicație este scopul acestei note Dimensiunile obiectelor pentru ochiul uman (probabil și pentru ochiul animalului) nu sunt întotdeauna aceleași Același obiect la diferite vârste ale unei persoane are dimensiuni diferite pentru el "Distanțele care păreau grozave pentru un băiat par moderate pentru un bărbat; iar clădirile care odată au lovit imaginația cu înălțimea și masa lor sunt ulterior reduse în ochii noștri la o totală nesemnificație ", spune Spencer *) Dar, în plus, se poate argumenta că chiar și în aproximativ aceeași perioadă de timp, mărimile obiectelor pot fluctua semnificativ în ochii noștri În momentele de puternice șocuri spirituale, "cerul pare ca o piele de oaie", spune proverbul; în alte minute, distanțe nesemnificative cresc la dimensiuni infinite Moreau povestește despre următorul incident: t* C¿gCh C HF HF HF C* chL chL -Ch GF y-(ta CQ CĺgCh (c) HF HF HF (c) OI t-Ch" (c) (c) ci t-Ch(c) ï> (c)*KZ OCûObKZ (c) Ci Ô tCHG (c) GF H tCh T - o hCh CO g- hCh hCh " O g- gChoo oo b-(c) (c)(c) (c) (c) t-Ch t-Ch t-CHOI (c) (c)K3 O Oi oi gChO CO b-t> l >b- b- Yu b- O r- HF b- CO CO (c) KZ - co se ,- hCh g- hCh (c) (c)he Oi r-Ch gta te O h Ci t-Ch tChSO CO COO Ci ciKZ -Ch (c) Ó t-Ch Chu gChOi F COX "O (c) (c) " b-Zh te hf tf Ota t- t* CDk" O Oi ci gCh b-b-co co (c) (c) Ó r- (c) V hCh g- kz b- CD CDO O t- tCh hh hchte Ci F SOKZ CO Sok " co t> P oo KZ G CO G-Ch ï- hCh T-Ch•Λ CO CO SO hCh t-ChChE CO t-h' t-Ch t- t-ChF F coCi Ci Ci Cü- (c) t-h t-h th rh t-hte - (c) Ci rh rh (c) (c) O oo Γ* t* b- CDOi c t> X t>oo c г>CO b- (c) (c)

(c) co co (c)Oi Ci OiXÏ CO hh t-h t-hta u*h T- T-EC t-h th tch tChOOO f-Hco coC b>b el CO C b (c) oo σ>cq co - t> (c) COX b-b- (c) (c)X OOOb o t> o - hChgh cq cu I-Ch gCh g- (oo ce t> F (c) b-t-Ch gCh tChGN O G> CQ CO CLX "Ci t> KZ b- (c)OOO gNg- b- (c) (c)ie b- (c)(c) (c) F CL CL CO CO CO Y* gCh t-h t-Ch:e tCh t-Ch t-Ch gCh hCh O g- -Ch t-ChOi m>o t>X t> g- hh hh u so co co'OI XE CO tch hh NKZ "H Ci (c) Ci NMgCh g Ch g O Ogch gCh V UHF g- O t-Ch gCh gCh O O ι-Ch ri '-(c) Ci sogCh (c) O g- PM rCh " ax- cô tCh g gCh g-t gCh S CHE hCh rJiO ïθ τψ(c) (c) CO CO tCh r-Ch gChta DOGÒ b-ie CO t- (c)ta (c) b- (c) (c) (c) o ГЧ T- Nick Marin Biblioteca "Runivers " Principalele puncte în dezvoltarea unei noi filozofii *), eu Principalele direcții ale noii filosofii - Empirism și naturalism: Bacon și Gobbes Rezultatele scurtei introduceri de mai sus în istoria noii filozofii pot fi exprimate după cum urmează Filosofia, spre deosebire de știința pură, arta și religia, nu caută să satisfacă nicio nevoie specială a spiritului uman, ci are sarcina de a oferi oamenilor o viziune completă asupra lumii și o îndrumare generală în viață, adică Pot fi- *) Hotărând să publicăm, în formă prescurtată, continuarea prelegerilor publice pe care le citim despre istoria filosofiei în secolele al XVII-lea și al XVIII-lea, trebuie să avertizăm cititorii că aceste eseuri, acoperind în opt prelegeri momentele esențiale ale dezvoltării filosofiei europene filozofia de-a lungul a două secole, ar trebui considerată nu ca un studiu istoric independent al epocii menționate mai sus din istoria gândirii, ci doar ca un rezumat critic popular care îi poate ajuta pe oamenii care sunt puțin familiarizați cu istoria filosofiei să se orienteze într-un studiul detaliat al acesteia Am fost asistați în alcătuirea acestui eseu de către: Windelband: Gesch d Filosofia Neueren LII - ; Iberwei-Heinze: Istoria noii filosofii Pe Kolubovski SPb , Lange' Istoria materialismului Pe Strahov Eu, Sankt Petersburg ; Grimm, Ed: Zur Geschichte des Erkenntnissproblems v Baco zu Hume Lpz , și alte lucrări speciale Biblioteca "Runivers" PRINCIPALE PUNCTE ÎN DEZVOLTAREA UNEI NOI FILOZOFII un rezumat complet al cunoștințelor timpului prezent și un ghid pentru extinderea și aprofundarea lor ulterioară, o idee posibil completă și armonioasă a lumii în "mecanismul și sensul său intern și, în același timp, stabilirea începuturile creativității umane, continuarea muncii creatoare a naturii, în cele din urmă clare și, dacă este posibil, atins peste determinarea sensului ultim al procesului mondial și a scopurilor activității umane De aici părțile constitutive ale filosofiei ca sistem care include logica cu teoria cunoașterii și psihologia, metafizica și estetica, etica și politica De aici și relația particulară a filozofiei cu știința, arta și religia, pe care, pe de o parte, CTapaeïcn le apără și împacă în aspirațiile lor actuale, pe de altă parte, limitează în revendicările lor exclusive și extreme, completează, transformă, trec la noi mai înalte formează și fertiliză idei noi, mai profunde A aduce viața spirituală a omului într-o armonie completă, a reconcilia elementele în conflict ale gândirii, simțirii și voinței - aceasta este sarcina supremă a filosofiei așa cum o înțelegem Dar, din cauza naturii limitate a personalității umane, filozofia creată de filosofii și popoarele individuale rareori, și mai stricte, nu a atins încă niciodată acel echilibru complet în sinteza cercetărilor spirituale ale unei persoane, care a fost întotdeauna prezentată ca idealul cel mai înalt pentru adevărații săi reprezentanți - Un anumit punct de vedere, un ideal anume, a avut întotdeauna întâietate față de alții și am văzut deja că în filosofia antică idealul frumuseții sau al armoniei formelor, ca ideal al simțirii , a dominat idealurile de adevăr și bunătate; în noua

filozofie, dimpotrivă, idealul adevărului - completitudinea și distincția cunoașterii - a absorbit atât idealurile estetice ale antichității, cât și idealurile etice sau morale ale vieții spirituale din Evul Mediu De aceea, noua filozofie este predominant teoria cunoașterii și sinteza cunoașterii individuale într-o singură viziune teoretică asupra lumii și de aceea poartă caracterul raționalist care a fost mult timp remarcat și recunoscut de cei mai buni istorici ai săi Epoca renașterii filozofiei, așa cum am văzut, a fost o perioadă de tranziție și o legătură de la viziunea estetică asupra lumii a grecilor la viziunea pur logică a noilor popoare și de tendințele morale și practice ale Evului Mediu Biblioteca "Runivers" N GROT loofii la teoretico-raţionalist - filosofia noului timp Totuși, dacă noua filozofie era interesată în principal de problema adevărului, de chestiunea elementelor esențiale și a metodelor de cunoaștere, atunci direcțiile în rezolvarea acestei probleme au fost diferite Fără a intra deocamdată în detalii, putem evidenția două tendințe principale care caracterizează cele mai importante doctrine ale cunoașterii, și odată cu ele sistemele filozofice în ansamblu, din istoria filosofiei în secolele al XVII-lea și al XVIII-lea Unul este experiențial sau empiric și naturalist, celălalt este rațional în sens strict, matematic și metafizic Niciun istoric al noii filozofii nu a reușit să-și exprime opoziția exact pentru că aceste tendințe nu au fost, de fapt, complet delimitate și au luat asupra celor mai diverse forme de exprimare - uneori conciliantă, mediatoare Kant a numit cea de-a doua direcție dogmatică, pentru că nu provine dintr-un studiu critic al naturii minții noastre, ci dintr-o presupunere dogmatică despre infailibilitatea funcțiilor sale logice Dar ultima critică subliniază pe bună dreptate că empirismul pre-kantian, sau cel puțin empirismul pre-Lockean, a fost, de asemenea, tocmai dogmatic, deoarece nu a examinat critic în ce măsură putem extrage din experiență cunoștințe complet de încredere și despre ceea ce experiența noastră constă în "psihologic și logic", adică din ce procese spirituale şi mentale este compusă Dacă, totuși, a doua direcție se numește raționalistă, atunci acest termen este și el insuficient de definitiv, căci prima direcție, așa cum am spus, și așa cum vom vedea și mai târziu, era și raționalistă, adică bazată pe o încredere extraordinară în mintea umană (raportul) și a relevat o desconsiderare decisivă față de sentiment, ca sursă de înțelegere a unei anumite laturi a realității, și față de voință, ca forță care direcționează cunoașterea unei persoane într-o direcție sau alta Experiența a fost pentru el doar un instrument al rațiunii Cel mai convenabil este să exprimăm opusul celor două direcții indicate de termenii speciali apriorism și a posteriorism, deoarece metafizicienii, în frunte cu Descartes, au recunoscut adevărurile fundamentale ale cunoașterii ca fiind date minții a priori, independent de experiență și înainte de experiență , în timp ce empiriştii, în frunte cu Bacon, credeau că toată lumea Biblioteca "Runivers" PRINCIPALE PUNCTE ÎN DEZVOLTAREA UNEI NOI FILOZOFII Õ cele mai abstracte adevăruri ale cunoașterii sunt dobândite de noi a posteriori, adică după experiență, din experiență Pe această bază, unii empiriști, de exemplu Hobbes, a încercat să construiască o metafizică de un fel aparte, în urma căreia este imposibil fără rezerve speciale să opunem empiriştilor metafizicienilor, cu atât mai mult cu cât Bacon nu a negat metafizica În orice caz, indiferent ce termeni folosim, nu există nicio îndoială că unii filozofi căutau surse și criterii pentru cunoașterea adevăratului, de încredere - în experiență, adică, în afara propriului conținut interior al spiritului uman, alții - în conștiința de sine

umană, în limitele spiritului uman însuși, - în adevărurile sau abilitățile logice înnăscute acestuia Opoziția acestor două direcții în teoria cunoașterii a fost parțial conturată în filosofia antică în diferența dintre învățăturile lui Platon și ale lui Aristotel despre cunoaștere Platon credea în preexistența sufletului uman și credea că acesta se naște în lume cu adevăruri gata făcute, deși neclare pentru el, elaborate treptat de el din sine în legătură cu impresiile sau excitațiile din sentimentele exterioare; Aristotel, deși a admis că la baza cunoașterii se află adevăruri care nu pot fi demonstrate și nu pot fi deduse din experiență, a dedus totuși toată cunoașterea reală a fenomenelor și legilor lumii din senzații și din experiență În secolul al XVII-lea apar două doctrine filozofice, pentru prima dată, propunând destul de clar acele două puncte de vedere asupra izvoarelor și criteriilor cunoașterii, pe care tocmai le-am remarcat Înțelegem învățăturile lui Bacon și Descartes Problema cunoaşterii primeşte în ei o formulare cu totul nouă Bacon nu numai că nu îl repetă pe Aristotel, dar chiar se opune lui și dezvoltă o teorie complet originală a cunoașterii, al cărei centru de greutate se află în noua idee a experimentului ca instrument al științei experimentale La fel, Descartes nu îl repetă pe Platon, ci vede în spiritul uman, în organizarea sa, date pentru descoperirea adevărurilor fundamentale și esențiale ale cunoașterii, asemănătoare prin fiabilitatea și distincția lor cu cele matematice și care pot servi drept fundamentul întregii doctrine a lumii Și totuși nu se poate nega că părintele spiritual al lui Descartes este Platon, părintele spiritual al lui Bacon este Aristotel În ciuda tuturor dezacordurilor private ale gânditorilor menționați, Biblioteca "Runivers" N GROT relația lor nu poate fi negata În general, există două feluri de minți, dintre care una este îndreptată spre exterior, spre lumea exterioară, și din aceasta se trece deja la o explicație a omului interior și a naturii interioare a lucrurilor, altele sunt îndreptate spre interior, spre zonă a conștiinței de sine umane și în ea caută sprijin și criterii pentru interpretarea însăși a naturii lumii Și în acest sens, Bacon este mai aproape de Aristotel, Descartes de Platon, iar contrastul acestor două feluri de minți este atât de profund și greu de eliminat încât se manifestă în cea mai recentă și chiar în filosofia contemporană Deci în prima jumătate a zilei prezente secolul Og Comte a fost un reprezentant tipic al gânditorilor ai căror ochi sunt îndreptați către lumea exterioară și care caută indicii despre problema omului în ea, Schopenhauer este un reprezentant tipic al acelei clase de gânditori care caută indicii despre lume în conștiința de sine umană Pozitivismul este ultima etapă în dezvoltarea empirismului lui Bacon, metafizica lui Schopenhauer este, într-un anumit sens, ultima modificare a apriorismului lui Descartes Kant, la sfârșitul secolului trecut, a făcut un efort pentru a reconcilia cele două tendințe în conflict în idealismul său critic, dar experimentul său nu a avut succes în totalitate și, din nou, cele două teorii în conflict ale cunoașterii s-au separat și antagonismul lor a devenit doar mai profund, mai complex și mai complex prin urmare ostilitate - mai conștientă, mai ascuțită Persecuția pozitivismului și empirismului împotriva metafizicii, în viitorul apropiat, a căpătat dimensiuni fără precedent - acum se fac noi eforturi din partea metafizicii pentru a-și dovedi dreptul de a exista, legitimitatea psihologică și logică Nu va fi ușor pentru un nou Kant al secolului prezent sau viitor să dea sens formelor și mai complexe și mai variate de apriorism și a posteriorism pe care le-a dat naștere timpul nostru Fără îndoială că vrăjmășia dintre aceste două

curente de gândire va înceta abia atunci când problema psihologică a cunoașterii va fi complet rezolvată, când toate elementele și izvoarele activității mentale și spirituale complexe a omului în general vor fi lămurite; dar psihologia modernă este încă departe de asta Pentru alte persoane care nu sunt implicate în soluționarea acestor întrebări ale teoriei cunoașterii, le poate părea că studiul lor este plictisitor și aproape inutil, că adevărata sarcină a filosofiei este să învețe cum să trăiești, să găsești și să justifice anumite principii ale comportament Între timp, în întrebări despre natura umană Biblioteca "Runivers" PRINCIPALE PUNCTE ÎN DEZVOLTAREA UNEI NOI FILOZOFII Cunoașterea este, până la urmă, rădăcina reală și cea mai profundă a tuturor întrebărilor despre viață, iar meritul noii filozofii constă tocmai în faptul că a clarificat și dovedit acest lucru Mintea superficială se grăbește să găsească principiile activității fără a se întreba cum le poate descoperi mintea umană, de unde le poate extrage Și totuși rațiunea noastră este instrumentul principal pentru construirea tuturor ideilor de încredere despre realitate Acest adevăr a fost în cele din urmă lămurit de noua filozofie Acesta este marele ei merit și importanța vitală Dacă omenirea în viitor va putea aborda rezolvarea problemei vieții din partea corectă, aceasta va fi doar datorită muncii ingenioase și sârguincioase a filosofilor din Europa de Vest din următoarele trei secole, care au lucrat la rezolvarea problemei de cunoaștere Cu această convingere, vom trece acum la trecerea în revistă a principalelor învățături filozofice ale gânditorilor secolelor al XVII-lea și al XVIII-lea și, în primul rând, vom clarifica în termeni generali semnificația celor doi reprezentanți de seamă ai empirismului englez, Bacon și Hobbes Hobbes, deși deja influențat parțial de Descartes, pare totuși a fi o completare atât de importantă pentru Bacon, încât adevăratul spirit al empirismului englez din secolul al XVII-lea ar rămâne de neînțeles fără o scurtă descriere a sistemului său Am spus deja *)? că biografia unui gânditor are o mare importanţă în analiza viziunii sale asupra lumii Uneori, înălțimea vieții unui filozof dezvăluie motivele înălțimii și superiorității învățăturii sale, uneori josnicia sau nesemnificația interioară a vieții lui aruncă lumină asupra naturii părerilor sale Dar există și cazuri mai complicate Viața, neremarcabilă în niciun fel sau chiar de proastă calitate din punct de vedere moral, nu este lipsită de măreție și semnificație în unele privințe și dezvăluie prin ea însăși anumite trăsături ale structurii interne, de exemplu, unilateralitatea și îngustimea viziunii despre lume a gânditorului Biografia lui Bacon prezintă un astfel de caz Viața sa nu numai că nu este instructivă în sens moral, dar se poate chiar regreta că istoria noii filosofii ar trebui să plaseze în rândurile primilor în importanță reprezentanți ai reprezentanților ei atât de dubioși *) Introducere, p Biblioteca "Runivers" N GROT personalitate ca Francis Bacon *) Nici măcar nu au existat istorici zeloși ai filozofiei, viziunea asupra vieții vieții lui Bacon este suficientă pentru a-l exclude din categoria marilor filozofi, iar disputa despre semnificația lui Bacon, ca filozof, a apărut în -și- fân în literatura germană, a fost puțin probabil Eu Kuno-Fischer a fost primul care a aflat legătura strânsă dintre caracterul deosebit al lui Bacon și marea sa viziune filosofică Viața lui Bacon, chiar și în ceea ce privește legătura exterioară a faptelor, este un fenomen curios: semne ale unei absențe complete a principiilor morale și, în ciuda acestui fapt, devotamentul față de știință, față de cunoaștere, ajungând la sacrificiu de sine Acest contrast reflectă întregul spirit al învățăturii sale - fanatismul idealist al credinței

sale în știință, combinat cu indiferența față de rolul cunoașterii în crearea viziunii morale a unei persoane "Cunoașterea este putere" este motto-ul lui Bacon Dar ce putere? Puterea care aranjează nu viața interioară, ci cea exterioară Cunoașterea în mâinile omului este un instrument de putere asupra naturii - chiar lucrul care a devenit în cele din urmă cunoaștere în timpul nostru, a marilor victorii asupra naturii și a umilirii extreme a principiilor morale ale vieții umane Francis Bacon este, parcă, un fel de profeție, un tip pentru vremea noastră Francis Bacon, conform comparației potrivite a lui Windelband, este un adept al "spiritului pământului" în goth- ♦) Bacon s-a născut în și a fost fiul cel mai mic al Păzitorului Marelui Sigiliu din Anglia, Nicholas Bacon După moartea tatălui său, în timp ce lucra la ambasada din Paris, s-a trezit într-o situație financiară dificilă După ce și-a ales mai întâi cariera de avocat, apoi o figură parlamentară, Francis Bacon, datorită elocvenței, ambiției enorme și promiscuității în mijloace, a început rapid să se ridice în domeniul oficial Prin procesul contelui de Essex, fostul său prieten și patron, proces în care acesta, uitând de sentimentele sale de prietenie și recunoştinţă, a acționat ca un acuzator al Essexului și un susținător al guvernului, a reușit să dobândească favoarea specială a lui Regina Elisabeta și obține poziții înalte prin intrigi Sub Iacob I, el este numit custode al Marelui Sigiliu, iar apoi cancelar, baron de Verulam și viconte al Albaniei Urmează apoi căderea, ca urmare a procesului inițiat de dușmanii săi și a descoperirii faptului că Bacon a luat mită mari în soluționarea litigiilor și în repartizarea birourilor Bacon este lipsit de toate pozițiile și distincțiile și își dedică restul vieții pe moșia sa dezvoltării finale a doctrinei sale filozofice a cunoașterii, nefiind de acord să revină la putere Bacon a murit în , ca urmare a unei răceli, în timp ce experimenta cu umplutura păsărilor cu zăpadă Biblioteca "Runivers" PRINCIPALE PUNCTE ÎN DEZVOLTAREA UNEI NOI FILOZOFII com Faust "Și cine nu recunoaște în filosofia lui Bacon, notează el, spiritul practic al englezilor, care, mai mult decât toate celelalte popoare, au putut folosi descoperirile științei pentru îmbunătățirea vieții" Bacon nu face excepție, Bacon este tipul de om practic care, în cel mai bun caz, vede în știință, în cunoaștere, un mijloc de subordonare a lumii exterioare, a naturii, omenirii Ideea călăuzitoare a lui Bacon în lucrările sale filozofice a fost ideea beneficiului material al întregii omeniri Meritul lui Bacon este că a fost primul care a generalizat principiul luptei individului pentru dreptul la viață, iar Gobbes, care a proclamat "războiul tuturor împotriva tuturor" drept începutul inițial al dezvoltării societății, a fost în înțelegerea sensului vieții doar un succesor al lui Bacon și amândoi împreună au fost precursorii lui Malthus și Darwin cu ei doctrina luptei pentru existență, ca principiu al dezvoltării, în sfera economică și biologică Este greu de negat continuitatea ideilor și aspirațiilor naționale, când timp de trei secole acestea s-au reflectat atât de clar Dar să ne întoarcem la învățăturile lui Bacon El l-a expus în două lucrări capitale - în eseul "Despre demnitatea și multiplicarea științelor", care a apărut mai întâi în engleză în și apoi în latină în , și în "New Organon" ( ) Ambele lucrări fac parte din lucrarea planificată, dar neterminată "Instaurato magna" (mare transformare sau reînnoire) Cu "Noul Organon" al său Bacon se opune totalității operelor logice ale lui Aristotel, care au fost date în antichitate, în școala lui Aristotel, numele "Organon" - instrumentele științei și filosofiei Care a fost "transformarea" lui Bacon? Chiar și în secolul al XIII-lea omonim, călugărul Roger Bacon, a exprimat ideea că este necesar să se

studieze natura direct Bernard din Telesius, în Renaștere, a încercat să creeze o teorie a experienței ca instrument de cunoaștere și a demonstrat inconsecvența inferenței ca instrument de cunoaștere Raymond Lull a încercat să inventeze în secolul al XIII-lea arta de a descoperi noi adevăruri prin combinarea conceptelor, iar J Br uno a încercat să îmbunătățească această artă în secolul al XVI-lea Franz Bacon își propune, de asemenea, să îmbunătățească arta invențiilor și a descoperirilor, dar prin clarificarea metodelor de studiu direct, experimental, al naturii Franz Bacon este succesorul lui R Bacon și B Te- Biblioteca "Runivers" n g o t b woods, pe de o parte, R Lull și J Bruno, pe de altă parte Temeiul real al teoriilor sale au fost invențiile și descoperirile reale ale epocii viitoare Care este scopul științei? Contribuie la îmbunătățirea vieții Dacă știința este abstrasă de viață, atunci este ca o plantă smulsă din pământ și tăiată din rădăcini și, prin urmare, nu se mai bucură de nicio hrană Așa este scolastica; noi invenţii şi descoperiri ale ştiinţei au fost făcute pe baza unui studiu direct al vieţii şi naturii Bacon, însă, nu înțelege complexitatea problemei cunoașterii, științei El nu explorează granițele și fundamentele profunde ale cunoașterii; el pornește în doctrina sa despre metoda științei din anumite presupuneri generale, bazate parțial pe observație, parțial pe fantezie Aparent, este puțin familiarizat cu adevăratele scrieri ale lui Aristotel despre natură și cunoaște, în general, filozofia și știința antică superficial "Fant al experienței și inducției, el însuși își construiește teoria cunoașterii și metodele acesteia în mod abstract, a priori, deductiv și nu inductiv; întemeietorul doctrinei experimentului, el investighează și determină fundamentele cunoașterii nu experimental și nici măcar inductiv, ci pe baza unor considerații generale Acesta este motivul slăbiciunii și unilateralității teoriei sale a cunoașterii Principala forță a lui Bacon constă în critica sa față de fostul succes insuficient al științelor naturii Bacon recunoaște rațiunea și sentimentele (senzațiile) ca fundamente ale cunoașterii Pentru a o folosi în mod corespunzător pe prima pentru dobândirea, prin intermediul celei din urmă, a unei adevărate cunoștințe despre natură, trebuie să o curățați de diverse anticipări false sau experiențe preliminare, de presupuneri false și nefondate și să o faceți o tablă curată, convenabilă pentru perceperea noilor fapte În acest scop, Bacon foarte duh și, în sens psihologic, definește subtil imaginile eronate sau idolii minții noastre, care împiedică activitatea sa cognitivă Acești idoli îi împarte în patru categorii: i) Idolii clanului (idola tribus) Acestea sunt trăsături ale naturii umane în general, care perversează cunoașterea lucrurilor: de exemplu, tendința de ordine excesivă a ideilor, influența fanteziei, dorința de a depăși limitele materialului de cunoaștere disponibil în experiență, influența sentimente și *) Mier Ed Grimm, ref op Biblioteca "Runivers" PRINCIPALE PUNCTE ÎN DEZVOLTAREA UNEI NOI FILOZOFII stări de spirit pentru munca gândirii, înclinația minții spre distragere excesivă, abstracție) Idoli de peșteră (idola specus): fiecare persoană ocupă un anumit colț de lume, iar lumina cunoașterii ajunge la el, refractând prin mediul înconjurător natura sa individuală deosebită, formată sub influența educației și a relațiilor cu ceilalți oameni, sub influența cărților pe care le-a studiat și autoritățile pe care le venera Astfel, fiecare persoană cunoaște lumea din colțul sau din peștera lui (o expresie preluată de la Platon); o persoană vede lumea într-o lumină specială, accesibilă personal pentru el; fiecare ar trebui să încerce să-și recunoască caracteristicile personale și să-și curețe gândurile de

amestecul de opinii personale și de colorarea cu simpatii personale) Idolii pătratului (idola fori): cele mai urâte și greu de eliminat erori asociate cu limbajul, cuvântul, ca instrument de cunoaștere, și găsite în relațiile oamenilor între ei (de unde "zona") Cuvintele din lumea gândurilor sunt o monedă de negociere, prețul său este relativ Prin originea lor din cunoașterea directă, brută, cuvintele determină în mod grosier și inconsecvent lucrurile și, prin urmare, nesfârșitele dispute despre cuvinte Ar trebui să încercăm să le definim mai precis, punându-le în legătură cu faptele reale ale experienței, distingându-le după gradul de certitudine și corespondența exactă cu proprietățile lucrurilor În cele din urmă, a patra categorie - idolii teatrului (idola theatri) sunt "imagini înșelătoare ale realității care decurg din reprezentarea eronată a realității de către filozofi și oameni de știință, amestecând realitatea cu fabulele și ficțiunile, ca pe scenă sau în poezie" În acest sens, Bacon subliniază în mod special, printre altele, amestecul nociv în domeniul științei ideilor religioase *) Nu mai puțin decât rațiunea, însăși sentimentele, care de foarte multe ori ne înșală și totuși servesc drept singura sursă a întregului conținut al gândirii, sunt supuse purificării și rafinamentului Încă nu găsim o analiză psihologică profundă a senzațiilor la Bacon, dar el notează în mod corect unele slăbiciuni în procesul percepției senzoriale și face o regulă generală că percepțiile organelor de simț trebuie rafinate cu ajutorul instrumentelor artificiale și prin mijloace de repetare şi modificare a percepţiilor în tipuri verificându-le între ele Dar nimeni *) Vezi Logica lui Vladislavlev, Sankt Petersburg , anexe, p și urm * Biblioteca "Runivers" I GROT poate cunoaște lucrurile numai prin simțuri - senzațiile trebuie procesate de intelect, iar acest lucru dă adevăruri generale, axiome care ghidează mintea în timpul rătăcirilor ulterioare în pădurea faptelor, în sălbăticia experienței Prin urmare, Bacon îi condamnă atât pe cei care, asemenea păianjenilor, țes toate cunoștințele din ei înșiși (dogmaștii sau raționaliștii), cât și pe cei care, asemenea furnicilor, adună doar fapte la grămadă, fără a le prelucra (empiriştii extremi); - pentru a dobândi cunoștințe adevărate, trebuie să acționezi ca albinele, adunând material din flori și câmpuri și prelucrându-l în produse unice cu o putere interioară deosebită Nu se poate, desigur, să nu fie de acord cu acest principiu general al cunoașterii, așa cum îl formulează Bacon Unirea experienței și gândirii pe care o recomandă el este într-adevăr singura cale către adevăr Dar cum trebuie realizată și realizată în gradul și proporția potrivită? Răspunsul la aceasta este teoria baconiană a inducției ca metodă de cunoaștere Silogismul sau inferența, potrivit lui Bacon, nu oferă cunoștințe noi, cunoștințe reale, deoarece inferențe constau din propoziții și propoziții de cuvinte, în timp ce cuvintele sunt semne de concepte Totul este despre modul în care sunt compuse conceptele și cuvintele originale Metoda de formulare corectă a conceptelor este, potrivit lui Bacon, inducerea bazată pe Experimentul este calea către repetarea artificială și verificarea reciprocă constantă a senzațiilor Dar esența inducției nu este într-un singur experiment, ci într-o anumită dezvoltare a datelor senzoriale dobândite prin intermediul acestuia Pentru a organiza această dezvoltare a senzațiilor și pentru îndrumarea corectă a experimentului în sine, Bacon își propune să întocmească tabele speciale de cazuri de fapte similare, diferite (negative), paralele schimbătoare, excluzându-se reciproc etc Această faimoasă teorie baconiană a tabelelor este completată de doctrina unui sistem de metode sau instanțe inductive auxiliare Teoria inducției lui Bacon, completată de Newton și Herschel, a stat la baza doctrinei

moderne a lui Mill despre metodele inductive de acord, diferență, modificări și reziduuri concomitente, precum și metode inductive auxiliare pentru acestea Esența analizei inductive a faptelor se rezumă la aceasta Biblioteca "Runivers" PRINCIPALE PUNCTE ÎN DEZVOLTAREA UNEI NOI FILOZOFII pentru a descoperi adevăratele lor conexiuni cauzale și dependențe unele de altele prin investigarea diferitelor tipuri de relații ale fenomenelor în experiență, pentru că sarcina științei naturii, potrivit lui Bacon, este studiul conexiunii cauzale a fenomenelor , și nu compoziția lor materială simplă, formele generale ale fenomenelor, dar nu diferențele lor specifice În această doctrină, Bacon se alătură lui Aristotel și prin forme înseamnă în esență acele legi generale sau relații tipice ale fenomenelor, la a căror descoperire se străduiește toată știința experimentală Dacă totuși, în tabularea și determinarea cazurilor sau a diferitelor instanțe ale relației dintre fenomene, Bacon s-a dedat la o subtilitate prea mare, amintind de tradițiile dialecticii scolastice, este din cauza propriei sale teorii a cunoașterii și a metodelor inductive, așa cum am remarcat la începutul, a fost încă în sine un produs abstract, speculație și nicidecum experiență Experiența celei mai inductive științe "experimentale" era încă prea neînsemnată pe vremea lui Bacon pentru a o putea folosi nu numai pentru construcția, ci și pentru testarea teoriei experimentale a cunoașterii inductive, a logicii științelor în spiritul modernului încercări de acest fel (Bain, Jevons, Dühring, Masaryk etc) Bacon, dezvoltând problema metodelor științelor, a încercat și el să dea o clasificare a științelor, dar aceasta din urmă este cu siguranță slabă El distinge știința naturii de știința omului și știința lui Dumnezeu În limitele primei, el distinge fizica sau doctrina cauzelor materiale de metafizica, știința formelor; Doctrina scopurilor din Noul Organon este complet exclusă din limitele științei naturii și astfel Bacon este primul reprezentant al tendințelor pur mecanice ale științei moderne Alături de fizică și metafizică, el plasează uneori matematica ca instrument de analiză cantitativă a fenomenelor și, conform recunoașterii generale a criticilor, înțelege prost sensul și valoarea intrinsecă a cunoștințelor matematice În definirea esenței interioare a problemelor științei omului și a lui Dumnezeu, Bacon ocupă o poziție ambiguă La științele omului, el plasează istoria (știința naturală a societății), logica, etica și politica În om, el recunoaște sufletul ca o sursă care emană de la Dumnezeu și subiectul naturalului Biblioteca "Runivers" N GROT cunoștințe neștiințifice, el consideră în principiu doar sufletul animal, legat de organizarea trupească, așa cum consideră doar înclinațiile inferioare ale omului ca subiect al moralității naturale, în timp ce natura sufletului superior și principiile morale superioare sunt supuse determinării și clarificarea numai din partea revelației divine, ca și natura însăși a lui Dumnezeu Dar, în același timp, Bacon, în antropologia sa, ca și în știința lui Dumnezeu, depășește adesea granițele științei naturale recunoscute de el Privirea mentală a lui Bacon și ideea științei universale, prima filozofie a sensului lui Aristotel, care ar trebui să fie un "magazin al academicului general", și arma înțelegerii "transcendentale" a vieții și a posibilităților și posibilităților mișcarea și posibilitățile de mișcare și posibilitatea de mișcare și posibilitățile și posibilitățile de mișcare și posibilitatea de mișcare și posibilitățile Nu găsim o definiție simplificată a sarcinilor și metodelor acestei științe în Bacon, care este complet de înțeles, întrucât crede că toate axiomele cunoașterii se bazează totuși pe experiență, pe senzații ale simțurilor exterioare

și nu recunoaște alte surse de cunoaștere Astfel, clasificarea științelor este cea mai slabă latură a doctrinei cunoașterii lui Bacon În ansamblu, meritul primei încercări de a dezvolta o teorie cuprinzătoare a cunoașterii obiective îi aparține, de a găsi toate condițiile, obstacolele și ajutoarele pentru dezvoltarea corectă a materialului factual al experienței și nu se poate fi prea strict cu Bacon pentru că și-a pus sarcina de a investiga elementele experimentale și condițiile exterioare ale cunoașterii nu, nu a atins profunzimea cuvenită în analiza facultăților cognitive înseși și a proceselor minții umane *) Pentru a înțelege mai bine slăbiciunile învățăturii lui Bacon, să subliniem acum pe scurt trăsăturile remarcabile ale filozofiei succesorului său Hobbes **) Ca constructor al unui sistem filozofic, Gobbes nu este nicidecum un gânditor de primă clasă: predarea sa largă, în proiectare, nu este *) Doctrina cunoașterii a lui Bacon, ca și cea a lui Hobbes, este excelent expusă și apreciată în mențiune op Grimm" Vezi și o prezentare detaliată a celor două op Bacon in Logic Vladislavl&a, istoric aplicarea , **) Gobbes s-a născut în , a murit în , după ce a trăit de ani De-a lungul vieții sale lungi, neremarcabilă de evenimentele externe, a trăit alternativ în Anglia, apoi în Franța, evitând necazurile politice care se repetau periodic în patria sa Biblioteca "Runivers" PRINCIPALE PUNCTE ÎN DEZVOLTAREA UNEI NOI FILOZOFII este plin de integritate interioară și profunzime Contradicțiile sistemului său sunt izbitor de izbitor și frumos elucidate în lucrarea lui Grimm despre istoria doctrinelor cunoașterii pe care le-am menționat mai sus Învățăturile lui Hobbes sunt caracterizate de istorici ai filozofiei kakshg-
■turalismului; se poate numi și sistemul său materialist, deoarece punctul său de plecare este poziția conform căreia nu există nimic real, cu excepția corpurilor și a mișcărilor lor Nu numai că omul este cel mai perfect corp al naturii, dar statul este și un corp, deși artificial, spre deosebire de cel natural De aici împărțirea științei în doctrina "Despre natură" sau corpul natural, doctrina "Despre stat" sau corpul artificial și doctrina "Despre om" ca verigă intermediară - cel mai perfect corp al naturii și un element a corpului artificial - starea Învățăturile filozofice ale lui Hobbes asupra diferitelor corpuri din cuprinse în nu foarte numeroase pentru lunga sa viață și în cea mai mare parte mici lucrări: "Elemente de filosofie despre un cetățean" (Paris,), "Despre natura umană" și "Despre un corp politic" ( ), "Leviathan, sau conţinutul, forma şi autoritatea guvernului"^ i) Să menționăm și "Întrebările sale despre libertate, necesitate și șansă" ( ) Acestea sunt principalele sale lucrări, iar Leviatanul este renumit în special pentru predicarea absolutismului de stat pe care îl conține Există o singură cale de ieșire din starea primitivă de război a tuturor împotriva tuturor, care decurge din proprietatea de bază a naturii umane - egoismul: organizarea statului prin acordul comun al cetățenilor cu transferul puterii către un singur reprezentant al statului - acel monstru atotconsumător, Leviathan, purtătorul întregii puteri și al drepturilor indivizilor Absolutismul lui Hobbes este atât de extrem încât pune chiar și religia și libertatea de conștiință în mâinile conducătorului Statul are dreptul, în interesul întregului, să facă din orice superstiție o religie; independența bisericii, precum și teoria originii revelate divin a acesteia și a statului, este o absurditate pentru Hobbes "În exemplul lui Hobbes", spune Windelband, "observăm cum indiferența religioasă devine adesea baza intoleranței despotice" Dar pentru istoricul filozofiei, nu aceste teorii absolutiste extreme și ciudate ale lui Hobbes despre stat și biserică

dovedesc o căptușeală necondiționat raționalistă Biblioteca "Runivers" N GROT sistemele sale, precum și acele fundații interne mai profunde care au condus la ele, care au provocat învățătura ciudată a lui Hobbes despre om ca corp, care a devenit fundamentul viziunii sale politice asupra lumii Bazele învățăturilor filozofice ale lui Hobbes se află în teoria sa particulară a cunoașterii, care este o nouă ediție a doctrinei empirice a lui Bacon, cu un amestec de cartezianism, i e doctrina gândirii lui Descartes, pe care Hobbes a învățat-o în timpul șederii sale la Paris, în timp ce a stăpânit teoria lui Bacon prin contactul personal și cooperarea cu acest filozof, când și-a tradus lucrarea "Despre dezvoltarea științelor" în latină Învățătura lui Hobbes despre fundamentele cunoașterii umane se rezumă la următoarele Hobbes subliniază și mai tare decât Bacon că tot materialul cunoașterii noastre este extras de noi din senzații, dar sub influența lui Descartes el recunoaște clar subiectivitatea senzațiilor și chiar îl precede pe Kant în recunoașterea subiectivității formelor spațiului și timpului ca condiţii pentru perceperea lucrurilor în experienţa exterioară Acesta este principalul său merit teoretico-cognitiv Dar dacă spațiul și timpul sunt forme necesare de gândire, atunci tot ceea ce știm este spațial și temporal, în timp ce spațial sau extins trebuie să fie în același timp corporal De aici concluzia că nu putem ști decât ceea ce este corporal, că tot ceea ce este real pentru noi este așadar și corporal Acesta este modul în care premisele senzaționaliste de bază ale lui Hobbes sunt transformate în bazele unei viziuni pur materialiste asupra lumii Procesul de procesare a senzațiilor este pur mecanic - adunarea și scăderea Gândirea matematică este o formă tipică de gândire Deoarece nu putem cunoaște obiectele în sine, adevărul nu este altceva decât fidelitatea interioară față de sine a acestor operații matematice ale gândirii - absența contradicțiilor interioare în activitatea gândirii Această încercare de a contopi fundamentele empirismului lui Bacon cu unele premise ale metafizicii lui Descartes, care a văzut și tipul perfect de cunoaștere și gândire în construcțiile matematice? desigur, ar fi trebuit să dea naștere unei filozofii foarte particulare și plină de contradicții interne, deoarece este imposibil de combinat într-o singură propoziție contradictorie - că toată cunoașterea se bazează pe sentimente exterioare și că, totuși, însăși esența cunoașterii adevărate în o construcţie subiectiv distinctă a conceptelor Biblioteca "Runivers" PRINCIPALE PUNCTE ÎN DEZVOLTAREA UNEI NOI FILOZOFII pe baza formelor subiective de gândire - că totul real este material sau corporal și că materialitatea este, totuși, doar o formă subiectivă de percepție a lucrurilor și așa mai departe Gob-bes, prin puterea generalizării și a creativității filosofice, este în orice caz un gânditor secundar, iar semnificația sa în istoria noii filozofii se bazează în principal pe ascuțimea și caracterul paradoxal al doctrinei sale, care a provocat o întreagă furtună în rândul englezilor societatea cu concluziile sale extreme și, prin urmare, indirect a dat naștere la o serie de noi studii mai profunde ale problemei cunoașterii, de către Locke, Berkeley și Hume Acum să trecem la o trecere în revistă a învățăturilor unui alt tip de gânditori - Descartes și urmașii săi imediati N Grot (Va urma) Biblioteca "Runivers" CRITICA SI BIBLIOGRAFIE I Revizuirea revistelor A REVENTE FILOZOFICE STRĂINE Philosophische Studien W Wundt La doctrina mișcărilor spirituale (VI, tetra h) După ce a criticat așa-numita "teorie intelectuală a sentimentelor" și "explicația fiziologică a mișcărilor mentale", Wundt trece la relația dintre afect, impuls și voință Münsterberg (Willenshandlung, i) defineşte voinţa ca un complex

de senzaţii periferice Aceasta este o părere foarte veche Se poate vedea în ea un ecou al intelectualismului lui Spinoza, care spunea că dacă o piatră care cade ar avea o idee despre căderea ei, ar crede că acesta este un act propriu Aceeași părere poate fi găsită acum în rândul fiziologilor creierului (Schiff, Meinert, Munch) Potrivit intelectualiștilor, în mintea noastră nu există altceva decât idei Nu le putem da nimic, nu le putem lua nimic Ceea ce nu ne este dat ca idee nu există deloc Prin urmare, voința noastră este și o idee; poate fi descompus în anumite fi- poate fi redusă biologic la un fel de excitație Biblioteca "Runivers" STUDII FILOSOFICE > sentimente Și dacă, în plus, punem ceva în voință, atunci "Aceasta este o fantomă înșelătoare, o idee transcendentă pe care am creat-o de dragul unei teorii metafizice Dar o asemenea idee trebuie să dispară înaintea faptului că întregul conținut al conștiinței este format din reprezentări Deci ei discută intelectuali, Wundt nu este de acord cu ei În fiecare act volitiv trebuie să distingem fenomenele care însoțesc mai mult sau mai puțin constant de trăsăturile esențiale, iar pentru voință trăsătura esențială este activitatea La semnele însoțitoare, Wundt se referă, în primul rând, la diverse senzații În aceste senzații avem o măsură pentru energia voinței noastre, pentru că cu ele măsurăm tensiunea mișcării pe care am făcut-o Dar senzațiile de tensiune și alte sentimente, oricât de strâns legate de activitatea volitivă, nu epuizează în niciun caz conceptul de voință Eroarea intelectualilor este ca nu vor sa recunoasca momentul activitatii, care este singurul semn al vointei, ca fapt real, din moment ce acest moment nu poate fi indicat ca existent ca continut separat al constiintei, asemanator senzatiilor ; Și între timp, conceptul de activitate exclude tocmai această separare Activitatea poate fi întotdeauna doar un proces care are loc într-un anumit conținut al conștiinței Aderenții fizicii aristotelice nu au fost de acord să admită conceptul newtonian de gravitație pe motiv că această gravitație se găsește numai în procesele dintre corpuri și nu reprezintă niciun fel separat entitate Unii psihologi argumentează exact în același mod cu privire la voință Și voința, spun ei, trebuie să fie o astfel de entitate separată, iar dacă nu există o astfel de entitate, atunci voința, prin urmare, nu este nimic Din aceasta se poate observa că psihologia modernă este încă înclinată să ajungă la o reificare naivă (Verdinglichung) a conceptelor Obiectul psihologiei sunt exclusiv procesele, evenimentele Unele dintre ele se referă la obiectele și procesele lumii exterioare, în timp ce altele nu au o astfel de relație Procesele, pe care nu le atribuim obiectelor și evenimentelor obiective, sunt din nou împărțite în două grupe: pe unele le percepem ca experiențe pasive, pe altele le percepem Biblioteca "Runivers" E CHELPANOV ca autocreator (selbsterzeügte) Acestea din urmă sunt esența proceselor voliționale Voința în sine nu este cu nimic diferită de acest proces de creație, dar este cuprinsă în procese separate de activitate În același timp, trebuie amintit că diferența dintre experiența pasivă și cea activă este o diferență pe care o stabilim prin reflecție psihologică, dar în realitate, adică, în conștiință, această diferență este dată în mod direct, deci putem spune că diferența unei stări de alta nu constă în nicio idee, ci doar în sentiment - cu alte cuvinte, aceasta nu este o concluzie logică, așa cum cred intelectualiștii, ci directă percepţie Acest simț al activității există deja în formele inferioare ale activității volitive, în timp ce în formele superioare, și anume în actul de alegere, se manifestă în forma cea mai distinctă Activitatea de decizie sau alegere implică noțiunea că "Eul" nostru care acționează este cauza finală a

procesului, în timp ce aceste cauze, în experiența pasivă, se referă la altceva decât "Eul" nostru Trebuie totuși amintit că "eu" din această funcție mentală nu este un concept abstract, ci doar totalitatea abilităților și experiențelor noastre, combinate într-un singur sentiment întreg Cu alte cuvinte, printr-o decizie volitivă, acționăm cu conștiința cauzalității întregii noastre existențe spirituale Scriptura EW Reprezentare și simțire (VI, cartea) Unii spun că sentimentele sunt elemente independente, alții că sentimentul și reprezentarea sunt două laturi inseparabile ale unuia și aceluiași proces Este această problemă pe care autorul acestui articol încearcă să o rezolve experimental În favoarea independenței sentimentului este faptul că după perceperea culorii prin asociere, sentimentul ia naștere independent, adică fara prezentare De exemplu, o culoare verde deschis prin asociere provoacă o senzație neplăcută fără reprezentare Pe de altă parte, reprezentările pot exista independent de sentimente Acest lucru este demonstrat de alte experimente privind fluxul de idei Sentimentul poate fi și independent într-un alt sens Poate produce acțiune independentă Dacă avem vreo "percepție" și apoi un sentiment, adesea se întâmplă asta Biblioteca "Runivers" ANNALES DES SCIENCES PSYCHIQUES (că cursul ulterior al conștiinței este asociat cu sentimentul și nu cu un obiect simțit Dar din numeroase experimente (și oooh) autorul concluzionează că nici una, nici cealaltă teorie în forma lor actuală nu pot fi recunoscute ca adevărate La teoria conform căreia "sentimentele sunt elemente independente", trebuie adăugat: "deoarece pot fi situate într-un punct luminos al conștiinței*, întrucât faptul că sentimentele pot exercita un efect independent trebuie explicat, probabil, prin faptul că un reprezentarea inconștientă determină reprezentarea în urma sentimentului În al doilea punct de vedere, conform căruia "sentimentul și reprezentarea sunt două părți ale aceluiași proces", aceste două părți trebuie considerate ca laturi ale vieții mentale în general, deoarece reprezentarea, chiar și în afara punctului luminos al conștiinței, poate fi un factor activ Același număr conține articole: Kraepelin (Despre problema metodelor psihofizice), Külpe (Despre simultaneitatea și non-simultaneitatea mișcărilor), Kirschmann (Despre instalarea luminii monocromatice), Schubert (Filosofia morală a lui Adam Smith), Wundt (Despre compararea distanțelor de tonuri) E Chelpanov Annales des sciences psychiques Recueil d'observations et d'expériences, paraissant tous les deux mois Prem Annee, nu i Janvier-Fevrier Directeur M le Dr Dariex Prima carte publicată a noii reviste de psihologie conține articolul principal al celebrului psihofiziolog parizian Ch documentează în domeniul faptelor premonițiilor și sugestiilor veridice, transmiterea celor mai interesante cazuri de "halucinații telepatice" din celebra carte engleză pe acest subiect de Gurney Meyers și Podmore, care este în prezent tradus în franceză, și bibliografia După cum se poate observa din această listă de titluri, revista este noul organ permanent al acelei tendințe la modă în studiul Biblioteca "Runivers" N GROT nici un fenomen psihic, care acum cuprindea aproape toate ţările Europei Este o chestiune de studiu experimental al fenomenelor de clarviziune, premoniție, halucinații adevărate, sugestie la distanță, interes în care, printre naturaliștii și medicii din Occident, s-a manifestat împreună cu cel mai atent studiu al fenomenelor de somn hipnotic și sugestie În fruntea mișcării este London Society for Psychical Research, prezidată de Prof Sedgwick și are ca organ permanent Proceedings of Society for Psychical Research, un fel de colecție periodică Societăți similare, publicându-și din când în când lucrările,

există în Germania (la München și Berlin), iar recent s-a înființat la Sankt Petersburg "Societatea de Psihologie Experimentală" cu sarcini dialogice și este prezidată de prof H P Wagner Noua revistă prezintă un asemenea interes încât în ea, în articolele lui C Richet și Dr Daries, cu claritatea și distincția de gândire caracteristice francezilor, eleganța și concizia expresiei, programul de dezvoltare științifică a acestor fenomene este foarte precis și sistematic conturat Charles Richet declară că cercetările lor științifice se află încă în perioada empirismului, deși chiar faptele clarviziunii, adevăratele presimțiri și halucinațiile sunt cunoscute omenirii de mii de ani În masa de fapte și observații disponibile, nu există încă nimic științific și strict fundamentat: faptele nu sunt complete, observațiile sunt prost făcute, experimentele sunt aranjate absurd Acest lucru îi obligă pe oamenii de știință obișnuiți să nege a priori însăși faptele "Dar suntem convinși", spune Richet, "că împreună cu forțele cunoscute și descrise există și alte forțe încă necunoscute nouă; că o explicație mecanică simplă, obișnuită, nu este suficientă pentru a interpreta tot ceea ce se întâmplă în jurul nostru; într-un cuvânt, există fenomene psihice misterioase (phén psych occultes) pe care le numim misterioase doar pentru că sunt necunoscute "Acum trei sute de ani, electricitatea era o forță misterioasă" "Ideea este, așadar, să transpunem aceste fenomene misterioase, evazive și necunoscute în cadrul științei pozitive" "Științele numite psihice sau - ceea ce este același lucru - supranaturale și secrete, au rămas atât de mult timp străine de sarcinile adevăratei științe, nu numai din cauza dificultății de a le studia, ci și din cauza lipsei de Biblioteca "Runivers" ANNALES DES SCIENCES PSYCHIQUES G Cercetare Dioda" Prin urmare, sarcina imediată a lui Richet, ca și a doctorului Daries, este de a stabili metode științifice pentru studiul acestor fenomene Ambii cercetători declară energic că prima sarcină a reprezentanților noii științe ar trebui să fie să se abțină de la orice teorie preliminară, ceea ce este complet prematur Până acum, chestiunea este doar despre stabilirea exactă a faptelor Richet dă o clasificare a fenomenelor "psihice" (faptele de telepatie, clarviziune, premoniție), declară că el personal nu crede în niciun fenomen material misterios (de genul de materializare a spiritelor, conform învățăturilor spiritualiștilor), și indică condițiile generale pentru studiul și observarea tuturor fenomenelor mentale menționate, care se rezumă în esență la capacitatea noastră de a percepe fapte inaccesibile sentimentelor obișnuite, care se realizează prin intermediul unor procese mentale necunoscute nouă Dr Darius, numind articolul lui Ch Richet un program general al lucrărilor viitoare, dezvoltă mai detaliat un plan pentru un studiu sistematic al fenomenelor psihice, subliniind prin exemple cât de importante sunt observațiile cele mai detaliate și precise, înregistrări certificate oficial ale vremii și alte împrejurări trăite de subiectul adevăratelor halucinații și presimțiri, și De asemenea, evenimentele, cine le-au provocat sau de către acestea, arată cât de insuficiente sunt toate alocate observației, și anume atotputernicia oricăror date documentare și cerințele impuse de Metoda științifică a precauțiilor, dă denaturarea aproximativă a faptelor pe care le circulă în rândul publicului, și despre acestea, cheamă prin ea însăși societatea să ajute oamenii de știință în căutarea și descrierea exactă a fenomenelor Dintre documentele originale, sunt citate noi cazuri foarte interesante de clarviziune și premoniție, dar nu se poate nega că toate sunt "documentate" în așa fel încât să nu trezească unui cititor neprejudecat o credință de nezdruncinat în veridicitatea incidente

descrise Numărul documentelor este prea mic, iar cele mai importante mărturii lipsesc Rămâne doar să credem în "onestitate, conștiinciozitate, autoritate științifică" și alte virtuți personale ale câtorva persoane și naratori interesați În orice caz, o nouă direcție în dezvoltarea faptelor Biblioteca "Runivers" LISTA ARTICOLELOR ÎN STRĂINĂ FILOZOF JURNALAH "telepatia" este un semn foarte interesant al vremurilor Cel mai curios este că noi cercetări au apărut la inițiativa naturaliștilor și a medicilor care trecuseră de stadiul viziunii materialiste asupra lumii Aceasta din urmă se reflectă și acum în studiile menționate mai sus în sensul, de exemplu, că atât Richet, cât și Darius vorbesc despre fenomenele indicate ca fiind singurele mentale sau predominant mentale (p , io,) De parcă toate celelalte fenomene psihice studiate de psihologi s-ar fi redus deja complet la fenomene fiziologice, la reacții cerebrale și neuromusculare ale corpului Frica de toate teoriile psihologic şi capabil de orice a ilumina caracterul și natura fenomenelor menționate pare a fi și o trăsătură foarte curioasă Este puțin probabil ca investigațiile menționate să aducă vreun beneficiu semnificativ psihologiei teoretice, întrucât studiul coincidenței senzațiilor și sentimentelor cu evenimentele fizice generale nu are nimic în comun cu studiul psihologic al celor mai multe stări mentale, dar este indubitabil că ele marchează o întorsătură reconfortantă ъ oameni de știință naturală și doctori de la materialism pur și determinism la o viziune filosofică diferită și mai largă Evident, este vorba de justificarea științifică a unei noi viziuni metafizice asupra lumii, care este în concordanță cu cele mai profunde nevoi religioase și morale ale spiritului uman În acest sens, este imposibil să nu salutăm noua direcție, ca promițătoare de rezultate semnificative în viitor Cu toate acestea, este imposibil să nu avertizam împotriva entuziasmului excesiv acum vizibil pentru această metodă complet unilaterală de investigare a vieții spirituale a omului N G Lista articolelor din ultimele cărți ale revistelor filozofice străine Revue philosophique Martie J Delboeuf De ce murim? - Pierre Janet Cazuri de abulie și obsesii - G Tarde Arta si logica Arehiv für Gesehiehte der Philosophie T IV\memp i P Tanner y Despre o opinie incorect atribuita lui Pitagora - M Offner Cu privire la întrebarea Melissei -A Doring g Dispunerea suvenirelor lui Xenofon ca ghid pentru critica pozitivă -T h Iar cu el i s Principiul scopului în filosofia recentă - JN P Land A Geilincks și complet co- Biblioteca "Runivers" REVISTELE SPIRITUALE RUSE filozofiei presocratice, socratice, platonice și aristotelice Raportul lui P Wendland despre părinții bisericii și atitudinea lor față de filozofie - Raportul lui B Erdman despre cea mai recentă filozofie înainte de Kant - Tetr E Zelle r Problema timpului alcătuirii Teetetului platonic - P Seliger Platonov Fedr -H hoffmann Philebus al lui Platon și doctrina ideilor - J Draseke Doi adversari ai lui Proclus -E lup Despre cele mai noi lucrări despre istoria pitimicilor -W Dilthey T Carlyle - Sfârșitul raportului lui Erdmann - Raportul lui F Tocco despre lucrările italiene despre filosofia medievală și modernă - Raportul lui Dilthey despre lucrările germane despre filosofia străină post-kantiană Monistul T I, nr J Le Conte Factori ai evoluţiei -C L o mb g s o Fizionomia anarhiștilor - S Lombroso Renovare și inerție în lumea psihologiei -R Mea de Bache Întrebarea dualității minții - G M So i d Nemurire Zeitschrift für Philosophie und philosophisehe Kritik T , tetra G Frege Despre legea inerției -G Baku Disputa despre conceptul de natură la sfârșitul secolului al XVII-lea - E D eh e r Antinomii şi paralogisme -L R un autobuz Originea și formarea metodei cuaternare de construcție în cea

mai recentă filozofie germană B REVISTELE SPIRITUALE RUSE Revista Ortodoxă A I Vvedensky *) Credința în Dumnezeu, originea și temelia ei Secţiunea a doua: rezolvarea problemei pe baza filozofiei raţionale (, nr ii- , pp - ; , nr i, pp -) În chestiunea originii și fundamentelor credinței, mai aproape decât alții de empirism este direcția așa-numiților semikantieni (Fries, Lange, Lipsius) Se caracterizează prin acea viziune generală asupra credinței, conform căreia aceasta din urmă este "un produs creator al organizării noastre psihofizice", a cărei corespondență cu realitatea este complet problematică Neo-Kantian Lange lipsește complet credința (din motive polemice) de fundamentele teoretice**) Credință religioasă, inexplicabilă de către oricare dintre impulsurile inferioare ale naturii umane *) În prezent, cartea domnului Vvedensky a ieșit într-o ediție specială (M , IV - p) ** Cu privire la chestiunea relației dintre filozofie și știință în viziunea lui Lange și a neo-kantienilor, aceeași carte a lui Pravoslavnago Obozreniya* oferă un scurt eseu despre "Sarcinile filosofiei", scris pe baza sa "Istoria materialismului" și cu ajutorul lui Feiginger, cu remarci critice destul de detaliate ^ Biblioteca "Runivers" x π o π aproximativ în ъ (materialismul), nici exclusiv din cunoaștere (unilateralitatea raționalistă), nu poate fi explicată decât prin "sapărea în grăuntele religiei", pe care Lange o recunoaște drept "sinteză creativă", manifestându-se diferit, dar creând în mod egal în poezie, și în filozofie și în știința naturii și chiar în percepția senzorială La fel ca în forma sa cea mai de jos, în percepția senzorială, așa și în forma sa cea mai înaltă, în crearea unei fantezii religioase și morale, această sinteză se îndreaptă întotdeauna către un singur lucru: la reproducerea unității și armoniei Prin urmare, venerarea Divinului este un produs pur, "arhitectura ideilor creative" a omului Semikantianismul a reușit să deducă legătura dintre om și Divin din nevoile practice ale oamenilor și, de asemenea, a descoperit că această legătură se bazează pe niște principii iraționale din punct de vedere psihologic care depășesc caracterul unilateral al funcțiilor obișnuite de sinteză Acesta este meritul lui pozitiv în această chestiune Dar are și neajunsuri "de nesuportat pentru un gând sobru" Semikantienii nu au aflat exact conținutul ideii religioase, lăsând "religia fără credință, ca psihologia fără suflet"; ei, investigând domeniul fenomenelor religioase, amestecă într-un mod foarte ciudat viziunea religioasă asupra lumii cu estetica și morala și, refuzând fundamentul teoretic al credinței, lasă loc reproșului că investighează nu o religie universală, ci doar religia Iyu oameni culturali; În cele din urmă, urmărind ideea nedemonstrării credinței, semi-kantianismul nu promite o soluție cuprinzătoare a problemei în viitor, așa cum demonstrează absența unei școli solide a acestei tendințe Ceva mai departe de empirism, în concluziile sale despre principiile religiei, se află acea direcție a filosofiei, care, după principiul epistemologic, se numește rațional-speculativ, iar după principiul metafizic, semipanteism Pe de o parte, reducând la o sinteză viziunile mistice ale lui Fichte, tendințele artistice ale lui Schleiermacher și dialectica secă a lui Hegel, pe de altă parte, completând doctrina semikantiană prin introducerea unui element teoretic, această direcție a sarcinii sale asupra această problemă trebuie să arate că în esența și idealul său, credința este cunoscută ee, v care va fi complet rezolvată la sfârşitul procesului religios istoric mondial Reprezentanții săi sunt Hartmann, Biedermann și Otto Pfleiderer Teoria lui Hartmann este Biblioteca "Runivers" REVISTELE SPIRITUALE RUSE combinaţia tuturor trăsăturilor generice ale doctrinei raţional-speculative a credinţei Oferind o

doctrină a identității revelației și a credinței, care se dezvăluie într-un singur "act Dumnezeu-uman", Hartmann este un panteist; în psihologia religiei, el este un pani-she-list, considerând inima și elementele voliționale ale credinței ca "rezonanțe inconștiente ale funcțiilor logice"; în viziunea sa asupra procesului de formare a religiei este un evoluţionist În această condiție, el nu putea susține unitatea de metodă și cercetare Deja în persoana lui Hartmann, semipanteismul și-a tras trei concluzii principale și caracteristice, care au fost justificate doar într-un mod diferit de alți reprezentanți ai acestei școli Inconsecvența primei, care spune că credința umană și harul divin sunt una și aceeași, este clară la prima vedere, deoarece această concluzie identifică fenomenul și lucrul în sine, fenomenul și noumenul Se poate spune că nu cunoaștem noumenul; dar nu se poate spune că sunt identice cu expresiile lor, cu atât mai mult cu cât, conform conștiinței clare a oamenilor, credința le aparține lor, și nu lui Dumnezeu, și poate fi pierdută cu ușurință de către ei, ceea ce, dat fiind necondiționatul realitatea harului suprem care o creează, ar fi ciudat O altă propoziție, despre dezvoltarea treptată a credinței de la cele mai grosolane la cele mai perfecte credințe, care este prezentată ca o concluzie empirică, se bazează nu pe fapte, ci pe o cerință a priori de a înțelege totul prin analogie cu dezvoltarea rațiunii În cele din urmă, al treilea neajuns al direcției rațional speculative este o credință necondiționată în rațiunea logică, un neajuns pentru că din această credință au provenit în mod natural și genetic două greșeli numite și multe alte ale direcției analizate "Teismul etic" (Lotse, Fekhner) este o astfel de direcție a gândirii filozofice care indică posibilitatea cunoașterii reale a lui Dumnezeu, dar nu numai logică formal ("pură"), ci ideală, - cunoașterea lui în proprietățile și manifestările lui natura noastră morală Și această direcție nu este susținută strict de reprezentanții săi: unul dintre ei, mai aproape de panteism, ei explică credința din influența interioară, directă a divinității asupra spiritului uman, alții, având în vedere efectul său mediocru asupra condițiilor istorice, practice și teoretice ale vieții umane suficiente pentru același scop, sunt mai înclinați spre deism * Biblioteca "Runivers" X popov Astfel, filosofia rațională a supus credința, ca fapt psihic, unei analize amănunțite, și-a punctat elementele, esența, motivele, fundamentele și, în măsura posibilului, și-a lămurit geneza, ceea ce empirismul nu a făcut și nu a putut face cu condiția de neîncredere în autoobservarea În domeniul "metafizicii credinței", filosofia rațională a contribuit și ea mai mult decât empirismul: ea a stabilit, deși nu prin propoziții pe deplin științifice, o corespondență între credință și obiectul ei și chiar încearcă să determine natura actului divin corespunzător la credinţa umană În sfârșit, în viziunea raționalismului privind "trezirea conștiinței religioase", se face un pas înainte atunci când se dovedește mai mult sau mai puțin ferm că gândul la un singur Dumnezeu, aspirația unei singure zeități este începutul, iar politeismul este un produs al descompunerii conștiinței religioase Principalul neajuns al acestei tendințe - reprezentarea divinității ca impersonală și imanentă în lume - este în același timp fatală: odată eliminată, raționalismul devine teism X Popov Credință și rațiune P a v Lakefeld La învăţătura lui Aristotel despre nemurirea sufletului (nr i) După o scurtă schiță a dezvoltării istorice a ideii nemuririi sufletului în filosofia greacă antică a perioadei pre-aristotelice, sunt conturate câteva concepții metafizice ale lui Aristotel, care l-au condus la o definiție generală a sufletului numai ca formă a corpului Sufletul nu este materie, ci o

formă, "entelehia" unei ființe vii Acesta este tocmai sufletul plantelor și animalelor ("hrănire", "simțire" și "mișcare"), a căror activitate este complet epuizată de viața corpului Același lucru ar trebui spus despre sufletul omului, dacă rămânem fideli concepției generale despre el ca doar o formă a corpului Aici nu se poate vorbi despre suflet ca principiu spiritual independent și, în consecință, despre nemurirea lui Sufletul, conform definiției lui Aristotel, nu este un suflet în sensul nostru al cuvântului, ci o forță vitală, organică, care determină viața corpului Prin urmare, dacă în raționamentul despre sufletul uman, ca principiu rațional și moral cel mai înalt, Aristotel rămâne aparent fidel lui Platon, atunci el cade evident în contradicție cu el însuși Sufletul rațional al omului, după Aristotel, nu mai este o formă sau "entele   hiya > corp Acesta este un principiu divin complet separat, necondiționat independent în om Ca atare, sufletul uman este etern, indestructibil, nemuritor Cu toate acestea, o elucidare mai detaliată de către Aristotel a esenței nemuririi sufletului este aproape echivalentă cu distrugerea acestuia Meritul lui Aristotel în doctrina nemuririi sufletului este că a fost primul care a încercat să rezolve această problemă pe o bază pur teoretică, evitând cu grijă tot ceea ce poartă doar urmele credințelor populare P Lynytskyi Materia și spiritul sunt principii universale ale existenței (nr i) Fiecare viziune asupra cunoașterii se învecinează în mod necesar fie cu spiritismul, fie cu materialismul Aceasta deoarece întrebarea despre esența ființei cognoscibilului este legată în cel mai strâns și inseparabil mod de problema cunoașterii, iar soluția acesteia din urmă nu poate fi decât în sens spiritualist sau materialist Spațiul, care pentru noi este o condiție necesară pentru reprezentarea lucrurilor, are nu numai un sens subiectiv, ci și obiectiv, ca existent în sine, independent de subiectul reprezentator Numai acțiunea forțelor organice ale naturii nu poate explica nici fenomenele vieții și, cu atât mai mult, pe cele spirituale Necesitatea inerentă fenomenelor de viață nu poate fi în niciun caz dedusă din principii pur mecanice, ceea ce este evident recunoscut chiar de oamenii de știință natural atunci când încearcă să elimine însuși conceptul de oportunitate, așa cum face "de exemplu, Darwin Cu toate acestea, teoria lui Darwin, parcă neagă complet oportunitatea, păcătuiește cu o contradicție evidentă Se bazează pe presupunerea că la început au existat mai multe tipuri (cel puțin două) de ființe vii și că principala proprietate a fiecărei ființe vii este impulsul spre autoconservare Dar aceasta din urmă este tocmai expresia cea mai clară a oportunității, prin care natura organică diferă esențial de cea anorganică Aparent, dorința de autoconservare este, de asemenea, caracteristică materiei fără suflet, a cărei principală proprietate este indestructibilitatea, de asemenea, parcă, autoconservarea Pentru a înțelege fenomenele vieții, este necesar să admitem existența unui principiu organizator special, pentru care materia anorganică moartă este doar un mijloc de a produce   la întreaga diversitate a vieţii "Principalul sau principalul principiu al fenomenelor spirituale este capacitatea spiritului de a se lepăda de sine, sau de a lepăda de sine, care constă în faptul că o persoană se străduiește în întregime să satisfacă nevoile superioare și generale ale spiritului, ca și cum ar uita de nevoile și dorințele individuale ale sale Principiul tăgăduirii de sine, ca și principiul autoconservării, este o expresie a oportunității: acesta din urmă este în egală măsură caracteristic atât manifestărilor vieții, cât și manifestărilor spiritului Această

afinitate a fenomenelor ambelor categorii dă motive să le considerăm ca un domeniu, având la fundament un principiu, și anume spiritul, ca opus materiei Viața este și un spirit, dar un spirit al naturii, un spirit senzual, material, în întregime încă conectat cu materia ca substrat necesar al manifestării ei Acesta nu este spiritul supranatural al omului, a cărui misiune este să se străduiască neclintit spre realizarea idealurilor eterne, care nu pier niciodată V Kudryavtsev Din lecturi despre cosmologie Originea lumii (nr și) Toată teoria strict empirică a formării lumii este posibilă numai sub condiția unor presupuneri metafizice cunoscute (spațiu și timp, materie, diverse forțe și legi ale naturii) Luându-le drept punct de plecare în studiul chestiunilor cosmologice, știința naturii decide, în consecință, doar problema ulterioară a formării lumii din elementele sau condițiile de bază, fără a atinge deloc problema originii lor înșiși Ultima întrebare, desigur, devine proprietatea acelei științe, care studiază în primul rând principiile cele mai generale și fundamentale ale ființei, adică filozofie Astfel, prima sarcină a filosofiei, accesibilă numai ei, este să indice începutul absolut al lumii Sarcina ulterioară a acesteia în rezolvarea problemei originii lumii va consta în mod firesc în explicarea întregii realități existente cu ajutorul începutului absolut găsit al ființei și în lumina întregului proces ulterioar de formare a lumii Aici, neapărat, filosofia intră în cel mai strâns contact cu știința naturii, pe de o parte, folosindu-se de ea pentru a confirma și clarifica concluziile sale pozitive, pe de altă parte, supunând unei evaluări riguros critice a celor din științele naturii Biblioteca "Runivers" REVISTELE SPIRITUALE RUSE ipoteze care au clar semnificație filosofică (de exemplu, teoria evoluționistă a originii omului) Există patru puncte de vedere filozofice principale în rezolvarea problemei originii lumii: materialistă, panteistă, dualistă și teistă În ceea ce privește teoria materialistă a formării lumii, chiar dacă se admite existența primordială a materiei sub formă de atomi, este totuși greu și chiar imposibil de înțeles cum, răspunzând într-o singură poziție a materiei, această lege- ar putea apărea asemenea mișcare, care a pus bazele procesului mondial Vechii materialişti au încercat să explice acest lucru făcând referire la întâmplare sau soartă Ca să nu mai vorbim de faptul că a te referi la întâmplare înseamnă a refuza în prealabil orice explicație rațională a cauzelor fenomenelor, conceptul de hazard exclude necesitatea unei dezvoltări consecvente și legitime pe care o observăm în formarea lumii Cei mai noi materialiști, conștienți clar de greșeala predecesorilor lor, văd cauza schimbării poziției atomilor nu în materie, ci în forța inerentă acesteia, ale cărei definiții destul de vagi și contradictorii sunt reduse la trei formule : a) forța este identică cu materia, b) forța este imanentă materiei ii, * și c) forța este o proprietate aparținând în esență materiei Dar chiar dacă admitem existența unei forțe inerente materiei, care a pus bazele formării lumii, atunci definiția ei mai concretă nu ne explică deloc începutul lumii Imposibilitatea completă a oricărei explicații raționale a începutului lumii fără recunoașterea unei Forțe raționale superioare explică încercarea unor materialiști de a elimina însăși problema originii lumii prin predarea despre circulația eternă a materiei în sensul de o schimbare nesfârșită de lumi În afară de faptul că ideea unei eterne schimbări a lumilor este o ipoteză complet arbitrară, respinsă cu fermitate de cei mai eminenți reprezentanți ai științelor naturii, problema nu este simplificată prin aceasta, ci doar devine din ce în ce mai complicată Circulația eternă a materiei presupune în mod necesar

distrugerea lumii vechi și apariția uneia noi În consecință, toate nedumeririle și întrebările despre începutul lumii noastre apar ori de câte ori este necesar să se explice trecerea de la vechea combinație descompusă de atomi la una nouă Explicația rațională a începutului lumii Biblioteca "Runivers" I MOREV este posibilă numai cu asumarea unei forțe independente de materie, o forță - spirituală, originală, liberă și rațională, adică Zeității La fel de insuportabil este materialismul în explicarea procesului ulterioar al dezvoltării lumii Respingând participarea Divinului la începutul lumii, materialismul, aici deja în conformitate cu dualismul, deismul și naturalismul, neagă activitatea Sa creatoare și providențială în formarea ulterioară a universului Ca principală, aproape singura dovadă în favoarea formării independente a lumii, sunt date teorii naturale despre originea universului Dar însuși faptul că aceleași ipoteze științifice naturale servesc în mod convenabil scopurilor materialiștilor, panteiștilor și teiștilor subminează semnificativ dovezile lor logice și persuasivitatea Toate teoriile naturale ale formării lumii, atâta timp cât aderă la o bază strict empirică și la metoda inductivă, descriu doar o latură faptică a procesului lumii, fără a atinge deloc cauzele și condițiile sale interne cele mai profunde În același timp, punctul de plecare pentru ei este asumarea metafizică a datelor condițiilor deja existente ale dezvoltării lumii Elucidarea originii acestor din urmă, elucidarea și interpretarea corectă a întregului curs al procesului mondial nu mai este o chestiune de știință naturală, ci de filosofie Când descrie procesul dezvoltării lumii, știința naturii acceptă a priori existența diferitelor substanțe, forțe și legi I Morev Biblioteca "Runivers" II Recenzie de cărți W Preyer Die Seele des K inde s Beobachtungen über die geistige Entwickelung des Menschen in den ersten Lebensjahren Dritte vermehrte Auflage Leipzig , XV - Cartea lui Preyer despre dezvoltarea spirituală a unui copil în primii trei ani de viață este de interes nu numai pentru un profesor, ci și pentru un filozof și psiholog Conține o masă de materiale care pun în lumină probleme psihologice foarte importante Să notăm câteva dintre concluziile lui Preyer care au legătură cu psihologia generală Există două opinii diferite cu privire la problema vederii inițiale: nativiștii susțin că există un mecanism prefabricat prin care mișcările oculare asociate apar la nou-născuți; empiriștii spun că mișcările ochilor nou-născuților nu sunt simetrice și nu sunt coordonate, ci că copilul învață din experiență utilizarea oportună a mușchilor oculari și abia atunci devine posibil să vadă cu doi ochi, ca la adulți Observațiile lui Preyer au arătat că, în ceea ce privește partea pur faptică a chestiunii, ambele opinii sunt corecte Unii nou-născuți deja în primele zile își mișcă ochii asociativ, în mod coordonat, alții nu Chiar și la același copil, ambele pot fi găsite Dar din faptul că mișcările ochilor sunt simetrice, nu avem dreptul de a concluziona Biblioteca Runiverse RECENZIE DE CARTE pe care un copil îl poate vedea ca un adult Actul vizual conștient este de o importanță decisivă pentru reglarea mișcărilor oculare La început, în timp ce există doar capacitatea de a lumina senzații, dar capacitatea vizuală nu este încă activă, mișcările ochiului nu sunt asociate și nu sunt ordonate Dacă se dovedesc a fi simetrice, atunci nu se poate trage concluzia că există un mecanism nervos gata făcut, capabil să acționeze deja la naștere Dacă omul ar aduce cu el un astfel de mecanism pe lume (așa cum îl vedem la găini și alte animale), atunci cum s-ar întâmpla ca un copil să facă un număr atât de mare de mișcări ale ochilor necoordonate, fără scop înainte de a ajunge la utilizarea constantă a acestui mecanism?

mecanism Este de la sine înțeles că, datorită dispoziției ereditare, nervii și mușchii cad cel mai ușor în acea stare combinată în care au ajuns cel mai adesea într-o serie nesfârșită de generații anterioare Acomodarea ochilor are loc mult mai devreme decât începe percepția distanței Copilul este capabil să vadă obiectele destul de clar, dar în același timp nu știe care obiect este mai departe, care este mai aproape Discriminarea culorilor la început este foarte imperfectă și este probabil limitată la recunoașterea puterii neuniforme a luminii Un copil de un an percepe verdele și albastrul, probabil doar ca pe ceva cenușiu Galbenul și roșul se disting mai devreme decât verdele și albastrul Pentru teoria voinței (de exemplu, în Bain, Schneider și alții), recunoașterea așa-numitelor mișcări spontane, adică mișcările inițiale care apar ca rezultat al excitațiilor centrale și nu ca urmare a excitațiilor venite din exterior, este de mare importanță Alți psihologi fie au negat complet existența unor astfel de mișcări, fie le-au dat o valoare foarte limitată (Wundt) Observațiile l-au determinat pe Preyer să accepte mișcări spontane, pe care le numește impulsive Sunt puține dintre ele: întinderea și îndoirea brațelor și picioarelor nou-născuților (continuarea mișcărilor intrauterine), exerciții de voce Exact în același mod, din excitațiile centrale intră în acțiune mușchii respirației, limbii și laringelui În numeroși embrioni, Preyer a afirmat faptul că în stadiile incipiente de dezvoltare, chiar și cu excitații foarte puternice, nu sunt cauzate mișcări de reflexie Aceasta dovedește inconsecvența concepției conform căreia toate mișcările nou-născutului sunt doar reflexe Nou-născutul are puțină excitabilitate reflexivă și, între timp, mișcările sale sunt foarte vii Viziunea originală a imitației a lui Preyer Determinarea exactă a momentului primei imitații prezintă un interes psihogenetic deosebit de important, deoarece cea mai mică mișcare imitativă este o dovadă clară a activității creierului mare Pentru a imita, trebuie să percepi, trebuie să ai o idee despre ceea ce este perceput și să produci o mișcare corespunzătoare acestei idei Când un copil imită, are deja voință Cu cât o mișcare voluntară se repetă mai des în același mod, cu atât se apropie mai mult de o mișcare de reflexie Dar prima imitație este întotdeauna volitivă Opinia este destul de răspândită că fără vorbire verbală nu există minte Această poziție nu a fost dovedită Deși gândirea este vorbire interioară, există vorbire fără cuvinte Potrivit lui Preyer, memoria, formarea conceptelor, ca legătură cauzală a imaginilor anterioare, mișcările deliberate oportune sunt inerente copilului într-o măsură mai mare sau mai mică, indiferent de vorbirea verbală Înainte de începerea vorbirii, există o capacitate de generalizare, prin urmare, există o legătură de imagini cu scopul de a forma concepte Deși faptele citate de Preyer în favoarea existenței "logicii fără cuvinte" sunt foarte interesante, însă această teorie nu este atât de nouă pe cât ar părea la prima vedere Se vorbește de multă vreme Apropo, îl găsim la Mill, potrivit căruia, pentru începutul conceptelor, nu este deloc necesar să existe semne verbale, dar uneori sunt suficiente semne vizuale Să mai notăm un punct din Preyer, care are o semnificație psihologică generală Aceasta este cercetarea sa asupra dezvoltării simțului "eu" sau a conștiinței de sine Unii psihologi atribuie momentul apariției acestui sentiment epocii în care copilul începe să folosească, vorbind despre sine, "eu" în loc de numele său Preyer constată că separarea subiectului de obiect este realizată mult mai devreme decât începe copilul să vorbească Prin limbaj, sensul "eu" devine mai precis; limbajul contribuie la dezvoltarea, nu la apariția unui

sentiment de "eu" Acest sentiment se trezește mult mai devreme, după experiențe, care în cea mai mare parte sunt legate de senzații dureroase Un alt factor care contribuie la dezvoltarea acestui sentiment este percepția de cauzalitate de sine E Chelpanov Paul Carus Sufletul omului, o investigare a faptelor de a fiziologic psihologie experimentală Chicago, (XVI+) Numitul eseu al savantului moralist și psiholog american, dotat cu de desene și diorame prea anatomice și care conține analiza sistematică a faptelor psihofiziologice din domeniul vieții omului și animalelor, în legătură cu principalele probleme metafizice, etice și religioase, precum și reprezentanți o astfel de considerație originală a problemelor legate de Cheat life o persoană care merită o analiză detaliată și amănunțită Deocamdată, considerăm că este necesar să atragem atenția cititorilor noștri asupra acestei cărți, ca asupra unei lucrări care se află la apogeul celor mai recente învățături ale științei pozitive despre structura și funcțiile creierului și ale sistemului nervos al oamenilor și animalele ca la nivelul problemelor metafizice şi moral-religioase moderne ale vieţii "Pentru noi", spune Karu, "centrul universului se află în propriul nostru spirit Aici ar trebui să vedem cheia pentru a explica toate misterele lumii Problema spiritului uman este cea mai vitală dintre probleme, pentru că fiecare chestiune practică, fiecare succes în viața umană, face parte din soluția ei Fiecare progres, fiecare evoluție reprezintă dezvoltarea, expansiunea și înălțarea spiritului uman Problema psihologică este centrul filozofiei; nicio filozofie nu o poate ocoli Fiecare problemă mondială se reduce la ea, soluția ei stă la baza eticii și a viziunii religioase asupra lumii Cât de satisfăcătoare este viziunea monistă (parțial panteistă) a autorului, având în vedere mișcarea și Biblioteca "Runivers" RECENZIE de cărți stare de spirit, ca paralele, dar diferite și ireductibile unele față de altele, manifestări ale unui principiu, și cât de mult o astfel de viziune asupra lumii poate oferi sprijin pentru adevărata viață religioasă și morală a omenirii, se poate argumenta despre acest lucru Dar nu se poate nega autorului consistența strictă și integritatea viziunii sale asupra lumii, profunzimea filozofică și rigoarea argumentării sale Secțiunile principale ale cărții sunt intitulate după cum urmează: i Problema filozofică a spiritului Dezvoltarea vieții organice Fapte fiziologice ale activității creierului Nemurirea genului și datele reproducerii acestuia Cercetări în psihologie experimentală Aspecte etice și religioase ale vieții spirituale (pp -) N G E L Radlov "Despre interpretare" de Aristotel ■Spb Dintre toți scriitorii antici, poate cel mai greu de tradus este Aristotel Acest lucru se întâmplă, în primul rând, pentru că textul lucrărilor sale a ajuns la noi într-o formă foarte distorsionată și, în al doilea rând, pentru că expunerea lui este extrem de concisă Ni se pare că traducerea scrierilor lui Aristotel ar trebui să fie întotdeauna însoțită de comentarii atent compuse, care fie să explice locurile care au fost distorsionate, fie să completeze omisiunile, fie să explice locurile care nu au fost traduse Acest lucru este necesar în special pentru cititorul rus, deoarece în literatura rusă nu există lucrări despre filosofia lui Aristotel din care să se poată extrage informații despre aceasta De aceea domnului Radlov i se poate reproșa că și-a prefațat traducerea cu o introducere detaliată, fără a adăuga un comentariu detaliat traducerii în sine Cititorul va fi adesea în mare dificultate în a înțelege cum să înțeleagă un anumit pasaj care nu a fost explicat în mod adecvat printr-un comentariu De exemplu, în § : Kal αεί των καθ? ετέρου λεγομένων, •σημεΐον έστιν, οΐον των καθ·'ύποκειμένου, ή έν

ύποκειμένω G Radlov traduce: "În plus, verbul servește întotdeauna ca semn al altceva spus (nu tocmai: ar trebui să fie un semn al ceea ce se spune despre celălalt), de exemplu, subiectul sau ceea ce este în subiect " În acest loc nu în întregime clar, domnul Rad- Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE lov adaugă o notă: "această distincție este explicată în capitolul al -lea din Categorii" În opinia noastră, acest comentariu este complet redundant Cine citește Categoriile în greacă, nu este nevoie de traducerea domnului Radlov, iar un cititor care nu cunoaște limba greacă nu va folosi deloc o astfel de notă În plus, domnul Radlov traduce ceea ce nu poate fi tradus și, prin urmare, cititorul, care nu este familiarizat cu textul grecesc, nu va înțelege deloc astfel de pasaje De exemplu, în § i: "pentru că și cuvântul τραγέλαφος semnifică ceva,"-dl Radlov traduce: "La urma urmei, cuvântul căprior-capră înseamnă și ceva" Cititorul rus trebuie să fie hotărât perplex de ce aceste două cuvinte, căprioară și capră, legate printr-o liniuță, sunt un singur cuvânt Pentru grecescul τραγέλαφος sau pentru romanul hircocervus, un cuvânt, iar pentru rusul căprior-capră, două cuvinte În § έπακτροκέλης, domnul Radlov traduce prin "barcă-navă", iar rezultatul este ambiguitatea "În cuvântul "barcă-navă" o navă nu înseamnă nimic în sine " Cititorul se întreabă din nou de ce această "navă-barcă" este un cuvânt și nu cuvinte și de ce "navă" nu înseamnă nimic în sine? Uneori, dorința de a traduce totul duce la inexactități De exemplu, în § , unde Aristotel repetă, cu doar câteva modificări, ceea ce s-a spus mai devreme: "o silabă separată a cuvântului "om" nu are sens" Cititorul poate obiecta la aceasta: "dar sunt cuvinte în care o singură silabă poate avea un sens, de exemplu în cuvântul ¡χύς silaba ύς are, la urma urmei, un sens definit Aristotel răspunde la această obiecție: "Da, și (nu ca în cea a domnului Radlov - exact la fel) în cuvântul μύς, cuvântul ύς nu are nicio semnificație, ci este doar un sunet simplu " G Radlov traduce: "în același mod, în cuvântul "șoarece", silaba "ysh" nu are sens, dar există doar un sunet" Prin urmare, atunci când traduce următoarea propoziție, el scoate δέ și, datorită acestui lucru, sensul întregului loc este pervertit Din aceste exemple se poate observa că locurile intraductibile trebuiau lăsate fără traducere și doar într-o notă care să explice sensul, așa cum a făcut domnul Radlov la sfârșitul § Există inexactități și digresiuni în traducerea domnului Radlov, care uneori fac textul să nu fie destul de clar În § i-m: "În primul rând, trebuie să determinați ce este un nume și ce este un verb, ce Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE - astfel de negație și afirmare, judecată și propoziție (λόγος) " Așa este și cu Vladislavlev (Logic, SPb i i, p) În opinia noastră, în acest loc Aristotel nu a opus o propoziție unei judecăți, ci a înțeles aici vorbire, a cărei formă anume este o propoziție Acest lucru poate fi văzut clar de la sfârșitul § , unde se spune că celelalte feluri de vorbire sunt aici omise și doar un singur fel este considerat - λόγος αποφαντικός Această deschidere a primului paragraf din Zeller (Philosophie der Griechen, II vol , a -a ed , a -a ed , p) este tradusă de Rede În mod similar, Prantl (Gesch der Logik, vol I, , p) Didot are oratio În plus, τά έν τή φωνή domnul Raddov, ca și Vladislavlev, traduce "cuvinte exprimate prin sunete" Weitz avertizează împotriva unei astfel de traduceri (Organon, partea I,): τά έν φωνή- non verba intelligit, sed quaecumque proferuntur per linguam De fapt, care sunt cuvintele animalelor, de exemplu? Și Aristotel le-a avut în vedere și când a vorbit despre posibilitatea de a exprima anumite stări de spirit La sfârşitul aceluiaşi capitol: "Cuvântul "capră-cerb" înseamnă şi ceva, dar tot nu este adevărat sau fals până când i se

ataşează existenţa sau inexistenţa, de altfel, necondiţionată sau temporară * În general, în această frază nu este clar cum este posibil să "atașăm existență sau inexistență" cuvântului "capră-cerb" (în textul το είναι η τό μη είναι), ci termenul "necondiționat *, dupa parerea noastra, nu este corecta În text: ή απλώς ή' κατά χρόνον, pe care îl explică Weitz: κατα κρο'νον-quod opponitur τω απλώς, he τω άορίστως temporis rati non one habita, t -e înseamnă "fie simplu (la nesfârșit"), fie determinant în raport cu timpul" În § la domnul Radlov: "un verb este un cuvânt care denotă timpul", în Dido: verbum autem est quod tempus ¿wsignifìcat Ni se pare că interpretarea lui Vladislavlev este corectă: "verbul adaugă numelui definiția timpului" De ce altfel ar spune Aristotel προςσημαΐνον și nu doar σημαίνον? În notarea locurilor indicate, am avut în vedere că cititorul, folosindu-se de venerabila operă a domnului Radlov, să țină seama de puținele noastre observații E Chelpanov Biblioteca "Runivers" ' RECENZIE DE CARTE A N Derevitsky Despre noul tratat al lui Aristotel și semnificația lui pentru democrația ateniană Harkov pagini ' În listele lucrărilor lui Aristotel era indicat eseul "Despre state", care era considerat încă pierdut Acum, un extras mare din el a fost publicat de Kenion și se află la British Museum Textul manuscrisului este foarte bine păstrat Există motive să credem că manuscrisul aparține secolului I d Hr Conținutul său, așa cum s-ar putea presupune doar din titlul său, este important în principal pentru istoric și, într-adevăr, pasajul recent publicat aruncă o lumină nouă asupra multor evenimente din viața lui Atena Pamfletul domnului Derevitsky îl familiarizează pe cititor în termeni generali cu soarta scrierilor aristotelice, apoi oferă o descriere a manuscrisului găsit și, în final, conturează conținutul acestuia Carte S Trubetskoy Păgânism imaginar sau creștinism fals? Răspunde despre Butkevici Moscova, p Lucrarea binecunoscută a cărții S N Trubetskoy "Metafizica în Grecia antică" a provocat o analiză detaliată a preotului Butkevich în jurnalul Faith and Reason Carte Trubetskoy, în opinia criticului său, derivă creștinismul din religiile păgâne, din cultul Maicii Domnului - defăimarea Afroditei și așa mai departe Butkevici au fost repetate în discursurile Rev Ambrozie "Despre cauzele înstrăinării față de biserica societății noastre educate" ("Gazeta Bisericii" , nr) Această ultimă împrejurare l-a făcut pe Prince Trubetskoy să acorde atenție articolului preotului Butkevici Dispozitivul criticului nu este foarte complicat și, bineînțeles, nu este în întregime frumos: părerile sunt atribuite autorului, pe care el însuși le infirmă Găsind în filosofia și misticismul grecilor o mulțime de lucruri care au fost ulterior consacrate și dezvoltate, Prinț Trubetskoy nu s-a gândit deloc să denunțe creștinismul - dimpotrivă, în lumina creștinismului adevărat, el a vrut să examineze ce era în religia greacă însăși și filosofia unui om sănătos și cu adevărat religios, ce nevoi religioase adevărate erau exprimate în ele , și invers, ceea ce era în ele fals și imperfect Ca să nu mai vorbim de alte greșeli și neînțelegeri, pr Butkevici nu a înțeles deloc: acest punct de vedere de bază al cărții Trubetskoy Biblioteca "Runivers" RECENZIE de cărți prof G Struve Feedback asupra tezei de master a lui Privatdozent al Universității Imperiale Harkov P Leikfeld: "Diferite direcții în logică" Varșovia , p În Questions of Philosophy and Psychology, a fost publicată o relatare a lucrării domnului Leikfeld, ținând cont doar de latura filologică a problemei Prof Struve face o analiză a operei din punct de vedere pur filozofic Potrivit criticului, doar cercetările istorice și literare ale autorului au o oarecare valoare Cu totul diferit Prof Struve vorbește

despre partea teoretică a lucrării: domnul Leikfeld nu are idei directoare definite și precise dezvoltate prin muncă mentală independentă; întrebarea fundamentală a operei sale rămâne complet fără răspuns LA Darwin este m O expunere despre teoria selecției naturale cu unele dintre aplicațiile acesteia de Alfred Russel Wallace (XVG - pp) Vrei să știi care dintre boli este cea mai incurabilă? Co-" luați în considerare împotriva cărora se recomandă cel mai mare număr de mijloace "corecte" - Vrei să știi care dintre teoriile științifice este cea mai vitală? Vezi care dintre ele a provocat cel mai mare număr de obiecții "victorioase" - Dacă aplicăm acest criteriu teoriei lui Darwin, vom vedea fără îndoială că este una dintre cele mai vitale teorii ale timpului nostru Chiar și acum, la mai bine de de ani de la apariția marii opere a lui Darwin, când există deja o enormă literatură darwiniană, încă apar în mod constant noi încercări nu doar de a-l completa pe Darwin, ci chiar de a-l desființa complet Este remarcabil că cei mai hotărâți oponenți ai lui Darwin sunt oameni cu două mentalități opuse: specialiști îngusti și amatori Unii, după ce au studiat în detaliu vreo mică ramură a zoologiei sau botanicii, sunt indignați de Darwin când observă că generalizările sale largi nu pot explica în acest moment toate detaliile departamentului pe care îl iubesc Un astfel de oponent al lui Darwin este, de exemplu, Pascoe, autorul lucrării publicate recent The Darwinian Theory of the Biblioteca Runiverse RECENZIE DE CARTE Originea speciilor Alți adversari ai lui Darwin, diletanți, cad în extrema opusă: nu pot înțelege întreaga forță a dovezilor faptice adunate de Darwin și susținătorii săi; nu au trecut printr-o școală strict științifică și nu sunt familiarizați cu teoria dovezilor științifice; în cele din urmă, ei sunt de obicei ghidați de unele considerații străine, neștiințifice, cum ar fi, de exemplu, că teoria lui Darwin ar fi "disperată", "umilitoare pentru natura umană etc lucrarea lui Danilevsky Dar, pe lângă oponenții lui Darwin, adică, dintre oameni care neagă marele rol al selecției naturale în evoluția organică, există încă o întreagă falangă de oameni de știință și gânditori care caută doar să-l suplimenteze pe Darwin Ei recunosc importanța selecției naturale, dar cred că mai există și alți factori de evoluție organică în afară de aceasta Dintre scriitorii acestei categorii, ar trebui în primul rând să ne referim la celebrul filozof Herbert Spencer, care a făcut în Fundațiile sale de biologie o încercare remarcabilă de a aduce legile particulare ale evoluției organice sub legile generale ale evoluției în general, considerate ca un redistribuirea materiei și a mișcării Spencer își bazează învățătura pe legea constanței forței și din aceasta derivă toate fenomenele de redistribuire a mișcării și a materiei - o redistribuire care tinde spre echilibru Printre organisme, există două procese de echilibrare: procesul de echilibrare directă, i e adaptarea directă a organismelor la condițiile de mediu și procesul de echilibrare indirectă, de ex selecție naturală Mai târziu (în și) Spencer și-a expus părerile cu privire la acest subiect într-un mic pamflet (tipărit inițial în The Nineteenth Century) "The Factors of Organic évolution Dintre ceilalți savanți, voi menționa doar Romanes și Gulick, ale căror lucrări apar în Journal of the Linnean Society "Selecția fiziologică" de Romens (acest eseu a fost prezentat în detaliu de mine în revista "Rus-Bogat " , nr N i-) a provocat o controversă vie, ale cărei rezultate au fost destul de îndoielnice În prof Fleeming Jenkin a sugerat că, datorită traversării libere, schimbări individuale Biblioteca Runiverse RECENZIE DE CARTE zaiya trebuie să fie absorbită Romens consideră această obiecție cea mai

periculoasă pentru teoria lui Darwin și încearcă să o elimine cu ipoteza sa de selecție fiziologică Conform acestei ipoteze, specii noi apar numai atunci când apar modificări în sistemul reproducător al organismelor care împiedică încrucișarea cu reprezentanți neschimbați ai speciilor date Inițial, diferența există doar în sistemul reproducător, dar apoi, datorită variabilității independente, se adaugă și alte diferențe, iar noul soi se transformă într-o specie Potrivit lui Romens, ipoteza lui despre selecția fiziologică nu contrazice teoria selecției naturale, ci doar o completează Fără ajutorul selecției fiziologice, selecția naturală ar fi paralizată de influența atotconsumătoare a încrucișării, în timp ce fără ajutorul selecției naturale, selecția fiziologică nu ar putea produce alte diferențe decât sterilitatea reciprocă a speciilor și unele schimbări nesemnificative Doctrina lui Gelik despre dorința organismelor de a se dezvolta pe linii divergente poate duce la rezultate fructuoase Nu se poate să nu recunoască semnificația argumentului său atunci când, în evoluția sa divergentă prin ségrégare cumulativă, el subliniază faptul că nu există două diviziuni absolut identice de niciun fel și că diferența inițială tinde să crească constant Rămâne să amintim selecția sexuală indicată de însuși Darwin și semnificația migrației elucidată de Moritz Wagner, pentru a enumera aproape toți factorii evoluției organice Spunem: aproape] totul, pentru că nu am menționat încă un factor, care, deși este recunoscut atât de Darwin, cât și de adepții săi, nu este apreciat de aceștia la adevărata valoare Acest factor este "raportul de dezvoltare"; semnificația sa cu greu poate fi exagerată Să ne întoarcem acum la lucrarea lui Wallace Cititorii știu cât de mari sunt meritele acestui om de știință El și Darwin au ajuns simultan și destul de independent unul de celălalt la aceleași concluzii Doctrina creată de ei s-a numit "darwinism", iar Wallace, care a recunoscut în mod deschis superioritatea lui Darwin asupra lui însuși, numește el însuși cu acest nume teoria selecției naturale, deși, desigur, ar avea dreptul să pretindă Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE la termenul "valaceism" Dar meritele lui Darwin au fost mult mai mari decât meritele sale, iar acest lucru el recunoaște cu generozitate deja prin faptul că îi dă cărții sale titlul: "Darwinism"* Cartea de față, spune autorul, tratează problema originii speciilor pe baza acelorași propoziții generale care au fost acceptate de Darwin; dar, mai mult, se referă la tot ce s-a spus pe acest subiect de mai bine de de ani Astfel, autorul completează unele lacune din învățăturile lui Darwin; el prezintă noi dovezi, de exemplu asupra chestiunii utilităţii diferenţelor dintre specii (Capitolul VI), asupra infertilităţii la încrucişare (Capitolul VII), asupra colorării la animale (Capitolul VIII-X), etc După ce a stabilit în primul capitol definiţia conceptului de "specie" ", autorul trece acum (cap II) la lupta pentru existență, ca fenomen principal și, în același timp, cel mai de înțeles Apoi, capitol cu capitol, trece în revistă toate ramurile învățăturilor lui Darwin, respinge atacurile adversarilor, adaugă și comentează pe Darwin Desigur, într-un volum relativ mic, întregul darwinism nu poate fi considerat cu plinătatea la care scrierile lui Darwin însuși i-au învățat pe oamenii de știință, iar pentru oamenii de știință, cartea lui Wallace nu poate înlocui scrierile lui Darwin; dar pentru public această lucrare poate fi considerată ultimul cuvânt al darwinismului Publicul englez a apreciat-o la adevărata ei valoare: publicațiile au urmat una după alta la intervale scurte (mai, august, octombrie) Apariția acestei lucrări în limba rusă ar fi foarte de dorit Ne vom opri pe două părți ale cărții pe care o luăm în considerare Printre

adepții lui Darwin se numără un grup de oameni de știință care păzesc cu gelozie privilegiile selecției naturale și caută să degradeze importanța altor factori Romens, nu fără motiv, le reproșează acestor domni că vor să fie mai darwiniști decât Darwin însuși și că reproșurile pe care le adresează altor oameni de știință că s-au retras din Darwin se bazează pe acest gen de iluzie: ei înșiși se îndepărtează de Darwin, dar , închipuindu-și, că stau nemișcați, își reproșează adversarilor că se retrag "Lamarckismul" este persecutat în special de acești oameni de știință Aici Weissman, Wallace și Ray Lankester sunt de acord perfect unul cu celălalt, deși există incidente de acest gen: Biblioteca Runiverse RECENZIE DE CARTE Există un loc în opera lui Wallace în care acesta din urmă se încadrează în "lamarckism", iar Ray Lankester însuși a recunoscut că într-un loc, printr-o neglijență, a permis o explicație în spiritul lui Lamarck Acești darwiniști extremi, negând cu tărie semnificația adaptărilor funcționale și ereditatea modificărilor dobândite, se referă printre altele la celebra regulă: epria non sunt multiplicanda praeter necessitatemi Spencer, cer ceva praeter necesitarem Evoluția organică este un fenomen prea complicat și se poate spune a priori că nu poate fi explicată prin acțiunea unuia sau a doi factori Aici ar trebui să fim atenți la explicațiile prea simple, mai degrabă decât la cele prea complicate Această îngustime duce imediat la consecințe triste Revenind în capitolul XV (și ultimul) la problema aplicării darwinismului la om, Wallace consideră că selecția naturală nu este suficientă aici; dar din moment ce, în capitolele anterioare, el a slăbit prea mult importanța altor factori ai evoluției, îi lipsesc deloc factorii pentru o explicație științifică și trece la construcții riscante și complet neștiințifice Și nu este nimic surprinzător aici După cum a remarcat pe bună dreptate Herbert Spencer (Fact of Org Evol , p), în societatea umană rolul selecției naturale este în scădere, iar importanța moștenirii modificărilor dobândite funcțional este în creștere Prin urmare, cei care neagă această moștenire, trecând la om, se găsesc într-o poziție neputincioasă Iar Wallace încearcă să iasă din această stare respingând metoda științifică și presupunerile arbitrare Mai sus spuneam că specialiștii înguști sunt uneori incapabili să se ridice la înălțimea înțelegerii generalizărilor lui Darwin; amploarea opiniilor sale nu este în concordanță cu tipul structurii lor mentale; aici, din păcate, suntem obligați să spunem cam același lucru despre darwiniștii simpli Există o generalizare chiar mai largă, chiar mai abstractă decât darwinismul însuși, aceasta este doctrina evoluției lumii Și, aparent, nu toți darwiniștii se pot ridica la înălțimea necesară pentru o înțelegere clară a fenomenelor evoluției lumii P Mokievski Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE Foveau de Courmelles Les facultés mentales des animaux Paris p Problema vieții mentale a animalelor prezintă în prezent un profund interes nu numai pentru psihologie, ci într-un anumit sens și pentru filosofia naturii Există un abis între viața spirituală a omului și animale, așa cum se afirma în general, sau nu există un astfel de abis între ele, așa cum afirmă filosofia evoluționistă? Pe această întrebare în istoria gândirii umane găsim diverse răspunsuri În cele mai vechi credințe religioase și în unele învățături filozofice (pitagorismul etc), regăsim recunoașterea identității sufletului omului și [animalelor, care s-a exprimat și în teoria transmigrării sufletești La Platon și Aristotel, sufletul omului diferă puternic de sufletul animalelor: omul are o minte, animalele nu Această viziune este susținută în Evul Mediu Pentru Descartes, animalele sunt automate: simt, dar nu gândesc, pentru că nu sunt

înzestrate cu capacitatea de vorbire, care este semnul rațiunii Materialiștii echivalează omul cu animalele Pentru La Mettrie, omul este o mașinărie; pentru Helvecius, el își datorează perfecțiunea prezenței mâinilor sale Teoria automatismului animal este înlocuită de doctrina instinctului, care înlocuiește mintea animalelor (Cuvier și alții) În fine, în școala evoluționistă (Darwin și alții), diferența dintre animal și om este netezită: la animale, în stare rudimentară, găsim toate abilitățile spirituale ale omului Opinia că trecerea de la viața mentală a animalelor la mintea omului este nesemnificativă, s-a întâlnit cu oponenți printre evoluționiștii înșiși Lewis, în Questions Concerning Life and Spirit, a susținut că există o întreagă prăpastie între sufletul animalelor și al omului Este creat de prezența limbajului într-o persoană (logica semnelor) Animalele au capacitatea de a judeca, dar nu au idei / WX* (au doar logica sentimentelor) Nu asta găsim la Romani Cuvântul "minte" este folosit pentru a desemna capacitatea de a percepe asemănări sau relații Această capacitate de a cântări relații, de a trage concluzii, admite nenumărate gradații; și întrucât cuvântul minte, folosit pentru a desemna manifestările sale inferioare, sună puțin ciudat, în aceste cazuri este mai bine să înlocuim erei cu cuvântul minte Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE (inteligență) Este imposibil să trasăm o linie precisă între instincte și rațiune, instinctul trece în rațiune în nuanțe evazive Pe legile evoluției, nu ne putem aștepta la altceva Instinctul conține conștiință și prin aceasta se deosebește de reflex Există idei generale inițiale (idei generice), care nu au încă semn verbal, dar au, de exemplu, un semn optic Animalele operează pe baza unor idei generale Courmel nu merge mai departe de Romens Animalul are în copilărie toate facultățile omului sau, ceea ce este același lucru, se comportă ca și cum le-ar avea Cartea lui Courmel este valoroasă pentru istoria sa a problemei sufletului animalelor și, de asemenea, ca o colecție de cazuri uneori originale din viața animalelor Dezavantajul său este absența unor categorii psihologice strict conduse Cartea nu poate pretinde că este originală în concluziile sale, dar are o valoare ca o colecție destul de completă de fapte interesante din viața animalelor Poate fi recomandat pentru lectură populară E Chelpanov Biblioteca "Runivers" ui controversă Referitor la recenzia domnului Astafiev*) γ M G G editor! Cartea a șasea din "Întrebările tale de filosofie" conține o analiză a micii mele lucrări Problema etică, realizată de domnul Astafiev Îi sunt foarte îndatorat criticului meu atât pentru imparțialitatea, cât și pentru minuțiozitatea cu care, în ciuda diferenței dintre punctele noastre de vedere, el discută despre munca mea Dar în analiză s-au strecurat câteva erori, pe care aș vrea să le corectez în fața cititorilor respectatului tău jurnal G Astafiev interpretează în mod eronat înțelegerea mea despre etica "întemeiată științific" El crede că am spus că un om poate acţiona moral numai atunci când a studiat ştiinţa moralei, sau etica, cu toate ştiinţele ei subsidiare, în special psihologia, sociologia şi doctrina dezvoltării Deloc Cu același drept, aș putea afirma că o persoană nu este capabilă să transporte greutăți și să arunce cu pietre până când nu a studiat legile galileene și newtoniene ale căderii și gravitației Aici aș vrea să vă reamintesc că sub moralitate eu *) Această scrisoare, trimisă nouă din Chicago de un venerabil moralist american în limba germană, este tipărită pentru comoditatea cititorilor revistei în traducere rusă Biblioteca "Runivers" POLEMICĂ Mă refer la acțiuni corecte, iar prin etică, știința acțiunilor corecte Nu am susținut niciodată că cineva poate fi moral fără a înțelege nimic despre etică, iar în eseul meu am prezentat

în detaliu modul în care cele mai importante reguli ale acțiunii morale au fost subiectele predicării cu mult înainte de a fi posibil să se gândească la fundamentarea lor științifică Regulile acțiunii morale, descoperite de instinct, erau privite ca niște revelații Oricine le-a acceptat cu credință, avea stabilitate în viață, pe care necredincioșii nu o aveau Astfel au apărut diverse religii, iar valoarea inerentă religiilor, puterea morală pe care o dau credincioșilor, le-a păstrat până în zilele noastre Considerate din punct de vedere al științei, aproape toate dogmele religioase nu rezistă controlului, dar învățăturile morale ale religiilor își păstrează valoarea Dogmele au servit drept suport moral Sprijinul a slăbit, iar teologul se teme că și morala trebuie să se prăbușească Dar nu este așa Știința ne învață - și această parte a științei pe care o numim etică - că morala în general se bazează pe relațiile naturale ale omului cu semenii săi și cu lumea Eseul meu este îndreptat, în primul rând, împotriva acelor teologi care susțin că morala își datorează originea revelației supranaturale; în al doilea rând, împotriva unora dintre eticienii mai noi care, deși au rupt cu dogmele religiei, susțin totuși că morala nu este susceptibilă de explicație științifică; în al treilea rând, împotriva filozofilor care, în general, fie neagă moralitatea, fie o transformă într-o doctrină a fericirii Mi se va obiecta: "Dacă este posibil să acționezi moral fără a fi studiat etica, atunci la ce folosește etica într-un astfel de caz?" Răspund că etica este capabilă să ascuți la infinit simțul acțiunii morale Deși înțelegerea științifică a moralității va distruge vechile erori ale religiei, ea va lăsa religia însăși în pace O religie științifică nu procedează la descompunerea vechilor religii, ci la completarea lor - cu alte cuvinte, le va extinde și le va oferi sprijin în faptele vieții Chicago, feb (martie) P Parus Biblioteca "Runivers" N L A N G E Răspuns domnului E Chelpanov - În cartea a șaptea "Întrebări de filosofie și psihic" o notă polemică a domnului E Chelpanov a fost plasată sub titlul "Despre articolele lui N N Lange" Am citit acest bilet nu fără o surpriză În timp ce Wundt, Ribot, Münsterberg și alți oameni de știință celebri consideră că este necesar să expună în detaliu în cărțile lor faptele experimentale obținute de mine și teoriile mele bazate pe ele și fie sunt de acord cu ele, fie oferă exemple ale criticii lor atente *), - G Chelpanov a considerat util, spre deosebire de oamenii de știință menționați mai sus, să recurgă la măsuri mai hotărâtoare împotriva mea și a încercat să demonstrez că nu înțeleg termenii psihologici actuali, mă contraziceam și nu era familiarizat cu "Psihologia fiziologică" a lui Wundt Să luăm în ordine acuzațiile domnului E Chelpanov, care, totuși, toate se dovedesc a fi neînțelegeri I Prima neînțelegere G Chelpanov își începe nota cu o indicație că înțeleg greșit doctrina apercepției a lui Wundt "Cum ar putea domnul Lange", exclamă el, "să spună că, potrivit lui Wundt, procesele aperceptive sunt acte de o forță deosebită independentă? În opinia mea, aceasta este cea mai inexactă înțelegere a teoriei lui Wundt" (p)) "G Lange spune că Wundt nu recunoaște baza fiziologică a apercepției Pentru a fi convins că această afirmație nu este adevărată, merită să ne amintim " etc (p) Opiniile despre teoria lui Wundt pot fi sau nu adevărate, dar concluzia este că nu am spus deloc așa ceva Motivul neînțelegerii este următorul Въ № "Întrebarea Phil și Psih " Am publicat un eseu despre cartea lui Münsterberg (Beiträge zur exper Psychologie) G Chelpanov mi-a atribuit opiniile autorului pe care le expun, opinii pe care, însă, nu le-am recunoscut încă nicăieri ca fiind ale mele Între timp, în rezumatul meu s-a spus destul de clar: "lăsând

deoparte deocamdată conținutul celei de-a treia ediții a operei lui Münsterberg, rezumăm aici conținutul primelor două Primul [număr conține două articole: despre conștiință și creier (introducere) și despre arbitrar și nu *) Vezi Wundt, Physiol Psychologie (ed a III-a), II, p p și - Ribot^ La psychologie de l'attention, p în - Münsterberg, Beitrlage zur exper Psychologie, II, p - Biblioteca "Runivers" POLEMICĂ combinație arbitrară de reprezentări Părerile presupuse false pe care mi le-a atribuit domnul Chelpanov despre teoria lui Wundt se regăsesc de Munsterberg în primul dintre aceste articole*) Cât despre dacă Münsterberg interpretează corect sau nu apercepția lui Wundt, eu, repet, nu am spus nimic și nu am spus nimic din simplul motiv că este imposibil să clarific această întrebare într-un scurt eseu **)) A doua neînțelegere După ce mă învinovăţeşte pentru păcatele lui Münsterberg, domnul Chelpanov trece apoi la articolul meu despre "elementele voinţei" (Întrebare Phil şi Psych , Cartea) În acest articol, am spus: "voința este de obicei considerată ca un impuls conștient de acțiune în cursul studiului următor se va demonstra că un astfel de impuls nu există deloc în conștiință" După ce a scris aceste fraze, domnul Chelpanov "vede în ele o contradicție directă: cum se străduiește domnul Lange să demonstreze absența unui impuls conștient în conștiință" "Evident", adaugă domnul Chelpanov, "dl Lange intenționează să demonstreze ceva cu totul diferit" (p) Oricât de evident i-ar fi domnului Chelpanov că am intenționat să demonstrez "ceva cu totul diferit", am dovedit exact propunerile care au fost înaintate mai sus Din câte înțeleg obiecția domnului Chelpanov, este următoarea: am definit mai întâi voința ca un impuls conștient și apoi mă angajez să dovedesc că acest impuls conștient nu există în conștiință S-a terminat din nou *) Din motive de acurateţe, indicăm paginile lui Munsterberg, unde se află acele prevederi pe care domnul Chelpanov mi le-a atribuit: că apercepţia lui Wundt nu permite, în esenţă, o explicaţie fiziologică, vezi Münsterberg, Beiträge, I, p - ; despre faptul că apercepția lui Wundt este inexplicabilă numai prin conținutul reprezentărilor - ibid , pp - **) Numai într-un singur loc în întregul rezumat am spus, în numele meu, câteva cuvinte despre teoria lui Wundt La pagina spun că V vede motivul fluctuațiilor de atenție pe care le-am studiat în "fluctuațiile "forței centrale a apercepției", în care nu pot fi de acord cu el, deoarece cred că aceste fluctuații nu sunt esențiale pentru apercepția în sine și le văd cauza în aparatul motor În această interpretare a opiniilor lui V , mă bazez pe cuvintele sale: "demnach erweist sich die Apperception ais eine Has Wesen nach intermittirende Function (Ph Psychol , II,), iar aceasta este diferența dintre punctele mele de vedere asupra naturii atenției a fost afirmată foarte clar de însuși Wundt la pagina a celui de-al doilea volum al lui Phys Biblioteca "Runivers" N L A N G E neînțelegere pură; Nu definesc voința ca un impuls conștient, dar spun că așa se înțelege de obicei; cercetarea mea a fost îndreptată spre respingerea acestei înțelegeri obișnuite și am exprimat acest lucru clar încă de la primele cuvinte ale articolului meu După ce arăt cum se înțelege de obicei testamentul, spun: "în cadrul următoarei anchete, intenționez să arăt dimpotrivă (adică, contrar punctului de vedere obișnuit indicat) * etc A treia neînțelegere În articolul meu despre elementele voinței, după ce am arătat că voința și impulsul nervos centrifug sunt în esență unul și același, am continuat Astfel: "Acum ne confruntăm cu cea de-a doua întrebare principală a studiului, și anume următoarea: acest impuls nervos de mișcare are loc în conștiință, așa cum se crede de obicei, sau este inconștient, adică? reprezintă un singur proces fiziologic?

După ce au scris aceste fraze, domnul Chelpanov remarcă: "A reduce voința la un impuls nervos și apoi a dovedi că este inconștientă, este o petiție de principiu evidentă" (p) Și aici, ca mai sus, ceea ce i se pare atât de evident domnului Chelpanov nu este deloc așa în realitate, căci există impulsuri nervoase inconștiente și sunt și conștiente sau inconștiență, ci urme si nu a facut petitio principii) A patra neînțelegere £G Chelpanov scrie: "Mi se pare că motivul principal al ambiguității și neînțelegerii constă în faptul că domnul Lange amestecă două concepte diferite, și anume impulsul de inervație care precede actul volitiv și impulsul volitiv care participă la actul volițional însuși și chiar și în fiecare mișcare" (pag) Aceasta este din nou o neînțelegere, pentru că vorbesc despre primul dintre aceste elemente ale testamentului la paginile - ale articolului meu și despre cel de-al doilea la paginile - , și consider că primul, ca toți ceilalți, este conștient (deși nu-l recunosc ca un impuls volitiv) , iar al doilea - inconștient și urme nu le-a amestecat deloc Recunosc în general în manifestările volitive trei elemente principale care apar după -f în mod corespunzător i) idei despre mișcările care trebuie efectuate,) impulsul volițional și h) acțiunea în sine este mișcare Esența unui act de voință constă în trecerea de la idei Biblioteca "Runivers" POLEMICĂ la mișcări; acesta este impulsul volitiv (de inervație) și, după părerea mea, este inconștient *) Este precedat de reprezentări ale mișcărilor pe cale să aibă loc; aceste idei sunt, desigur, conștiente, dar nu constituie, după părerea mea, un impuls volitiv **) Însăși mișcările urmează impulsului volițional, care sunt însoțite de un sentiment de efort, care are un caracter periferic * ***) Toate acestea sunt expuse în detaliu și concludent în articolul meu, iar dacă domnul Chelpanov susține că amestec primul dintre elementele de voință indicate cu cel de-al doilea, atunci pot afirma pe bună dreptate că s-a angajat să mă opună fără să mă opună intelegand articolul meu N Lange Obiecţie la nota anterioară -I Recunosc cu ușurință că am făcut o inexactitate, fără rezerve atribuind g; Opinia lui Lange despre Münsterberg Am avut motive întemeiate pentru asta Teoria apercepției a lui Wundt este adesea înțeleasă greșit și, între timp, domnul Lange, expunând Münsterberg, nu a spus niciun cuvânt despre "păcatele sale" În esență, domnul Lange chiar și acum nicăieri nu spune direct dacă Münsterberg înțelege corect teoria apercepției lui Wundt sau nu Mai departe, în locul în care par să văd pe nedrept opinia domnului Lange însuși cu privire la teoria lui Wundt, există expresia "funcția internă a voinței" Münsterberg nu o are Acest psiholog nu are gânduri care să poată fi transmise printr-o astfel de expresie Evident, aici avem un exemplu de înțelegere a domnului Lange însuși În cele din urmă, acolo unde domnul Lange vorbește direct din sine, el, împreună cu Münsterberg, îi atribuie lui Wundt "fluctuații în forța centrală a apercepției" Am obiectat tocmai împotriva atribuirii unei astfel de opinii lui Wundt Un dezacord privat cu Wundt (nerecunoașterea căii la în schema lui Wundt) nu îi dă domnului Lange dreptul de a formula teoria lui Wundt în conformitate cu Münsterberg Din cuvintele mele (p , rândurile ii- de mai sus) reiese clar că nu i-am atribuit deloc domnului Lange o înțelegere "obișnuită" a testamentului *) Î Phil și Psych , carte , p - **) Ibid , p - ***) Ibid , p - Biblioteca "Runivers" S E CHELPANOV Această înțelegere a voinței, împotriva căreia dl Lange luptă cu ajutorul psihologiei experimentale, nu este împărtășită de niciun psiholog și, din cauza vulgarității sale, nu merită deloc o infirmare Știu foarte bine că un impuls nervos poate fi conștient sau inconștient Domnul Lange nu a observat că, vorbind despre

petio principii, am modificat doar sub forma unei dileme același reproș care fusese exprimat în nota mea de două rânduri mai devreme Dacă impulsul nervos este conștient (în sensul obișnuit al cuvântului), atunci psihologia experimentală cu greu ne poate ajuta să-i dovedim inconștiența Și dacă este inconștient, atunci ajutorul psihologiei experimentale nu este deloc necesar Nu neg câtuși de puțin că domnul Lange vorbește despre impulsul care precede actul de voință la pagina și despre impulsul care participă la actul de voință însuși, la paginile - ale articolului său, numai sub alte nume Dar nu este suficient să admitem existența unui fapt, trebuie totuși să-l distingem clar de un alt fapt, asemănător ca nume Psihologii au recunoscut întotdeauna că înainte de actul de voință există un impuls conștient G Lange îl recunoaște și el, dar îl numește doar altfel La începutul articolului său, el anunță că intenționează să demonstreze inconștiența impulsului conștient, dar demonstrează că curentul nervos care merge de la creier la aparatul motor nu este conștient Nu este la fel Nu există un acord între începutul și sfârșitul articolului Iată esența obiecției mele Nu mi-a fost greu să înțeleg sistemul domnului Lange, întrucât elementele din care era compus existaseră deja în literatura psihologică Teoria efortului în legătură cu respirația îmi era cunoscută din cartea lui Ferrier; involuntară, din opera lui Bloch, de exemplu Mi-a rămas doar să văd cum va aplica domnul Lange aceste puncte de vedere teoriei voinței Pentru a-mi arăta insolența, domnul Lange a considerat necesar să-și sublinieze meritele științifice Acest lucru mă face să mă opresc și la un argument atât de incomod în polemicile științifice Sam orașul Lan Biblioteca "Runivers" POLEMICA A te plangi de ceva? că Wundt a respins unele dintre concluziile sale Münsterberg, "dând un model de critică prudentă", respinge atât faptele pe care le-a obținut, cât și concluziile din acestea și începe cu ceea ce s-a întâmplat înaintea domnului Lange, adică din Urbanchich şi Helmholtz Și al altor psihologi cunoscuți, James *), de exemplu, respinge și el concluziile domnului Lange E Chelpanov *) A se vedea principiile sale de psihologie, , Biblioteca "Runivers" Biblioteca "Runivers " ANEXA I Materiale pentru istoria filozofiei în Rusia *), - (Continuare) X Arhiepiscopul Nikanor Arc Nikanor (în lume Alexander Ivanovici Brovkovich), fiul unui preot al provinciei Mogilev, s-a născut în A fost transferat de la Seminarul Teologic Mogilev la Sankt Petersburg Pe când era încă student la Academia Teologică din Sankt Petersburg, a acceptat monahismul în A absolvit Academiei cu un master în teologie În , călugărul Nikanor a fost ridicat la rangul de arhimandrit și numit rector al seminariilor de la Riga, apoi Saratov și în cele din urmă Polotsk, în - este rectorul Academiei Teologice din Kazan În a fost numit Episcop de Aksai, în a fost numit Episcop de Ufa și Menzelinsky, în - Herson și Odesa, în - Arhiepiscop de Herson și Odesa A murit la decembrie la Odesa Singura sursă pentru biografia Rev Nicanor avea un articol în Rus amice " , nr (cu por- *) Vezi cartea anterioară, p |ρ ii Biblioteca "Runivers" Y K O L U B O V S K I IT al treilea) Într-o scrisoare către colecționarul de materiale reale, regretatul Episcop însuși s-a referit la acest articol După moartea sa, a apărut o mulțime de necrologie și abia dacă există o singură publicație periodică rusă de natură generală care să nu plaseze pe paginile sale informații biografice sau de altă natură mai mult sau mai puțin succinte despre arhipăstorul decedat Totuși, toate însemnările numeroase nu dau aproape nicio informație nouă față de ceea ce a fost plasat în Rus Pelerini" Mai detaliat decât alte ediții din Odesa (de exemplu, "Novoros Telegraph" , nr - ; "Od Listok" , nr - , și altele, unde, pe lângă

informații biografice, uneori cu portret, se dă o descriere a ultimelor zile ale vieții arhipăstorului) De asemenea, trebuie menționate informațiile despre arc Nicanor publicat în Khera Eparh Ved " la sfârşitul anului şi la începutul anului Un rezumat al tot felul de recenzii și note din presa periodică despre moartea episcopului se găsește în "Drept Despre " , i, p - - : În amintirea răposatului Nicanor la Boz, arhiepiscop Herson și Odesa Vezi și broșura, editată de N Belyaev, "În memoria IPS Nicanor", Kazan, (inițial în "Prav Sob " , i, pp -) De asemenea "Rătăcitorul" , g, p - (Recenzie de jurnale În memoria IPS Nicanor: cuvinte şi discursuri la înmormântarea lui Recenzii despre el de presa seculară şi spirituală) Prof A Ponomarev: Eminența Sa Nikanor, ibid , p - O cronică tristă a vieții și morții lui Nicanor, arh , Kherson, ibid , pp ibb- Aici sunt tipărite și memoriile extrem de importante și interesante ale lui I I Brovkovin (fratele Preasfințitului), p - O mulțime de date biografice interesante sunt, de asemenea, conținute în articolul din Rev Nikanora: Adevărul împotriva blasfemiei (cu privire la calomnia postumă a mitropolitului Antonie, care a murit la Boz), Rătăcitorul, , - , pp - Acest articol a fost inspirat din povestea lui N S Leskov "Persoane sinodale" Materiale biografice mai puțin interesante pot fi găsite în Ufim Epar Ved " și "Uf buze Ved " în a doua jumătate a anului Toate acestea sunt retipărite în completările la Herson ro Ved " , nr i, - "Instrucțiuni" arh Nicanor a fost prima dată tipărită într-un singur volum Ufa (recenzia dezaprobatoare a prof V, Pevnitsky v Biblioteca "Runivers" MATERIALE PENTRU ISTORIA FILOZOFIEI ÎN RUSIA "Bibl, foaie" "Indrumare pentru ciobanii rurali" , nr , p - Yves, Lyubimov: În ceea ce privește recenzia prof V Pvnitsky, "Rătăcitor" , , pp - ; - Recenzie simpatică - "Rătăcitor" , , pp -) Într-o compoziție puțin diferită, acest volum a fost publicat la Odesa în sub titlul "Convorbiri și Învățături"; vol II, Odesa (II -); vol III, ibid (IIψ); vol IV, ibid (PÍ -) În fine, sub titlul: "Învățături, conversații, discursuri, apeluri și mesaje", vol I, ed al -lea într-o compoziție nouă, Odesa (II- ~); vol II, ed într-o compoziție nouă, Odesa (IV-(-); vol IV, ed într-o compoziție nouă, Odesa (VP -); vol V, Odesa , cu un portret și o scurtă biografie (XI+) Din alte lucrări care nu au legătură cu filozofie, publicate separat: Talk about Composition, St Petersburg - Conversație despre dacă există ceva eretic în Biserica Latină, Sankt Petersburg - Frații slavilor, Sankt Petersburg Mai mult sau mai puțin strâns legate de filozofie sunt: Analiza doctrinei romane a primatului papal vizibil în biserică, realizată pe baza Sfintei Scripturi și a tradiției primelor secole de creștinism până la Sinodul I Ecumenic Emisiune Eu, Sankt Petersburg , III-¡- p Emisiunea II, Sankt Petersburg , IIICH- pp Ediția a doua, corectată și mărită, Kazan , Xf- pp Publicat inițial în Khris joi " pentru , și Teză pentru gradul de doctor în teologie Sunt analizate opiniile lui Tertulian, Origen, Iustin Filosoful și alții Instruire pentru Anul Nou ( ) Creștinismul și Progresul "Instrucțiuni" I, i- , conform ed a II-a , p i- De asemenea "Rătăcitor" , i, p - Doctrina progresului provine "din două viziuni anti-creștine asupra lumii fără suflet și fără Dumnezeu, dintre care una este numită ideal-panteistă, iar cealaltă material-mecanică" (i) "Mintea umană, capabilă să știe multe despre cum sunt lucrurile, nu va ști niciodată o mulțime infinită în acest cerc de cercetare" ( ) Este posibil să se dovedească existența a ceva suprasensibil - Dumnezeu, un suflet spiritual nemuritor etc - printr-o metodă filozofică pozitivă Suspin " , , p -ii; , p ii- (vol II) * Biblioteca "Runivers" I K O L U B O V S K I y Un rezumat al observațiilor critice la eseurile scrise de studenții

academiei pe această temă Cu mici modificări, acest articol a fost inclus în lucrarea principală a arh Nicanor (I, -) Filosofie pozitivă și ființă suprasensibilă SPb vol I, , XIII+ pagini; vol II, , XIV + IV + pagini; vol III, , VI+ Lucrarea a rămas neterminată În adâncul structurii complexe a minții noastre unice și întregi (intelect), precum și în sentimente, se observă o anumită scindare, și anume scindarea minții în rațiune și rațiune, iar sentimentele în sentiment extern și interior În virtutea unei astfel de scindari în activitatea minții, se văd antinomii, contradicții fundamentale, în care, la rezolvarea principalelor întrebări ale viziunii asupra lumii, aceasta devine complet firesc și inevitabil încurcat Relativitatea larg înțeleasă a cunoașterii noastre constă în faptul că adevărul obiectiv, realizabil pentru om, este același subiectiv, doar subiectiv mai mult sau mai puțin general Obiectele pentru gândire și cunoaștere ne sunt date nu numai de simțurile externe, ci și de cele interne, organice inferioare și spirituale superioare Totuși, indicațiile sentimentelor interne sunt mai obligatorii și obligatorii pentru convingerea noastră, ele sunt în general subiective și, prin urmare, mai obiective decât indicațiile sentimentelor externe Există diferite grade de realitate sau obiectivitate, pornind de la proprietăți secundare percepute de simțurile externe și terminând cu cel mai înalt grad de adevăr și realitate, proprietățile absolute ale ființei, în mod necesar și infailibil abstrase de minte din ideea de absolut inerente în minte Pașii intermediari sunt calități primare, apoi senzuale în interior și în cele din urmă proprietățile axiomatice cele mai abstracte (de exemplu, legea cauzalității, conservarea energiei etc) Cea mai înaltă facultate în activitatea noastră cognitivă este rațiunea și este tribunalul adevărului accesibil nouă Activitatea lui se exprimă în idei Fiecare obiect, nu numai o formă generală sau un fel de obiecte, ci chiar și un individ, are propria sa idee Aceste idei au o semnificație mult mai obiectivă și reală decât orice concept În timp ce un concept este o limitare a reflectării unui obiect în conștiința noastră, o idee este necondiționat, infinit, adecvat ființei obiectului, plenitudinea reprezentării sale în sufletul nostru Tezaurul ideilor se află în adâncul minții inconștientului, universal Biblioteca "Runivers" MATERIALE PENTRU ISTORIA FILOZOFIEI ÎN RUSIA sebaceo-cosmic Este aproape identică cu rațiunea practică, care cuprinde atât rațiunea conștientă, cât și rațiunea conștient-teoretică Cu mintea sa conștientă, trecând în rațiune, o persoană poate înțelege doar adevărul pur uman, care în raport cu ideile va fi adevărul mai perfect, iar în raport cu adevărul absolut, mai aproape, dar totuși infinit de departe de acesta Pe baza unei astfel de epistemologie, autorul crede că este posibil să se dovedească existența lui Dumnezeu și nemurirea sufletului uman printr-o metodă filosofică strict pozitivă Mai mult decât atât, materia însăși, în toate sferele manifestării sale, începând de la cea mai exterioară, care pare a fi cea mai senzuală, și terminând cu cea mai intima, care se cufundă în eter și se limitează la absolut, căci spiritul nostru se dovedește a fi fie fiinţă suprasensibilă direcţii ostile ale materialismului şi pozitivismului (Mill, Wundt, parţial Ulrici, Spencer, Kabanis, Darwin, Lewis, Hartmann etc) "Psihologia germană" a lui M M Troitsky a fost de asemenea supusă unei critici amănunțite (, - -Întregul volum al treilea este consacrat lui Kant nu este greu să infirmăm acest ilustru gânditor, dacă doar îl înțelegem corect" (III,) -În plus, arh Nikanor a folosit lucrările lui Iurkevici (II, -), Karpov (II, -) și N N Strahov (i, - , -) Travaliul arc Nikanora a invocat următoarele articole și note: V S "Corect Despre " ,

, p - (despre volumul i-lea) "În loc să supună unei analize dialectice înseși principiile raționalismului și empirismului, așa cum sunt exprimate de principalii reprezentanți ai acestor tendințe, autorul analizează în detaliu opiniile și opiniile individuale ale diverșilor filozofi și oameni de știință secundari și terțiari Această discuție, cu multe citate lungi pro și contra, ocupă cea mai mare parte a cărții Corifeu al tuturor forțelor ostile adevărului, Rev Nikanor consideră - dintr-un motiv necunoscut - venerabilul Prof Treime" ( ) Vl Solovyov Experiență de filozofie sintetică "Dreapta Despre " , y, p - (cu privire la volumul II) "Vb Biblioteca "Runivers" I KOLOBOVSKY carti ro Nicanor, avem experiență în filozofia sintetică, adică una care nu se afirmă în abstractitatea și exclusivitatea sa, ci, pentru a realiza un adevăr complet, integral, tinde spre o legătură internă cu alte două domenii ale cunoașterii - teologia și știința pozitivă; și pentru că pentru noi nu există nicio îndoială că punerea în aplicare a unei asemenea sinteze este cea mai înaltă sarcină mentală a erei viitoare, opera Episcopului Nikanora ne prezintă un interes nou și important" (i i6) Dar "sarcina sintetică nu este stabilită de autor în mod direct și destul de conștient: el nu dă nicăieri o definiție exactă a relațiilor normale dintre teologie, filozofie și știință pozitivă" (i) Principalul defect al lucrării este predominarea nerezonabilă a elementelor pozitivo-științifice asupra celor teologice și filozofice "Știința pozitivă dă numai materiale cunoașterii adevărate, în timp ce forma ideală îi este dată de filozofie, iar conținutul absolut de teologie" (i) Începutul absolut nu poate fi definit ca fiind Trecerea de la ființa absolută la ființa finită nu poate fi explicată satisfăcător din punctul de vedere al autorului, la fel ca trecerea de la idoli la o formă inferioară de ființă M II-in Un cuvânt mai târziu despre fapte premature "Dreapta Despre " , , p - ; şi, pp - Prezentarea primelor două volume Travaliul arc Nicanor stă foarte sus, deși nu este lipsit de defecte, mai ales la prezentare I Kolubovski Filosofia printre ruși În cartea lui Iber-in eia-Heinz "Istoria noii filosofii", Sankt Petersburg , p s Este dată cea mai importantă literatură, iar punctele de vedere ale arh Nicanor pe baza operei sale principale Instruire la septembrie , în ziua pomenirii Sfintei Mucenițe Sofia și a celor trei fiice ale ei, Credință, Speranță și Iubire în biserica gimnaziului masculin Ufa Cum să obții adevărata înțelepciune " Monitorul Eparhial Ufa" , nr , p - Învățături, IV, - Luând de partea educației clasice, vorbitorul se întreabă de ce filosofia și psihologia sunt excluse din programul gimnazial Este necesar să lămurim minților tinere ideea de bază a lumii greco-romane, sophia, la care aspirau înțelepții și filozofii păgâni Biblioteca "Runivers" MATERIALE PENTRU ISTORIA FILOZOFIEI ÎN RUSIA Învățătură la Sărbătoarea Templului Sfinților Mucenici Sophia și cele trei fiice ale ei (septembrie) în biserica gimnaziului masculin din Ufa Despre mesajul luminii spirituale "Ufimsk Ep Ved " , nr , p - u Învățături, IV, ii- ; conform ed Г·> STR - Este adevărat că jurisprudența noastră este scolastică? · Idealul unei femei creştine Predare "Corect Despre " și, p - Învățături, V, - Semnificația comparativă a sistemelor dualiste creștine și moniste modern-științifice de viziune asupra lumii Discurs din ziua Nașterii Domnului Hristos, susținut într-o ședință publică în sala Seminarului Teologic din Odesa "Dreapta Despre " , , p - aEa ro Ved " , nr , p - Învățături, V, - "Omenirea antică a trăit sub influența unei viziuni dualiste asupra lumii, sub influența credinței în existența lui Dumnezeu și a sufletului uman nemuritor" ( ) Acum nu mai este același lucru, de unde și numeroasele dezastre Instrucţiune pentru noul an ( )

Filosofia nihilismului "Dreapta Despre " , - , p - și raportul despre procesul literar datorat colecției domnului Pavlenkov "Vyatskaya Forget- Eu-Nu" ("Știri " , nr și , unde a fost tipărit discursul lui V V Lesevici, care a acționat ca apărător al acuzatului) V V Lesevich a scris mai multe corespondențe în ziare: "Kavkaz" (, nr ; "Ultimele cincisprezece zile ale expediției Salatava", , nr ib- , pp - , , -yuo, - ; (ambele semnate de L); Spb V Lesevici deține și mai multe articole cu caracter istoric și literar Ele sunt adunate împreună cu alte articole menționate mai jos în colecția "Etudes and Essays", Sankt Petersburg , pagini Aceste articole sunt: Roman Castellar "Fra Filippo Lippi" (inițial în Lay ,); Peres Galdos (primul în "Vst Evr " , şi h); romane noi de Galdos (primul în "Del" ,); Robert · Galt și noile sale romane (inițial în "Del") În plus, în Ilustración Española spaniolă pentru , V V Lesevici deține patru articole despre Șevcenko (vezi mențiunea lor în feuilletonul de D Rudin Scrisori militare, "Voce" , nr) Mai deține: Știri științifice, ziarul "Rus", , Nr , p - ; nr ib- , pp - ; Nar Dumnezeu " , nr Recenzia cărţii Mangin Voyage scientifique autour de ma chambre, ibid No ι - , p - (semnat: Vl L-s-ch) Reacție păgână antică (după M Nikola), Zagr Vest " , ii, p - (nesemnat) Articole despre budism în "Vestnik siberian" pentru , colecționarul acestor "Materiale" nu a reușit să le vadă Rapoarte despre mesajele lui V V Lesevici, făcute de acesta în diferite societăți, se găsesc în Rus Ved " , nr (mesaj către Societatea iubitorilor de literatură rusă: recenzii ale scriitorilor spanioli despre viața rusă și romantismul rus); Nou Vr " , nr , ianuarie (mesaj în Societatea Tehnică despre o fântână arteziană); "News" , Nr i (report asupra cărții Tregua, Il pessimismo e l'evoluzione, în Societatea istorică de la Universitatea din Sankt Petersburg) Biblioteca "Runivers" MATERIALE PENTRU ISTORIA FILOZOFIEI ÎN RUSIA De filozofie, mai mult sau mai puțin strâns legate sunt următoarele articole și note: - Medicina si femeie "Kavkaz" , nr , p p ; nr , p p Semnătura: Vl Viktorov Articolul reprezintă unul dintre simptomele caracteristice ale dispoziției publice Femeia trebuie să se apuce de treabă Unul dintre aceste lucruri este medicina Articolul a provocat o serie întreagă de note în același ziar: În apărarea femeii, nr i, p ; A R-sky, "Mai multe despre o femeie", nr , p e V V Lesevich, sub același pseudonim Viktorov, a răspuns cu o notă "În apărarea unui bărbat", nr , p s A * Ronchevsky se opune ambelor note ale lui V V Lesevici: "O femeie în viața modernă", nr , p p ; Nr , p c - "Despre întrebarea femeii" (scrisoare către editor), Nr i, p c - p - După ce a conturat principalele trăsături ale depozitului mental care a dominat Evul Mediu, autorul prezintă o schiță a uneia dintre primele manifestări ale renașterii Evul Mediu nu constituie un decalaj în cursul dezvoltării intelectuale a Occidentului, ci, dimpotrivă, reprezintă o pregătire treptată pentru o renaștere Activitatea umanistă a lui Petrarh și Boccachio este examinată în detaliu Generația ulterioară de umaniști este examinată în principal pe baza lucrării lui A N Veselovsky: Villa Alberti, noi materiale pentru caracterizarea momentului de cotitură literară și socială a vieții italiene în secolele XIV și XV (M) Lessing și "Natan cel Înțelept" al său (Natan cel Înțelept, un poem dramatic de Lessing, tradus din germană V Krylov Cu un eseu istoric și note la textul traducerii Sankt Petersburg,) "Din Zap " , , p i- ; de asemenea "Etudes", p - Împreună cu o scurtă schiță a vieții și dezvoltării lui Lessing, este indicată semnificația sa în literatura germană și mondială Cum sunt uneori scrise disertațiile (Vl Solovyov: Criza filosofiei occidentale împotriva pozitiviştilor M) "Din Zap " , i, p - Este complet neîntemeiat să

credem că succesul filozofiei inconștientului rezolvă în mod fundamental problema constrângerii metafizicii pentru minte, ca și cum problemele filosofice ar fi rezolvate cu majoritate de voturi Sistemele metafizice rămân întotdeauna esențial neschimbate; se poate schimba * Biblioteca "Runivers" I KO L U BO secolul Gi doar forma lor, adaptându-se la condițiile vremii și oamenilor lor Apariția unor noi sisteme metafizice în epoca dezvoltării și răspândirii pozitivismului este destul de naturală și posibilă Mai mult, nu există niciun motiv pentru a afirma dominația pozitivismului în momentul apariției filozofiei inconștientului Pe lângă diferitele nuanțe de pozitivism care ocupă un colț modest al imaginii, există o bandă mai largă de dorință din ce în ce mai mare de generalizări științifice, deși asemănătoare pozitivismului, dar independent și detașat de acesta, iar restul carinei este ocupat de un amestec pestriț de diverse sisteme metafizice, mistice și acelea logice De asemenea, este imposibil să vorbim despre dominația nedivizată a filozofiei inconștientului Domnul Solovyov îi înțelege pe Comte și Hartmann în felul său Răspunsul la acest articol este articolul lui Vl S Solovieva: O ciudată neînțelegere, "Rus Vest " , , p - G Solovyov, după el, nici măcar nu i-a intrat în cap ceea ce îi atribuie domnul Lesevici A intervenit în dispută K Kavelin Critica filozofică (Cu privire la controversa dintre domnii Lesevici și Solovyov) "Nedelya" , nr , p - "La noi, trezirea conștiinței filozofice se exprimă nu în viziuni sistematice, realizate științific, ci mai degrabă în general, dispoziții și înclinații semi-instinctive către una sau alta viziune asupra lumii A le afla și a le defini este sarcina criticii Atâta timp cât se limitează la chestiuni private și personale, publicul va rămâne nemulțumit de cererile sale juste, iar disputele filozofice îi vor rămâne complet străine" ( ) Controversa de Lesevici și Solovyov nu l-au mulțumit pe cititor, deoarece nu l-a ajutat să rezolve problemele de cunoștințe superioare Remarcile lui Kavelin au provocat Răspuns la articolul domnului Kavelin "Nedelya" , nr , p - Întrebarea a fost pusă de Kavelin nu tocmai corect A propaga filozofia este un lucru bun, dar în acest caz nu a fost deloc deplasat Controversa a fost determinată de însăși esența problemei și nu de considerente secundare Biblioteca "Runivers" MATERIALE PENTRU ISTORIA FILOZOFIEI ÎN RUSIA Recenzia cărții de A Kusakov: Fundamentele fizicii raționale sau explicația fenomenelor fizice prin intermediul unei forțe inerente a rezistenței la rupere a materiei SPb "Din Zap " , ? STR I - (fără semnătură) Recenzie ironică Recenzia cărții de OE Levina: Unitatea forțelor fizice din punctul de vedere al ipotezei creării continue a particulelor eterice la limitele spațiului SPb "Din Zap " , h, p - (fără semnătură) Recenzie disprețuitoare Literatura filosofică modernă în Occident New Philosophical Journal in Germania (Vierteljahrsschrift für wissenschaftliche Philosophie, herausgegeben VR Avenarius, primele două caiete) "Din Zap " , ? pp - Se remarcă o întoarcere către Kant (Lange, Riehl, Goering) O relatare detaliată a articolelor lui Avenarius și Paulsen Atitudine foarte simpatică față de revistă Experiența unui studiu critic al fundamentelor filozofiei pozitive SPb , XI-¡- · Fiind o apreciere critică a filozofiei pozitive, autorul, după propria sa afirmație, nu încearcă să inventeze o filozofie rusă originală, ci vrea să folosească rezultatele obținute de filosofia vest-europeană, în ce măsură este acum științifică El dorește să fie un purtător de cuvânt al opiniilor consacrate sau emergente și un vorbitor pentru progresele mature sau viitoare în domeniul filozofiei bazate pe știință După o schiță generală a fundamentelor filosofiei pozitive (pe baza primelor prelegeri ale primului și

ultimului al șaselea volume din Cours de philosophie positive a lui Comte), există o critică a acestora și o încercare de a dezvolta ceea ce Comte a avut în embrion cu ajutorul de vederi neo-kantiene (K Hering, Bauman) ^Rezumarea rezultatelor studiului unor grupuri specifice de fenomene; adică concepte științifice private, obținem știința lumii în sens restrâns, cosmologia; dezvoltând din aceste concepte științifice particulare noi, mai generale și abstracte, corespunzătoare unor grupuri nespecifice de fenomene și speculative Biblioteca "Runivers" Ya K O L U B O V S K I π grupuri de idei, obținem o filozofie bazată pe știință, o înțelegere științifico-filozofică a lumii" (p) Filosofia științifică nu se poate mulțumi cu concepte autoformate, legate arbitrar de creativitatea necontrolată a gândirii, ci admite doar concepte formate pe baza unor principii fundamentale extrase din experiența științelor, care îi ghidează fiecare pas și fără ajutorul cărora o nici măcar nu poate începe să-şi rezolve problemele sarcini'* ( ) "Basele filozofiei științifice în ordinea istorică a apariției urmează științelor, dar în ordinea prezentării didactice, ca bază pentru dezvoltarea sistematică a tuturor ramurilor cunoașterii, trebuie să le precedă Teoria cunoașterii și critica filozofică, după cum se poate vedea din aceasta, ar trebui să constituie conținutul propedeuticii într-un sistem filozofic corect construit* ( ) "Adeptii lui O Comte, parțial din cauza necunoașterii sistemelor filozofice care au apărut și apar în afara Franței, parțial din cauza limitărilor filosofice, care i-au forțat să se mulțumească cu simple aluzii la necesitatea unor generalizări superioare, fundamentale în sens strict al filosofiei, nu numai că nu a condus dezvoltarea unui sistem pozitiv în concordanță cu cerințele interne ale momentului de stimulare conținute în acesta, dar a oprit din muguri această dezvoltare și a eliminat din sistemul pozitiv tot ceea ce dădea ideea de condițiile dezvoltării sale ulterioare" ( ) Rezolvarea sarcinii pozitive este dată de o nouă filozofie științific-critică sau realism critic Neînvecinată direct cu Comte, această filozofie reprezintă însă faza finalizată a pozitivismului, cea mai înaltă etapă de dezvoltare a acestei doctrine filosofice "Fără a respinge semnificația grupării datelor științifice, exprimată prin clasificarea sau ierarhia științelor, realismul critic nu se oprește la însumarea lor, ci le consideră ca fiind primul pas al cursului un proces care duce la dezvoltarea unor fundamente filozofice superioare care sunt relevante pentru toate ramurile cunoașterii, dar nu; care nu poate fi atribuit în mod specific nimănui dintre ei" ( ) "Transformat în spiritul criticii și ajuns la maturitate deplină, pozitivismul, trecând în realism critic, devine un adevărat reprezentant al unei astfel de filozofii științifice, care este pe deplin în concordanță cu dezvoltarea modernă a științei și Biblioteca "Runivers" MATERIALE PENTRU ISTORIA FILOZOFIEI ÎN RUSIA are toate mijloacele pentru implementarea deplină și formularea clară a aspirațiilor sale largi-umaniste Păstrând cu deplină satisfacție multe dintre trăsăturile definite de O Comte, această nouă filozofie științifică își reelaborează unele din fundamente și, prin teoria cunoașterii, îi lipsește de amprenta aspirațiilor personale ale fondatorului și de toate trăsăturile impuse în mod arbitrar acesteia, care, după o remarcă justă, unii numeroși critici, pun pozitivismul la nivelul normal al filozofiei științifice" (p) Filosofia și caracterul gândirii determinate de ea sunt potrivite nu numai pentru a se ocupa de chestiuni abstracte sau speciale, ci, în mod necesar, influențează și întreaga structură a activității mentale și, prin aceasta, toată activitatea practică Lucrarea lui V V Lesevich a provocat următoarele

articole și note: K Cercetări ruse despre pozitivism "Nedelya" , nr , p - Tratându-l foarte simpatic pe autor, Kavelin își face remarcile nu sub forma unei obiecții, ci pentru a clarifica problema "Pozitivismul, chiar și în sensul mai general al realismului critic, nu încheie decât una dintre perioadele de dezvoltare a cunoștințelor științifice, tocmai acea perioadă în care omul, zăpăcit de un amestec urât de speculații metafizice și începuturile cunoașterii pozitive, a început să privească pentru un pământ solid pentru gândurile și gândurile mele să o găsesc în percepțiile sau senzațiile sale senzoriale și cu ele a început să-și verifice toate opiniile Descoperiri strălucitoare, succese extraordinare în toate ramurile cunoașterii au fost rezultatul căutării adevărului pe această cale Pozitivismul le-a rezumat, le-a ridicat la o teorie și, în acest sens, este ultimul, ultimul cuvânt al unei lungi epoci de dezvoltare Dar o serie întreagă de fenomene, cauzate nu de percepții senzoriale, nu de senzații excitate din exterior, ci direct de conștiință, au rămas departe de drumul bătut al cercetării și nu au putut fi luate în considerare la construirea unei teorii pozitive Din această cauză, nu numai că se dovedește a fi incomplet și condițiile sale prealabile insuficiente, ci și propozițiile și concluziile sale de bază, în ce măsură corectitudinea lor depinde de completitudine material științific, iese eronat și insuficient Aceste neajunsuri și lacune vor Biblioteca "Runivers" Ya K O L U B O V S K I π sunt finalizate atunci când conștiința și toate fenomenele dependente de ea sunt la fel de atent dezvoltate, investigate și testate critic precum senzațiile excitate în noi din exterior și când rezultatele și concluziile generale obținute în acest fel își iau locul cuvenit în teoria științifică și sistemul de cunoaștere Până atunci, multe fenomene vor rămâne dincolo de pragul științei și vor primi pe bună dreptate reproșuri de unilateralitate, exclusivitate și îngustime, care sunt deja auzite acum din diferite părți și îi împiedică în mod semnificativ răspândirea și succesul" (p) "Din Zap " , i, p os Feedback foarte simpatic A A Kozlov "Kiev Univ Izv " și, p - În general, un răspuns foarte simpatic Numai în zadar domnul Lesevici a lăsat deoparte Sistemul de politică pozitivă al lui Comte Este încă prematur să acordăm o importanță excepțională și decisivă unei tendințe care abia a început să apară N, Debolsky literatura filozofică rusă g Boguşevici, (iniţial "Interlocutor în cărţi") , carte , p gib- Aleko Mai multe despre carte G Lessevich "Experiența" etc Ibid , pp - Biblioteca "Runivers" MATERIALE PENTRU ISTORIA FILOZOFIEI ÎN RUSIA alb de ea, a cărei reaprovizionare a fost nevoit să se ocupe Preferința filozofiei științific-critice față de pozitivism nu este altceva decât preferința metafizicii față de acesta / Revue philos , , p v- O trecere în revistă simpatică a lucrării domnului Lesevici este precedată de o scurtă schiță a filozofiei în Rusia Filosofia în Rusia este o plantă exotică Gânditorii ruși originari, Kirevskii, Homiakov și Pogodin (!), poartă pecetea unui caracter bizantino-teologic Herzen, Granovsky, Belinsky, Pisarev și de Roberty sunt ușor afectați "Revista Contemporanea" , Nr Recenzie simpatică Scriitorul acestui rând nu a putut vedea acest jurnal spaniol E de la Cerda (E V de Roberti) Znanie, , , p - Prezentarea lui Comte, făcută de domnul Lesevici, poate merita toată simpatia O altă chestie sunt trăsăturile lui împotriva pozitiviștilor și tămâia excesivă, pe care el - totuși, nu întotdeauna consecvent - le fumează germanilor "Astmul metafizic, pe care el (domnul Lesevici) nu îl bănuiește deloc, s-a instalat ferm în organismul său" ( ) În treacăt, domnul Mihailovski este și el rănit, de parcă ar fi arătat irevocabil părțile slabe ale pozitivismului - Despre

aceasta (N Mikhailovsky): Scrisori despre adevăr și minciună "Din Zap " , Dedicat lui E de la Cerde, p - Articolul său este "o lucrare pur bufonistă de la prima până la ultima pagină" ( ) Este plin de bârfe și de tot felul de gafe grosolane - Ca răspuns la domnul Mihailovski, E de la Cerda a publicat o scurtă explicație, Slovo, , h, pp - , unde domnul Lesevici este menționat doar în trecere "Articolul meu își propune să ridiculizeze, într-un exemplu remarcabil, ignoranța încrezătoare în sine, căptușită de "modul de gândire sclav", a altor scriitori ruși" ( ) Acest articol s-a numărat printre motivele plecării lui M A Antonovici din redacția Slovacă - La rândul său, N K Mikhailovsky (Note literare, Ot Zap , , p -) îl condamnă cu rea-credință pe E de la Cerda - În apărarea sa, E de la Cerda a plasat Postscriptum, Lay , , pp - - Această controversă s-a reflectat în diferite tipuri de note de reviste și ziare P Nikitin (P Tkaciov) Despre utilitatea filozofiei (Λ Biblioteca "Runivers" i kodubov c la ii Kozlov Studii filozofice, partea I -V Lesevici experiență etc) "Delo" , , p - Atitudine complet negativă față de filozofie Filosofia nu este deloc capabilă să rezolve acea sarcină morală și socială pe care i-o impun susținătorii ei; Nici nu poate aduce unitate în viziunea noastră teoretică asupra lumii "Cu cât un concept este mai abstract și, prin urmare, mai subiectiv, cu atât este mai puțin probabil să devină obligatoriu pentru toată lumea, cu atât mai diferit este gândit de diferiți oameni" ( ) Cel mai mult locul i-a fost dat domnului Kozlov Uneori, autorul folosește fără ceremonie lucrările domnilor Lesevici și Kozlov, fără a indica sursa împrumuturilor lor Acest articol a evocat un feuilleton de la un cititor obișnuit: Thoughts on Current Literature (Birzh Vd , , No), unde atacurile domnului Nikitin sunt numite fără dinți și ignoranți, iar articolul său este rodul ignoranței medievale Domnul Lesevici însuși a răspuns cu un articol: Recenzător curios "Nedelya" , nr , p - Răspuns clar G Nikitin i-a ales pe domnii Lesevici și Kozlov, neînțelegând bine ce era cu ei Despre ce fel de filozofie vorbește domnul Nikitin rămâne necunoscut G Lesevici și cititorul obișnuit au răspuns Tot la fel Un episod din autoscuipatul literar (Incident adevărat) "Delo" , , p - În articolele anilor Lesevich și cititorul obișnuit, autorul vede "abuzul dreptului la prostie și necinste" Domnul Nikitin nu s-a gândit deloc să nege orice filozofie, ci numai pe aceea din care domnii Lesevici și Kozlov Apărătorul filozofiei (A Kozlov Filosofia ca ştiinţă Kiev) "Săptămâna" , nr , p - Se subliniază cea mai nouă fază în dezvoltarea gândirii filosofice în Germania (teoria cunoașterii) "Indicând calea către rezolvarea corectă a tuturor întrebărilor cele mai generale și abstracte, teoria științifică a cunoașterii face ca această soluție să depindă nu de gradul de generalitate și abstractizare a acestora, ci doar de posibilitatea sau imposibilitatea de a o observa în același timp Biblioteca "Runivers" MATERIALE PENTRU ISTORIA FILOZOFIEI ÎN RUSIA cerințe metodologice, și astfel reduce insolubilitatea impusă anumitor întrebări de către pozitiviști la imposibilitatea lor temporară și pregătește o cale de ieșire din aceasta din urmă Rezultatul unei astfel de vederi este posibilitatea de a continua munca începută cu o simplă însumare pozitivă a propunerilor științifice și pune bazele ascensiunii la cele mai înalte grade de abstractizare fără a pierde contactul cu realitatea și pentru formarea în acest mod a unei coerente și întreg lanț de generalizări științifice și filozofice" ( ) Pentru negerii noștri ai filozofiei, negația "nu este rezultatul unei munci complexe și dificile, ci o manifestare foarte clară a necugenței sau a originalității Negarea lor nu își are rădăcinile în profunzimea

gândirii lor sau în creativitatea minții lor originale, ci în acea lejeritate, care uneori este acoperită doar de o selecție aparent serioasă de argumente învechite și uneori apare în toată nerușinația cinică a incursiunii Bashi-Buzuk într-o zonă străină și necunoscută ( ) "Ascund tăcerea despre ceea ce domnii de fapt trebuia să se țină seama de negatori și o întreagă încurcătură de minciuni care ascund materia este acoperirea sub umbra căreia se înfăptuiește isprava lor imaginară "( ) În ciuda faptului că autorul are opinii cu privire la filozofie complet opuse celor ale domnului Kozlov, el spune: "Întotdeauna am apreciat și apreciez bogăția cunoștințelor sale (a domnului Kozlov) și sinceritatea convingerilor sale și am cred că este greu să fii înarmat pentru a apăra mai pe deplin filozofia și mai bine domnule Kozlov În cazul de față, el s-a depășit pe sine și ne-a dat cel mai excelent exemplu de polemică filozofică, atât în profunzimea gândirii, cât și în acuratețea argumentelor și vivacitatea prezentării "( ) - Sfârșitul notei este consacrat polemicii cu domnul Nikitin Studii pedagogice I Introducere, a) Diferenţa dintre gândirea ştiinţifică şi gândirea obişnuită "Pedag Museum, , , p - -b) Teorie și practică din punct de vedere științific Ibid , , p - - Cunoaștere și înțelegere Ibid , i, p - ib Aceste articole, în formă revizuită, au fost incluse în Letters on Scientific Philosophy Doar cererea la pedagogie a fost respinsă Biblioteca "Runivers" i la l at bovskiy "Mizând pe științe concrete și în principal pe antropologie, teoria educației sau pedagogia poate ieși din labirintul gândirii cotidiene și poate să-și rezolve cu succes marea și grea sarcină, scăpând în sfârșit de tristele eșecuri care o deprimă, pe care pedagogia, ghidată de gândirea de zi cu zi, este oarecum evidentă pentru orice, prea mult" ( ) J Scrisori despre filosofia științifică SPb VPI Această lucrare este o revizuire pentru publicarea scrisorilor către unul dintre tinerii prieteni ai autorului Ținând cont de caracteristicile generale ale filozofiei științifice și ale teoriei ei a cunoașterii, autorul, ca și în "Experiența" sa, dorește să fie un vorbitor de succese întârziate sau în curs de maturizare în domeniul filosofiei bazate pe știință Diferența dintre gândirea științifică și gândirea obișnuită se bazează pe opoziția dintre cunoaștere și înțelegere "Atâta timp cât înțelegerea își păstrează sensul obiectiv, adică sensul cunoașterii, până atunci este imposibil să se evite ciocnirea ei constantă cu cunoașterea; ambele au același obiect și diferă doar prin metodele lor, întrucât înțelegerea își construiește conceptele a priori, cunoașterea a posteriori, sau prima este pur subiectivă, prin gândire, a doua este obiectivă, cu ajutorul cunoașterii" (s) "Dacă filosofia nu ar fi apărut înainte de cunoaștere, atunci nu s-ar fi întâmplat ca, sub influența aspirațiilor directe ale naturii umane, să fie posibil să se ridice ipoteze care au servit doar pentru înțelegere până la gradul de cunoaștere absolută și cunoașterea empirică, spre deosebire de acest pretins absolut de a reduce la nivelul ipoteticului și chiar de a lipsi complet cunoașterea valorii" ( ) Autorul face ca conceptul de metafizică să fie dependent de metoda de filosofare Deși în însăși definiția naturii metodei metafizice el nu îl urmează pe Comte, deoarece, împreună cu reprezentanții filosofiei științifice, el caută temeiuri pentru această metodă prin intermediul criticii și nu le pune în mod dogmatic, ci în viziunea sa asupra dependența metafizicii de o anumită metodă, el îl urmează pe Comte După ce a caracterizat etapele gândirii, pornind de la gândirea obișnuită și terminând cu cunoașterea, autorul ajunge la conceptul de filozofie ca știință "Fără însumarea științelor individuale, fără clasificarea lor Biblioteca "Runivers" MATERIALE

PENTRU ISTORIA FILOZOFIEI ÎN RUSIA Õ schema este luată aici în locul conceptului dorit, așa cum a fost în încercarea inițială de a fundamenta filosofia științifică; întrebarea se rezolvă în principiu prin evidențierea modalităților prin care dezvoltarea ulterioară a conceptelor științifice poate merge până la finalizarea ei în cel mai înalt și mai abstract, corespunzând atât unității obiectului, cât și nevoii de unitate a subiectului"( )) "Punctul de plecare al cunoașterii este oferit de reprezentări Din ele formăm prima cunoaștere directă Apoi, sub jugul condițiilor subiective care pun limite unui cumul nedefinit de idei, începem să dezvoltăm concepte, a căror totalitate este împărțită în grupuri corespunzătoare ideilor preluate dintr-un anumit grup de fenomene Apoi, aranjând aceste grupuri după generalitatea și abstractitatea lor, ajungem în fruntea acestei aranjamente o astfel de știință, pentru formarea conceptelor cărora a fost necesar ajutorul și asistența tuturor celorlalte grupuri, care îmbrățișează tot ce este în aceste grupuri cea mai generală și mai abstractă și care deci apare ca o știință despre totalitatea lumii cognoscibile, ca o înțelegere a lumii și poartă numele de filozofie" (p) Mult spațiu este dedicat psihologiei școlii noi-critice (în persoana lui K Goering) Sfârșitul ultimei scrisori (-) este dedicat recenziilor "Experienței cercetării critice" etc , date de domnii Kavelin, Kozlov, JN n, Aleko și de la Serdoy Cel mai mult, V V Lesevich se oprește asupra ultimelor două recenzii Despre această lucrare P Nikitin (P Tkaciov) Tezaurul înțelepciunii filozofilor ruși Delo, , io, p i- ; II, p -l După ce a menționat controversa dintre de la Cerda (E V de Roberti) și V V Lesevich, autorul dorește să caracterizeze depozitul de înțelepciune din care își trage bursa domnul Lesevici G Lesevici este un exemplu exemplar de om de știință autoproclamat care dezvoltă printre "tinerii săi prieteni" un "spirit de supunere" Sub pachetul de "adevăruri științifice, ferm stabilite" sunt prezentate astfel de concluzii și opinii care nu au nimic în comun cu știința - diverse prostii metafizice și prostii fără sens "Gândirea obișnuită, nu numai din partea pur formală, ci și din partea materială Biblioteca "Runivers" I K O L U B O V și K I y firesc cu gândirea științifică și se deosebește de aceasta din urmă, ca o treaptă inferioară de dezvoltare de una superioară, și nu ca un tip de altul" ( ) De aceea opoziţia dintre cunoaştere şi înţelegere are un caracter pur iluzoriu În domeniul întrebărilor psihologice, filosofia științifică stă cu ambele picioare pe pământ metafizic Capitolul final (pp ibo-ibb) este consacrat lucrării domnului Polemics (Modern trend in philosophy and some of its principies, St Petersburg, , pp IX-j-ibb), la care autorul tratează foarte batjocoritor Articolul domnului Nikitin a primit o evaluare foarte dezaprobatoare din No V ("Lumina" , și - , p s ; , I, • p IC) ' Metafizică, pozitivism și filozofie științifică (IL Miloslavsky Tipuri de gândire filosofică modernă în Germania Kazan,) "Din Zap " , p - , precum și "Etudes", p - Anterior, domnul Lesevich a publicat un scurt raport despre această lucrare ("Ot Zap , , pp -) "Atât teoretic, cât și practic subdezvoltat, incomplet, neterminat, pozitivismul este considerat acum un sistem de filozofie științifică doar în limitele înguste ale sectei pozitive; de fapt, s-a condamnat fatal la rolul de vestitor și precursor al acestei filozofii, rol jucat în prezent Pozitiviștii, sectanții, orbi la tot ceea ce se întâmplă în afara parohiei lor, nu înțeleg, desigur, inevitabilitatea de a merge mai departe, dincolo de limitele doctrinei pozitive, și sunt mereu gata să proclame un apostat care, apreciind în pozitivism sa științific și aspirațiile filozofice, nu încetează să caute realizarea lor cea mai

deplină" ( ) Lucrarea lui Miloslavsky este importantă deoarece introduce o nouă direcție în domeniul filosofiei În acea parte a lucrării sale, în care Miloslavsky dă o explicație a faptelor prezentate în carte, el a amestecat metodele și scopurile metafizicii, științei și filosofiei De aceea susține că oamenii de știință, preluând întrebări filozofice, devin inevitabil metafizicieni "Perioada metafizică în filosofie, ca în orice știință, este o perioadă tranzitorie, perversând temporar scopurile și obiectivele științei și cedând întotdeauna mai devreme sau mai târziu perioadei științifice" ( ) Diferența dintre știință și filozofie nu poate fi decât relativă: "și știința și filosofia sunt Biblioteca "Runivers" MATERIALE PENTRU ISTORIA FILOZOFIEI ÎN RUSIA x pune laolaltă o cunoaștere întregă, dezvoltată metodic, împărțită după diferite grade de generalitate și abstractizare" ( ) Ipohondrie filosofică (II Miloslavsky Fundamentele filozofiei ca știință specială, vol Kazan,) "Din Zap " , I l p - (semnat: A T-iy); de asemenea "Etudes", p - Revenind la analiza primei lucrări a lui Miloslavsky, V V Lesevici subliniază acum cu accentul ceea ce a exprimat atunci în forme blânde În chipul lui Miloslavsky se vede nașterea acelui nou tip de obscurantist care, combinând un oarecare talent cu o anumită doză de erudiție, propune o metodă cu totul nouă de a deruta mințile: Miloslavsky adaptează și adaptează tezele filozofiei științifice la teoria sa preferată Starea de spirit ipohondrică care a pus stăpânire pe spiritul lui Miloslavsky îl face să impună filozofiei științifice slăbiciunile pe care aceasta nu le are și să cheme forțe de ajutor pe care le-a respins de multă vreme În loc de "falsurile grosolane" ale lui Miloslavsky, autorul pune bazele unei adevărate filozofii științifice, bazându-se pe Feiginger, Riehl și Laas Rădăcinile psihologice ale metafizicii sunt urmărite pe baza lucrării lui Vignoli Metafizica lui Miloslavski, cochetând cu știința și în același timp retrăgându-se cu toată ființa în adâncurile celei mai întunecate primitivități, este, în ultimul grad, ipocrită, nesemnificativă și lipsită de valoare Unul dintre criticii englezi ai lui Spencer (Malcolm Guthrie On Mr Spencer's Unification of Knowledge Londra) Ziarul "Zarya" (M I Kulisher) , nr și ; de asemenea "Etudes", p - Cu toate deficiențele sale (nefamiliaritatea cu filozofia critică modernă a germanilor), Gezri "se dovedește totuși a fi suficient de înarmat pentru a-l critica pe Spencer și în acea fâșie deosebit de nemiloasă a acesteia, în care dezvăluie contradicții interne care corodează sistemul marilor filosof al evoluției, el epuizează destul de mult cazul și nu mai există unde să meargă" (zzi) Logica noua (N Grot La problema reformei logicii Leipzig) Delo, , , p i- ; , p i- Semnătura: Cititor obișnuit Retipărit în "Etudes", p - Biblioteca "Runivers" J K O L U B o V S K I ii Având în vedere atitudinea domnului Groth față de autoritățile din știință și față de predecesorii săi, autorul își expune teoria revoluției mentale și, pe baza celor mai recente lucrări de psihologie științifică (în special K Hering), examinează problema sentimentelor , care au primit rolul de element independent în teoria turnover-ului mental Una dintre consecințele importante ale acestei teorii este identificarea gândirii și a cunoașterii, care străbate întreaga carte și vine în contradicție cu concluziile filozofiei științifice În același mod, este luat în considerare rolul senzațiilor în teoria turnover-ului mental Autorul, totuși, apreciază foarte mult direcția științifică a lucrării domnului Groth și vede în el un nou dușman al metafizicii uimitoare și ucidetoare Pe aceasta N Grot Referitor la articolul "Cititorul obișnuit" despre "Reforma logicii" mea din cărțile "Dela" din august și

septembrie "Delo" , I, pp - De ce se ascunde criticul sub masca "Cititorului obișnuit", dezvăluind în același timp cunoștințe deosebite de filosofie? El "se referă la diverse întrebări speciale ridicate în lucrarea mea, dar nu analizează deloc bazele sale principale, care stau tocmai în noua teorie a asocierii" ( ) Se ia în considerare problema dependenței voinței de sentimente Domnul Grot nici măcar nu s-a gândit să identifice activitatea mentală cu activitatea cognitivă În general, în critică se poate observa o atitudine prea neglijentă față de munca celorlalți "Filosofia științifică, ca specialitate științifică specială, este imposibilă" ( ) Pe aceasta, domnul Lesevici a tipărit Răspuns domnului Grot Ibid , p -ibi "În metode și în locuri tendința autorului de a străpunge, am văzut manifestarea acelui literalism întărit, care în sine merită orice metafizică și este destul de capabil să doboare semnificația vitală a științei, nu mai puțin decât orice metafizică Prin căutarea frenetică a tot felul de dificultăți inutile, prin pasiunea de a ascunde întrebările cele mai simple, prin preferința pentru terminologia complicată și subtilitățile obscure ale tot ceea ce este simplu și clar, prin slăbiciunea sa pentru simetrie și diviziuni fără caracter, diviziuni Biblioteca "Runivers" MATERIALE PENTRU ISTORIA FILOZOFIEI ÎN RUSIA de subdiviziuni, calitatea de gelerter al autorului poate fi, poate, mai dăunătoare decât cea mai sălbatică metafizică" ( ) În Mr Groth, logica, psihologia și teoria cunoașterii sunt amestecate În obiecțiile sale, domnul Lesevich se bazează pe Sergi, Goering și Meinert Filosofie - si cu cous cu tv despre-l si? "Delo" , ii, p J - (semnat: Cititor obișnuit), precum și "Etudes", p - Este analizată poziția binecunoscută a lui N Ya Grot, exprimată de acesta în diverse lucrări și mai ales în polemica cu A A Kozlov Această viziune nu se distinge prin certitudine și nu reprezintă nimic nou În polemica cu domnul Kozlov, simpatiile autorului sunt de partea acestuia din urmă Noua revista stiintifica ("Arhivele psihiatriei, neurologiei și psihopatologiei criminalistice", ed I Kovalevsky, vol I, nr i) Kiev "Zarie" , nr Semnat: V L Din măsura științei Fenomene nervos-psihopatice "Zarya" , nr t - Semnat: V L Referitor la articolele dl Pasternacki și Lyon în nr "Arhiva psihiatriei" Domeniul fenomenelor psihopatice "Zarya" , nr I · Semnătura: V L Despre cartea a III-a "Arhivele Psihiatriei" Spiritism și nebunie (R Pasternacki Un caz de boală mintală datorată spiritismului "Arhivele Psihiatriei" , cartea) "Zarya" , nr Semnat: V L Trup și voință ÇMaudsley Corp și voință, Lond) Zarya, , nr Semnat: V L Nebunia și viața de zi cu zi "Zarie" , nr Semnat: V L Sinuciderea scorpionilor, pisicilor și câinilor Crime "criminale" în lumea animalelor "Zarie" , nr Despre ce cântă cucul? (Cu privire la publicarea primei cărți a unei reviste speciale de filosofie) "Sev Greutate " , , p - ; de asemenea "Etudes", p - Spre deosebire de A A Kozlov, "starea actuală a cunoștințelor oferă temeiuri complete pentru a considera diferența dintre filozofie și știință doar relativă și nu se deranjează deloc cu o distincție clară între aceste două domenii" ( ) Aici cauza nu este deloc egoismul şi , Biblioteca "Runivers" I K O L U B despre în S K I și lenea mentală "Amestecarea celor care neagă independența și izolarea filozofiei cu scepticii care neagă posibilitatea însăși existenței filozofiei merge mână în mână cu cealaltă afirmație eronată a domnului Kozlov, bazată tot pe o distincție insuficientă între eterogen Fiind prea dus de lupta cu scepticii imaginari, domnul Kozlov se numără printre gazda lor pe cei care deosebesc filozofia de metafizică și, respingând-o pe cea din urmă, nu contestă decât condițiile pentru stabilirea primei" ( ) Tip moral budist "Sѣv Vѣs" , , p - ; de asemenea , p - Eseul prezintă

principalele trăsături ale tipului moral budist, așa cum s-a dezvoltat pe baza budismului antic, primitiv Condamnând acest tip în general, nu putem pierde din vedere marea sa complexitate Există anumite trăsături în el care, deși nu-l pot schimba în mod esențial, în unele cazuri particulare sunt capabile să-i confere o moliciune și o sinceritate deosebite Cele mai noi mișcări din budism susținute și răspândite de europeni "Rus Gândirea, , , p i- Libertatea religioasă conform edictelor regelui Ahsoka cel Mare "Întrebări de filosofie și psihologie" , cartea I "I" pp - Retipărit cu unele modificări în carte: "Lumina Asiei Poezie de Edwin Arnold Pe A Annenskaya, ed V Lesevici cu prefața și introducerea sa, editată de el SPb , p - Ideile lui Ahsoka nu și-au pierdut semnificația efectivă până astăzi Articolul lui V V Lesevici a evocat o notă a unui autor necunoscut, "Budismul adevărat" ("Vost Ob " , nr), care a fost tipărită, însă, împotriva voinței editorilor Autorul consideră articolul domnului Lesevici "prostia liberală" La acest V V Lesevici: Unde ar trebui să căutăm "budhismul adevărat"? "Întrebări de filosofie și psihologie" , KN Z-Z, p I I- Contrar afirmațiilor unui autor necunoscut, V V Lesevich demonstrează că budismul nu poate fi considerat idolatrie, că anumite adevăruri trebuie recunoscute în el și că are un mare rol istoric Biblioteca "Runivers" MATERIALE PENTRU ISTORIA FILOZOFIEI ÎN RUSIA Filosofia lui Trișkin (Ё V de Roberti Filosofia științelor și sistemele științific-filosofice Filosofia trecută, volume M i) "Sev Greutate " i , y, p - O atitudine extrem de disprețuitoare față de domnul de Roberty Motivele filozofiilor sale sunt preluate de la Comte, Goering și Siebek Legea celor trei faze ale metafizicii, descoperită de M de Roberty, nu rezistă celei mai mici critici G de Roberti a intrat în metafizică Recenzie la cartea Hume de W Knight Londra Rus Gândirea, , XI> STR - - Este subliniat interesul pentru Hume, care a crescut în ultima vreme Cartea lui Knight nu satisface suficient acest interes Recenzia cărții: Harold Holding Psihologie în Umrissen, Lpz "Rus Gândirea, , , p - Cartea lui Gefding ar trebui tradusă în rusă Excursii în domeniul psihiatriei, i Despre degenerarea mentală "Rus Gândirea, , , p i- - Despre renașterea mentală , p - Sunt indicate condițiile degenerării mentale și abundența lor în societatea europeană modernă Antidotul poate fi găsit în aceleași condiții sociale Este atinsă problema geniului și a nebuniei Raport asupra Archiv für GeschichtederPhilosophie Berlin , vol I, ttr i "Rus Gând" ι , ï, p - Atitudine simpatică față de noul organism internațional • Articolul lui Zeller "On the Aims and Ways of the History of Philosophy" este prezentat în detaliu Recenzie de carte de A A Kozlov: Eseuri din istoria filosofiei Conceptul de filozofie și istoria filosofiei Filosofia Orientului Kiev "Rus Gândirea, , , p - Fără semnătură Li se reproșează absența planului autorului, conceptul străvechi al filosofiei, necunoașterea limbii engleze etc A Kozlov Răspuns domnului recenzent Russkaya Mysl "Cuvântul meu" nr i, pp - Un răspuns clar, complet, însă, care nu afectează dezacordurile fundamentale dintre autor și recenzent Recenzie la colecția lui A A Kozlov: Cuvântul lui, nr i, Kiev "Rus Gândirea, , , p - Biblioteca "Runivers" Y KOLUBOVSKII O atitudine extrem de nesimțitoare atât față de personalitatea lui "Socrate, cu Peskov", cât și față de filosofia sa Natura conversațiilor cu Socrate din Sankt Petersburg este satiric "Autoarea încearcă să ridiculizeze obiceiurile și obiceiurile acelui mediu inactiv și gol, care, sătul de tot felul de modalități de "a arde viața", neștiind de ce să se apuce, se grăbește la filozofie și vrea să se strecoare ceva asemănător cu condimentele pentru petrecerile sale urâte de băutură și

discuțiile deprimante inactive" ( ) La finalul recenziei, câteva observații despre "Răspunsul" domnului Kozlov În acest "Răspuns" nu există de fapt niciun răspuns Împotriva acestui lucru A A Kozlov Din nou câteva cuvinte despre domnul recenzent Russkaya Mysl Svoye Slovo, nr , pp - În recenzie, domnul Kozlov găsește distorsiuni ale conceptelor, insinuări, exagerări și chiar bârfe Ce este filosofia științifică? "Rus Gândirea, , i, p - ; , p i-ib; i, p i- ; , p - ; , i, p - ; h, p i - ; yu, p i- ; și, pp - "Misticii noștri, metafizicienii și oamenii pur și simplu leși în problemele filozofice se luptă după fapt De obicei își maschează înapoierea prin faptul că nu acționează așa cum se obișnuiește să acționeze în alte domenii ale cunoașterii, nu încep cu un raport despre ceea ce este, ceea ce a devenit deja proprietate comună, ceea ce s-a făcut și este în curs făcut în această specialitate "(, i , pag) "Ei se năpustesc asupra fazelor trecute ale gândirii științifice și filozofice, îngroapă morții, adunând în treacăt ceva viu și apoi, cu o înfățișare de învingători, se grăbesc să apară în fața cititorului cu treaba lor principală - cu o expoziție a roadelor de invenție personală, creativitate proprie pe îndelete" (ibid , pag) Acest grup de gânditori include domnii Solovyov, Miloslavsky, Strakhov, Lopatin, Kozlov, de-RobertiGTrit'T'Tazsmotorev in'Tsbn-tovsky pozitivism și toate ramificațiile sale în Anglia, Portugalia, Spania, Italia și Germania, precum și "filozofia științifică", inspirată din sinteticul lui Spencer sistem, autorul stă mai detaliat asupra direcției gândirii științifice, care se aplică criticii filozofice în sensul larg al acestui termen (Goering, Paulsen, Gefding, Riehl, Laas, Foltz, Mach, Avenarius, Petzold) Biblioteca "Runivers" MATERIALE PENTRU ISTORIA FILOZOFIEI ÎN RUSIA Adevăratul sens al filozofiei este "a fi o măsură a înălțimii generalizării științifice, un exponent al naturii științei, manifestat în ■ îmbrățișarea individului cu o privire îndreptată către întreg și atragerea reprezentării întregului pentru a lua în considerare individual * "Filosofia științifică este încă imaginată ca una dintre direcțiile unei științe separate - filosofia - și ei nu vor să vadă în ea desființarea tuturor acestor direcții, eliminarea acestei filosofii imaginare și înlocuirea tuturor felurilor de contemplare și vise prin rezultatele pozitive ale științei" (, , p) O nouă viziune asupra filosofiei "completează mișcarea care face testarea, gândirea critică de pe vremea lui Hume; stabilește acea poziție stabilă, care a fost pregătită de toată dezvoltarea anterioară și care înainte era imposibilă, de neconceput; este nou, deoarece exclude repetarea inutilă și inutilă a ceea ce se știa deja" (ibid , p) Filosofia științifică cuprinde nu numai speculația, ci și acțiunea Va trebui să "realizeze ideea nevoii de schimbări în toate sferele vieții, să insufle o preferință pentru munca mentală productivă asupra gimnasticii distructive a gândirii și să trezească gustul pentru studiul problemelor care contribuie la binele uman, acum înlocuit de atotștiința goală și influențează eliminarea predominanței tra ordinelor și rutinei Gândirea teoretică, care ar pierde din vedere acest obiectiv principal al vieții sale, ar fi incapabil să-și folosească forțele reînnoite și s-ar transforma din nou în contemplație goală și fără rod" (ibid ,) , Articolele lui V V Lesevici au evocat mai multe note ale lui A A Kozlov: Something about science philosophy and scientific philosophy Svoe Slovo, No i, pp - - Din nou, ceva despre filosofia științifică și filozofia de același fel Ibid , nr , pp - - Un lucru mic despre filosofia științifică și filozofia de același fel Ibid , nr , p s După ce a remarcat tonul articolelor despre filozofia științifică și a consacrat mai multe pagini autoapărării, domnul Kozlov

se oprește asupra caracterizării dlui Lesevici a diferitelor tendințe filozofice Această caracteristică este opțională "Direcția începută de Locke și stabilită de Hume nu are dreptul să fie numită special științifică ^ (nr i,) Nu este Biblioteca "Runivers" i Kolubovski nimic altceva decât o modificare a sofismului și a scepticismului antic O astfel de direcție a fost benefică doar în sens negativ și indirect "Meritul său în fața filozofiei constă în critica constantă a sistemelor metafizice, critică care alungă din metafizică produsele inerente omului, datorită imperfecțiunii sale, a tendinței de a se mulțumi cu adevărul incomplet și de a cădea în stagnare dogmatică, liniștind filozofia tradițională ^ (Nr i,) Scriitorii citați de domnul Lesevici diferă mai mult sau mai puțin pe puncte majore "Chiar și în punctul pe care acești scriitori par să aibă în comun, și anume negarea metafizicii, ele nu pot fi combinate, pentru că fiecare dintre ei înțelege ceva special prin metafizica negată și fiecare îl neagă pe baza unor lucruri mai mult sau mai puțin diferite motive" (Nr ,) Asociația Americană Agassiz "Rus Şcoala", , nr z, p - Un articol care prezintă publicului rus obiectivele și organizarea asociației pentru compilarea colecțiilor botanice și de altă natură Ce este filosofia științifică? Studiu SPb , p La baza acestei lucrări se află o serie de articole sub același titlu indicat mai sus (nr) Multe părți ale lucrării originale au fost extinse, altele adăugate din nou Controversa cu reprezentanții ruși ai direcțiilor ostile din filozofie a fost semnificativ atenuată și uneori redusă "Lăsând în urmă iluziile de neînțeles ale vestitorilor fermecători de atunci ai cunoașterii improvizate, filozofia, în lumina criticii și sprijinul științei pozitive, va păși cu prudență o cale nouă, una nouă pentru filosofie, una veche pentru cunoaşterea experimentală" ( ) "Teoria cunoașterii, ca tribunal al tuturor conceptelor științifice, devine principala disciplină a filosofiei științifice, iar absența acestei discipline nu este întotdeauna nepedepsită pentru orice filozofie" ( ) "Autorul recurge la critică numai atunci când are în față abateri de la calea care duce la soluționarea întrebării sale" (ib) O schiță generală a activității filozofice a lui V V Lesevich poate fi găsită în următoarele articole: V K Pozitivismul în literatura rusă "Rus Dumnezeu " , Dedicat lui G Lesevici, p - "De- Biblioteca "Runivers" MATERIALE PENTRU ISTORIA FILOZOFIEI ÎN RUSIA Tortura domnului Lesevici de a se înarma într-o campanie împotriva metafizicii cu argumente din așa-zisa filozofie științifică trebuie pusă pe seama încercărilor nereușite de a fundamenta pozitivismul pe baze epistemologice ca tendință anti-metafizică" ( ) Vl Solovyov Despre contribuția lui V V Lesevici la educația filozofică din Rusia "Întrebări Phil și Psih " , carte , p - În epoca în care catehismul materialist a înlocuit catehismul lui Filaret fără nicio luptă interioară anume, "inimile ardeau de o nouă credință, dar mințile nu funcționau, căci toate întrebările aveau răspunsuri gata și necondiționate" ( ) Apariția pozitivismului a fost așadar un progres al gândirii filozofice în Rusia, deoarece a marcat reînnoirea acelui scepticism rezonabil, a cărui regulă generală este să nu prejudeci nimic și să investigheze totul Printre scriitorii care ne-au transferat pozitivismul, domnul Lesevici ocupă un loc proeminent Dar "pozitiviștii, care nu doreau să-și transforme doctrina într-un nou tip de dogmă inexplicabilă și nu se puteau sprijini pe un asemenea delir precum fenomenul absolut, au trebuit inevitabil să se întoarcă de la vag scepticism empiric la analize stricte și profunde ale filosofiei critice" ( ) Dintre pozitiviștii ruși, domnul Lesevici a fost primul care s-a întors la Kant, adică la "sursa tuturor metafizicii* Cu toate

acestea, Vl S Solovyov a plecat fără să menționeze la care Kant îl chema domnul Lesevici În diferite locuri din ultima sa carte "Ce este filosofia științifică", V V Lesevich încearcă să submineze baza faptică a lui Vl S Solovyov (p s , s-> s , s) - Scrisoarea lui G Solovyov a evocat un feuilleton de Iu Nikolaev: Filosofii noștri "de stradă" (Note literare), Mosk Vd > , nr , unde autorul se teme că cititorul nu va lua laudele domnului Solovyov la valoarea nominală , Filosofia printre ruși, în cartea lui Iberweg-Heinze "Istoria noii filosofii într-un eseu concis", Sankt Petersburg , p s Sunt oferite o listă cu cele mai importante articole ale lui VV Lesevich și un scurt rezumat al părerilor sale filozofice I Nolubovsniy Biblioteca "Runivers" ANEXA II Societatea psihologică *) Şedinţă închisă (LXXII) februarie Întâlnirea este deschisă la ora Va vech sub preşedinţia lui N Ya Grot, cu secretarul N A Ivantsov, în prezenţa a de membri titulari şi membri concurenţi După citirea procesului-verbal al ședinței anterioare, au fost raportate scrisorile lui I M Sechenov, P G Redkin și A A Kozlov, în care aceste persoane au mulțumit Societății pentru că au fost aleși membri de onoare V F Chizh și P I Jacobi au fost aleși în unanimitate membri cu drepturi depline ai Societății N I Shishkin a realizat un raport "Despre psihologia matematică" * **), care a provocat un schimb viu de gânduri θ P Sheremetevsky spunea că nu se poate opune metoda matematică metodei psihologiei fiziologice În efortul de a descoperi și defini legile fenomenelor din domeniul său, psihologia fiziologică nu poate refuza nicio modalitate de a-și rezolva problema, inclusiv metoda matematică N I Shishkin a obiectat că nu i se opune nicăieri ♦) Vezi anexa III din cartea precedentă **) Tipărit în această carte Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ face psihologia matematică fiziologică, dar a subliniat doar opinia lui Ribot că psihologia matematică este posibilă numai dacă întrebările psihologice sunt reduse la întrebări biologice, iar acestea din urmă la cele mecanice θ Sheremtevskii a remarcat că rezolvarea propriilor probleme de către fiziologie nu condiţionează în nici un fel posibilitatea reducerii fenomenelor fiziologice la cele mecanice Într-adevăr, fenomenele biologice nu pot fi deseori reduse la cele mecanice și totuși permit aplicarea formulelor matematice Același lucru se poate spune despre fenomenele mentale Du Bois Reymond, chiar și în cel mai simplu caz al senzației subiective de durere, le consideră ireductibile la procese mecanice Motivul eșecului lui Herbart constă, probabil, în faptul că nu și-a stabilit destul de clar poziția de bază (lupta dintre idei) L, M Lopatin a subliniat că rezumatul lui N I Shishkin este de mare interes științific și merită o discuție atentă Lăsând deoparte propunerile originale despre posibilitatea de a aduce psihologia matematică a lui Herbart mai aproape de psihologia experimentală, L M Lopatin s-a oprit la a doua parte a rezumatului, unde autorul ridică din nou o întrebare care a fost discutată de mai multe ori în Societate - problema liberul arbitru Concluziile la care a ajuns domnul Lopatin în comunicările sale cu privire la această problemă sunt foarte asemănătoare cu cele ale lui N I Shishkin O anumită nedeterminare a fluxului este o trăsătură inerentă a vieții mentale Depinde de natura particulară a cauzalității mentale, și anume, natura calitativă diversă a fenomenelor mentale, care, pe de o parte, nu ne permite să le considerăm ca un produs al relațiilor mecanice (omogene calitativ), iar pe de altă parte , nu face posibilă prezicerea rezultatelor proceselor mentale Acțiunea psihică se desfășoară de obicei pe una dintre multele căi posibile, iar aceasta este caracteristica creativității care distinge viața mentală în general Libertatea morală a voinței umane este doar unul dintre

cazurile în care se exprimă acest caracter creator al vieții psihice Concluziile lui L M Lopatin au provocat la un moment dat atacuri fierbinți din partea reprezentanților celor mai diverși Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ directii diferite De aceea, L M Lopatin apreciază în mod deosebit confirmarea opiniilor sale de către matematicieni și fizicieni Argumentarea abstractului se reduce la un silogism foarte simplu: marimile discontinue nu pot avea decat functii arbitrare sau interlimitate, fenomenele mentale sunt marimi discontinue, de aceea, fenomenele mentale trebuie exprimate in acte de arbitrar, intre limita Întrebarea este cât de corecte sunt aceste premise, deoarece concluzia decurge din ele cu evidentă IL V Preobrazhensky a remarcat că eseul lui N I Şişkin este atât de bogat în conţinut încât trebuie neapărat să ridice multe întrebări Este posibil să acordăm psihologiei matematice volumul pe care i-l dă un referent? Nu este posibil, pornind de la convingerea deplinei regularități a naturii, să se aplice naturii psihice acele legi care au fost deja stabilite pentru natura fizică? Senzația poate fi considerată o funcție discontinuă a iritației? Într-adevăr, în acest ultim caz, întreaga chestiune depinde nu de iritare, ci de noi înșine, de structura fiziologică a organismului nostru N I Shishkin a obiectat că în acest caz s-a bazat pe experimentele psihofizicii N Ya Grot a spus că visul lui N I Shishkin de a dezvolta psihologia matematică este greu de fezabil, deoarece pentru fenomenele mentale nu se poate găsi o măsură independentă a unui caracter intern Punctul de vedere al senzațiilor abia perceptibile nu oferă nicio posibilitate de exprimare a produselor mentale în semne matematice G A Rachinsky, spre deosebire de N I Shishkin, crede că legea lui Weber nu a rămas inutilă Într-un domeniu căruia i se acordă de obicei puțină atenție, și anume estetică, dacă există o lege ferm stabilită, atunci aceasta este deschisă, grație legii lui Weber Cu o mulțime de experimente, Fechner a confirmat presupunerea foștilor esteticieni despre secțiunea de aur ca fiind unul dintre principiile de bază ale esteticii E I Chelpanov a vorbit nu împotriva părții pozitive a abstractului, ci numai împotriva părții negative Într-adevăr, în studiile experimentale există fluctuații, dar și aici există regularități Astfel, în ceea ce privește simțul timpului, se obțin cifre remarcabile În general, acestea Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ Baniya poate fi întotdeauna eliminată Nici nu se poate spune că legea lui Weber a fost inutilă, întrucât este suficient că el a pus problema importantă a cauzei disproporției dintre senzație și iritare Sinteza dintre psihologia experimentală și cea matematică în condițiile actuale este absolut imposibilă și, în general, dacă psihologia deductivă este posibilă, este doar pe baze metafizice Herbartienii înșiși, ca și Volkmann, limitează sever semnificația psihologiei matematice Herbarthiane Lips o reduce la zero, în timp ce Shtrympel își pune speranțele în psihologia experimentală N I Shishkin a obiectat că nu există niciun motiv pentru a abandona psihologia matematică dacă datele experimentale ar putea fi formulate în ecuații N Ya Grot, L M Lopatin, N A Zverev, θ P Șeremetevski, A A Kornilov, N I Șișkin și E I Chelpanov Întâlnirea s-a încheiat în jurul orei noapte Şedinţă închisă (LXXIII) februarie Întâlnirea este deschisă la orele - vech sub președinția lui N Ya Grot, cu secretarul N A Ivantsov, în prezența unui membru de onoare, de membri titulari și membri concurenți După citirea procesului-verbal al ședinței precedente, i s-a dat cuvântul lui Vl S Solovyov G Solovyov s-a îndreptat în primul rând către Societate cu cuvinte de recunoștință pentru onoarea pe care i-a făcut-o prin alegerea membru de onoare

Subliniind apoi caracterul elementar al prezentei comunicări "Despre idealuri", V S Solovyov a subliniat că singurul merit al gândurilor sale a fost actualitatea lor: "Avem două vederi extreme asupra poporului rus, opuse unul față de celălalt și totuși convergând în multe elemente esențiale, feudalul și venerarea poporului Privilegiile de clasă și analfabetismul oamenilor sunt cei doi piloni pe care se bazează utopia socială a iobagilor Mult mai simpatică este închinarea oamenilor: este lipsită de egoism mărunt și violență grosolană Dar meritele comparative nu împiedică, totuși, închinarea poporului în ambele sale stadii - credincioșii poporului și simplificatorii - să fie o viziune falsă în temeiurile sale teoretice și departe Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ nu inofensive în aplicațiile lor practice Simplitatea modului de viață al oamenilor și a credințelor oamenilor nu reprezintă în sine nicio perfecțiune spirituală internă Ambele opinii, la o examinare mai atentă, se dovedesc a fi în egală măsură anti-creștină, anti-populară și anti-istorice; ambele se bazează pe egoism: feudalii caută în mod egoist păstrarea și dezvoltarea privilegiilor de clasă, închinătorii poporului își caută satisfacția personală în simplificarea și asimilarea imaginară a ei înșiși la masele poporului Ambele sunt străine și respingătoare poporului: unii sunt direct ostili intereselor sale vitale și visează să-l înrobească lor înșiși, alții refuză să răspundă nevoilor reale ale oamenilor și îi privează de beneficiul pe care l-ar putea aduce contribuind la progresul general al țării ca oameni culturali În cele din urmă, atât iobagii care se răzvrătesc împotriva distribuirii echitabile a bunurilor culturale, cât și închinătorii oamenilor care nu recunosc diviziunea culturală a muncii, trebuie să vadă un fel de greșeală în istoria omenirii Spre deosebire de aceste două erezii sociale, este necesar să se afirme solidaritatea moral-organică dintre oamenii de rând și clasa educată și obligația pentru aceasta din urmă de a sluji poporul cultural, aducând în viața lui nu propriile sale invenții și autoservire întreprinderi, ci singurele principii ferme și singurele rodnice ale rasei umane comune difuzarea și adevărul universal Cei doi idoli ai izolării de clasă și indiferenței oamenilor de rând trebuie să li se opună idealul creștin luminos și binefăcător al solidarității universale și al dezvoltării tuturor forțelor vii ale omenirii Desigur, atâta timp cât acest ideal rămâne doar un loc obișnuit sau o frază goală, nimeni nu va argumenta împotriva lui, iar diverși idolatri se ascund de bunăvoie în spatele lui din decență Dar necazul este că, dacă acel adevăr general, pe care toată lumea îl recunoaște în cuvinte, cineva dorește să-l aplice cazului, sau chiar doar judecății manifestărilor reale ale minciunii și răului din lume Dar tocmai această dezvoltare a ideii creștine constituie sarcina noastră Dezbaterea asupra acestui rezumat a fost inițial anulată, iar Societatea, după înlăturarea oaspeților, s-a ocupat de actualitatea (V E Giatsintov a fost ales ca membru titular); dar apoi, de Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ la îndemnul unora dintre membri, a avut loc un schimb de gânduri foarte viu V A Goltsev, neavând nici ocazia și nici dorința de a prezenta obiecții, a remarcat o caracteristică care a păcătuit cu unilateralitate În populism există trăsături mult mai drăguțe decât cele cu care referentul l-a descris Într-o societate în care bunurile sunt distribuite inegal, poate apărea o tendință care recunoaște că nu este corect să folosești bunuri atunci când masele nu le folosesc Astfel de oameni nu neagă deloc semnificația binelui, ci cred că, mergând printre oameni, vor pregăti terenul pentru același bine în el Lectorul a menționat că populiștii erau împotriva

diviziunii muncii Există, desigur, un astfel de grup de populiști, dar lângă el există un altul, care nu este împotriva diviziunii muncii, ci împotriva distribuției nedrepte a produselor sale Vl S Solovyov a fost de acord că observația este corectă, dar a remarcat că nu are în vedere populiștii, ci închinătorii poporului El însuși aparține acelui grup de populiști, care vede răul în distribuirea nedreaptă a produselor muncii și, prin urmare, nu s-ar putea certa cu acest grup Yu IG Vorbitorul-Otrok a indicat că referent se referă la adepții gr L N Tolstoi și Dostoievski Bineînțeles, el are multe observații simple, dar merge împotriva înseși fundamentelor întregii doctrine slavofile Vl S Solovyov a obiectat că slavofilismul este un concept foarte complex Cât despre Dostoievski, nu i se poate reproșa că a imitat poporul, deoarece prin credință era direct solidar cu ei Yu N Govorukha-Otrok, trecând la o altă obiecție, a remarcat că partea aleasă, pe care masele o disting din mijlocul lor, îi costă prea mult Sclavia a schimbat doar formele, dar există și astăzi Vl S Solovyov a răspuns că aceste forme sunt încă din ce în ce mai moi Apoi Yu N Govorukha-Otrok a pus întrebarea dacă este posibil să opunem moralitatea personală moralei publice În Evanghelie nu există, și într-adevăr nu poate exista, o astfel de opoziție Vl S Solovyov, dimpotrivă, a insistat că plinătatea moralității personale nu poate fi imoralitate socială Un exemplu izbitor de asemenea plenitudine poate fi văzut în Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ chipurile asceților creștini, care au ascultat cu sensibilitate cursul vieții publice și au părăsit de mai multe ori singurătatea pentru a apărea ca persoane publice D N Tsertelev a considerat că nu este convenabil să se refere la Evanghelie, deoarece morala socială stabilită nu este negata nicăieri Întrebarea nu este dacă cei aleși sunt o povară pentru masele, ci dacă este necesară o diviziune a muncii în această formă N Ya Grot a constatat că este absolut greșit să opunem moralitatea personală celei publice și a insistat asupra naturii sociale a oricărei morale personale, precum și asupra imposibilității recunoașterii caracterului moral din spatele evenimentelor publice care contrazic idealul personalului perfectiunea morala V A Goltsev, revenind la întrebarea valorii forțelor mari, ridicată de Yu N Govorukha-Otrok, și-a exprimat nedumerirea cu privire la ce valoare vorbim aici, economică sau alta Odată cu cursul natural al dezvoltării, se poate observa mai multă uniformitate în distribuția forțelor mentale și a bunăstării materiale Pușkin devine din ce în ce mai accesibil maselor A Ya Vvedensky, alăturându-se lui A Goltsev, a adăugat că nu numai motoarele culturii pun o povară asupra oamenilor, dar în cele din urmă există destul de multe motoare ale culturii (de exemplu, Koltsov) care nu au fost o povară pentru oamenii lor θ P Sheremetevsky a fost de acord că era imposibil să existe ceva împotriva idealului universal Cu toate acestea, distincția dintre morala personală și cea publică este atât necesară, cât și posibilă: ceea ce este în contradicție cu morala publică poate merita iertare din punctul de vedere al moralității personale N A Zverev a susținut că fără un mare abuz de terminologie este imposibil să vorbim despre moralitatea publică Conceptul de bine și rău se aplică numai stărilor de voință Dar, din moment ce este imposibil să vorbim despre o voință colectivă, faptul de bază este moralitatea personală, care poate fi apoi reflectată în public Moralitatea utilitarista se bazeaza pe ideea de utilitate; dar dacă vorbim despre utilitate, atunci ce legătură are binele sau răul cu ea? Vl S Solovyov a subliniat că binele lui presupune Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ toată lumea, nu majoritatea Nu există altă voință decât cea colectivă, dar aceasta este

deja o întrebare metafizică Ședința a fost închisă la ora / vech Ședință în privat (LXXIV) martie Întâlnirea este deschisă la ora de minute seri sub conducerea lui N Ya Ipoma, cu secretarul N A Ivantsov, in prezenta a membri titulari si membri concurenti După citirea procesului-verbal al ședinței precedente, Societatea a onorat memoria membrului său de onoare P G Redkin ridicându-se în picioare Având în vedere starea satisfăcătoare a sumelor lor, Societatea a hotărât concomitent cu tipărirea numărului V "Trudov" (Schelling) va continua cu publicarea ediției a VI-a, pentru care N A Ivantsov și-a prezentat traducerea "Eticii" lui Spinoza "Societatea de neuropatologi și psihiatri" și "Societatea de psihologie experimentală de la Sankt Petersburg Universitățile" au intrat într-un schimb adecvat al publicațiilor lor cu Societatea noastră Totodată, s-a exprimat dorința ca Societății de Psihologie Experimentală să i se acorde dreptul de a-și publica protocoalele în revista Voprosy Philosofii i Psikhologii (nu mai mult de o pagină tipărită per carte) P, E Astafiev a făcut un mesaj " valoare a vieții" Iată prevederile lui: Viața poate avea cutare sau cutare valoare, pozitivă sau negativă, nu ca totalitate de procese și fenomene obiective, ci doar ca totalitate de sentimente și emoții trăite în ea de un subiect viu Prin urmare, chestiunea valorii vieții este decisă luând în considerare condițiile posibile și reale ale stărilor subiective de sentiment Acestea din urmă au realitate și valoare în sine, indiferent de relația lor cu obiectele Discuția despre aceste sau alte scopuri ale vieții aparține aici doar în măsura în care urmărirea lor schimbă condițiile sentimentului, dar nu și din punctul de vedere al acestor scopuri în sine, ca obiective, fezabile sau impracticabile, reale sau iluzorii Sentimentele nu sunt stări de percepție pasivă și nu decurg din aceasta din urmă, ci excită activitatea voinței și exprimă tensiunea acesteia A vorbi, deci, de bucurie sau Biblioteca "Runivers" PSIHOLOGIC SOCIETATE suferința vieții, ca rezultat al tuturor percepțiilor pasive primite de la ea, este a pune întrebarea pe un teren greșit Acest lucru se dezvăluie în autocontradicția internă a învățăturilor hedonismului, eudemonismului și utilitarismului Suferința și bucuria vieții nu sunt în percepții pasive, ci în stări de voință activă, insuficient, suficient sau excesiv de tensionate Ceea ce este esential in starile vointei active, ca surse ale sentimentelor, si, in consecinta, ale fericirii sau nefericirii vietii, nu este momentul obiectiv al vointei (obiectul ei de dorinta si scop), ci subiectiv , adică tensiunea sa (efortul conștient) este energia cheltuită în activitatea sa Tot ceea ce susține această cheltuială de energie, fără a o aduce la conștiință sub forma unui sentiment de efort, ca insuficient sau excesiv, dă o valoare pozitivă vieții trăite și invers Așadar, viața imediată, care se desfășoară fără participarea reflecției și încetează de îndată ce activitatea devine în general insuficientă sau excesivă (animal, sălbatic, copil), căci ființa care o trăiește are întotdeauna doar o valoare pozitivă Valoarea vieții pentru o ființă poate deveni negativă doar din momentul în care, printre condițiile care determină intensitatea activității acesteia, apar altele noi, condamnând-o la insuficiență sau excesiv (plictiseală și surmenaj), ceea ce este posibil doar într-un mod mai mult viața spirituală complexă și dezvoltată, în care cheltuirea energiei voliționale este măsurată nu prin rezerva sa actuală disponibilă în prezent, ci este evaluată ca mare sau mică în funcție de măsurile psihice ideale Pe acest cel mai înalt grad de viață, evaluarea negativă sau pozitivă a activităților care îl umple - fericire sau nefericire, plictiseală și surmenaj - este

determinată de prezența sau absența într-o anumită persoană sau societate a celor trei condiții care dau tonul la voința, sentimentul și intelectul lor În domeniul voinței, o astfel de condiție este idealul; în domeniul sentimentului - cu încredere; în domeniul intelectului, o astfel de viziune asupra lumii, care în însăși esența ei nu ar nega idealul și pasiunea (asemănătoare, de exemplu, cu teoria adaptării evoluționismului)   Fără idealuri, pasiune și o viziune asupra lumii care le oferă un loc, o evaluare pozitivă a vieții, fericirea este imposibilă nici pentru individ, nici pentru societate În ceea ce privește una dintre aceste trei condiții - încredere și - se poate pune întrebarea: este posibil să o păstrăm în toate etapele de dezvoltare, toate vârstele indivizilor și popoarelor, sau dacă se pierde pe măsură ce ei și alții îmbătrânesc, degenerează? Fără îndoială, pesimismul, o negare generală a valorii vieții, este o mulțime de timp firească, nu numai că a îmbătrânit, dar și a pierdut atât idealurile, cât și pasiunea și le-a dat o viziune asupra lumii - timp, în cel mai bun caz, unideologic și utilitarist-burghez L M Lopatin a constatat o contradicţie acută] între primele trei prevederi şi următoarele două În timp ce afirmă necesitatea idealului în valoarea sa absolută, referentul acceptă în același timp realitatea obiectivă a plăcerii și durerii Conceptul de valoare și demnitate are un sens obiectiv și subiectiv: pentru o persoană, un lucru poate fi scump, deși în sine este nesemnificativ; subiectiv valoros - plăcut, obiectiv valoros - bun Esența problemei este înrădăcinată în întrebarea dacă valoarea obiectivă poate fi redusă la valoare subiectivă Decizia referentului este complet neașteptată: important nu este ceea ce se face, ci modul în care se simte Acesta este hedonism pur P E Astafiev a obiectat că, în primele sale propuneri, el stă din punct de vedere psihologic și, în consecință, nu se poate căuta aici o sarcină etică Nici o etică nu poate respinge realitatea și valoarea independentă a sentimentului În ultimele sale propuneri, referentul a avut în vedere latura eudemonologică a idealului, și anume, modul în care idealul necondiționat în sine este o condiție pentru o viață valoroasă N Ya Grot s-a oprit în principal asupra aspectului psihologic al abstractului Propozițiile că un sentiment este infailibil, că realitatea lui este doar în prezent, că nu este reprodus în mod ideal în conștiință, că fericirea și nefericirea nu depind de ideile despre bine și rău, frumos și urât, demn și nedemn - toate acestea propozițiile nu sunt adevărate, arbitrare și nu sunt justificate de punctul de vedere al referentului însuși asupra spectrului psihic Dacă sentimentele   nimic altceva decât indicatori ai energiei consumate a voinței, iar voința este întotdeauna conectată cu ideea obiectului său, apoi, evident, natura obiectelor afectează atât direcția voinței, cât și conținutul sentimentelor în toate etapele de dezvoltare a unei ființe vii Valoarea sentimentului este determinată de evaluarea demnității aspirațiilor în legătură cu înălțimea obiectelor lor Yu N Govorukha-Otrok a remarcat că, dacă un sentiment nu poate avea două evaluări, atunci cum se poate împăca cu acesta faptul că, în anumite condiții, evaluăm un sentiment în acest fel, iar după câțiva ani ne uităm la același lucru in caz contrar E Astafiev a obiectat că aceasta nu a făcut decât să confirme părerile sale, deoarece în al doilea caz avem deja de-a face cu un sentiment nou Ședința a fost suspendată la ora / /* noapte Întâlnire în privat (LXXV) martie Întâlnirea este deschisă la ora de minute vech sub presedintia lui A Zvereva* cu secretarul I A Ivantsov* in prezenta a membri titulari si

membri concurenti Conform protocolului întâlnirii anterioare Ya Grot-a raportat mesajul unui terț, Æ Wentzel * "Moralul vieții și idealul liber" *), apoi citiți tezele întocmite de acesta despre învățăturile etice ale lui Guyot, care vor fi discutate într-una din întâlnirile următoare Prevederile lui N Ya Grot referitoare la învățăturile morale ale lui G Yu despre: ,i, Guyot investighează doar condițiile fiziologice ale activității morale normale a unei persoane, și nu legile morale sau normele mentale ale comportamentului moral e Fie ca simpatia, altruismul și dragostea față de aproapele să aibă drept corelație fiziologică abundența forțelor vitale din organismul uman Singura întrebare de etică este care este cel mai înalt criteriu sau principiu după care trebuie să ne ghidăm atunci când alegeți căile de descărcare a excesului de energie vitală *) Tipărit în această carte - Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ Caile acestei descarcari, dupa insusi Guyot, sunt diferite: fertilitatea sexuala, activitatea gandirii, munca sentimentului, exercitarea vointei Între ele se recunoaște un anumit antagonism - Morale Guyot nu indică niciun principiu de normalizare a diferitelor manifestări ale fertilității vitale și totuși imoralitatea constă tocmai în abateri de la anumite norme în manifestarea forțelor vitale Criteriul comportamentului sau principiul moralității nu poate fi stabilit decât în mod conștient și liber, nu poate fi decât o corectare a instinctelor naturale, pervertite sub influența unor condiții mai complexe de viață Prin urmare, contrar afirmației lui Guyot, morala privește doar sfera activității umane conștiente (și "nu inconștientă), sfera doritului, și nu a doritului" O obligație morală nu poate fi derivată din cutare sau cutare capacitate și, în general, din abundența vieții Căci abilitățile și punctele forte se dezvoltă în legătură cu exercițiul și, pe această bază, abilitățile care sunt contrare moralității și dăunătoare celorlalți apar adesea la oameni Obligația morală constă adesea în suprimarea unor astfel de facultăți și puteri Prin urmare, dacă afirmația lui Guyot este adevărată că moralitatea constă în realizarea celei mai înalte unități a ființei, atunci nu este adevărat că bifurcarea, opoziția abilităților între ele și limitarea lor una de alta este imoralitate Cea mai înaltă unitate a ființei se realizează numai ca urmare a unei astfel de bifurcări, opoziții și limitări reciproce a abilităților naturale în numele celui mai înalt principiu moral Prescripția condiționată a moralității vieții: "Dezvoltați-vă viața în toate direcțiile cât mai intens și extins posibil" nu poate fi echivalentul științific al imperativului datoriei, întrucât imperativul moral este întotdeauna cerința unei anumite limitări a personalului viața, intensitatea ei și uneori chiar extinderea Și de aici prescripția sacrificiului de sine și "jertfa finală a vieții;) Încercarea lui Guyau de a deriva abnegația din instinctul de viață este nereușită și absurdă Dacă tăgăduirea de sine se bazează pe plăcerea unei victorii așteptate, atunci este o iluzie a "dorinței de sacrificiu" Dacă, pe de altă parte, o persoană este clar conștientă de sacrificiul final iminent, atunci determinarea pentru acesta nu poate fi dedusă din Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ nevoia de a persevera in viata Guyot însuși este obligat, din punctul său de vedere, să deducă renunțarea finală de sine din sentimentul intoleranței vieții și din scăderea prețului acesteia în ochii celor vii Dar atunci ce este această lepădare de sine? Libertatea absolută a legii morale permisă de Guyot pentru fiecare individ și cerința anomiei morale contrazic sarcina principală a moralității, care urmărește tocmai singura și unică pentru toate principiul obligatoriu și uniform

al comportamentului moral, care ar servi drept sursă de solidaritate universală a personalităților umane - unitatea idealurilor și aspirațiilor lor Moralitatea lui Guyot este un amestec de hedonism antic cu cel mai recent utilitarism și etica evoluționistă De fapt, aceasta nu este moralitate, ci o predică plină de duh despre abolirea oricărei moralități - în cel mai bun caz, acesta este un studiu al condițiilor fiziologice ale vieții umane normale, ca "animal social" Este vorba despre mijloacele prin care natura își atinge scopurile morale, indiferent de activitatea morală a omului și înainte de apariția unei morale umane libere N Ya Grot a făcut un reportaj despre nou-apărut jurnal "Annales des sciences psychiques" *) La încheierea eseului său, N Ya Grot a pus întrebarea cum ar trebui să se raporteze Societatea la fenomenele de clarviziune, telepatie, halucinații adevărate etc Referentul însuși a negat importanța acestor fenomene pentru psihologie, în timp ce L M Lopatin a încercat pentru a demonstra că fenomenele de clarviziune etc , încă ne permit să stabilim noi puncte de vedere în unele departamente de psihologie - După dezbaterea, în care, pe lângă persoanele amintite, P V Preobrazhensky, S S Korsakov, E I Chelpanov, Ya N Kolubovskij, Yu N Govorukha-Otrok și N A Zverev, Societatea s-au exprimat în favoarea rămânerii într-o poziție de așteptare în raport cu domeniul fenomenelor luate în considerare Şedinţa a fost suspendată la ora / vech *) Tipărit în formă condensată în această carte Biblioteca "Runivers"